

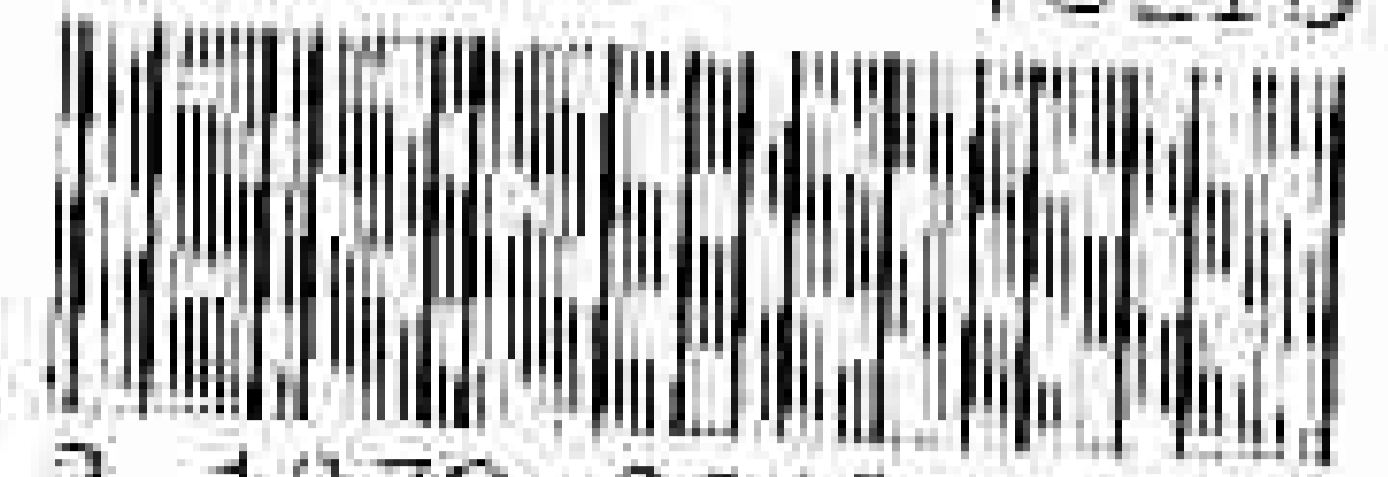
ใ้พระคณาจารย์
วันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

พร.ศ. พิศาลเกษม

31/01/2565

เจ้าพระยาสุรธรรมาสี

TULIB

3 1379 00154854 5

คำอธิบาย

๗43

ลักษณะผ้าเม็ย

ไทย

พระยาพิชารณาปฤชามาตย์ (สุหรัย วัชรภักย์)

เนติบัณฑิต

มี กรรมสิทธิ์ ตาม พระ ราช บัญญัติ

โรง พิมพ์ พิษณุ วรรณนิค

31/01/2545

๓๔๖๑

บอก แก่ คำ ผัก

หน้า	บรรทัด	คำ ผัก	คำ อุก
๗	๑๖	ท่น	ท่าน
๑๑	๑๗	ต๋วย	(เฮา ซอก)
๒๖	๑๘	ทอศ ทญิง	ทอศ ทัง ทญิง
๕๔	๑๙	ให้ บ	ให้ ับ
๕๘	๒๐	วิ ณะ	ณะ
๖๕	๒๑	ประ	ประการ
๗๐	๒๒	ลือศ	ลือศ ลือศ
๗๗	๒๓	บิต	(เฮา ซอก)
๗๘	๒๔	ราช	ร้าย
๑๐๑	๒๕	ไต	ไค
๑๓๔	๒๖	กฐหมาย	กฐหมาย
๑๔๒	๒๗	บาทใหม่	บาทใหม่
๑๔๓	๒๘	ก	ก
๑๔๖	๒๙	ก	ก
๑๕๕	๓๐	ก	ก
๑๕๖	๓๑	ก	ก
๑๕๗	๓๒	ก	ก
๑๕๘	๓๓	ก	ก
๑๕๙	๓๔	ก	ก
๑๖๐	๓๕	ก	ก
๑๖๑	๓๖	ก	ก
๑๖๒	๓๗	ก	ก
๑๖๓	๓๘	ก	ก
๑๖๔	๓๙	ก	ก
๑๖๕	๔๐	ก	ก

พยางค์	บริบท	คำผิด	คำถูก
๓๕๖	๓	ภรรษา	ภรรยา
๓๖๓	๓๕	ฝ้าย	ฝ้าย
๓๖๖	๓๐	งน	งาน
๓๗๐	๖	ผุ	ผุ
๓๗๓	๓๕	พวง	พวง

๔๓	๓๑	จัก	จัก
๔๓๓	๓	ภู	ภู
๔๔๕	๓๕	พวง	พวง
๔๔๗	๗	พวง	พวง

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

สารบัญ

คำอธิบายลักษณะผิวเมีย

หมวด ๑

การเป็นผิวเมียกัน

ความตกลงยินยอมเป็นผิวเมียกัน

๑.	หญิงยินยอมเป็นภรรยาชาย	๒
๒.	ชายที่มีความตกลงเป็นสามีของหญิง	๓

ความสามารถทั้งสองฝ่าย

ความสามารถของหญิง

๑.	หญิงอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี มีผิวไม่ได้	๔
๒.	หญิงอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี อยู่ในอิสระ บิดา มารดา	๕
๓.	หญิง บุตรีผู้มีบรรดาศักดิ์ แต่หา ๔๐๐ ไร่ ขึ้นไป	๖
๔.	หญิงที่สามียังอยู่	๑๑
๕.	หญิงเข้าคนในพระราชวัง	๑๓
๖.	หญิงจะมีผิวกับญาติที่สนิทของคนไม่ได้	๑๗

ความสามารถ ของ ชาย

๑. เด็กไม่รู้จัก ผิด ชอบ ๑๔
๒. พระ ภิกษุ สามเณร ๑๖
๓. ชาย จะ มี ภรรยา กับ ญาติ ที่สนิท ของ คนไม่ ได้ ๑๖

แสดง วิธี หนึ่ง วิธี ใด หนึ่ง ฟัง นับ ว่า เป็น ผู้ เมีย

๑. วิธี แต่ง งาน ตาม ประเพณี ๑๗
๒. ทำ ตาม กฎหมาย แด รัช บังคับ สำหรับ ชน บาง พวก ๓๑
๓. พระราช ทาน หญิง ให้ เป็น ภรรยา ชาย ๒๓
๔. บิดา มารดา หรือ ผู้ ฝาก ครอง หญิง มอบ หญิง ให้ ชาย ผู้ คู่ชอบ ๒๔
๕. ชายหญิง รักใคร่ กัน มา ตระมา ย่อม แปร แต่ง ค่อย บิดา มารดา หญิง ๒๗
๖. ชาย หญิง อยู่ ด้วย กัน บิดา มารดา หญิง รู้ ไม่ ว่า กล่าว ๓๐
๗. ชาย หญิง อยู่ ด้วย กัน แด หญิง มี บุตร กับ ชาย ๓๒
๘. หญิง มี อายุ แด ๒๐ ปี ขึ้น ไป อยู่ กับ ชาย โดย เบ็ด เผย ๓๓
๙. หญิง ที่ บิดา มารดา มรณ ภาพ แด อยู่ กับ ชาย โดย เบ็ด เผย ๓๕
๑๐. ชาย หญิง ชาติ จาก ผู้ เมีย แด อยู่ กับ ต่ กัน ๓๗

หมวด ๒

ลำดับ ชั้น ภรรยา

๕๐

ลำดับ ชั้น ภรรยา ใน ลักษณะ ผู้ เมีย

๕๑

- ๑. เมีย กตาง เมื่อง ๕๑
- ๒. เมีย กตาง นอก ๕๑

ลำดับ ชั้น ภรรยา ใน ลักษณะ กู้เงิน

๕๒

- ๑. เมีย ชั้น หมากร หลวง ๕๒
- ๒. เมีย น้อย ๕๒

ลำดับ ชั้น ภรรยา ใน ลักษณะ มรดก

๕๓

- ๑. ภรรยา ชั้น ทรง พระกรุณา พระราช ทรม ๕๓
- ๒. ภรรยา แต่ง งาน ๕๓
- ๓. ภรรยา ชั้น ชุด ของ พระราช ทาน แด ษา ๆ ภรรยา ๕๓

ลำดับ ชั้น ภรรยา ใน ลักษณะ ศักดิ์ดินา

๕๗

- ๑. ภรรยา พระราช ทาน แด ภรรยา หลวง ๕๗
- ๒. ชนุ ภรรยา ๕๗

หมวด ๓

ความประพฤติ ระหว่าง ผู้ เมีย ๕๐

- ๑. ผู้ เมีย ที่ สามี ต้อง เหยง ภรรยา ๕๐
- ๒. ผู้ เมีย มี อิศระ แก่ ภรรยา ๕๑
- ๓. ผู้ ปราบ ปราบ โขบ คี ภรรยา พอ สม กว ๕๒
- ๔. ผู้ เมีย ที่ ภรรยา จะไม่ ร่วม ประเวณี กับ ชาย อื่น ๕๔
- ๕. ผู้ เมีย ภรรยา ต้อง มี ความ ยำ เตรง บิดา มารดา ๕๕
- ๖. ผู้ เมีย ภรรยา จะไม่ ประพฤติ เป็น คน พาด ๕๖
- ๗. ผู้ เมีย ภรรยา มี อำนาจ ใน ทรัพย์สิน ที่ ระคน กัน ๕๖
- ๘. ผู้ เมีย กับ ภรรยา ทดอง มี ผู้ เมีย ที่ เป็น คดี การ คดี แทน ๕๘
- ๙. ผู้ เมีย ภรรยา คนใด ทำ ผิด คน หนึ่ง ช่วย ให้ พัน ญาณ ได้ ๕๙
- ๑๐. ผู้ เมีย ภรรยา พ้อง กัน เอง ใน ทาง แพง ไม่ ได้ ๖๐

หมวด ๔

ทรัพย์สิน ระหว่าง ผู้ เมีย ๖๑

สิน เติม

31/01/2565

- ๑. สิน เติม ทั้ง สอง ฝ่าย ต้อง มี ราคาค่า กัน ๖๑

๒๐.	เงิน ทุณ	๖๓
๒๑.	เรือน หอ	๖๕
๒๒.	เงิน เดิม ที่ ไม่ได้เอา มา บริโภค	๖๗
๒๓.	เงิน เดิม ที่ เอา มา จาก ผู้ อื่น โดย ไม่ บริสุทธิ์	๖๘
๒๔.	ถ้า มี ภรรยา ยก เงิน เดิม ของ คน ให้ คน อื่น ได้	๗๐
๒๕.	ถ้า มี ภรรยา ยก เงิน เดิม ให้ แก่ กัน	๗๒
	อธิบาย เรื่อง เงิน สอด ของ หมัน	๗๓
	<u>เงิน สมรค์</u>	๗๖
๑.	เงิน สมรค์ มี ขึ้น จาก เงิน เดิม ทั้ง ๒ ฝ่าย	๗๖
๒.	เงิน สมรค์ มี ขึ้น โดย เมีย มี เงิน เดิม ผู้ ไม่ มี เงิน เดิม	๗๘
๓.	เงิน สมรค์ มี ขึ้น โดย ผู้ มี เงิน เดิม เมีย ไม่ มี เงิน เดิม	๗๘
๔.	เงิน สมรค์ มี ขึ้น โดย ทั้ง สอง ฝ่าย ไม่ มี เงิน เดิม	๘๐
๕.	ทรัพย์ มี ขึ้น ใน เวลา ที่ ผู้ เมีย ร้าง กัน	๘๐
๖.	ฝ่ายใด ทำ พิษัย กรรม ยก เงิน สมรค์ ให้ คน อื่น ได้	๘๑
๗.	เครื่อง ใช้ แล เครื่อง ทำ กิน ส่วน ตัว ไม่ ต้อง แบ่ง สมรค์	๘๒
๘.	เงิน สมรค์ ไม่ ต้อง แบ่ง ให้ แก่ ผู้ ทำ บาญชี เงิน เดิม เท่า	๘๓
	<u>เงิน ส่วน ตัว</u>	๘๔
๑.	ถ้า มี ภรรยา มี ทรัพย์ ส่วน ตัว อยู่ ที่ อื่น	๘๕
๒.	ผล ที่ เกิด จาก ทรัพย์ ส่วน ตัว	๘๖

หมวด ๖

ความรับผิดชอบของคู่เมีย ต่อ คน ภายนอก ๑๐๓

คู่รับผิดชอบแทนเมีย ๑๐๓

๑. เมีย เป็น คนอื่น ใน สิ่ง ที่ จำ เป็น ๑๐๓

๒. เมีย ทำ ร้าย คนอื่น ต้อง เสีย ดินใหม่ ๑๐๔

๓. คู่ให้เมีย ทำ การ เป็น ตัว แทน คู่ ๑๐๕

๔. คู่รู้ เห็น ยินยอม ให้เมีย น้อย เป็น คนอื่น ๑๐๖

๕. เมีย ทดอง เป็น คนอื่น ๑๐๗

๖. คู่รับ รอง ใช้ คน แทน เมีย ซึ่ง เปน คน ก่อ ก่อ แต่ง งาน ๑๐๘

๗. คู่ เมีย โกรธ กัน แล อยู่ ต่าง บ้าน เมีย เป็น คนอื่น ๑๑๐

๘. เมีย น้อย เอา ทรัพย์สิน ของ คู่ไป ทำ สัญญา กับ คนอื่น ๑๑๒

เมีย รับผิด ชอบ แทน คู่ ๑๑๓

๑. คู่ เป็น คนอื่น หรือ ต้อง ใช้ ดินใหม่ ให้คนอื่น ๑๑๔

๒. คู่ เก็บ เงิน ของ ทดอง แล ยก ออก เงิน ทดอง ๑๑๕

หมวด ๗

การ ชาติ จาก คู่ เมีย กัน ๑๑๘

ชายหญิงยินยอมให้ชาติจากผิวเมียกัน

๑. ผิวเมียทำหนังสือข่าให้แก่กัน ๑๑๘
๒. ผิวเมียข่ากันแบ่งบ้านทรัพย์สินค่อหน้าผู้ใหญ่ ๑๑๙
๓. ผิวยอมให้เมียไปบวชเป็นชี ๑๒๐

โดยกฎหมายบัญญัติให้ชาติจากผิวเมียกัน

๑. ผิวบวชเป็นพระภิกษุ ๑๒๒
๒. ผิวโกรธเมียเก็บเอาทรัพย์สินไปแต่พินเส้าเรือน ๑๒๓
๓. ผิวไปในจังหวัดหัวเมืองเกินกว่า ๑ ปีไม่กลับ ๑๒๔
๔. ผิวไปนอกพระราชอาณาเขตเกิน ๓ ปี ๑๒๕
๕. เมียมีชีผู้ไม่เลี้ยงค่อไป ๑๒๖
๖. ผิวร้างเมียเกินกำหนดให้หญิงบอกกล่าวค่อเจ้าพนักงาน ๑๒๗
๗. ชายโกรธหญิงเอาผิดพินเส้าเรือนเส้าหอไปขยู่อื่น ๑๒๘
๘. ชายเป็นใจให้หญิงบอกกล่าวค่อเจ้าพนักงาน ๑๒๙

ฝ่ายใดฟ้องข่าศาลตัดสินให้ข่า

๑. ผิวเมียไม่ชอบเนื้อพึงใจกันทั้ง ๒ ฝ่าย ๑๓๕
๒. ผิวร้างเมียเกินกำหนด ๑๓๖
๓. ผิวเก็บเอาทรัพย์สินไปใจค่อ ๑๓๗

	ช	หน้า
๔.	ผู้ ชำ้ได้ เมีย	๑๓๘
๕.	ผู้ มี เมียใหม่ไม่ ชอบ เมีย เก่า	๑๓๙
๖.	ผู้ ทำ ร้าย เมีย โดยไม่ มี เหตุ สมควร	๑๔๐
๗.	ผู้ หมิ่น ประมาท แต่ ทำ ร้าย พ่อ ตา แม่ ยาย	๑๔๑
๘.	ผู้ ทำ ผิด ทาน บพ	๑๔๔
๙.	ผู้ เปน โจร	๑๔๖
๑๐.	หญิง ขอม เปน เมีย ชาย โดย ชาย หลอก ทวง	๑๔๘
๑๑.	ผู้ เดียง เมียไม่ เปน ขรม ให้ เมีย อุด หยาก	๑๕๐
	<u>ชาย หญิง เมีย ฝ่าย หนึ่ง ฝ่าย ใด ตาย</u>	๑๕๑

หมวด ๘

	<u>แบ่ง ทรัพย์ เมือ ผู้ เมีย ชาติ จาก กัน</u>	๑๕๔
	<u>แบ่ง ทรัพย์ เมือ ผู้ เมีย หย่า</u>	๑๕๖
๑.	แบ่ง สิ้น เดิม	๑๕๖
๒.	แบ่ง สิ้น สมรส โดย ทั้ง สอง ฝ่าย มี สิ้น เดิม	๑๕๘
๓.	แบ่ง สิ้น สมรส โดย เมีย มี สิ้น เดิม ผู้ ไม่ มี สิ้น เดิม	๑๖๐
๔.	แบ่ง สิ้น สมรส ระหว่าง ผู้ เมีย ไม่ มี สิ้น เดิม	๑๖๑

	<u>แบ่งทรัพย์สินเมื่อผู้เสียชีวิตคนหนึ่งคนใดตาย</u>	๑๖๒
๑.	แบ่งที่ดินอันมีโฉนดแผนที่	๑๖๓
๒.	แบ่งเรือนที่เมียอยู่	๑๖๓
๓.	แบ่งทรัพย์สินเมื่อผู้ตายเมียยังอยู่	๑๖๓
๔.	แบ่งทรัพย์สินเมื่อเมียตายผู้ยังอยู่	๑๖๔
๕.	ผู้เมียอย่างกันแล้วกลับตีกันให้แบ่ง ๒ ตอน	๑๖๖
๖.	ผู้เมียคนหนึ่งตายก่อน คนหนึ่งตายทีหลัง	๑๖๗

หมวด ๙

	<u>บทลงโทษแก่ปรับใหม่ผู้ผิดเมียท่าน</u>	๑๓๐
--	---	-----

	<u>ผิดเมียในชั้นหมาก</u>	๑๓๐
--	--------------------------	-----

	<u>ผิดเมียไม่ถึงชำเรา</u>	๑๓๓
--	---------------------------	-----

๑.	ประพฤติกิริยาไม่สมควรกับเมียท่าน	๑๓๓
----	----------------------------------	-----

๒.	พยายามข่มขืนชำเรา	๑๓๖
----	-------------------	-----

๓.	พาเมียท่านไป	๑๓๗
----	--------------	-----

	<u>ผิดเมียท่านถึงชำเรา</u>	๑๓๘
--	----------------------------	-----

๑.	เป็นชู้ด้วยเมียท่าน	๑๓๘
----	---------------------	-----

- ๒. เป็น รัฐ ด้วย เมีย ที่ ส่ง ไป ราชการ ๑๘๒
- ๓. เป็น รัฐ ด้วย เมีย ของ ผู้ ที่ พระเจ้า อยู่ หัว ใช้ ไป สงคราม ๑๘๓
- ๔. หมั้น เมีย ท่าน ถึง ข้า เรา ๑๘๔
- ๕. เป็น รัฐ ด้วย เมีย ร้าง ท่าน ๑๘๕
- ๖. พระ ภิกษุ สาม เณร เป็น รัฐ ด้วย เมีย ท่าน ๑๘๖
- ๗. เป็น รัฐ ด้วย เมีย ข้าราชการ ที่ ส่ง ทุก ตา บวช ๑๘๗
- ผู้ ส่ง รัฐ ด้วย ผู้ กระทำ ผิด ๑๘๘
- ๑. ผู้ สกัด แต่ ผู้ ส่ง รัฐ ให้ เมีย ท่าน มี รัฐ ๑๘๘
- ๒. ญาติ ของ เมีย ยอม ให้ เมีย มี ตัว ใหม่ ใน เรือน คน ๑๘๙
- ๓. ผู้ ส่ง รัฐ ด้วย ผู้ กระทำ ผิด ทาง อาญา ๑๙๑
- บิด บัง เสือก ใส่ เมีย ท่าน หรือ ผู้ ผิด เมีย ท่าน ๑๙๒
- ๑. บิด บัง แต่ เสือก ใส่ เมีย ท่าน ๑๙๒
- ๒. บิด บัง แต่ เสือก ใส่ ผู้ ผิด เมีย ท่าน ๑๙๔
- ๓. บิด บัง เมีย ท่าน ไว้ ใน เรือน คน โดย ทุจริต ๑๙๕

หมวด ๑๐

วิธี ปรับ โทษ ผู้ ผิด เมีย ท่าน

๑๙๖

- ๑. ปรับ ฐาน ผิด เมีย ใน ฉันท มาก

๑๙๖

๒.	ปรับฐาน ประถม ผิด เมีย	๑๙๗
๓.	ปรับฐาน ละเมิด	๒๐๐
๔.	ปรับ ความ กระเชียร ชาย	๒๐๒
๕.	ปรับ เปน เงิน พินัย	๒๐๔
๖.	ปรับ เปน เบี้ย คัด พัน ละ เพื่อ ง	๒๐๖

หมวด ๑๑

วิธี พิพากษา คดี ผัว เมีย

๒๐๗

คดี พ้อง อย่า

๒๐๗

๑.	พ้อง อย่า	๒๐๗
๒.	ต้อง ช่าง เหตุ ส่มควร ที่ จะ ขอ อย่า ได้	๒๐๘
๓.	คำต พิพากษา ให้ อย่า	๒๐๙
๔.	คู่ ความ ทุด เทถ่า ๑ ถววย ฎีกา ใน คดี พ้อง อย่า	๒๑๐
๕.	พ้อง อย่า กอน เรือง ท่ง แดว ภาย หตง พ้อง ขอ แบ่ง ทรัพย์ อีก เรือง ท่ง ได้	๒๑๑
๖.	ให้ เรียก ทรัพย์ ที่ อยู่ ทง ๒ ฝ่าย มา แบ่ง	๒๑๓
๗.	ให้ เอา ส่มรศ ใช้ เต็ม กอน จึง แบ่ง	๒๑๓
๘.	คำต พิพากษา เรือง ขอ อย่า แด แบ่ง ทรัพย์	๒๑๔
๙.	พ้อง อย่า กอน แด พ้อง แบ่ง ทรัพย์ ภาย หตง	๒๑๕

	<u>คดีฟ้องชายชู้</u>	๒๑๖
๑.	ผู้ กบ เต็มจ มี สิทธิ ฟ้อง ชายชู้	๒๑๖
๒.	ฟ้อง ว่า มี ผู้ บอก เต่า ว่า เมีย มี ชู้	๒๑๗
๓.	ต้อง ก่อวาง ให้ชู้ ว่า ทำชู้ กับ วันใด	๒๑๘
๔.	จะ อ้าง พยาน ฐ เห็น วัน ภาย หลัง ฟ้อง ไม่ได้	๒๑๙
๕.	ผู้ ฟ้อง ชายชู้ แล้ว ก่อ บัด กับ เมีย ใน ระหว่าง ความ	๒๒๐
๖.	การ พิจารณา คดี ชายชู้ เหมือน คดี อาญา	๒๒๑
๗.	กำหนด อายุ ความ ฟ้อง ชายชู้	๒๒๑

หมวด ๑๒

	<u>ผู้ มี อิศระ แล ผู้ ปกครองหญิง</u>	๒๒๑
--	---------------------------------------	-----

	<u>หญิง อยู่ ใน อิศระ ของ บิดา มารดา</u>	๒๒๒
--	--	-----

๑.	หญิง อยู่ ใน อิศระ ของ บิดา มารดา ไป อาศัย คน อื่น	๒๒๒
๒.	บิดา มารดา หญิง ยอม ให้ หญิง ไป อยู่ กับ ญาติ	๒๒๓
๓.	หญิง ย้าย กับสามี มา อยู่ ใน อิศระ บิดา มารดา	๒๒๔
๔.	บิดา มารดา ยกหญิง ให้เป็น บุตรีบุญธรรม คน อื่น	๒๓๐
๕.	หญิง อายุ ๒๐ ปี พ้น จาก อิศระ บิดา มารดา	๒๓๓
๖.	ชาย ทำชู้ ด้วย หญิง ที่ อยู่ ใน อิศระ บิดา มารดา	๒๓๕
๗.	ชาย พา หญิง ที่ อยู่ ใน อิศระ บิดา มารดา ไป	๒๓๖

๘.	บิดา มารดา หญิง พ้อง เรียก คำ เตยง ตุ หญิง	๒๓๖
๙.	ชาย พา หญิง ที่ อยู่ใน อิศระ บิดา มารดา ไป เตยง ไม่ เตยง	๒๓๗
๑๐.	ชาย ทำ ชู้ ด้วย หญิง ๆ มี กรรม ภาย	๒๓๘
	<u>หญิง อยู่ ใน ความ ปกครอง ของ ผู้ใหญ่</u>	๒๓๙
๑.	ชาย ทำ ชู้ ด้วย หญิง บน เรือน ผู้ปกครอง	๒๓๙
๒.	ชาย พา หญิง ไป จาก ผู้ปกครอง	๒๔๑

หมวด ๑๓

สัญญา แต่งงาน เป็น คู่ เมีย

		๒๔๓
๑.	เมื่อ ชาย ผู้ ขอ ผู้ ปกครอง หญิง ต้อง ตาม หญิง	๒๔๔
๒.	การ ตก ตง สัญญา แต่งงาน	๒๔๖
๓.	สัญญา เรื่อง ของ หมั้น	๒๔๗
๔.	สัญญา เรื่อง เงิน สอด	๒๔๘
๕.	สัญญา เรื่อง เงิน ทน	๒๕๑
๖.	สัญญา เรื่อง เรือน หอ	๒๕๒
๗.	สัญญา เรื่อง หตบ ฝาก หรือ ฝาก บำเรอ	๒๕๓
๘.	ชาย สัญญา จะ อาสา ทำการงาน	๒๕๕
	<u>ผิด สัญญา แต่งงาน</u>	๒๕๖
๑.	ฝ่าย หนึ่ง ฝ่าย ใด ไม่ ทำ ตาม สัญญา	๒๕๖
๒.	ชาย มี เมีย อื่น หรือ หญิง มี ชู้ ก่อน แต่งงาน	๒๕๘

๓.	ฝ่ายใดไม่มา แต่งงาน ตาม กำหนด	๒๕๘
๔.	ชาย กระทำ อนาคต แก่ หญิง ก่อน แต่งงาน	๒๖๑
	<u>เด็ก สัญญาแต่งงาน</u>	๒๖๓
๑.	ฝ่าย หญิง ฝ่ายใด บวชไม่ สามารถ จะ แต่งงาน หรือ ตาย	๒๖๓
๒.	ชาย มี ภรรยา อยู่ แล้ว โดย ฝ่าย หญิง ไม่รู้	๒๖๔
๓.	เมื่อ ฝ่าย หญิง ฝ่ายใด ประพฤติ ไม่ ดี	๒๖๖
๔.	ฝ่าย หญิง ฝ่ายใด หมั้น ประมาท แก่ ชาย ผู้ ใหญ่	๒๖๗
๕.	ผู้ ที่ สัญญา มี อายุ ไม่ ถึง ๒๐ ปี	๒๖๘

หมวด ๑๔

บทลงโทษแก่ปรับใหม่ผู้ทำผิด บุตรี ท่าน

๑.	ผู้ กระทำ อนาคต แก่ บุตรี ท่าน	๒๗๐
๒.	ความ ผิด ฐาน พา บุตรี ท่าน หรือ รับ บุตรี ท่าน ได้	๒๗๓
๓.	ชาย ทำ ชู้ ด้วย บุตรี ท่าน	๒๗๔
๔.	ข่มขืน ถ่วง ประเวณี บุตรี ท่าน	๒๗๓
๕.	ผู้ ถ่มขี้ ด้วย ผู้ กระทำ ผิด	๒๗๕

หมวด ๑๕

วิธี พิพากษา

๑.	คดี ข่มขืน ข้ำเรา หรือ กระทำ อนาคต	๒๘๑
๒.	กำหนด อายุ ความ คดี ข่ม ขืน ข้ำเรา แด่ กระทำ อนาคต	๒๘๓

๓.	คดีที่มีความผิด ส่วน ตัว ย่อม กันได้	๒๙๖
๔.	คดีที่มีใช้ ความผิด ส่วน ตัว ย่อมไม่ได้	๒๙๗
๕.	หญิง คน กตาง เปน พยาน จำคุก	๒๙๘
๖.	หญิง คน กตาง กลับ ค่าใน ชั้น ศาล สูง	๓๐๐
๗.	ใช้กำลัง กระทำ ชำเรา ชั้นใจ หญิง	๓๐๒
๘.	ขู่เข็ญ กระทำ ชำเรา ชั้นใจ หญิง	๓๐๔
๙.	ใช้ ขบาย หลอก ถอง ทำ ชำเรา ชั้นใจ หญิง	๓๐๖
๑๐.	ผู้ ช่ม ชน ชำเรา	๓๐๗
๑๑.	ผู้ พยายาม ช่ม ชน ชำเรา หญิง	๓๐๘
๑๒.	ผู้ กระทำ อนาคต แก่ หญิง	๓๐๙
๑๓.	ผู้ พา หญิงไป เพื่อ การ อนาคต	๓๑๐
๑๔.	ผู้ ช่ม รู้ ด้วยผู้ กระทำผิด	๓๑๑
๑๕.	อง โทษ ผู้ ช่ม ตก หญิงไป ช่ม ชน ชำเรา	๓๑๓

คำอธิบายลักษณะตัวเมีย

หมวด ๑

การเป็นตัวเมียกัน

อันว่า ชาย หญิง จะ เป็น ตัว เมีย กัน ได้ ตาม กฎหมาย
นั้น คือ ต้อง มีความ ยิน ยอม ตก ลง เว้น ตัว เมีย กัน
ประการ หนึ่ง ต้อง มีความ สามารถ ทั้ง สอง ฝ่าย
ประการ หนึ่ง ต้อง แ่ตง วิธ หนึ่ง วิธ ใด อัน พึง นับ ว่า
เป็น ตัว เมีย กัน ประการ หนึ่ง ถ้า ชาย ประการ หนึ่ง
ประการ ใด แ่ต้ว ไม่ นับ ว่า เป็น ตัว เมีย กัน ตาม กฎหมาย

ความตกลงยินยอมเป็นตัวเมียกัน

ความ ตกลง นั้น คือ ฝ่าย ชาย มีความ ประสงค์ จะ
เป็น ชาย มี ธง หญิง แต่ ฝ่าย หญิง ก็ มีความ ประสงค์
จะ เป็น ภรรยา ของ ชาย ถ้า มีความ ประสงค์ แต่ ฝ่าย
เดียวกัไม่ นับ ว่า เป็น ตัว เมีย.

๑. หญิง มีความ ตก ลง ยินยอม เป็น ภรรยาของชาย

คำอธิบาย

ใน เรื่อง จะ เป็น ผู้ เมีย นั้น ต้อง อาศัยใจ ของ
 หญิง ส้มก หรือไม่ ส้มก เป็น สำคัญ เพราะ ฉะนั้น ถ้า
 ชาย มา ร้อง ขอ หญิง เป็น ภรรยา ต้อง ให้ หญิง มี ความ
 ยิน ยอม ด้วย ถึง ชาย นั้น จะ ได้ ร้อง ต่อ ผู้ ปก ครอง
 ของ หญิง ก็ คี่ ผู้ ปก ครอง หญิง ต้อง ตาม หญิง เสีย
 ก่อน ถ้า ผู้ ปก ครอง หญิง ได้ ตก ลง กับ ชาย โดย มิ ได้
 ได้ ตาม หญิง แล้ว เวลา จะ แต่ง งาน หญิง ไม่ ยิน ยอม
 ก็ เป็น ความผิด ของ ผู้ ปก ครอง หญิง ซึ่ง มิ ได้ ได้ ตาม หญิง
 ถึง หญิง นั้น มี ความ สามารถ จะ เป็น ภรรยา ชาย ได้ ก็ คี่
 และ ผู้ ปก ครอง จะ ได้ ทำ พิธี แต่ง งาน ตาม ประเพณี แล้ว ก็
 คี่ ถ้า หญิง ไม่ ยิน ยอม แล้ว ก็ ต้อง ตามใจ หญิง เป็น
 ประมาณ ตาม กฎหมาย ตักษณ ผู้ เมีย บท ที่ ๑๓๖
 “ชาย หญิง พรหม จารี รักใคร่ กัน พ่อ แม่ มิ รั้ แล ชาย
 ชน มา ขอ หญิง นั้น พ่อ แม่ ยก ให้ แก่ ชาย ผู้ ร้อง ได้
 แต่ง งาน มี รั้ หมาก ครั้น ถึง กำหนด ให้ หญิง นั้น ลง
 เวียน (คือ ส่ง คิว) แล หญิง นั้น มี ตง ๆ ต ๆ ท่าน
 ให้ เขา รั้ หมาก นั้น คึง โหม พ่อ แม่ หญิง ทวี คุณ แล้ว
 ให้ ไร่ ค่า หอ แล สิ่ง ของ ท่าน จง เค็ม เพราะ พ่อ แม่ หญิง

มิได้ถาม ถูก ดำง คน” มีพระราชบัญญัติ ลักษณะ ดัก
 พารัชกาลที่ ๕ ปี ๒๔๖๓ ๑๒๒๗ “เรื่อง ข้าแดง
 เหมือน หูด เต่า ๆ ถวายฎีกา ว่า บิดา มารดา ข้าแดง
 เหมือน ขอม ยก ข้าแดงเหมือนให้ เป็น ภรรยา นาย กู แต่
 ข้างคง เหมือนไม่ ส้มัก เป็น ภรรยา นาย กู ทรง พระ
 กรุณาโปรดเกล้า ๆ ตามใจ ข้าแดง เหมือนไม่ ส้มัก
 เป็น ประมาณ ถึง ชาย จะ ถูก ค้าง คิว หญิง แต่ว ก็ คี
 จะ ถือ ว่า หญิง นั้น เป็น เมีย ชายไม่ ได้”

๒. ชาย มี ความ ตก ลง เป็น สามี ของ หญิง.

คำอธิบาย

ชาย ตก ลง ตั้ง ใจ จะ เป็น สามี ของ หญิง อย่างไร นั้น
 คือ ศึกษากฎ ความ ประพฤติ แด่ นิสัย ใจ คอ ของ ชาย จะ
 เล็ง ดู หญิง อย่างไร เป็น เรื่อง ๆ ไป ถ้า ชาย กล่าว
 คำ หดออก ลง หญิง เพื่อ ร่วม ประเวณี แต่ ชาย หา
 ได้ ตั้ง ใจ จะ เล็ง หญิง เป็น ภรรยาไม่ ชาย มี ความ ผิด
 ตาม กฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา ๒๗๖ ถ้า ชาย
 มี ความ ตั้ง ใจ จะ เล็ง หญิง เป็น ภรรยา แม้ ชาย จะ
 กล่าว คำ ถ้อ ถอง เช่น ว่า จะ ช่วย ทุกข์ ยาก ของ หญิง

เปนต้น แล้วชายหาได้ช่วยทุกข์ยากของหญิงไม่
 ก็ยังมีน้องชายหญิงเน่บผิวเมียกัน คำที่ชายกล่าวต่อ
 ดวงหญิงนั้น เปนเหตุให้หญิงพึงอย่าได้เท่านั้น ถ้า
 หญิงไม่พึงอย่าแล้ว ก็ยังคงเป็นผิวเมียกันต่อไป ตาม
 กฎหมายลักษณผิวเมีย บทที่ ๑๕๐ “หญิงใดมี
 ทุกข์ยาก ชายจะช่วยทุกข์ยากหญิง หญิงเชื้อ
 พ้องคำได้ร่วมประเวณีด้วยชาย ชายช่วยทุกข์ยาก
 หญิงได้ หญิงนั้นคงดีดั่งเป็นเมียชาย ถ้าชายต่อ
 ดวงหญิงๆ ร่วมประเวณีแก่ชายๆ มิได้ช่วยทุกข์ยาก
 หญิงๆ มิสมักแก่ชายนั้น ให้พึงระวังว่ากล่าวยัง
 สุภาศตการๆ พิจารณาเป็นสัตย์ว่าชายดวงหญิง
 จริงไซ้ ให้โทษชายผู้ต่อดวงเท่าคำคือหญิงๆ ตา
 ให้ชายหญิงขาดจากผิวเมียกัน.”

ความสามารถทั้งสองฝ่าย

ผู้ไม่มีความสามารถนั้น ไม่ได้หมาย ความ
 จำเพาะแต่ ถึงผู้ที่มีอายุแปดผู้ใหญ่แล้วก็ดี แต่
 กฎหมายห้ามไม่ให้คนชนิดใดเป็นผิวเมียกันได้ ผู้
 ที่ไม่มีความสามารถจะเปนผิวเมียกันได้ตามกฎหมาย.

ความสามารถของหญิง

๑. หญิงมีอายุต่ำกว่า ๑๓ ปี ตกลงมา มีผัวไม่ได้
แต่หญิงมีอายุตั้งแต่ ๑๓ ปี ขึ้นไปไม่ได้ อยู่ในศีลระ ของ
บิดามารดาแล้ว กฎหมายไม่ห้าม.

คำอธิบาย

หญิงมีอายุต่ำกว่า ๑๓ ปี นั้น นับว่าหญิงนั้น
ไม่มีความสามารถจะมีผัวได้ ถ้าใครร่วมประเวณี
กับหญิงอายุต่ำกว่า ๑๓ ปี หญิงนั้น อาจจะเป็นอัน
ตราายได้ จึงมีกฎหมายห้าม ตามกฎหมายลักษณะ
อาญา มาตรา ๒๔๔ “ผู้ใดกระทำชำเราหญิงอายุ
ต่ำกว่า ๑๓ ขวบ ถึงหญิงนั้น จะยินยอม ก็ ตาม
หรือมิยินยอม ก็ ตาม ท่านว่ามีความผิด ๑๓ ๑”

๒. หญิงมีอายุตั้งแต่ ๑๓ ปี ขึ้นไป แต่มีอายุ
ต่ำกว่า ๒๐ ปี ตกลงมา ถ้าหญิงนั้น อยู่ในศีลระ ของ
บิดามารดา ต้องให้บิดามารดา ยินยอมด้วย หญิง
นั้นจึงจะมีผัวได้.

31/01/2555

คำอธิบาย

แต่เดิมมาหญิงจะมีอายุเท่าใด ไม่มีกำหนดชัด

ชน ถ้าหญิง นั้นยังไม่ มี สัว และ หญิง นั้น มี บิดา
 มารดา อยู่ แล้ว นับว่า หญิง นั้น อยู่ใน อิศระ ของ บิดา
 มารดา เสมอ ตาม กฎหมาย ดัชนี ณ เมษา บทที่ ๗๘
 “ บุตรี ท่าน บิดา มารดา ยัง มี ได้ ประกอบ สามี ให้ ไชว
 บิดา มารดา เปน อิศระ แก่ บุตรี ถ้า ชายใด พึงใจ บุตรี
 ท่าน ให้ คำกับ บิดา มารดา ตาม ประเพณี ถ้า บิดา
 มารดา ยกให้ สามี จึง จะ เปน อิศระ แก่ ภรรยา” คือ
 มา มี ประกาศรัชกาลที่ ๕ มี ณ จุด ศักราช ๑๒๒๗
 “ เรื่อง อำแดง เหมือน ทูต เกด้า ๆ ถวายฎีกา ว่า บิดา
 มารดา อำแดง เหมือน บังคับให้ อำแดง เหมือน เปน
 ภรรยา นาย กุ อำแดง เหมือน ไม่ยอม จะ ขอ ส้มก
 เปน ภรรยา นาย รัช เต็ม จึง มี พระราช หัดดี เดชา
 สดัก หลัง ฎีกา ให้ จมื่น ราชา มาตย์ กับ นาย รอด
 มอญ มหาศ เด็ก ขึ้นไป คัด ดิน ให้ หญิง ผู้ ร้อง ฎีกา
 ตก เปน ภรรยา ชาย รัช เต็ม ตาม ส้มก เพราะ หญิง นั้น
 มี อายุ มาก ถึง ๒๐ ปีเศษ แล้ว ควร เดอก ทำ ผู้ ตาม
 ชอบใจ คงได้” เพราะ ฉนั้น บิดา มารดา จะ มี อิศระ
 แก่ หญิง ได้ แต่ หญิง ที่ มี อายุ ต่ำ กว่า ๒๐ ปี บิดา
 มารดา มี อำนาจ บังคับไม่ให้ หญิง นั้น มี สัว ได้ ตาม ชอบใจ
 แต่ บิดา มารดา ไม่ มี อำนาจ จะ บังคับ ขึ้นใจ หญิง ให้ ยอม

เป็นภรรยาชายอื่น ถ้าหญิงมีอายุไม่ถึง ๒๐ ปี
ตามชายไป บิดา มารดา มีอำนาจฟ้องศาล ขอให้
บังคับชายนั้นส่งตัวหญิงมาให้แก่บิดา มารดาได้ ตาม
ลักษณะฉ้อฉล บก.ที่ ๑๒๖ “ชายหญิงสมัครรักใคร่
เป็นคู่กัน พ่อแม่มีรู้ ชายหญิงนั้นพากันไป ชาย
มีได้มาสมัครเข้ามาต่อพ่อแม่หญิงไซ้ ให้ส่งหญิง
ให้แก่บิดา มารดา” เรื่องนี้ถ้าชายมาสมัครเข้ามา
พ่อแม่หญิงยินยอม จะขอให้ชายส่งตัวหญิง
มาก็ได้.

หญิงมีบิดา มารดา อยู่แล้ว แต่หญิงนั้นไปอยู่
เรือนญาติ ถึงญาตินั้นจะแต่งงานหญิงให้เป็นภรรยา
ชาย บิดา มารดา หญิงมีอำนาจจะเรียกหญิงคืนมา
ได้ ตามกฎหมายลักษณะฉ้อฉล บก.ที่ ๑๓๖ “บุตร
หญิง โกรธ บิดา มารดาไปอาศัย อยู่ ณ เรือนท่านในสถานที่
ใดก็ตาม เจ้าเรือนนั้นแต่งบุตรท่านให้มีสามี ครั้น
อยู่มา บิดา มารดา รั้ ท่านจะคืนเขา บุตร ของ ท่าน
มาไซ้ ท่านว่าคืนเขา หญิงนั้นมาได้ ชายผู้ฉ้อ
นั้นจะกล่าวหาโทษ บิดา มารดา ไม่ได้เลย” ถ้า บิดา
มารดา ยอมให้หญิงนั้นอยู่กับญาติ โดย บิดา มารดา
ไม่สามารถจะเลี้ยงหญิง และเพื่อให้ญาติอุปการะ

แต่หญิงนั้น ญาตินั้นได้ แต่งหญิงให้เป็น ภรรยา บุตร
 ของญาติได้ แต่ญาติจะ แต่งหญิงให้เป็น ภรรยา คน
 อื่นไม่ได้ ความกฎหมาย ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๑๓๗
 “บุคคลผู้ใด เขา บุตร แห่ง ญาติ มา อยู่ แลเรือน ด้วย แล
 ประกอบ ลำให้ แก่ บุตร นั้น ถ้า บิดา มารดา ไร เขา
 มี พึง พอใจ เขา ผู้ใด นั้น คน ไปได้ ลำนั้น จะ เขา
 โทษ บิดา มารดา ผู้ใด ว่า ถ้า เขา ภรรยา ไป จำไม่ได้ ควร
 ให้ ผู้ตก แต่ง นั้น คืน สิ้น แก่ ชาย นั้น ให้ แก่ ชาย เพราะ
 ลำนี้ ว่า ผู้ใด นั้น มี ได้ เป็น บุตร แห่ง ญาติ ผู้ตก แต่ง ถ้า
 ผู้ เป็น ญาติ นั้น เขา บุตร ท่าน มา ประกอบ ให้ อยู่ แก่ บุตร คน
 แล ทวิ พย สิ้น ข้อ คน ควร ให้ แก่ บิดา มารดา แห่ง บุตร นั้น
 กงหน่ง เพราะ เหตุ บิดา มารดา รักษา บุตร มี ได้ ”

ที่ว่า หญิง อายุ ค่า กงว่า ๕๐ ปี ยัง อยู่ โภ ชีวะ
 ของ บิดา มารดา จะ หา ผัว ตาม ชอบใจ ไม่ได้ แต่
 เมื่อ บิดา มารดา ได้ จำ กงแล้ว แล ได้ บังคับ ให้ หญิง นั้น
 มา อยู่ กับ บิดา มารดา ถ้า บิดา มารดา ไม่ จำ กงแล้ว
 แล หญิง ชาย นั้น ได้ อยู่ ด้วย กัน โดย เบ็ด ผะ ให้ คน ทั้ง
 หตาย เห็น ว่า เขา ได้ เลี้ยง คุ โดย คนท ผัว เมีย แล ได้
 สันนิษฐาน ว่า บิดา มารดา ได้ ยินยอม นับ ว่า เขา ทั้ง
 สอง เป็น ผัว เมีย กัน ได้

๓. หญิง มี อายุครบ ๓๐ ปี แต่ หญิง นั้น มี บิดา มารดา ที่ มี บรรดา ศักดิ์ สูง กว่า ๔๐๐ ไร่ ขึ้นไป หญิง มี อำนาจ จะ หา ผู้ ที่ มี ศะกุด เสมอ กัน ฝ่าย หญิง หรือ ผู้ ขึ้นไป ได้ ถ้า หญิง มี ผู้ ที่ มี ศะกุด ต่ำ กว่า ฝ่าย หญิง บิดา มารดา ของ หญิง ไม่ ยอม ให้ หญิง เป็น ภรรยา ชาย ได้ ถ้า หญิง นั้น ตาม ชาย ไป บิดา มารดา ไม่ ว่า ถ้างอ ก็ ยัง ไม่ นับ ว่า ชาย หญิง เป็น ผู้ เหมือน กัน จน กว่า บิดา มารดา ของ หญิง จะ ตี กับ บุตร หญิง และ ถือ ว่า ชาย นั้น เป็น บุตร เขย.

คำ อธิบาย

บรรดา ผู้ มี ศะกุด สูง ย่อม รั้ง เกียรติ ผู้ มี ศะกุด ต่ำ ถ้า หญิง นั้น ไป ได้ กับ ผู้ ที่ มี ศะกุด ต่ำ ย่อม เป็น ที่ เสีย ใจ ของ บิดา มารดา ผู้ มี ศะกุด สูง จึง ให้ อำนาจ แก่ บิดา มารดา ผู้ มี ศะกุด สูง จะ ไม่ ยอม ให้ หญิง หา ผู้ ที่ มี ศะกุด ต่ำ เพื่อ จะ รักษา ศะกุด ได้ ตาม ประ กาศ พระราช บัญญัติ ดักราช กาด ที่ ๔ ปี มะโรง จุ ด ศักราช ๑๓๓๐ “ถ้า บิดา หรือ มารดา หญิง มี ศักดิ์ นา สูง กว่า ๔๐๐ ไร่ ขึ้นไป ฝ่าย ผู้ ชาย คือ คู่ ชาย หรือ บิดา มารดา คู่ คู่ ชาย บิดา ฯ ของ ชาย มี บรรดา ศักดิ์

สูง เสมอ บิดา หญิง หรือ สูง กว่า บิดา หญิง ถ้า บิดา
 แต่ บิดา ยัง มี ตัว อยู่ มา เปรียบ เทียบ ตก ลง กับ บิดา
 ของ หญิง ที่ เป็น ตี ถ้า มี ตก ลง ก็ ต้อง ตัด เส้น ว่า ตาม
 แต่ใจ หญิง สิ้นค เพราะ ฝ่าย ชาย เป็น บุตร ผู้ มับรรดา
 ศักดิ์ มี ใช้ไฟ ที่ ถ้า ฝ่ายชาย หรือ บิดา และ บิดา ของ ชาย
 ต่ำ ศักดิ์ กว่า ของ หญิง เมื่อ บิดา หญิง วง เกย จะ เรียก
 เขา ตัว คั้น ก็ ได้ เพื่อ จะ เอา ตัว มา ถัก ชั่งไว้ รักษา ครอบ
 บรรดา ศักดิ์ ที่ สูง แต่ใจ ของ บิดา หญิง ที่ มับรรดา ศักดิ์
 จะ ขอมยก ให้ ก็ ได้ ไม่ ขอมยก ให้ ก็ ได้ ๑ ๓ ๑ อึ่ง หญิง
 ซึ่ง ตาม ชาย ไป โดย ความ สิ้นค รักใคร่ กับ เอง บิดา
 มารดา ไม่ได้ ขอมยก ให้ ก็ ชื่อ ว่า เบน หญิง ไม่ดี ชาย
 จะ ถือ ว่า เป็น เบน มี ได้ ก็ เมื่อ ไม่ สิ้นค อยู่ กับ ชาย
 จะ หนี กลับ มา หา บิดา มารดา และ ญาติ พี่ น้อง ก็ ดี จะ
 ตาม ชาย อื่น ไป ก็ ดี ชาย ที่ เรียก ว่า เป็น ผู้ หนี จะ ตาม
 พ้อง ร้อง ร่ำ รัก เขา ตัว หรือ จะ เขา เนิย ปรับ แก่ ชาย
 ชู้ ใหม่ ไม่ ได้ ถ้า บิดา มารดา ของ หญิง กลับ มา คือ ด้วย
 บุตร หญิง อุปถัมภ์ คำ ชู ให้ คน รอน ทาษ กรรม กร
 เครื่อง เข้า เรือน หรือ หญิง นั้น มี บุตร กับ ชาย ที่ ตน
 ตาม มา บิดา มารดา กลับ รักใคร่ ว่า เป็น หลาน ตั้ง
 แต่ กาด เมื่อ หญิง นั้น คู่ กับ บิดา มารดา และ บิดา

มารดาของหญิง นั้นถือ ชาย นั้น ว่า เป็น ชาย เหมือน
จะว่า ชาย หญิง นั้น เป็น ผัว เมีย ถ้า หญิง มี ชู้ จะ พ้อง
ชาย ชู้ ตาม ตักขณณ์ ผัว เมีย ก็ได้”

๔. หญิง ที่มีสามี แต่สามียังอยู่ จะไป มี สามี
ใหม่ไม่ได้

คำอธิบาย

กฎหมายห้าม หญิง ที่มี ผัว อยู่ แล้วไม่ให้ ไป ร่วม ประ
เวณี กับ ชาย อื่น แต่ เดิม หญิง มี โทษ ประจาน ด้วย
ด้วย (คือ ทำ โทษ หญิง อย่าง ขนากว ให้ มีความอาย)
มี คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕ ร.ศ. ๑๑๗ ว่า “โทษ
ประจานใน เรื่อง หญิง มี ชู้ ไม่ใช่แล้ว ถ้า หญิง มี ผัว
นั้นได้ ร่วม ประเวณี กับ ชาย คนใด คน แสดง กิริยา เบ็ด ผ่าย
ให้ คน ท้อง ทาย เห็นว่า ชาย กับ หญิง นั้น เป็น ผัว เมีย กัน โดย
ผัว เดิม ของ หญิง ไม่ พ้อง ร้อง กัด ก็ ไม่ เรียก ชาย นั้น
เป็น ผัว ยัง คง เรียก ชาย ชู้ เสมอ” ตาม คำพิพากษา
ฎีกาที่ ๓๓๖ ร.ศ. ๑๖๒๓ “ชาย เป็น ชู้ กับ ภรรยา
คนอื่น ผัว เขา ไม่ พ้อง ถ้า หญิง นั้น มี ชู้ ต่อ ไป ชาย ชู้
เดิม พ้อง ชาย ชู้ ครั้ง ที่ ๓ ไม่ได้” กฎหมาย ตักขณ
ณ์ ผัว เมีย บทที่ ๒๕ “ผู้ใด ทำ ชู้ ด้วย ภรรยา ท่าน แด

ชายชั้นสูง จะเอาเมียท่าน มาเป็นเมียคน ท่าน ว่าอย่าฟัง
 ให้ เห็น แต่หญิงนั้น อยู่กับผัวเดิม ยังไม่มีบุตร แต่
 ไปอยู่กับชายอื่น จนหญิงนั้น มีบุตรถึง ๓ คนแล้ว ให้
 หญิงนั้น ส่งทรัพย์ ของ ผัวเดิมคืน ให้แก่ผัวเดิม แล้ว
 จึงนับว่าชายหญิงนั้น เป็นผัวเมียกัน ถ้าหญิงมี
 บุตรกับ ผัวเดิมแล้ว จะไปอยู่กับชายอื่นช้านาน
 เท่าใด จะมีบุตรกับชายที่คนนั้นก็ ไม่เรียกว่า
 เป็นผัวเมียกันเอง” กฎหมายลักษณะผัวเมียบทที่
 ๒๐ “หญิงมีสามีเกิดบุตรด้วยกัน แต่หญิงนั้น
 เห็นผัวไปสถานที่ไม่ดี โดดกั๊ก หญิงนั้นไปมีผัวใหม่
 เกิดบุตรกั๊ก หาบุตรไม่ได้กั๊ก ให้ปรับไหมชายหญิง
 โดยพระราชกฤษฎีกา ถ้าหญิงนั้นอยู่ด้วยผัวเก่า
 ยังหาบุตรไม่ได้ เห็นผัวไปมีอื่น เกิดบุตรแต่คนหนึ่ง
 สองคน ให้ไหมชายหญิงโดยพระธรรมนูญเมีย ถ้า
 หญิงมีบุตรด้วยผัวใหม่ ตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป จะปรับ
 ไหมเอาโทษชายหญิงนั้นไม่ได้ ถ้าผัวเก่าสู้ขอมี
 สิ้น สอดฉันท์มากกั๊ก ช่วยไถ่มา กั๊ก เก็บเอาทรัพย์
 แห่งชายผัวเก่าไปด้วยกั๊ก ให้หญิงนั้นส่ง สิ้น สอด
 ฉันท์มาก แต่ สิ้นไถ่แต่ทรัพย์สิ่งของ ซึ่งเก็บเอาไปนั้นจะ
 ถอน ตัวหญิงนั้นให้ สตรีแก่ผัวใหม่.”

๕. หญิง ข้า คนใน พระ ราช วง จะ ตาม ชาย ไป
โดย ตำ พัง คน ไม่ ได้.

คำอธิบาย

หญิง ข้า คนใน พระ ราช วง นั้น คือ หญิง ที่ อยู่ ประจำ
ใน พระ ราช วง ใน ความ พัก ภัย รักษา ของ กระทรวง
มี กฎ มณเฑียร บาด ใน กฎ หมาย ราช บรี เด่ม ๒ มา ๘๘
“ข้า คน อยู่ ใน พระ ราช วง ออก ไป :อง กัด ไร่ ออก ไป
กัด ผู้ใด ตัก พา ไป ทำ ชู เนีย กัด ให้ ทอน ผู้ ตัก พา นั้น
ด้วย ตวด หนึ่ง ๕๐ ที่ แล้ว ให้ ชัก รูป คน นั้น ไว้ ใน หน้า
๑ ๑ ๑ ส่วน คน ผู้ ไป นั้น ชาย ๑๓ ปี ขึ้น ไป ให้ ทอน ด้วย
ตวด หนึ่ง ๑๕ ที่ ถ้า ชาย ๑๖ ปี ขึ้น ไป ให้ ทอน ๑๕ ที่
แล้ว ส่ง มัน ให้ นาย”

๖. หญิง จะ มี ผัว กับ ญาติ ที่ สนิท ของ หญิง ไม่ ได้.

คำอธิบาย

ใน กฎ หมาย ตัก ษณ ผัว เนีย บทที่ ๓๖ มี ว่า “พ่อ
แม่ พี่ น้อง ชาย หาดาน ตุง หน้า หาดาน ทำ ชู กั้น ไร่” ท่าน
ว่า ตระ เม็ด ให้ ตง โทษ ตาม โทษานุ โทษ” แต่ เดียว นี้ จะ
ใช้ ได้ เพียง ไต นั้น คือ ดู ว่า ใคร เป็น ญาติ สนิท เทียบ

ตามกฎหมาย ดักษณอาญา มาตรา ๕๘ มีว่า “ผู้ใด
 กระทำผิด ฐาน ประทุษร้าย คือ ทรมาน คุมขัง ตามที่กล่าว
 ไว้ตั้งแต่ มาตรา ๒๘๘ จนถึง มาตรา ๒๙๖ ก่อตั้ง
 ตั้งแต่ มาตรา ๓๐๔ จนถึง มาตรา ๓๒๓ ก่อตั้ง ตั้งแต่
 มาตรา ๓๒๔ จนถึง มาตรา ๓๒๘ ก่อตั้ง และใน มาตรา
 ๓๔๐ นั้น ก่อตั้ง ถ้า กระทำ แก่ ทรมาน ญาติ ที่ สืบ สาย
 โศกิต นับ โดย ตรง ขึ้นไป คือ พ่อ แม่ บิด ยา ยาย ทวด
 ของ มัน เอง ก่อตั้ง นับ โดย ตรง ลง มา คือ ลูก หลาน
 เหลน หลือ ของ มัน เอง ก่อตั้ง ท่าน ว่า มัน ควร รับ อาญา ที่
 กฎหมาย บัญญัติไว้ สำหรับ ความผิด เช่น นั้น แต่ กิ่ง
 หนึ่ง” ญาติ ขึ้น นอก จาก ที่ กล่าว มา นี้ จะต้อง ได้รับ
 อาญา เต็ม เหมือน อย่าง คน อื่น.

ความสามารถของชาย

๑. เด็กที่ไม่รู้จักผิด ชอบ ไม่สามารถจะมี
 ภรรยาได้

คำอธิบาย

ใน กฎหมายไม่มี จำกัด ว่า ชาย ชายเท่าไร จึงจะ
 มีภรรยาได้ จึงเทียบ ตาม กฎหมาย ดักษณอาญา ว่า
 ชาย นั้น รู้จักผิด ชอบ หรือไม่ กฎหมาย ดักษณอาญา

มาตรา ๕๗ “ถ้า เด็ก อายุ ๗ ขวบ ขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง ๑๔ ขวบ กระทำ ความผิด ท่านให้ศาล มีอำนาจ กระทำ อย่าง หนึ่ง อย่างใด ใน ๓ ประการ นี้ ต่อไป คือ—

๑. ถ้า เห็น ว่า มัน ยังไม่ รู้ ผิด ชอบ จะ ให้ ปลดปล่อย ตัว ไป เสีย ก็ได้ หรือ ถ้า ศาล เห็น ว่า มัน พอ จะ เข้าใจ ความ ผิด ได้ อยู่ บ้าง ให้ ศาล กล่าว ว่า ให้ มัน รู้ ผิด ตัว แล้ว ภาค ทัณฑ์ ปลดปล่อย ไป ก็ได้
๒. มอบ ตัว เด็ก ให้ แก่ บิดา มารดา หรือ ผู้ ปก ครอง แต่ บังคับ เรียก ประกัน ทาน บน หรือ เรียก แต่ ทาน บน แก่ บิดา มารดา ผู้ ปก ครอง เด็ก นั้น ๆ ต ๆ
๓. สั่ง ให้ ส่ง ตัว เด็ก นั้น ไป ไว้ โรงเรียน ศักดิ์ สัน ตาน ๆ ต ๆ”

มาตรา ๕๘ “ถ้า เด็ก นั้น อายุ ตั้งแต่ ๑๔ ขวบ ขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง ๑๖ ขวบ กระทำ ความผิด ท่าน ว่า ศาล ควร พิจารณา เสีย ก่อน มัน มี สติ พอ รู้ ผิด ผิด ชอบ ได้หรือไม่ ถ้า ปรากฏ ว่า มัน ยัง อ่อน แก่ ความ คิด ไม่ มี สติ พอ จะ รู้ ผิด ผิด ชอบ ไชร ท่าน ว่า ให้ ศาล กระทำ แก่ มัน ใดๆ เดียว กัน กับ ที่ ศาล กระทำ แก่ เด็ก อายุ เกินกว่า ๗ ขวบ แต่ยังไม่ถึง ๑๔ ขวบ ตั้ง ที่ บัญญัติ ไว้ ใน

มาตรา ๕๗ ถ้า ปรากฏ ว่า มัน มี สติ พอ รู้ ผิด ผิด ชอบ ได้ แล้ว ศาล จะ สั่ง ให้ ตง หมาย แก่ มัน ตาม ทกฏหมาย บัญญัติ ไว้ สำหรับ ความ ผิด เช่น มัน แด่ กง หนึ่ง หรือ

มี ฉนั้น จะ สั่งให้ ส่ง คิว มัม ไป ไว้ ใน โรง เรือน คัด สัตตวน
ตาม ตักขณ ข้อ ๓ แห่ง มาตรา ๕๖ นั้น ก็ได้”

๒. พระภิกษุ สามเณร ห้ามไม่ให้ร่วม ประเวณี กับ
หญิง

คำอธิบาย

ข้อ ที่ ห้าม พระ ภิกษุ สาม เณร ไม่ ให้ ร่วม ประเวณี
กับ หญิง เพื่อ จะ มี ให้ พระ พุทฺธ สาส์นา เชื่อม ทราม
ตง ซึ่ง ได้ มี กฎหมาย บัญญัติ ใน ตักขณ ผัว เมีย บท ที่
๕๐ “พระ ครุ ภิกษุ สามเณร ผิด เมีย ท่าน ถึง ข้าเรา ชื่อ
ว่า ปราชิก ให้ ลัก ออก เสบ เตว ให้ ใหม่ โดย พระ ราช
กฤษฎีกา” บท ที่ ๕๑ “ถ้า พระ ครุ ภิกษุ สามเณร ผู้
อยู่ใน ศีล ทำ ทราจาร ผิด กิจ ฉนัย ทำ ร้าย ด้วย หญิง หาก ผู้
มิได้ ถึง ข้าเรา เป็น สัจไซรั ชื่อว่า ปราชิก ให้ ลัก
ออกตง โทษเขียน ๗๕ ที่ ๕๐ ที่ สั่งตัว ตงหย้าข้าง ทตอง
ตอง หญิง นั้น ให้ ทำ โทษ ๓๓ หญิง ทำ ชู้ นอกใจ ผัวนั้น แอ”

๓. ชาย จะมี ภรรยา กับ เมาศิ ที่ สนิท ของ ชาย ไม่ ได้

คำอธิบาย

เมาศิ สนิท อย่างไร นั้น ให้ ดู ความ สามารถ ของ
หญิง ข้อ ๖ ว่า ด้วย หญิง จะมี ผัว กับ เมาศิ สนิท ของ
หญิง ไม่ ได้ ตั้ง กตาว มา ข้าง คั้น แล้ว.

แสดงวิธีหนึ่งวิธีที่อันพึงนับว่าเป็นผู้เมีย

หญิงชาย จะ มีความ ตก ลง ยิน ย่อม เป็น ผู้ เมีย กัน
 ก็ดี แต่ มีความ สามารถ ทั้ง สอง ฝ่าย ก็ดี ต้อง
 แสดงให้ คน ทั้งหลาย รู้ เห็น ว่า เขา ทั้ง สอง เป็น ผู้ เมีย กัน
 ตาม พระราชบัญญัติ ตัก พา รัชกาล ที่ ๔ มี ผล จุด ศัก ราช
 ๑๒๒๗ “หญิงใด มี ชาย มา ขอ บิดา มารดา ยก ให้
 ด้วยยอม แดไป อยู่ ด้วยกัน มี ผู้ รู้ เห็น กัน มาก ประจักษ์
 แจ่ม แก่ คน รอบ บ้าน รอบ เมือง ไม่มี ใคร ขัด เทียง จึง
 ควร ตัด สิ้น ว่า เป็น ผู้ เมีย กัน” ถ้า ไม่ แสดง ดัง นั้น
 แม้ หญิง ชาย นั้น จะ มี บุตร ด้วย กัน ก็ดี เมื่อ ชาย ไม่
 รับ ว่า เปง บุตร แด้ว ก็ ไม่ นับ ว่า เปง ผู้ เมีย แด
 บุตร นั้น ก็ ไม่ นับ ว่า เปง บุตร ของ ชาย ตาม คำ
 พิพากษา ฎีกา ที่ ๑๑๑๓ ร.ศ. ๑๒๓ “บุตร ที่ เกิด
 โดยทาง ดับ บิดา ไม่ รับ แด ยาย ไม่ ได้ ยก ย่อง ว่า เปง
 หลาน รับ มรดก ขาย ไม่ ได้ หรือ ชาย ขอ หญิง นั้น มา
 แด ยง เปง นาง บ้ำเรอ แต่ ไม่ ได้ แสดง กิริยา ยก ย่อง
 ว่า หญิง นั้น เปง ภรรยา ชาย” ตาม คำ พิพากษา
 ฎีกา ที่ ๑๒๕๖ พ.ศ. ๒๔๕๖ “ชาย ขอ หญิง มา
 เปง นาง บ้ำเรอ หญิง นาง บ้ำเรอ เช่น นั้น จะ อ้าง ว่า

เป็นภรรยาชายไม่ได้” เพราะฉะนั้นข้อสำคัญในเรื่อง
 นี้จะต้องดูภรรยาของชายหญิงทั้ง ๒ ฝ่าย เขาจะยก
 ย่องกัน เป็นผัวเมียหรือไม่ การที่จะแสดงโดยวิธี
 หนึ่งวิธีใด ไม่มีกฎหมายบังคับว่าต้องแสดงโดย
 วิธีนั้นอย่างเดียวนั้น จึงจะนับว่าเป็นผัวเมียกัน ถ้าไม่
 แสดงให้ถูกต้องตามวิธีนั้นจะเป็นผัวเมียกันไม่ได้ มี
 พระราชบัญญัติสำหรับ แต่งงาน คนต่าง ประเทศ ใน กรุง
 สยาม ร.ศ. ๑๗๖ มาตรา ๒-๓ ว่าด้วย “คนต่าง
 ประเทศ คือทั้ง ๒ ฝ่าย หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็น คน
 ต่าง ประเทศ เพื่อให้เป็น หลัก ตามใน เวลา จะ ทำ
 การ แต่ง งาน ให้แสดง คำ ปฏิญาณ ต่อ หน้า พยาน
 อย่าง น้อย ๔ คน ถ้า ใน กรุง เทพ ฯ ให้แสดง เฉพาะ
 หน้า เสนาบดี กระทรวง พระ นคร บาล หรือ ผู้แทน เสนาบดี
 ถ้า นอก กรุง เทพ ฯ ให้แสดง ต่อ ผู้ว่าราชการ เมือง ฯ ๓ ฯ”
 แต่ใน พระ ราช บัญญัติ นี้ หา ได้ บังคับ ไม่ ว่า คน ต่าง
 ประเทศ แต่ง งาน ถึงแม้ ต้อง ตาม พระ ราช บัญญัติ นี้ จะ เป็น
 ผัว เมีย กัน ไม่ได้ คน ต่าง ประเทศ ชาติ ใด จะ แต่ง งาน
 ตาม ฤทธิ ประเพณี ของ ชาติ นั้น ก็ เป็น ผัว เมีย กัน ได้
 เหมือน กัน ถ้า บาง คน จะ ต้อง การ หลัก ตาม สำหรับ
 พิสูจน์ ว่าเป็น ผัว เมีย กัน จะ ทำ ตาม พระ ราช บัญญัติ นี้ ได้

๑. วิธี แต่ง งาน ตาม ประเพณี

คำ อธิบาย

วิธี แต่ง งาน นั้น แล้ว แต่ ชน ชาติ ไท นั้น ถือ สำส่นา ไท จะ ทำ พิธี ตาม ตติย แด ประเพณี ของ ชาติ แด สำส่นา นั้น ที่ นิยม กัน มี พระ ราช บัญญัติ สำหรับ แต่ง งาน คน ต่าง ประเทศ ใน กรุง สยาม ร.ศ. ๑๑๖ ได้ ถัด มา ถึง ชกรรม เข็ม ผ่าย สยาม ตาม มาตรา ๑ แห่ง พระ ราช บัญญัติ นั้น ว่า “การ แต่ง งาน ตาม กฎหมาย แด ชกรรม เข็ม ผ่าย สยาม นั้น เปน การ ปฏิญาณ สัญญา กัน ใน ระหว่าง สำม กับ ภรรยา ซึ่ง มี ข้อ สำคัญ ตาม ปกติ ไซ้ ได้ เหมือน กับ ข้อ สัญญา กัน อย่าง ยื่น ๆ แด เหตุ ฉนั้น เมื่อ ได้ แด ดง ด้วย คำ ปฏิญาณ ต่อ กัน หรือ ได้ ทำ การ มงคล ให้ เปน ที่ ปราศ ฐ ฐิต เจน ว่า ชาย หญิง ทั้ง ๒ ฝ่าย นั้น ยิน ยอม พร้อม ใจ กัน สมัก ที่ จะ เปน สำม ภรรยา ต่อ กัน” ให้ เห็น ว่า ชกรรม เข็ม ผ่าย สยาม มี การ ปฏิญาณ สัญญา หรือ ได้ ทำ การ มงคล แต่ การ ปฏิญาณ หรือ ทำ การ มงคล อย่าง ไต นั้น แล้ว แต่ ชาย หญิง จะ แด ดง กิริยา ให้ คน ทั้ง ๒ ฝ่าย เห็น ว่า เขา ทั้ง ๒ ยอม เปน สำม ภรรยา กัน ชกรรม เข็ม ผ่าย สยาม นี้ ก็ คือ ใญ่ ผู้ ที่ นับ ถือ แด ญาติ ผู้ ไหญ่ ทั้ง ๒ ฝ่าย มา ประชุม กัน แด

ชายหญิง ผู้ที่ จะ เป็น คู่ มี ภรรยา นั้น มา นิ่ง เคียง กัน ผู้
 ที่ มา ประชุม นั้น รด น้ำ พระ พุทฺธ มนต์ แต่ ให้ สิ้น ให้ พร
 หญิง ชาย ทั้ง สอง นั้น แสดง ความ เคารพ รับ น้ำ พระ พุทฺธ
 มนต์ แสดง ความ ว่า หญิง ชาย ทั้งสอง นั้น ยินยอม พร้อม
 ใจ กัน ส้มกั ที่ จะ เป็น คู่ มี ภรรยา การ แต่ง งาน บ้าง ที่
 ก็ มี พิธี หลาย อย่าง เช่น มี ช้น หมาก แต่ มี พระ
 องค์ มนต์ เป็น ต้น ถึง จะ มี พิธี หลาย อย่าง นั้น ก็ ดี
 แต่ ข้อ สำคัญ ก็ เมื่อ เวลา หญิง ยอม มา นิ่ง เคียง กับ ชาย ใน
 เวลา รด น้ำ พระ พุทฺธ มนต์ แสดง ให้ คน ทั้งหลาย เห็น
 ว่า ชาย หญิง ทั้ง สอง นั้น ยินยอม พร้อม ใจ กัน ส้มกั เป็น
 คู่ มี ภรรยา ถ้า หาก ว่า หญิง ไม่ มา นิ่ง เรียง เคียง กับ ชาย
 แล้ว ก็ พึง รู้ ว่า หญิง ไม่ ส้มกั เป็น ภรรยา ชาย ตาม กฎหมาย
 ลักษณะ สว เมีย บทที่ ๑๓๐ “ชาย หญิง พรหมจารี รักใคร่
 กัน พ่อ แม่ มี รู้ แต่ ชายอื่น มา ขอ หญิง นั้น พ่อ แม่ ให้ แก่
 ชาย ผู้ สู้ ขอ ได้ แต่ง การ มี ช้น หมาก ครั้น ถึง กำหนด ให้
 หญิง ลง เรือน (คือ ส่ง ตัว หญิง ให้ มา อยู่ กับ ชาย)
 หญิง นั้น มี ดง” ใน บท นี้ ให้ เห็น ได้ ว่า ถึง จะ ได้ ทำ พิธี
 แต่ง การ มี ช้น หมาก แล้ว ก็ ดี เมื่อ หญิง ไม่ มา นิ่ง เรียง
 เคียง กับ ชาย แสดง ให้ คน ทั้งหลาย เห็น ว่า หญิง มีความ
 ยินยอม ส้มกั เป็น ภรรยา ชาย แล้ว การ ทำ พิธี แต่ง งาน นั้น
 ก็ ไม่ สำ เร็จ.

๒. ทำตามวิธี ที่มีกฎหมาย เด็ด ข้อ บังคับ สำหรับชน
บาง พวก หรือ ชำ ราชการ บาง กระทรวง ให้เป็น หลัก
ตามใน การ ที่ จะ เปน สำม ักรรยา กัน.

คำ อธิบาย

คน ต่าง ประเทศ จะ ทำ ให้ เปน หลักตาม สำหรับ พิศุจน์
ว่า ได้ เปน สำม ักรรยา กัน ตาม กฎหมาย เด็ด มี พระ
ราช บัญญัติ สำหรับ แต่งงาน คน ต่าง ประเทศ ใน กรุงสยาม
ร. ศ. ๑๑๑ มาตรา ๒ “เมื่อ ชาย หญิง ทั้ง ๒ ฝ่าย
ที่ ตี หรือ คู่ ฝ่าย หนึ่ง ฝ่ายใด ที่ ตี ผู้ ที่ จะ อยู่ ใน กรุง
สยาม แล้ว การ ตก ลง พร้อมใจ กัน ที่ จะ เปน สำม ักรรยา
ซึ่ง กัน แล กัน นั้น จะ พึง พิศุจน์ ให้ เปน หลัก ตาม
ตาม กฎหมาย ได้ ใน เวลา กระทำ การ แต่งงาน กัน หรือ
ใน เวลา ที่ แต่ง กัน แล้ว โดย แสดง คำ ปฏิญาณ อัน
นั้น ให้ ปรากฏ ต่อ หน้า ผู้ มี ชื่อ ซึ่ง รู้ จัก กัน มาก เปน พยาน
อย่าง น้อย ที่ สุด ๔ คน ถ้า แต่ง ใน กรุง เทพ ๆ ให้
แสดง คำ ปฏิญาณ นี้ เหนือ หน้า เสด้านที่ กระทรวง พระนคร
บาด หรือ ผู้ แทน เสด้านที่ นั้น ถ้า เปน การ นอก กรุง เทพ ๆ
ก็ ให้ แสดง ต่อ ผู้ ว่า ราชการ เมือง ซึ่ง ชาย แล หญิง ฝ่าย
หนึ่ง ฝ่ายใด อยู่ ใน ขณะ นั้น อยู่ใน เมือง นั้น” มาตรา ๓

ว่าด้วย “เจ้าพนักงาน ผู้รับคำ แต่ง เขียน คำ ปฏิญาณ
 ลงชื่อ เจ้า พนักงาน ผู้รับ แต่ง ลงชื่อ ชาย หญิง ทั้งคู่ ลง
 ชื่อ พยาน ทั้งหลาย กับ ลงชื่อ บิดา มารดา ของ ชาย
 หญิง ทั้ง ๒ ฝ่าย หรือ ฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง ซึ่ง อยู่ใน ที่ นั้น.”

กระทรวง ใด มี กฎหมาย แล ข้อ บังคับ สำหรับ ข้าราชการ
 การ ใน กระทรวง นั้น เช่น ข้าราชการ ใน พระราช
 สำนัก มี กฎ มณเฑียร บาด ว่า ด้วย ครอบ ครัว แห่ง
 ข้าราชการ ใน พระราชสำนัก พ.ศ. ๒๔๕๗ บรรดา ข้าราชการ
 ใน พระราชสำนัก จะ มี ภรรยา ให้ ทำ เป็น หนังสือ
 ขออนุญาต ยื่น ต่อ ผู้ บังคับ บัญชา โดย ตรง ของ ตน เพื่อ
 นำ เสนอ เป็น คำ คับ ต้อง ด้ รับ อนุญาต จาก ผู้ บังคับ
 บัญชา สูง สุด ใน กรม ของ ตน ก่อน การ ที่ จะ อนุญาต
 ให้ มี ภรรยา ได้ คือ ชาย ต้อง มี อายุ ตั้งแต่ ๒๐ ปี
 ขึ้น ไป แล หญิง ที่ จะ เป็น ภรรยา นั้น มี อายุ ตั้งแต่ ๑๖ ปี
 ขึ้น ไป แล หญิง นั้น ไม่ มี กามโรค เชื้อ รัง ประจำ ตัว ยัง
 ไม่ หาย ไม่ ใช่ว่า หญิง นร ได้ เภณนี้ หรือ หญิง แพศยา
 เมื่อ ข้าราชการ ผู้ นั้น ด้ รับ ไป อนุญาต จาก ผู้ บังคับ บัญชา
 สูง สุด ใน กรม ของ ตน ให้ มี ภรรยา จึง จะ มี ภรรยา
 ได้ แล ให้ ลง ฐะเบียร นาม ของ ภรรยา คือ เจ้า พนักงาน
 ฐะเบียร ใน กรม นั้น หรือ เช่น ข้าราชการ ใน กระทรวง

กระต่าใหม่จะมีภรรยา, ได้ทำ ตาม ข้อ บังคับ ของ กระทรวง
นั้น แล้ว ทั้ง นี้ เป็น ต้น ก็ เป็น หลัก ตาม แสดง ว่า
ชาย หญิง ได้ เป็น คู่สามีภรรยา กัน ตาม กฎหมาย.

๓. พระราชทาน หญิง ให้ เป็นภรรยา ชาย

คำอธิบาย

หญิง อัน พระราชทาน ให้ เป็น ภรรยา ชาย นั้น มีใน
ลักษณะ มรดก บทที่ ๕ "ภรรยา อัน ทรง พระราชทาน
ให้ ด้วย (ชาย) มี บำเหน็จ แก่ ราชการ ก็ คือ แดภรรยา
อื่น (ชาย) ทูล ขอ แด พระราชทาน ให้ ก็ คือ ให้ ได้
รับ มรดก ของ คู่สามี ผู้มรณภาพ ฯลฯ" หญิง อัน
พระราชทาน ให้ เป็น ภรรยา ชาย แด ชาย ผู้ ได้รับ พระ
ราชทาน รับ หญิง นั้น มา เป็น ภรรยา ชาย แล้ว จะ ไม่ได้ ทำ
พิธี แต่ง งาน ตาม ประเพณี ก็ คือ นับ ว่า เป็น หลัก ตาม
แสดง แล้ว ชาย หญิง นั้น เป็น คู่สามีภรรยา กัน ตาม กฎหมาย
ถ้า คู่สามี มรณ ภาพ ภรรยา ที่ พระราชทาน โดย ชาย
มิได้ ทูล ขอ ได้ ส่วน มาก กว่า ภรรยา ที่ ชาย ทูล ขอ
พระราชทาน คือ ภริยา อัน ทรง พระกรุณา พระราชทาน
ได้ ๓ ส่วน ถึง ภรรยา อัน ทูล ขอ พระราชทาน ได้
๒ ส่วน ถึง

๔. ชาย ผู้ขอ หญิง บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง
หญิงได้มอบ ตัว หญิง ให้ เสด็จ ภรรยา ชาย.

คำ อธิบาย

ถ้า บิดา มารดา หญิง คน หนึ่ง คนใด ยัง อยู่ ถึงแม้
หญิง นั้น จะไป อยู่ กับ ญาติ ใน ความ ปกครอง ของ ญาติ นั้น
ญาติ ผู้ ปกครอง หญิง นั้น ไม่ มี อำนาจ ยก หญิง ให้ เป็น
ภรรยา ชาย นอก จาก บิดา มารดา ของ หญิง จะ ยิน
ยอม ด้วย บิดา มารดา ของ หญิง มรณ ภาพ แล้ว ผู้
ปกครอง หญิง จึง จะ มี อำนาจ ยก หญิง ให้ เป็น ภรรยา ชาย
ได้ ใน หน้า ที่ ฐาน เป็น ผู้ ปกครอง การ ที่ บิดา มารดา
หรือ ผู้ ปกครอง หญิง มอบ ตัว หญิง ให้ แก่ ชาย แล้ว ถึง
จะ ไม่ได้ ทำ พิธี แต่ง งาน ตาม ประเพณี ก็ ดี นับ ว่า ชาย
หญิง เป็น ผัว เมีย กัน ตาม กฎหมาย ตักษณ ผัว เมีย
บท ที่ ๗๘ “บุตร ท่าน บิดา มารดา ยัง มิ ได้ ประกอบ
สามี ภรรยา ให้ ไชว บิดา มารดา นั้น เป็น อิศระ แก่ บุตร
ถ้า ชายใด พึง ใจ บุตร ท่าน ให้ คำ นับ บิดา มารดา ตาม ประเพณี
ถ้า บิดา มารดา ยก ให้ สามี จึง จะ มี อิศระ แก่ ภรรยา”
ตักษณ ผัว เมีย บท (ก) “หญิง อัน บิดา มารดา กุม มี
ให้ เป็น ภรรยา ชาย ได้ ชื่อ ว่า เป็น เมีย กต่าง เมือง.”

บิดา มารดา หญิง ได้รับ ชั้นหมาก หรือได้รับ ประโยชน์
 จากชายแล้ว ยกหญิงให้เป็นภรรยาชาย ลักษณะผู้
 เมีย บทที่ ๑๑๕ “ชายให้ชั้นหมาก ๓ ชั้นไม่ส่งขอ
 ออก ล่าว หลาน ล่าว ทาน พ่อแม่หญิง กับ ผู้เฒ่า
 ผู้แก่ ช่าง ชาย ยิน ยอม พุดจา ชน ลง ปดงใจ ให้หญิง อยู่
 ด้วยกัน กัด ชาย ช่วย ทูต กัด ยาก ของ หญิง ด้วย
 ประการใด พ่อแม่หญิง ยกหญิง ผู้เป็น ลูก เป็น หลาน
 ให้เป็น ภรรยา ชาย กัด ทาน ว่า หญิง นั้น เป็น ลักขี
 เป็น เมีย ชาย.”

ชาย ส่ง ขอ หญิง บิดา มารดา หญิง ให้ ชาย มา อยู่
 ที่ เรือน บิดา มารดา ของ หญิง แต่ให้ชาย ทำ การให้
 บิดา มารดา หญิง อัน มี กำหนด เวลา กัด (คือ ๑๐๖) ผาก
 หรือ บิดา มารดา หญิง ให้ ชาย ไป ทำ การงาน ที่ อื่น เขา ผด
 ประโยชน์ มา เอง ตุ หญิง อัน มี กำหนด เวลา กัด (คือ
 ผาก บ้าเรอ) หรือ บิดา มารดา หญิง ให้ ชาย รับ อาษา
 ทำ อะไร อัน มี กำหนด การ กัด เมื่อ ชาย นพ ได้ ทำ
 การ ตาม กำหนด แล้ว บิดา มารดา ยอม ให้ หญิง เป็น
 ภรรยา ชาย คน ลักษณะผู้ เมีย บทที่ ๑๐๖ “ชาย

ขอ ลูกสาว ท่าน ถึงหลบฝาก ยิง แต่ จะทำงาน แต่ พ่อแม่
 หมึงให้ชายฝาก บำเรอ ทำกิน อยู่ด้วยกัน ๒-๓ ปี
 แต่ พ่อแม่ หมึงให้ชาย อยู่ด้วยกันไซ้ ท่าน ว่า เป็น
 เมีย สักซี แก เจ้า ผัว เหมือน เมีย ทำงาน” ตักษณ ผัว
 เมีย บทที่ ๑๐๔ “ชาย ขอ ลูกสาว ท่าน ชาย นั้น
 ทำอาชญา ยัง มีได้ แต่ง กว มงคล ชาย หมึง ส่มรัก พ่อแม่
 หมึง มีรู้ แต่ ชาย ขึ้น มา ทำ ชู้ ด้วย หมึง นั้น เจ้า ๑๐๑
 เจ้า ชาย ชู้ นั้น ให้ โหม เสมอ ผิด เมีย ท่าน” ใน บท นี้
 ที่ ว่า ชาย หมึง ส่ม รัก กับ บิดา มารดา หมึงไม่ รู้ เพราะ
 บิดา มารดา หมึง ได้ สัญญา ไว้ แต่ ตน ถ้า ชาย ได้ ทำ
 ตาม กำหนด สัญญา แต่ ยอม ยก หมึง ให้ เป็น ภรรยา ชาย
 เมื่อ ชาย ได้ ทำ ครบถ้วน ตาม สัญญา แล้ว หมึง นั้น
 ยอม เป็น ภรรยา ชาย นับ ว่า เป็น ผัว เมีย กัน ตาม
 กฎหมาย ถ้า ชาย ยัง ประพฤติ ตาม สัญญา แต่ ยัง
 ไม่ ครบ กำหนด สัญญา เหมือน ชาย มี ชู้ มาก หมัน
 หมึงได้ ตักษณ ผัว เมีย บทที่ ๑๐๖ “ชาย ให้ ชู้
 ขอ ลูกสาว หลาน สาว ท่าน ถึง หลบ ฝาก แต่ หมึง มี
 ชู้ ตาม ชาย ขึ้น ไป ก็ คี่ ท่าน ให้ ชาย ผู้ ชู้ ขอ คืด เขา
 ชู้ มาก แต่ แรก มา ชู้ ขอ เท่า ถึง ชู้ มาก หมัน” ถ้า

ชาย นั้น ละเลย เลี้ยวไม่ ทำ ตาม สัญญา หรือ ชาย นั้น
 ได้ทำ แก่ หญิงไม่เกรง พ่อ ตา แม่ ยาย บิดา มารดา
 หญิง มี ชื่อนางได้ ชาย นั้น ไม่ยอม ยกบุตรสาวให้
 แก่ ชาย ต่อไป ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๑๑๗ “ชาย
 ตู้ออ หญิง แด ชาย เข้า มา ล่าก บำเรอ แล้ว มัน ละไป
 ได้เมียอื่น มัน กลับ มา ทำ หนังสือ ถ้าว ความ เป็น
 ประมาท ประจาน พ่อ แม่ หญิง ให้เรียกให้ส่ง หญิง นั้น
 แด หญิง พี่ พ่อ แม่ บัง มิ ได้ ทำ งาน เว้น ล่าก หมอน
 หญิง นั้น บัง สิทธิ แก่ บิดา มารดา จะ ส่ง หญิง ให้ แก่
 มัน มิ ได้ เลย” ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๑๑๘ “ชาย
 ออ ลูก สาว หลตาม สาว ทำม แด ชาย ไป ล่าก บำเรอ ยัง
 มิ ได้ ทำ งาน เว้น ล่าก หมอน ก่อน ชาย ผู้ นั้น มัน หลง
 อดอาจ หยาบ ช้ำ ผลัก ไล่ ช่ม เหว ลูก สาว หลตาม สาว ทำม
 มัน มิเกรง พ่อ ตา แม่ ยาย พี่ น้อง หญิง จริ่งไซร์ ทำม ให้
 ขับ มัน ผู้ นั้น เสีย อย่าให้ ลูก สาว แก่ มัน.”

๕. ชาย หญิง รักใคร่ ได้กันเองมาก่อน บิดา มารดา
 หญิง รู้ ไม่ ว่า กล่าว แก่ แรก แด ชาย นั้น แต่ง สละมาชุน
 แปลง แก่ บิดา มารดา หญิง.

คำอธิบาย

ชายหญิงรักใคร่กัน บิดา มารดา หญิงรักอะไรแล้ว หา
 ได้ว่า ถ้างั้น เมื่อ ชาย นั้นได้ แต่ง สละ ยม เพลง
 ให้แก่ บิดา มารดา หญิง แล้ว บิดา มารดา หญิง จะ รับ
 สละ เว้นไม่ รับ ก็ดี เป็น หลัก ตาม แสดง ว่า ชาย
 หญิง เป็น คู่ เมีย กัน ตาม กฎหมาย ลักษณะ คู่ เมีย บท
 ที่ ๘๒ “ชายใด ชอบ ทำ ชู้ ด้วย ลูก สาว หลาน สาว ท่าน
 มิได้ กล่าว ตาม แต่ พ่อ แม่ หญิง รุ้ ชู้ ขึ้นไป มา หา ชู้
 ลูก คน ดัง นั้นไซ้ ท่าน ว่า คือ เมีย มัน ให้มัน แต่ง
 สละ พ่อ แม่ หญิง พึง ให้ พ่อ แม่ หญิง รับ สละ ให้มัน
 อยู่กัน เป็น คู่ สักวาดี เพราะ เขา ทั้ง สอง เป็น คู่ สร้าง กัน
 มาแต่ กาลก่อน เป็น สักวาพ พึง ให้ ชาย ลูก ต้อง ถึง สอง
 ถ้า ชาย มิได้ แต่ง สละ พ่อ แม่ ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ หญิง แต่ มิได้
 แต่ง หญิง ดัง ท่าน แต่ง ลูก เมีย ท่าน ทั้ง หลาย แต่ มัน ทำ
 ชู้ แล้ว มัน ทอด หญิง นั้น เสีย ท่าน ว่า มัน ทำให้ ลูก หลาน
 ท่าน หม บก อก พร้อง ให้ โทษ ชาย ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ พ่อ แม่ ผู้
 เฒ่า ผู้ แก่ นั้น โดย ขนาด ถ้า แต่ง สละ พ่อ แม่ หญิง มิ รับ
 แสพราก ลูกสาวไป ให้แก่ ชายอื่น ให้ เสีย ปรเวณั ธรรมไซ้
 ท่าน ว่า ผู้ มา เขา เมีย มัน แต่ พ่อ แม่ ท่าน มิ ชอบ ท่าน
 ให้ โทษ พ่อ แม่ หญิง แต่ ชาย ผู้ มา เขา เมีย มัน โดย ขนาด”

ยังมีลักษณะผิวเมียบทที่ ๑๒๘ อีกบทหนึ่ง ว่าด้วย
 “ช่วย พา ลูกสาว ทานไป แล้ว ชาย ซึ่ง หญิง นั้น คั้น แด
 ชาย แต่ง สระมา ยุม แปรง ถ้าชาย มีได้ ประพฤติ ความ
 ชั่ว แล้ว บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง ของ หญิง มี รับ สระมา
 แด เอว หญิง นั้น ยก เป็น เมีย ชาย คั้น ท่าน ว่า บิดา
 มารดา แด ผู้ปกครอง ของ หญิง ทำ มิ ชอบ แด ให้ โทรม ชาย
 ชู้ ประถม ผิด เมีย” แต่ มี ประกาศ รัชกาล ที่ ๔ ปี ๒๓
 ๑๓ ๑๓๒๗ เปลี่ยน แปลง กฎหมาย บท นี้ แล้ว
 ว่า หญิง ซึ่ง แด ชาย ๒๐ ปี ขึ้น ไป แล้ว จึง จะ มี
 อำนาจ เลือก हा ถ้า มี ได้ ตาม ชอบใจ เพราะ ฉนั้น จึง
 ต้อง ดู อายุ ของ หญิง เป็น ประมาณ ถ้า หญิง มี อายุ
 ยัง ไม่ ถึง ๒๐ ปี หญิง นั้น ยัง อยู่ ใน ธิษระ ของ บิดา
 มารดา ต้อง ตามใจ ของ บิดา มารดา หญิง จะ ยอม
 ยก หญิง ให้ แด ชาย หรือ ไม่ ยอม ยก ให้ ก็ ได้ ถ้า บิดา
 มารดา รับ สระมา แล้ว ชาย หญิง จึง จะ เป็น สำนัก ภรรยา
 กัน ตาม กฎหมาย เมื่อ บิดา มารดา ไม่ ยอม รับ สระมา
 ยก หญิง ให้ แด ชาย แล้ว ก็ ยัง ไม่ นับ ว่า ชาย หญิง นั้น
 เป็น ผัว เมีย กัน ตาม กฎหมาย เว้น แต่ บิดา มารดา
 หญิง ได้ รู้ เห็น ยิน ยอม ให้ ชาย หญิง ร่วม ประเวณี กัน แต่
 แรก ไม่ ว่า ก่อว่า แล้ว เมื่อ ชาย ได้ แต่ง สระมา ยุม แปรง

ให้ไว้บิดา มารดา หญิง จึง นับ ว่า ชาย หญิง เป็น ผัว
 เมีย กัน ทั้ง แต่ ด้ ชาย มา ด้มา ยุม แปรงให้ไว้ บิดา
 มารดา หญิง ถ้า บิดา มารดา หญิง ไม่ ด้รับ ด้มา แด
 พราก หญิง นั้นไปไม่ให้ อยู่ กับ ชาย หรือ แดง หญิง ให้
 เป็น ภรรยา ชาย อื่น บิดา มารดา หญิง จะ มี ความ ผิด
 ความ ด้กษณ ผัว เมีย บทที่ ๘๒.

๖. ชาย หญิง อยู่ ด้กน ด้กน ปรกคิ แดงให้คน
 ทงหลาย เห็น ว่า อยู่ ด้กน ด้กน ฉนท ผัว เมีย บิดา มารดา
 ด้ไม่รู้ ว่า กด้าง.

คำ อธิบาย

ที่ ว่า ชาย หญิง อยู่ ด้กน ด้กน เป็น ปรกคิ นั้น ด้ย ชาย
 มี ด้พา หญิง นั้นไป หรือ แดง กิริยา ด้ก ด้กนกัน ชาย
 นั้น มา ปลุก เรือน อยู่ โถง เรือน บิดา มารดา ของ หญิง ก้ ด้
 (คือ ปลุก เรือน ข้าง) หรือ ชาย นั้น มา ด้ไศรย อยู่
 เรือน ของ ญาติ ที่ อยู่ โถง กับ เรือน บิดา มารดา ของ หญิง
 ก้ ด้ (คือ ด้าง เรือน แปรง) บิดา มารดา ของ หญิง
 ด้ไม่รู้ ว่า กด้าง แดงให้คน ทงหลาย ใน หมู่ นั้น เห็น ว่า
 ชาย หญิง นั้น ด้ย ด้กน ด้กน ด้มี ภรรยา เป็น ด้ก
 กาม แดงด้ว่า ชาย หญิง นั้น เป็น ผัว เมีย กัน ตาม กฎหมาย

ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๘๕ “ฝูงไพร่ฟ้า ข้าคน ทั้งหลาย
หา ชน หมาย มิได้ รักใคร่ อยู่ด้วยกัน เปง่า ๆ พ่อแม่
หญิง รั้มได้ พ้อง ร้อง ว่ากล่าว แต่ มัน ปลูก เรือน ช้าง
ต่าง เรือน เผลอ อยู่กิน ด้วยกัน ฉันท ผัว เมีย หาบุตร มิได้ ก็
ดี หญิง สัตย์ เปน เมีย ชาย ถ้า ผู้ใด มิได้ ปลูก เรือน
อยู่ มิได้ ทำ เหยง กัน ฉันท ผัว เมีย ท่าน ว่า มิได้
เปน เมีย สัตย์ แก่ ชาย เลย” ถ้า ชาย หญิง รักใคร่ กัน
บิดา มารดา หญิง มิรู้ ชาย นั้น พา หญิง หนีไป จึง
ชาย หญิง นั้น จะไป เหยง ตู กัน ใน ที่อื่น อย่าง เบ็ด เผลอ ให้
คน ทั้งหลาย เห็น ว่า เหยง กัน ฉันท ผัว เมีย ก็ ดี ก็ ไม่
นับ ว่า ชาย หญิง นั้น เปน ผัว เมีย กัน ตาม กฎหมาย
ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๑๓๓ “ชาย หญิง ดอบ ตก ด้วย
กัน บิดา มารดา หญิง มิรู้ ชาย ตก พา หญิง หนีไป
อยู่ เรือน ที่ นอง แห่ง ชาย ใน ที่ไกล ที่ไกล ก็ ดี แต่ ปลูก
เรือน อยู่ มี ตู ก็ ดี หา มี ตู ก็ ดี ท่าน ว่า หญิง ไม่
เปน สัตย์ แก่ ชาย เปน แต่ ชู้ กัน” เว้นไว้แต่ หญิง
นั้น จะมี อายุ ครบ ๒๐ ปี พ้น จาก อิศระ ของ บิดา มารดา
แล้ว ตาม ประกาศ รัชกาล ที่ ๔ ปี ฉลุ จุลศักราช ๑๒๒๗
หญิง มี อำนาจ เดือก หา ผัว ได้ ตาม ชอบใจ.

๗. ชายหญิง รักใคร่ได้กันเอง บิดามารดาหญิง
มีรู้ แต่หญิงนั้นไม่บอกกับชาย.

คำอธิบาย

ชายหญิง รักใคร่ได้กันเอง มีบุตรด้วยกัน ๗ คน
ว่าเป็นผิวเผิน ตามกฎหมายหรือไม่ ต้องดูความ
ประพฤติของชาย ถ้าชายนั้นประพฤติเป็นคนชั่ว
ชั่วทรพศ บิดามารดา แสดงความไม่ยินยอมให้หญิง
เป็นภรรยาชาย ถึงหญิงนั้นจะสมัครอยู่กับชายก็ตาม
ยังไม่นับว่าเป็นผิวเผินกัน ฉะนั้นผิวเผินบทที่ ๘๔
“สองตอบสมัครด้วยกัน มิได้คู่ชอบมีเงินหมากเป็น
ค้ำประกัน พ่อแม่หญิงมีรู้ คู่มีทองลูกจึงรู้ ถ้า
ชายนั้นชั่วชาติทรพศ พ่อแม่หญิงมิให้ก็ตามใจ
พ่อแม่หญิง” ถ้าชายมิได้ประพฤติเป็นคนชั่วชั่ว
ทรพศ หญิงเกิดบุตรกับชาย แต่ชายหญิงนั้นเพียง
ดูกันฉันทผิวเผิน บุตรนั้นเป็นเงินหมาก แสดง
ว่าชายหญิงเป็นผิวเผินกัน ตามกฎหมาย ฉะนั้นผิว
เผินบทที่ ๘๖ “ฝ่ายทหารฝ่ายพลเรือนไพร่ฟ้า
ทองปวงเขาสมัครด้วยกันหาเงินหมากมิได้ พ่อแม่
รู้ความรู้กัน แต่มิได้ปลุกเรือนอยู่กันด้วยกันก็
ยังมีกันได้ปลุกกันดี แต่มิได้เลี้ยงดูกันฉันทผิวเผิน

แต่ เกิด ลูก หญิง ลูก ชาย สืบ สายโลหิต ตั้ง นั้น ท่าน ว่า
เกิด ลูก เป็น ชัน หมด แถ้ว หญิง เป็น เมีย สักดิ์ แก่
ชาย” ถ้า ชาย นั้น พา หญิง หนี ไป ตั้ง หญิง นั้น จะ
เกิด บุตร กับ ชาย กี่ ตี ก็ ยัง ไม่ นับ ว่า ชาย หญิง เป็น
ผัว เมีย กัน จน กว่า บิดา มารดา หญิง จะ แสดง ความ
ยินยอม ไม่ ว่า กต่าง นับ ว่า ชาย หญิง นั้น เป็น บุตร
เชย บุตร ด้วง ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๓๓๓ “ชาย
หญิง ชอบ สัม รัก กัน บิดา มารดา หญิง นั้น มี ๕ ชาย
พา หญิง หนี ไป อยู่ ณ เว้น พ้น ชอง แห่ง ชาย ใน ที่ โกล่ ที่ โกล่
กั ตี ปดุง เรือน อยู่ มี ลูก กั ตี ทว่า ลูก มี ได้ กั ตี ท่าน
ว่า หญิง ไม่ เป็น สักดิ์ แก่ ชาย” ถ้า บิดา มารดา ของ
หญิง มรณ ภาพ หญิง ชาย ที่ มี บุตร ด้วย กัน นั้น จึง
จะ นับ ว่า เป็น ผัว เมีย ตาม กฎหมาย ตาม ลักษณะ ผัว
เมีย บท ที่ ๔๔ “ถ้า พ่อ แม่ หญิง ตาย ถ้า ชาย หญิง
สุมัก อยู่ ด้วย กัน เกิด ลูก ชาย หญิง ท่าน ว่า ลูก นั้น
เช่น ชัน หมด ”

๘. ชาย หญิง รักใคร่ ได้ กัน เอง และ หญิง นั้น มี
อายุ ตั้งแต่ ๒๐ ปี ขึ้นไป บิดา มารดา หญิง จะ ไม่ ได้

ยกหญิงนั้นให้เป็นภรรยาชายที่ดี เมื่อชายหญิงนั้น
ได้แสดงกิริยาให้คนทั้งหลายเห็นว่า เป็นสามีภรรยาที่
น่านิยามว่า ชายหญิงนั้น เป็นผัวเมียกัน ตามกฎหมาย.

คำอธิบาย

หญิงอายุ ๒๐ ปีแล้ว พ้นจากพิธีของ บิดามารดา
หญิงนั้น มีอำนาจ จะหาผัวได้ตามชอบใจ ตามพระ
ราชบัญญัติ ฎีกาพระราชกฤษฎีกาที่ ๔ ปีฉดุดศักราช ๑๒๒๗
ว่า “หญิงอายุ ๒๐ ปี เกษแล้ว ควรเลือกหาผัวตาม
ชอบใจตัวได้” เมื่อชายหญิงได้แสดงให้คนทั้งหลาย
รู้เห็นว่า เขาทั้งสอง เอง ตู กัน อย่าง นิตผัวเมีย เป็น
ปกติ ตามแสดง ว่า ชายหญิงนั้น เป็นผัวเมียกัน ตามกฎ
หมาย เว้นไว้แต่ หญิง เป็น บุตรี ผู้มีบรรดาศักดิ์ สูง
มากกว่า ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป หญิงนั้น จะเลือกหาผัวที่
มีตระกูลต่ำกว่า บิดามารดา ของหญิง โดย บิดามารดา
ไม่ยินยอม นั้น ไม่ได้ ตามพระราชบัญญัติ ฎีกา
ที่ ๔ ปีมะโรง ฉดศักราช ๑๒๓๐ “ บิดามารดา หญิง
มี ศักดิ์ นากว่า ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป ถ้าตระกูล ชายหรือ
ตัวชาย เสมอ ตระกูล หญิง ให้ตัดสิน ตามใจ หญิง
สมัคร ถ้าฝ่ายชายหรือ บิดามารดาหรือ บิดาของชาย

คำศักดิ์สิทธิ์ว่า บิดา มารดา หญิง บิดา มารดา หญิง
จะเรียก หญิง คั้น ก็ได้”

๙. ชายหญิง รักใคร่ได้กันเอง บิดา มารดา ของ
หญิง ก็ มรณ ภาพ เสีย แล้วย ชาย หญิง นั้น ได้ แสดง
กิริยา ให้ คนทั้งหลาย ด้ เห็น ว่าเขาได้ เสีย ดูกษัตริย์ ผัวเมีย.

คำ อธิบาย

ตาม กฎหมาย ดัชนี ฉบับ ใหม่ บทที่ ๗๔ นี้ ความ ว่า
“หญิง อยู่ ด้วย บิดา มารดา บิดา มารดา หาก รักษา
หญิง อยู่ ด้วย ญาติ หรือคน หนึ่ง คนใด คนนั้น หากรักษา
ถ้า ชาย คนใด มิได้ คำนับ สู้ ขอ แด่ ออก อกไป กระทำ
ทราจาร์ หญิง ก็ ดี แด่ ชายไป ดอบ ดัก ทำ ชู้ ชุม ชื่น
หญิง ก็ ดี ท่าน ว่า ชาย นั้น มี โทษ ถ้า หญิง นั้น ไป
หา ชาย ถึง เกษร สถานที่ บ้าน เว้น ชาย ยอม ให้ ชาย ทำ
ชู้ ด้วย ไร่ จะ ว่า กต้าว โทษ แก่ ชาย มิได้ เดย” ใน
บท นี้ ว่า ด้วย ชาย ถ่วง ชำนาญ ผู้ปกครอง คือ ชาย พา
หญิง ไป จาก ผู้ปกครอง ชาย นั้น มี ความ ผิด ถ้า
ชาย มิได้ พา หญิง ไป แด่ หญิง ได้ ไป ที่ เว้น ชาย เอง
ชาย มิได้ มี ความ ผิด ถ้า หาก หญิง นี้ บิดา มารดา อยู่

แล้ว และหญิงนั้น มีอายุยังไม่ครบ ๓๐ ปี ก็ไม่
 ต้องสงสัยเลย บิดา มารดา หญิง มีอิสระ แก่ หญิง
 ตาม กฎหมาย ดัชนี ณ เมษ บค ที่ ๑๗๔ “บุตร ท่าน
 บิดา มารดา ยัง ไม่ได้ ประกอบ สามี ให้ ไซ้ บิดา มารดา
 นั้น เป็น อิสระ แก่ บุตรี บิดา มารดา มีอำนาจ จะ เรียก
 บุตรี นั้น มา ได้ แต่ ไม่ ยอม ยก บุตรี นั้น ให้ เป็น ภรรยา
 ชาย” ถ้า บิดา มารดา หญิง มรณ ภาพ เสีย แล้ว หญิง
 อยู่ กับ ญาติ หรือ คน หนึ่ง คน ใด คน นั้น จะ ไม่ ยอม
 ให้ หญิง มี สามี ได้ หรือ ไม่ ยัง ไม่ มี กฎหมาย ว่า ผู้ ใด
 มี อิสระ แก่ หญิง เหมือน อย่าง บิดา มารดา ของ หญิง หญิง
 อยู่ กับ ผู้ ใด ผู้ นั้น ก็ มี นำ ที่ ฐาน เป็น ผู้ ปกครอง
 หญิง เท่า นั้น หา มี อิสระ แก่ หญิง เหมือน อย่าง บิดา
 มารดา หญิง ไม่ ถ้า ผู้ ใด ได้ ทำ อนุญาโต แก่ หญิง หรือ
 จะ ทำ ให้ หญิง มี ความ เสีย หาย อย่าง ใด ผู้ ปกครอง
 หญิง ก็ มี อำนาจ พ้อง ชาย ได้ ใน นำ ที่ เป็น ผู้ ปกครอง หญิง
 เพื่อ ทำ ประโยชน์ ให้ แก่ หญิง ถ้า หาก ว่า ชาย หญิง
 นั้น เขา สมัก เป็น สามี ภรรยา กัน โดย ไม่ มี เหตุ เสีย
 หาย แก่ หญิง อย่าง ใด แต่ ไม่ เป็น การ ผิด ต่อ กฎหมาย
 แล้ว ผู้ ปกครอง จะ ไม่ ยอม ให้ หญิง มี สามี นั้น ไม่ ได้
 ต้อง ตามใจ หญิง สมัก อยู่ กับ คน ใด คน นั้น ก็ เป็น

ผู้ปกครอง หญิง เพราะไม่มีกฎหมายบังคับว่า หญิง
 อยู่กับ ผู้ปกครอง คนใด จะ ต้องให้ หญิง อยู่กับ ผู้
 ปกครอง คน นั้น เสนอไป หญิง อาจเปลี่ยนผู้ปกครองใหม่
 ได้ เมื่อ ชาย หญิง สัมผัส เป็น สามี ภรรยา กัน แล แฉ่คง
 ให้คน ทั้งหลาย ด้ เห็น ว่า เขา ทั้งสอง เลี้ยง ลูก กัน อย่าง ดีนัก
 ดำเนิน ภรรยา แล้ว ก็ พ้น ว่า ชาย หญิง นั้น ได้ ไป อยู่ เมีย
 กัน ตาม กฎหมาย คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๑ ร.ศ. ๑๑๕
 “ชาย หญิง ได้ เชื้อ กัน เอง และ อยู่ ด้วย กัน มา นาน
 ฝ่าย หญิง พ้อง ขอ อย่ำ ฝ่าย ชาย ก็ ยอม อย่ำ ศาล
 พิพากษาให้ อย่ำ แฉ่ แบ่ง สิน สัมรส ได้”

๑๐. ชาย หญิง ชาติ จาก ผู้ เมีย กัน แล้ว ภาย
 หลัง ชาย หญิง นั้น กลับ ตั้ง เป็น ผู้ เมีย กัน อย่าง เดิม แฉ่
 มี ผู้ ด้ เห็น.

คำอธิบาย

ชาย หญิง ได้ เคย เป็น สามี ภรรยา กัน แล้ว เมื่อ ได้
 ทำ พิธี อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด เป็น อัน ชาติ จาก สามี ภรรยา กัน
 ภาย หลัง ชาย หญิง นั้น กลับ มา เป็น สามี ภรรยา กัน อีก
 มี ผู้ ด้ เห็น ก็ พ้น ว่า ชาย หญิง นั้น เป็น ผู้ เมีย กัน

ตาม กฎหมาย เว้นไว้ แต่ หญิง ที่ มี อายุ ยัง ไม่ ถึง ๒๐ ปี กัดไป อยู่ กับ บิดา มารดา ของ หญิง อีก บิดา มารดา ของ หญิง คง มี อิศระ อย่าง เต็ม จะ ไม่ ยอม ให้ หญิง นั้น มี สามี ก็ได้ ตาม ตักขณ ๘๖ เมฆ บท ที่ ๖๖

“สามี ภรรยา วิเวก กัน สามี ให้ หญิง ชื่อ ย่า แก่ ภรรยา มี ผู้ ถู ก นั ง คน นั ง แดง สามี กัด กั น ไป อยู่ กับ ภรรยา ภรรยา ก็ อยู่ ด้วย กับ สามี สืบ ไป มี ผู้ เห็น ว่า เขา คั น คั ด้วย กัน ไชร” ท่าน ว่า เขา เป็น สามี ภรรยา กัน อยู่ ถ้า ภรรยา มี ผู้ ให้ ดง โทษ โดย ชนาค” ตักขณ ๘๖ เมฆ บท ที่ ๑๓๗

“สามี ศรัทธา ใน พระ พุทธ เจ้า นา สตะ ภรรยา แด ทร พย สั ง สั น สรรพ เหตุ บวช เป็น พระ ภิกษุ สามี เณร แดง ผู้ ถู ก ออก มา อยู่ กับ ด้วย หญิง นั้น อีก เด่า ไชร บุคร์ ภรรยา แด ทร พย สั ง สั น ทั้ง ปวง เป็น สั ทั ช์ แก่ ชาย เหตุ ว่า เรือน ท่าน เคย อยู่ อยู่ ท่าน เคย นอน นอน ท่าน เคย เวียง เสา บง ท่าน เคย กิน ถ้า หญิง ทำ ชู้ ออก ใจ สัว ให้ ใหม่ โดย พระ ราช กฤษ ฎีกา”

ตักขณ ๘๖ เมฆ บท ที่ ๑๓๘ “บุคร์ ผู้ ไต่ บิดา มารดา ตก แดง ให้ มี เสา เรือน หาก กิน อยู่ ต่าง หอก ชู้ มา สามี ภรรยา ชู้ อ่า กัน บั น ทร พย คั อ ผู้ เสา ผู้

แก่แล้ว ภายหลังสามี ภรรยา ซึ่ง อย่างนั้น นั้น กลับ
 ยอม คู้กัน มา อยู่ด้วยกัน เด่า ทาโทษ มิได้ ก็
 ภรรยา นั้นไป อยู่เรือน บิดา มารดา ๆ มิได้ยอมให้ อยู่
 กัน ด้วย กัน แม้ ตัวหญิง ยินยอม ก็ คู้ ท่านว่า
 หญิง นั้นไม่ เป็น สิกข์ เป็น ภรรยา เพราะ หญิง กลับ
 มา อยู่ เรือน บิดา มารดา แล้ว สิกข์ แก่ บิดา มารดา”

หมวด ๒

ลำดับชั้นภรรยา

เมื่อรู้ว่าชายหญิงเป็นผัวเมียกัน ตามกฎหมายแล้ว
แต่ชายนั้นมีภรรยาได้หลายคน ไม่มีกฎหมายห้าม
ส่วนหญิงนั้นจะมีสามีได้แต่จำเพาะคนเดียว ถ้าสามี
ยังอยู่แต่ยังไม่ได้หย่าขาดจากกัน หญิงจะมีสามีอื่น
อีกไม่ได้ จึงต้องดูว่าชายมีภรรยาชั้นใดบ้าง ใน
กฎหมายมีอยู่ ๔ ลักษณะ คือ ๑. ลำดับชั้นภรรยา
สำหรับปรับชายซึ่งทำผิดด้วยภรรยาชั้นใด ชั้นมี
บัญญัติไว้ในลักษณะผัวเมีย ๑ ลำดับชั้นภรรยาสำหรับ
ให้สามีรับผิดชอบ ใช้บังคับแทนภรรยาชั้นใด ชั้น
มีบัญญัติไว้ในลักษณะภรรยา ๑ ลำดับชั้นภรรยา
สำหรับแบ่งมรดกของสามีผู้มรณภาพให้แก่ภรรยาชั้น
ใดที่ส่วน ชั้นมีบัญญัติไว้ในลักษณะมรดก ๑
ลำดับชั้นภรรยาสำหรับให้รู้ว่า ภรรยาชั้นใดมี
ศักดิ์เท่าใด ชั้นมีบัญญัติไว้ในลักษณะศักดิ์ ๑
ต้องดูมูลคดีเป็นเรื่อง ๆ ไป ถ้าเรื่องใดตรงกับ
ลักษณะใด ก็ต้องดูลำดับชั้นภรรยาในลักษณะนั้น.

ลำดับชั้น ภรรยา ใน ลักษณะ ผัว เมีย

๑. เมีย กลาง เมือง ถ้า ชายใด ทำ ชู้ ด้วย เมีย
กลาง เมือง ให้ โหม เจง เต็ม ฐาน ประณม ผิด เมีย.

๒. เมีย กลาง นอก ถ้า ชายใด ทำ ชู้ ด้วย เมีย
กลาง นอก ให้ โหม ฐาน ประณม ผิด เมีย ทำ ๕ ส่วน
ยก เสีย ส่วน ๑ เอา แต่ ๔ ส่วน

คำอธิบาย

ลักษณะ ผัว เมีย บท (ก) “อันว่า ลักษณะ เมียนั้น
มี ๓ ประเภท ประเภท ๑ หญิงอัน บิดามารดา กุม นิช ให้
เป็น เมีย ชาย ได้ ชื่อว่า เป็น เมีย กลาง เมือง ประเภท
๑ ชาย ขอ หญิง มา เดียง เป็น ชู้ ภรรยา หลับ เมีย หลวง
ดง มา ได้ ชื่อว่า เป็น เมีย กลาง นอก ประเภท ๑
หญิงใด ได้ ทุภักข์ ยาก ชาย ร่วง ใจ ได้ มา เห็น หมด
หน้า เดียง ใจ เป็น เมีย ได้ ชื่อว่า เป็น เมีย กลาง ทาษี ถ้า
ชายใด ทำ ชู้ ด้วย เมีย กลาง เมือง ให้ โหม เจง เต็ม ตาม
พระราช กฤษฎีกา ถ้า ชายใด ทำ ชู้ ด้วย เมีย กลาง นอก
ให้ โหม โดย พระราช กฤษฎีกา เต็ม ทำ ๕ ส่วน ยก เสีย
ส่วน ๑ เอา ๔ ส่วน ถ้า ชายใด ทำ ชู้ ด้วย เมีย กลาง
ทาษี ให้ โหม โดย พระราช กฤษฎีกา ทำ ๕ ส่วน ยก
เสีย ๒ ส่วน เอา ๓ ส่วน” เวลาม เมีย กลาง ทาษี

ไม่มี แ้ว เพราะ มี พระ ราช บัญญัติ ยก เด็ก ตักษณ
 ทาษ ถ้าดีบ ฐน ภรรยา จึง ยัง คง มี อยู่ เพียง สอง ฐน
 คือ : เมีย กตาง เมือง ฐน หนึ่ง เมีย กตาง นอก ฐน
 หนึ่ง.

คำ ว่า หญิง อัน บิดา มารดา กุม มือ ให้ เปน เมีย ชาย
 ได้ ชื่อ ว่า เมีย กตาง เมือง หนึ่ง หา เสมอ ไป ไม่ หญิง
 บาง คน ที่ บิดา มารดา มรณภาพ เสีย แ้ว เมื่อ ได้ แต่ง
 งาน ตาม ประเพณี กัด หรือ ไม่ ได้ แต่ง งาน ตาม ประ
 เเพณี แต่ ชาย ได้ ยก หญิง หนึ่ง ฐน เปน ภรรยา หดวง
 ก็ จัก ว่า อยู่ ใน จำพวก ฐน ภรรยา กตาง เมือง เหมือน กัน ตาม
 ตักษณ ฎว เมีย บท ที่ ๓๒ “ผู้ ไ้ รว คัก ได้ หญิง เซตย
 มา เดียง เปน ภรรยา หดวง บน ภรรยา ทาษ ภรรยา กัด
 ชาย ไ้ มา ทำ ฐน ด้วย หนึ่ง มี โทษ ให้ โทษ โดย พระ ราช กฤษ
 ฎีกา” ใน บท นี้ ให้ เห็น ได้ ว่า บิดา มารดา หญิง มี ไ้
 กุม มือ หญิง ให้ เปน ภรรยา ชาย แด ทั้ง ชาย ก็ มี ไ้ ทำ
 ฐน แต่ง งาน ตาม ประเพณี แต่ ชาย เดียง หญิง เซตย
 ยก ย่อง ให้ เปน ภรรยา หดวง ได้ แด มี อัก บท หนึ่ง
 ใน ตักษณ ฎว เมีย บท ที่ ๓๓ “ชาย ขอ ลูก สาว ทำน
 ถึง หตบ ฝาก ยัง แต่ จะ ทำ งาน แด พ่อ แม่ ให้ ชาย
 ฝาก บ้าง รอ แด ทำ กิน อยู่ ด้วย กัน เปน ๒-๓ ปี แด พ่อ

แม่หญิงให้ชายอยู่ด้วยกันไซ้ ท่านว่า เป็น เมีย สักข์
 แก่ เจ้า ผัว เหมือน เมีย ท่างาน” เพราะ ฉนั้น ชาย
 หญิง ซึ่ง จะ เป็น ผัว เมีย กัน บิดา มารดา จะ กุม มือ
 ให้ เป็น ภรรยา ชาย หรือ ไม่ ก็ดี จะได้ ทำ วิถี แต่ง งาน
 หรือ ไม่ แต่ง งาน ก็ดี ไม่ เป็น ข้อ สำคัญ ถ้า ชาย ยก
 ย่อง ให้ เป็น ภรรยา ชั้น ไต หญิง นั้น ก็ เป็น ภรรยา ชั้น นั้น
 ขรรมาภรรยาอันทรงพระกรุณาพระราชทานให้ โดยนี้
 บำเหน็จใน ราชการ แต่ ภรรยา ที่ได้ กระทำ วิถี แต่ง งาน
 (คือ คู่ ชู มี ชั้น หมา) ตั้ง มี อยู่ ใน ลักษณะ มรรคา
 บทที่ ๕ นั้น ยก มา เทียบ กับ ลักษณะ ผัว เมีย สักข์ อยู่ ใน
 ชั้น เมีย กตาง เมือง ไม่ ต้อง ดู ว่า ผัว เมีย จะ เดียง
 และ ยก ย่อง ให้ เป็น ภรรยา ชั้น ไต แต่ ภรรยา อัน ทูล ขอ
 พระ ราชทาน กับ ภรรยา ชั้น ๆ ที่ ไม่ได้ ทำ วิถี แต่ง งาน
 ตาม ประเพณี นั้น คง พิจารณา ดู ว่า ดำ มี ได้ ยก ย่อง
 ชั้น เหมือน อย่าง ภรรยา กตาง เมือง หรือ ไม่ ถ้า ดำ มี
 ได้ ยก ย่อง ชั้น ไต ก็ อยู่ ใน ชั้น ภรรยา กตาง เมือง ถ้า
 ดำ มี ได้ ยก ย่อง ก็ จัด อยู่ ใน ชั้น ภรรยา กตาง นอก วิถี
 ปรับใหม่ ชาย ชู ด้วย ภรรยา กตาง เมือง อย่างไร ภรรยา
 กตาง นอก อย่างไร นั้น จะได้ อธิบาย ใน หมวด ที่ ว่า
 ด้วย วิถี ปรับใหม่ ต่อไป.

ลำดับ ชั้น ภรรยา ใน ลักษณะ กุณ

๑. เมียชั้น ๑ มาก หลวง กุณ ทำน ผู้ไม่รู้ ก
ต้อง รับ ผิด ชอบ ใช้ ณ ให้ แก่ เจ้าน.
๒. เมีย น้อย กุณ ทำน ผู้ไม่รู้ ไม่ ต้อง รับ ผิด
ชอบ เว้นไว้แต่ ผู้รู้ แล้ว ยิน ยอม ให้ กุ.

คำ อธิบาย

ใน ลักษณะ กุณ บทที่ ๑๗ “เมียชั้น ๑ มาก หลวง
ไป กุณ ยืม ส่น ทำน เจ้า ณ นั้น มิ ได้ บอก กต่าง ผู้
มัน ให้รู้ ทำน ว่า ให้ แต่ ส่น ส่น ทำน คั้น อย่า ให้
เสียบ ส่น ของ ทำน ถ้า บอก ผู้ มัน ให้รู้ ให้ เขา
คอก เปน ช้าง ถ้า รู้ เห็น เจ้า คัญ สัจญา แกง ไต ด้วย เมีย
มัน ทำน ว่า ให้ ส่น แด คอก แก่ เจ้าน จึง เค็ม”

คำว่า เมียชั้น ๑ มาก หลวง นั้น มิ ได้ จำเภาะ คน
เดียวไม่ เหมือน เมีย กต่าง เมือง ต้อง ตู ว่า ผู้ ยก ช้อง
ให้ เมีย คน ไต แป่ม ผู้ ตู แด กิจ การ งาน ใน บ้าน เรือน
ก็ นับ ว่า เมีย คน นั้น แป่ม เมีย ทำ การ เปน ตัว แทน ของ ผู้
เมีย นั้น จะ ไป เปน ณ ส่น ผู้ ชน โดย ผู้ไม่รู้ กดี ผู้ต้อง
รับ ผิด ชอบ เมีย ผู้ ทำ กิจ การ งาน บ้าน เรือน นน ถ้า
แป่ม เมีย แต่ง งาน ก็ เรียก ว่า เมียชั้น ๑ มาก หลวง ถ้า ไม่
มี เมีย แต่ง งาน แต่ ผู้ ยก ช้อง ให้ ทำ กิจ การ งาน บ้าน

เรือน เปน คัว แทน ผัว ก็ เรียกว่า เมีย หดวง ผัว ต้อง
รับ ผิด ชอบ เหมือน กับ เมีย ชน หมาก หดวง.

ส่วน ภรรยา คน ชน ที่ ผัว ไม่ ได้ ยก ย่อง ให้ ทำ กิจ การ
งาน ใน บ้าน เรือน ไป กู้ หนี้ ผูก หนี้ โดย มิ ใช กิจ จำ แปร
ผัว ไม่ ต้อง รับ ผิด ชอบ เว้น ใจ แต่ ผัว จะ รู้ แล ยิน ยอม
ด้วย ตาม ลักษณะ กู้ หนี้ บท ที่ ๑๕ “ผู้ใด รู้ ชู้ ยู่ ว่า
เปน เมีย น้อย ค่อย ชำ ทาน ให้ มัน กู้ เบย กู้ เงิน เจ้า
หนี้ มิ ได้ บอก แก่ เจ้า ผัว เจ้า ทาษ ให้ รู้ ทาพ ว่า เจ้า สิ้น นั้น
ใจ ง่าย ถ้า มัน มี สิ้น เมื่อใด จึง ให้ แก่ มัน เมื่อนั้น
เพราะ ส้ม คบ เมีย น้อย ค่อย ชำ ทาน ถ้า เจ้า สิ้น ได้ บอก
แก่ เจ้า ผัว เจ้า ทาษ ให้ รู้ ให้ ยอม ด้วย เปน คำ นับ แด้ว ให้
เจ้า ผัว เจ้า ทาษ นั้น ใ้ สิ้น ทาน ถ้า มิ ใ้ ให้ เขา สิ้น มัน
แก่ มัน ผู้ กู้ ตาม กระ บิด เมือง”

ลำดับชั้น ภรรยา ใน ลักษณะ มรดก

๑. ภรรยา ชน ทรง พระ กรุณา พระ ราชนาทน ได้
ทรัพย์ มรดก ใน ภาค ภรรยา ตาม ส่วน กิ่ง.
๒. ภรรยา แต่ง งาน ได้ ทรัพย์ มรดก ใน ภาค ภรรยา
ตาม ส่วน ๓๓/๐๖/๒๕๕๕
๓. ภรรยา ชน หุด ขอบ พระ ราชนาทน แะ ภา ๆ ภรรยา
ได้ ทรัพย์ มรดก ใน ภาค ภรรยา สอง ส่วน กิ่ง.

คำอธิบาย

ภรรยา อัน ทรง พระ กรุณา พระ ราช ทาน นั้น มีค
 กับ ภรรยา แต่ง งาน หรือ ภรรยา อัน ทอด ขอ พระ ราช ทาน
 จึงได้ ส่วน มรดก มากกว่า ภรรยา อัน เพราะ เหตุ ว่า
 ทรง พระ กรุณา พระ ราช ทาน ภรรยา ให้ แก่ ผู้ มี ความ ชอบ
 ใน ราชการ ส่วน นั้น ตาม กฎหมาย ลักษณะ มรดก
 บทที่ ๕ “ผู้ มี บรรดา ศักดิ์ ถึง แก่ มรณภาพ มี ภรรยา
 อัน ต่ำ ขอ มี ชั้น หนึ่ง มาก บิดา มารดา ยก ให้ อยู่ ด้วย กัน
 กติ แต่ มี ภรรยา อัน ทรง พระ กรุณา พระ ราช ทาน ให้
 ด้วย มี บำเหน็จ แก่ ราชการ กติ แต่ ภรรยา อัน ทอด ขอ
 พระ ราช ทาน ให้ กติ แต่ มี มา ๆ ภรรยา กติ แต่ มี ภรรยา
 ทั้ง ๔ จำพวก นั้น ได้ อยู่ กับ ด้วย กัน ตั้งแต่ ๓ ขวบ ขึ้น
 ไป แต่ ได้ รักษา ใช้ ปดุง ศพ ไซ้ ภรรยา อัน ทรง พระ
 กรุณา พระ ราช ทาน ให้ ได้ ทรัพย์ ส่วน ส่วน กิ่ง ภรรยา
 อัน ต่ำ ขอ มี ชั้น หนึ่ง มาก บิดา มารดา ยก ให้ นั้น ให้ ได้ ทรัพย์
 ส่วน ส่วน เหตุ ภรรยา อัน พระ ราช ทาน ให้ นั้น สูง ศักดิ์
 กว่า ภรรยา อัน มี ชั้น หนึ่ง มาก บิดา มารดา ยก ให้ แต่ มา ๆ ภรรยา
 คือ อนุภรรยา นั้น ให้ ได้ ทรัพย์ ส่วน ส่วน กิ่ง”

ภรรยา อัน ต่ำ ขอ มี ชั้น หนึ่ง มาก นั้น ตาม ประเพณี ทุก
 ทุก วัน นี้ การ แต่ง งาน ไม่ ค่อย ๆ จะ มี ชั้น หนึ่ง มาก เหมือน อย่าง

ประเพณี เดิม แล้ว แต่ฝ่าย ชายฝ่าย หญิง จะได้ตกลง
ทำ การมงคล แต่ง งานให้ บราहฺม อย่งใด อย่งหนึ่ง เมื่อ
ได้ ทำ วิธี แต่ง งาน แล้ว แม้การ แต่ง งาน จะไม่ มี ชั้น
หมาก กัด ภรรยา ที่ แต่ง งาน นั้น ย่อมได้ รับ ทวพฺย
มรรค ใน ภาค ภรรยา เท่า กับ ภรรยา ที่ สู้ ขอม มี ชั้น
หมาก.

ถ้าชั้น ภรรยาใน ลักษณะ มรรค นี้ ผิด กับ ถ้าชั้น
ภรรยาใน ลักษณะ ผัว เมีย แต่ลักษณะ กุณิ คือ ใน
ลักษณะ ผัว เมีย ภรรยา ที่ไม่ได้ แต่ง งาน ถ้ามี ยก ขึ้น
เป็น ภรรยา กลาง เมืองได้ แต่ใน ลักษณะ มรรค ภรรยา
ที่ไม่ ได้ แต่ง งาน จะ ยก ขึ้น เป็น ภรรยา แต่ง งานไม่ได้ ถ้า
ผู้ มรดกภาพ มี ภรรยา แต่ง งาน แล้ว ภรรยา ที่ไม่ได้
แต่ง งาน จะได้ รับ ทวพฺย มรรค สอง ส่วน กึ่ง ถ้า กว่า
ภรรยา ที่ แต่ง งาน ใน ลักษณะ กุณิ ผัว จะ ต้อง รับ
ผิด ชอบใช้ เงิน สิ้น แทน ภรรยา ที่ มี ยก ขึ้น ให้ คู่ แดก
การ บ้าน เว้น ที่ เรียก ว่า เปน ภรรยา แดง นม แต่คน เดียว
แต่ใน ลักษณะ มรรค ชาย จะ มี ภรรยา แต่ง งานก็ คน ก็ ได้.

ลำดับ ชั้นภรรยา ในลักษณะ กัด

๑. ภรรยา ข้าราชการ คือ ภรรยา พระราชทาน และ

ภรรยา หอวง ถือ ศักดิ์นา กิ่ง นา ผัว.

๒. ชนภรรยา ถือ ศักดิ์นา กิ่ง ภรรยา หอวง.

คำอธิบาย

ผู้ที่ จะ ถือ ศักดิ์นา กิ่งนา ผัว จำเพาะ ภรรยา ที่ พระราช
 ทวง แด ภรรยา หอวง เท่านั้น ตาม กฎหมาย ดักษณ
 ศักดิ์นา ทหาร ทิว เมือง บทที่ ๒๖ “อพง ภรรยา ชำราช
 การ คือ ภรรยา พระราชทาน } ถือ ถือ ศักดิ์นา
 หอวง
 กิ่ง นา ผัว ตาม บรรดาศักดิ์ ชนภรรยา ศักดิ์นา กิ่งภรรยา
 หอวง” แม้ ชำ ราชการ ผู้นั้น จะได้ มี ภรรยา แต่ง งาน
 หอวง คน กัด ก็ ต้อง ดูว่า ยกให้ ใคร ชน เปน ภรรยา
 หอวง เพราะ ว่า ภรรยา หอวง จะมี หอวง คนไม่ได้
 เช่น ชำ ราชการ ผู้นั้น บรรดาศักดิ์ เปน พระยา และมี
 ภรรยา แต่ง งาน หอวง คน จะ ยก ภรรยา เปน คุณหญิง
 ได้ แต่ คนเดียว.

แต่ เดิม มา ที่ จะ รู้ว่า ภรรยา ชำ ราชการ คน ได้ มี ศักดิ์
 นาเท่าใด นั้น เพื่อ ประโยชน์ สำหรับ ปรับใหม่ คือ
 ถ้า มี ผู้ใด มา ทำร้าย ภรรยา นั้น กัด หรือ ภรรยา ไป ทำ
 ร้าย คน กัด ตาม ดักษณ จิวาท บทที่ ๑ ให้ ยก
 ศักดิ์นา เปน เกณฑ์ ชน ปรับใหม่ แต่ มีกฎหมาย ยกเด็ก

ลักษณะจิราท แล้ว ไม่ได้ ยก สักตินา ชั้น ปฐมใหม่ ผู้
 ไต เป็น ผู้ถูก ทำร้าย แต่ได้ เสีย หาย เท่า ไ้ ก็ให้ ฝ่าย
 ข้าง หนึ่ง ใช้ คำ เสีย หาย แก่ ผู้ถูก ทำร้าย เดียว น การ
 ยก สักตินา ชั้น ปฐมใหม่ ยัง คง มี อยู่ แต่ จำเพาะ ปฐม
 ราช ชู เท่านั้น แต่ ส่วน สักตินา ภรรยา นั้น ไม่มี เวลา
 จะ ยก ชั้น ปฐมใหม่ ค่อไป เป็น แต่ สำหรับ จะให้ รู้ ว่า
 คน ไ้ มี เกียรติยศ บรรดาศักดิ์ อย่างไร เท่านั้น.

หมวด ๓

ความประพฤติ ระหว่างผู้เมีย

- ชาย หญิง เมีย ได้ เช่น ถ้ามี ภรรยา กัน ตาม กฎหมาย
แล้ว ทั้งสอง ฝ่ายยอม มี นาคี ประพฤติ ต่อ กัน
๓. นาคี ถ้ามี ต้อง เดียง ภรรยา

คำ อธิบาย

ตาม กฎหมาย ตักขณ ผู้ เมีย บทที่ ๓๔ มี ว่า
“ราชครู ทั้งหลาย ใน วัน แคว้น เดิม มา มณฑล ให้ เดียง
ศตก เมีย ที่ นอง พอง พนั จงชอบ โดย ชนม” ที่ กล่าว
มาน เป็น นาคี ตาม กฎหมาย ว่า นาคี ผู้ ต้อง เดียง
เมีย ถ้า เมีย เจ็บ ใช้ หรือ ชด อยาก ผู้อื่น ได้ ใช้ จ่าย
ค่า รักษา หรือ ค่า กน ให้ แก่ เมีย กติ หรือ เมีย ไป เป็น
ณ ผู้อื่น โดย ชอ เครื่อง ใช้ ที่ จำ เป็น กติ ผู้ ต้อง ใช้ เงิน
แก่ เขา ตาม กฎหมาย ตักขณ ผู้ เมีย บทที่ ๓๒๒
“ชาย ผู้ รช บุตรี ท่าน ท่าน ให้ แต่ง อยู่ กน ด้วย ออก
เรือน ต่าง หาก แล้ว อยู่ มา บุตรี ท่าน เกิด อุบัติ โรค
แต่ ถ้า มี นน เขา มา ส่ง ให้ แก่ บิดา มารดา หญิง บิดา มารดา

รักษาโรค บุตรี นั้น ถอย คตาย หายไช้ บิดา มารดา
 หญิง รักษาโรค นั้น สิ้น ทรัพย์ เก่าโต ให้สามีไช้ ทรัพย์
 แก่บิดา มารดา หญิง เก่า นั้น เหตุ บุตรี ทั้งหลาย เมื่อ น้อย
 บิดา มารดา รักษา ครั้น มี เวียน แล้ว ผู้เป็น สามี หัก
 รักษา” ดัชนี ผู้ เมีย บท ที่ ๓๓ “บุคคลผู้ ไคพา
 บุตรี ภรรยา ไป ถาน ที่ไกล แด เกิด อุบัติ เหตุ เป็น จตาจต
 การ ฌรงค์ ส่ง กราม แด บุคคล ที่ พา บุตรี ภรรยา ไป
 นั้น พลัด พราก ถัน มี ผู้ ไค พา ไป พัน ฌรงค์ ส่ง กราม
 ครั้น อยู่ มา เขา มา พบ ถูก เมีย เขา ไช้ ทำน ให้ ผู้ ไค
 นั้น สิ้น ให้ เจ้า บุตรี ภรรยา ทำน ว่า ให้ เจ้า ผู้ เมีย นั้น
 ให้ มา เห็น แก่ ผู้ ไค นั้น โดย คว (คือ คำ ที่ เขา เอง ตู)”
 ถ้า ผู้ ตระ ทัง ภรรยา ไม่ เอง ตู ภรรยา มี อำนาจ
 พียง ชยา ไค

๒. ผู้ มี อำนาจ อิศระ แก่ ภรรยา จะ ว่า กต่าง
 ตั้ง สอน แดะ บังคับ ภรรยา ของ ตน ไค.

คำ อธิบาย

ตาม กฎหมาย ดัชนี ผู้ เมีย บท ที่ ๓๓ “ บุตรี
 ทำน บิดา มารดา ยัง มี ไค บังคับ สามี ให้ ไช้ บิดา
 มารดา เป็น อิศระ แก่ บุตรี ถ้า ชาย ไค พัง ใจ ด้วย บุตรี

ท่าน ให้กำนันบิดา มารดา ตามประเพณี ถ้าบิดา มารดา
ยกให้ “สามีจึงเป็น อิศระ แก่ ภรรยา”

อำนาจ อิศระ นั้น มีได้แต่เฉพาะบุคคลที่ กฎหมาย
ให้อำนาจ คือ บิดา มารดา มีอำนาจ อิศระ แก่บุตร
สามี มีอำนาจ อิศระ แก่ ภรรยา นายมีอำนาจ อิศระ แก่
ทาส (แต่เวลานี้ ทาสไม่มีแล้ว) ผู้ที่ไม่ มีอำนาจ
อิศระ กับ ผู้ที่มีอำนาจ อิศระ นั้น ผิด กัน คือ ผู้ที่ไม่ มี
อำนาจ อิศระ จะ บังคับ คนอื่น ด้วย ก่าสัง ภาย หรือใช้
วาจาขู่เข็ญ ชื่นใจมิให้เขา ทำการใด ๆ ก็คือ หรือให้
เขา ทำ การใด ๆ ก็คือ ผู้บังคับ นั้น มี ความผิด ฐาน
กระทำให้เสื่อมเสีย อิศระ ภาพ ตาม กฎหมาย ดัชนี
ชญา มาตรา ๒๖๘ แต่ สามี มีอำนาจ บังคับ ภรรยา
ได้ เพราะเหตุว่า สามี มี อิศระ แก่ ภรรยา ภรรยา
จะฟ้อง ว่า สามี ทำให้ เสื่อม เสีย อิศระ ภาพ ตาม
กฎหมาย ดัชนี ชญา มาตรา ๒๖๘ ไม่ได้.

๓. ผู้ที่มีอำนาจปราบปราม โนษคือ ภรรยา ได้ ตาม
สมควร เมื่อ ภรรยาได้ กระทำผิด.

คำอธิบาย

ตาม กฎหมาย ดัชนี ผู้เมีย บท ที่ ๖๐ “สามี

ภรรยา อยู่ด้วยกัน ภรรยา มี ความ ผิด ตำมี ปราบ
 ปราบ โขข คือ หญิง หญิง จะ เขา โทษ แก่ ตำมี นั้น มิได้
 ถ้า ภรรยา คำ ว่า ทียบ ข้ำ แก่ ตำมี ให้ ภรรยา เขา
 เจ้า คอก คอกไม้ ขอ โทษ ต่อ ตำมี นั้น จึง จะ ควร” โขขบท
 นี้ ภรรยา มี ความ ผิด ตำมี จึง จะ มี อำนาจ ปราบ ปราบ
 โขข คือ ภรรยา ได้ คือ ให้ ปราบ ปราบ โขข คือ สั่ง ดอน
 อย่า ให้ เกิน ส่ม ควร ถ้า ตำมี ได้ กระทำ แก่ ภรรยา ถึง
 แดก หัก นับ ว่า ตำมี ได้ กระทำ เกิน ส่ม ควร อย่าง ฉันท
 ตำมี ภรรยา ตำมี นี้ ความ ผิด ตาม คำ พิพากษา ฎีกา
 ที่ ๕๔๑ พ.ศ. ๒๔๕๔ “ผู้ ตี เมีย จน กระตุก แขน หัก
 นิ้ว มีโทษ”

ถ้า ภรรยา ไม่ มี ความ ผิด ตำมี ตี ภรรยา ฟก ข้ำ
 หตาย แห่ง ภรรยา มี อำนาจ พ้อง อย่า แดง เรียบ คำ ทำ
 ขวัญ ได้ ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๒๑๖ พ.ศ. ๒๔๕๘
 “ผู้ ตี เมีย ฟก ข้ำ หตาย แห่ง พิพากษา ให้ อย่า ชาค
 จาก ตำมี ภรรยา กัน และ ให้ ผู้ ไซ้ คำ ทำ ขวัญ แก่
 ภรรยา ด้วย” ๑๐/๒๕๕๕

.....

๔. นำที่ภรรยา จะไม่ร่วม ประเวณี กับชายอื่น.

คำอธิบาย

ตาม กฎหมาย ดัชนี ณ เมษ มี หาดาย บท ๓
 หญิงใด มี ชู้ ให้ ลงโทษ ประจาน หญิง นั้น มี คำ พิพากษา
 ฎีกา ที่ ๘๘ ร.ศ. ๑๑๗ ว่า “โทษ ประจาน ใน เรื่อง
 หญิง มี ชู้ ไม่ ใช่ แล้ว” ถ้า หญิง มี ชู้ ดำ พ้อง ขอ ให้
 ศาล รับ ททรัพย์ ส่วน ของ ภรรยา ได้ ตาม กฎหมาย ดัชนี ณ
 เมษ บท ที่ ๑๐ “หญิงใด ทำ ชู้ นอกใจ ผิด พิจารณา
 เป็น ด้ คช ให้ ปรับ โทษ ชาย หญิง โดย พระราชกฤษฎีกา แต่
 โทษ กระบือ ช้าง ม้า เรือ เกวียน ทาส กรรมกร ชาย หญิง
 ส่งร ททรัพย์ ทั้ง สอง มี มาก น้อย เท่าใด ก็ ดี ทำ ม ว่า ให้ แก่
 ชาย ผิด เก่า ทั้ง สอง ถ้า ชาย ผิด ใหม่ ไม่ ตม ค เดียง หญิง
 ค่อ ไป ไชไร ให้ หญิง นั้น ไป แต่ ผ่า นุง ผ่า ท่ม ผั้น หนึ่ง”
 คือ ให้ ศาล พิจารณา เรื่อง ชาย ชู้ เสีย ก่อน ถ้า พิจารณา
 เป็น ด้ คช แล้ว จึง ให้ รับ ได้ คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๔๖๕
 พ.ศ. ๒๔๕๘ “ภรรยา มี ชู้ ผิด พ้อง ขอ ให้ ศาล
 รับ ททรัพย์ ของ ภรรยา ได้ วิ และ ศาล มี อำนาจ จะ บังคับ
 ให้ ภรรยา ส่ง ททรัพย์ ถ้า ภรรยา ไม่ ส่ง ททรัพย์ เมื่อ
 เห็น ว่า ภรรยา สามารถ จะ ส่ง ททรัพย์ ได้ แต่ หาก ภรรยา
 คิด จะ หลีก เดียง ไม่ ทำ ตาม บังคับ ก็ ให้ ชง ใจ กว่า

จะยอม ตาม บังคับ ตาม พระราชบัญญัติ วิจิ พิชา วรรณ
ความ พ่วง”

๕. ถ้ามี ภรรยา ต้อง มีความ ยำ เกรง บิดา มารดา
แต่ ญาติ ผู้ใหญ่ ทั้ง สอง ฝ่าย

คำ อธิบาย

ลักษณะ ผู้ เมีย บท ที่ ๕๓ “ชาย ไต่ ไป เหยง ตก
หลาน ต่าง ท่าน ให้ ยำ เกรง พ่อ แม่ ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ และ
ญาติ พี่ น้อง แห่ง หญิง เสมอ พ่อ แม่ ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ และ ญาติ
พี่ น้อง แห่ง คน อย่า ให้ ทำ ความ สบ ประมาท อัน มิ
ชอบ งาม” บท ที่ ๕๔ “ชาย เหยง ตก ต่าง หลาน
ต่าง ท่าน ให้ ยำ เกรง ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ แห่ง หญิง และ ญาติ
แห่ง หญิง ถ้า ชาย มี พยศ ก็น เหล่า มัก ค่า คี เมีย คน
พ่อ ตา แม่ ยาย ห้าม มิ พัง นั้น ว่า กต่าง เกิน เคย ทายา
ซ้ำ แต่ ให้ เกรง อัน มิ คี แก่ พ่อ ตา แม่ ยาย ก็ คี แต่ มิ น ถูก
ตทุก คี เมีย ไป ต้อง พ่อ ตา แม่ ยาย ก็ คี ให้ มิ น แต่ง เข้า
ตอก ตอกไม้ รุป เทียน สละมา พ่อ ตา แม่ ยาย แล้ว ให้
เรียก เขา ทาน บน ได้ พี่ เมีย นำ เมีย คู่ๆ เดียว กัน”
ใน สอง บท นี้ กล่าว แต่ ชาย ถึง หญิง ก็ เหมือน กัน
ควร จะ ประพฤติ ยำ เกรง บิดา มารดา ญาติ ผู้ ใหญ่ ฝ่าย

ชาย ถ้า ฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดไม่ ย้ำ เกรง บิดา มารดา และ
ญาติผู้ใหญ่ ฝ่าย ข้าง หนึ่ง แล้ว ฝ่าย ข้าง หนึ่ง มี อำนาจ
ฟ้อง ย่ำได้.

๖. ถ้ามี ภรรยาจะไม่ประพฤติ เป็น คน พาด เป็น
โจร หรือ คบหา โจร ผู้ร้าย

คำอธิบาย

ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๑๐๘ “ชาย มา ตู๋ ขอลูก
สาว ท่าน ชาย นั้ คบหา โจร ผู้ร้าย ท่าน ว่า มัน
เป็น คน พาด ให้ พ่อ ตา แม่ ยาย ชับ มัน ไป อย่าให้
อยู่ ด้วย ลูก สาว ไป เมื่อ หน้า จะ ฉิบหาย ให้ เวร
ทุน แล ชน ทมาก ให้ แก่ มัน จง แล้ว ถ้า ชาย รับ ก็ ดี
มี รับ ก็ ดี ให้ ไป บอก บิดา มารดา ญาติ พี่ น้อง แห่ง
ชาย แต่ นาย บ้าน นาย ข้า เกอ ร้อย แหวง กรมการ แต่
ผู้ มี บรรดา สักต ผู้ ไต่ ผู้ หนึ่ง ให้ รู้ ว่า ชาย คบหา โจร
ผู้ร้าย แต่ ให้ หลึง ชาย ขาด จาก ผัว เมีย กัน” ใน
บท นี้ กล่าว แต่ ชาย แม่ หลึง ก็ ตู๋ เดียว กัน.

๗. ถ้ามี ภรรยา มี อำนาจ ใน ทรัพย์สิน ของ ทั้ง สอง ฝ่าย
ด้วย กัน ถ้า ฝ่ายใด ถัก ทรัพย์สิน ส่วน ของ ฝ่ายใด ไม่ มี โทษ.

คำอธิบาย

ทรัพย์ ส่วน ของ สามี ก็ เหมือน ทรัพย์ ของ ภรรยา
 ทรัพย์ ส่วน ของ ภรรยา ก็ เหมือน ทรัพย์ ของ สามี เพราะ
 ฉะนั้น ใ้อหาร กฎหมาย จึง นับ ว่า ผู้เมีย เป็น คน ๆ เดียว
 กัน ผู้ จะ ตัก ทรัพย์ ของ เมีย เมีย จะ ตัก ทรัพย์ ของ
 ผู้ก็ ไม่ มีโทษ ตามกฎหมาย ตักขณชาญา มาตรา ๕๔
 “ผู้ใด กระทำ ผิด ฐานประทุษร้าย ต่อ ทรัพย์ สามี ที่
 ตกต่างไว้ ตั้งแต่ มาตรา ๒๘๕ จนถึง มาตรา ๒๘๖
 ก็ ตี ตั้งแต่ มาตรา ๓๐๔ จนถึง มาตรา ๓๒๑ ก็ ตี
 ตั้งแต่ มาตรา ๓๒๔ จนถึง มาตรา ๓๒๕ ก็ ตี และ
 ใน มาตรา ๓๔๐ ก็ ตี ๑๓๑ และ ความผิด เช่น ว่า
 มา นี้ เป็น ความผิด ที่ สามี กระทำ ต่อ ภรรยา หรือ
 ภรรยา กระทำ ต่อ สามี ท่านว่า “ไม่มีโทษ” โดยเหตุ
 ถือ ว่า ผู้เมีย เป็น คน ๆ เดียว กัน ผู้เมีย จะ ทำ
 สัญญา ต่อ กัน ใน ระหว่าง ที่ ยัง เปน ผู้เมีย กัน อยู่ จึง
 ใช้ ไม่ได้ เพราะ เหตุ ว่า เป็น คน ๆ เดียว กัน ไม่ มี
 คู่ สัญญา นอกจาก จะ ทำ สัญญา เมื่อ เวลา หย่า
 ชาติ จาก สามี ภรรยา กัน เท่านั้น

๘. ตำมึ กับ ภรรยา หลวง มี นำ ที่ ทำการ งาน เป็นตัว
การ ตัว แทน ด้วย กัน

คำ อธิบาย

ภรรยา ที่ มี ใช้ เป็น ภรรยา หลวง นั้น เป็น หนี้สิน
ผู้อื่น โดย กิจ จำ เป็น เช่น ซื้อ อาหาร หรือ เครื่อง นุ่ง
ห่ม เป็น ต้น ก็ ตี หรือ ฝืน มอบ ให้ ทำ การ งาน ก็ ตี
หรือ ฝืน ยิน ยอม ให้ ภรรยา ไป กู้ หนี้ ต่อ สิน เขา ก็ ตี ฝืน
จึง จะ รับ ผิด ชอบ แต่ ภรรยา หลวง นั้น ถึง ฝืน
จะ ไม่ ได้ คง ให้ เป็น ตัว แทน ก็ ตี กฎหมาย ดัชนีฐาน ว่า
ภรรยา หลวง เป็น ตัว แทน ฝืน เสมอ ภรรยา หลวง ไป กู้
หนี้ ต่อ สิน ผู้อื่น โดย ฝืน ไม่ รู้ ฝืน ก็ ต้อง รับ ผิด ชอบ
ตาม กฎหมาย ดัชนี ฝืน เมียบทที่ ๑๗ “เมียบั้นหมาก
หลวงไป กู้ หนี้ บั่ม สิน ท่าน เจ้า หนี้ มี ได้ บอก กล่าว
ฝืน มี ให้ รู้ ท่าน ว่า ให้ แค่ ต้น สิน ท่าน กัน อย่า
ให้ เสีย ต้น ของ ท่าน” ส่วน ฝืน ไป กู้ หนี้ ต่อ สิน
ผู้อื่น โดย มี ใช้ เป็น การ สัม ยอม แล้ว, ภรรยา ต้อง
รับ ผิด ชอบ เสมอ คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๒๒๓ ร.ศ. ๑๒๘
“ถ้า ฝืน ทำ ผิด ดัชนีฐาน หลวง นั้น โจทย์ ขาด พ้อง เมียบได้”

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๐ ที่ ๓ ร.ศ. ๑๒๐ “ผู้
ล้ม ตระดาบ ต้อง รับผิดชอบ เมื่อจะร้อง ขอให้กันดินเดิม
ของ คนไว้ ไม่ได้.”

๕. ถ้ามี ภรรยา ฝ่ายใด กระทำ ผิด ทาง อาญา ฝ่าย
หนึ่ง ช่วย ผู้กระทำ ผิด คือ ซ่อม เรน ผู้กระทำ ผิด ก็
ช่วย ผู้กระทำ ผิด หอบ หลีกไม่ให้ ต้อง ถูก จับกุม ก็คือ ฝ่าย
ที่ช่วย นั้นไม่มีโทษ.

คำอธิบาย

คน ชี้ ที่มี ใช้ ถ้ามี ภรรยา กัน ถ้าหาก ซ่อม เรน
ผู้กระทำ ผิด หรือ ช่วย ผู้กระทำ ผิด หลีก ไม่ให้ ต้องถูก
จับกุม ตาม กฎหมาย ดัชนี อาญา มาตรา ๑๕๔
ข้อ ๓ ข้อ ๔ ผู้ที่ช่วยนั้นไม่มีโทษ แต่การที่ช่วย
ผู้กระทำ ผิด ดังที่ มาใน ข้อ ๓ ข้อ ๔ ใน มาตรา
นั้น เป็นการ ที่ ถ้ามี ช่วย ภรรยา หรือ ภรรยา ช่วย ถ้ามี
ไว้ ท่าน ว่า ย่าง ให้ ลง อาญา แก่ มัน ที่ช่วย นั้นเลย เพราะ
มัน เป็น ผู้ เมีย เสีย ก็ไม่มีให้ นอกจาก มาตรา ๑๕๔
ถ้ามี ภรรยา ยังได้ รับ ผิด ถด โทษ ตาม กฎหมาย ดัชนี อาญา
มาตรา ๑๖๕ “ผู้ใด บังอาจ เข้า แก่ ใจ คน ที่ อยู่ใน
ระหว่าง คู่หมั้น โดย ชยบ ดัชนี กฎหมาย ให้ หนี ไป ก็คือ

หรือ มัน ช่วย อุปการะให้ หนีได้ ก็ ดี” มาตรา ๑๖๖
 “ผู้ใด แก้อ โข หรือ ช่วย อุปการะ ให้คน ที่ อยู่ใน ระหว่าง
 คุม ขัง โดย ชอบ ด้วย กฎหมาย หนีไป ด้วย มัน ใช้
 ก้าง กระทำร้าย หรือ ชู เชิญ ด้วย วาจา ว่า จะ กระทำ ร้าย”
 มาตรา ๑๖๗ “ถ้า ผู้กระทำความผิด ใดๆ ที่ จำ มา
 ใน มาตรา ๑๖๕ แต่ มาตรา ๑๖๖ นั้น เป็น ภรรยา
 สามี ควร ประณี อดโทษ ตาม ที่ บัญญัติ ไว้ สำหรับ
 ความผิด ที่ มัน กระทำ นั้น ลง เดียว กัน หนึ่ง”

๑๐. ถ้า มี ภรรยา กระทำความผิด ด้วยกัน ใน ทาง แห่ง พ้อง
 ร้อง กัน ไม่ได้ นอกจาก จะ พ้อง ขอ อย่า เมื่อ มี เหตุ
 สัมควร อย่า.

คำอธิบาย

โดย เหตุ ที่ ถ้า มี ภรรยา มี อำนาจ ใน ทรัพย์สิน ของ ทั้ง สอง
 ฝ่าย เหมือน เป็น ทรัพย์สิน ของ คน เดียว กัน จะ บังคับ
 ให้ ฝ่ายใด ใช้ ทรัพย์สิน ให้ แก่ กัน ก็ ไม่มี ประโยชน์ นอก
 จาก จะ พ้อง ขอ อย่า แลดู สัมควร อย่างไร จะ ได้
 กต่าง ใน หมวด ที่ ว่า ด้วยการ ขาด จาก ผัว เมีย กัน

หมวด ๔

ทรัพย์สินระหว่างคู่เมีย

ทรัพย์สินระหว่างคู่เมียนั้น มี ๓ อย่าง คือ สิ้นเดิม
อย่างหนึ่ง สิ้นสมรสอย่างหนึ่ง สิ้นส่วนตัวอย่างหนึ่ง.

สิ้นเดิม

สิ้นเดิมนั้น เป็นทรัพย์สินของสามีภรรยา ที่มี
มาก่อนเวลาแต่งงาน จะ เป็นทรัพย์สินของบิดามารดา
ฝ่ายใด ยกให้ก็ได้ หรือฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใด ทำมาหาได้
ก็ได้ จะเป็นเงินทุนก็ได้ จะเป็นเรือนหอก็ได้
เมื่อมีขึ้นก่อนเวลาแต่งงานรวมเรียกว่าเป็นสิ้นเดิม
ทั้งสิ้น.

๑. สิ้นเดิมทั้งสองฝ่ายต้องบริบูรณ์กัน

คำอธิบาย

แต่เดิมทั้งสองฝ่ายมีทรัพย์สินเท่าใด ที่ จะเอา มา
บริบูรณ์ ต้อง มี หนังสือ บริบูรณ์ ตาม ตักขณ

ผู้ เมีย บท ที่ ๗๒ “สอง ส้มรค์ ด้วย กัน มี บริคณห์
 ทั้ง สอง ข้าง คือ จำ มี ข้า คน ข้าง น้า โศ กระบือ แก้ว
 แหวน เงิน ทอง ผ้า ผ่อน แพร พับ สรรพ ทวพย์ สิ่งใด ๆ
 ก็ ดี ๆ มี ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ รั เห็น แด ให้ ทำ หนังสือ บริคณห์
 ข้าง ชาย ใต้ แก่ บิดา มารดา พี่ น้อง ข้าง หญิง ให้ ทำ
 หนังสือ บริคณห์ ข้าง หญิง ไว้ แก่ บิดา มารดา พี่ น้อง
 ข้าง ชาย จึง จะ ชอบ” ภาย หลัง การ แต่ง งาน ไม่ ได้ ทำ
 หนังสือ บริคณห์ จึง เป็น ขวม เนียน มา จน ทุก วัน นี้
 ตาม ดัชนี ผู้ เมีย บท ที่ ๗๘ ดังนี้ “มี พระบรม
 ราช โอง การ มา ณ พระ บันชวร สุรสิงหนาท ดำรัส แก่
 มนตรี มุข ตู ก ขุน ผู้ พิพากษา กิจ ศดี อาณา ประชว ราษฎร
 ทั้งปวง ว่า ซึ่ง มี บท พระ อยัการ อิน โบรมณ ราช
 กระษัตริย์ บัญญัติไว้ ให้ แบ่ง บัน ดิน โดย บริคณห์ นั้น เห็น
 เป็น ยุติธรรม อยุ่ จะ เด็ก ไร เต็ม มี ชอบ ให้ คง ไว้
 ครั้น จะ ให้ ใช้ หนังสือ บริคณห์ ตาม บทพระ อยัการ โบรมณ
 เหล่า ทวย ราษฎร ทุก วัน นี้ บิดา มารดา ประกอบ
 บุตรา บุตรี ให้ มี สามั ภรรยา แด ให้ อดิญาณ กระทพย์
 อดิญาณ กระทพย์ เป็น ทน ก็ มี แต่ ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ มา
 รั เห็น เป็น คำนับ จะได้ ทำ หนังสือ บริคณห์ ให้ ไว้

แก่กัน ตาม ประเพณีโบราณนั้น หากมีดี อย่าง
 ชนม์นิยมโบราณ เชื้อม สู่ญไป ชั่ว มาพ แล้ว ครั้น จะ
 ประกาศ แก่ ราษฎร ให้ รือ ทำ หนังสือ บริคณห์ คัง
 แต่ ก่อน นั้น ก็ เป็น อัน ยาก ก็ ให้ ใช้ ตาม กระบิต
 เมือง ที่ เคย ใช้ มา จะ ไม่ มี หนังสือ บริคณห์ ก็ ตาม
 เกิด ถ้า แด เขา ผัว เมีย จะ หย่า กัน จะ บั้น สิ้น เดิม
 สิ้น สมรส นั้น ให้ แห่ง พิจารณา โดย ด้ย โดย ชนม์ ได้
 ทรัพย์สิน ฝ่าย ชาย ฝ่าย หญิง มาก น้อย เท่า ไ้ไร ก็ ให้
 แบ่ง บั้น ตาม ส่วน สิ้น เดิม สิ้น สมรส โดย บท พระ
 ธิขการ อัน โบราณ ราช กระษัตริย์ บัญญัติ ให้ แบ่ง บั้น เกิด”
 เพราะ ฉนั้น การ แต่ง งาน ทุก วัน นี้ ฝ่าย ไ้ มี สิ้น เดิม
 มา บริคณห์ เท่า ไ้ มี พยาน ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ ฐ เห็น เป็น
 คำนับ ก็ ใช้ ไ้.

๒. ทน นั้น อยู่ใน จำพอก สิ้น เดิม ที่ ฝ่าย ชาย

ฝ่าย หญิง สัญญา จะ เขา มา บริคณห์ ใน วัน แต่ง งาน ถ้า

ฝ่าย ไ้ เขา มา บริคณห์ เท่า ไ้ ก็ เป็น สิ้น เดิม ของ

ฝ่าย นน เท่า นน

คำ ขอบาย

สิ้น เดิม ที่ไม่มีใน ข้อ สัญญา ฝ่ายใด จะ เขา มา
 มาก น้อย เท่าใดก็ได้ แต่ ถ้า มี สัญญา ว่า ฝ่ายใด จะ
 เขา ทรัพย์ หรือ เงิน มา บริคณห์ เท่า นั้น (คือ เรียก ว่า
 ทุน) ถ้า เป็น สัญญา ระหว่าง ผู้ที่ จะ แต่ง งาน กับ บิดา
 มารดา หรือ ผู้ ปกครอง ฝ่าย หนึ่ง ถึง เวลา แต่ง งาน
 บิดา มารดา หรือ ผู้ ปกครอง ฝ่าย หนึ่ง ไม่ เขา ทรัพย์
 หรือ เงิน ทุน มา บริคณห์ ตาม สัญญา ฝ่าย ข้าง ที่ เขา
 ทรัพย์ หรือ เงิน มา บริคณห์ นั้น พ้อง ให้ บิดา มารดา
 หรือ ผู้ ปกครอง ฝ่าย หนึ่ง ส่ง ทรัพย์ มา บริคณห์ ตาม
 สัญญา ได้ ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๓๕๒ ร.ศ. ๑๑๘
 “ทุน ที่ บิดา มารดา หมิ่น รับ ว่า จะ ให้ นั้น หรือ เป็น
 ของ ถิ่นใด ไม่ เพราะ ทุน ฝ่าย ชาย เป็น สิ้น จำ อยู่
 แล้ว” เรื่อง นี้ ถ้า ผู้ ที่ จะ เป็น สามี ภรรยา สัญญา ต่อ
 กันเอง ว่า จะ เขา ทรัพย์ มา บริคณห์ ฝ่าย ใด เท่า นั้น ถึง
 กำหนด แต่ง งาน ฝ่ายใด ไม่ ทำ ตาม สัญญา จะ เขก
 สัญญา ไม่ แต่ง งาน และ เรียก ค่า เสีย หาน ก็ได้ ถ้า ได้
 แต่ง งาน เป็น ผัว เมีย กัน แล้ว จะ พ้อง ระวัง ให้ ฝ่ายใด
 ส่ง ทรัพย์ ตาม สัญญา ไม่ ได้ แต่ อาจ จะ พ้อง ขอ ข้อย่าง ได้
 เทียบ ตาม ตักษณ ผัว เมีย บท ที่ ๑๘๑ “หมิ่นใด มี ทุกข์

ยาก ชาย ว่า จะ ช่วย ทุกข์ ยาก หญิง หญิง เชื้อ ค่า ได้
 ร่วม ประเวณี กับ ชาย ชาย ช่วย ทุกข์ ยาก หญิง ได้
 หญิง นั้น คง สัตย์ เป็น เมีย ชาย ถ้า ชาย ต่อ ดวง หญิง
 หญิง ร่วม ประเวณี เสีย ตัว แก่ ชาย ชาย มิ ได้ ช่วย ทุกข์
 ยาก หญิง หญิง มิ ส้ม ก แก่ ชาย นั้น ให้ หญิง พ้อง
 รั้ง ว่า กต่าง ยัง สุก อด การ ๆ พิจารณา เปน สัตย์ ว่า
 ชาย ดวง หญิง ไชรี ให้ โหม ชาย ผู้ ต่อ ดวง เท่า ค่า ตัว
 หญิง แล้ว ยก ให้ หญิง กิ่ง หนึ่ง กิ่ง หนึ่ง นั้น เปน สิ้น
 โหม กิ่ง พันย กิ่ง เหตุ ชาย ดวง หญิง ให้ ชาย หญิง
 ขาด จาก ผัว เมีย กัน ” ใน บท นี้ ยก ขึ้น มา เทียบ ให้
 เห็น ว่า ถ้า ฝ่ายใด ผิด สัญญา ฝ่าย หนึ่ง อาจ พ้อง
 ขย่า ได้ แต่ ขย่า ให้ เกิน เวลา ส้ม กวร ถ้า เกิน เวลา
 ส้ม กวร หรือ หญิง มี บุตร ด้วย ชาย แล้ว จะ ขย่า
 เหตุ ว่า ชาย ผิด สัญญา ขึ้น พ้อง ขย่า ไม่ได้ ถ้า ชาย หญิง
 ที่ เปน คู่ มี ภรรยา ไม่ พ้อง ขย่า บิดา มารดา หรือ ผู้ ปก
 ครอง ฝ่าย หนึ่ง จะ พ้อง ไม่ได้ ให้ ดู ใน ข้อ ๓ เรื่อง
 เว้น หอ.

๓. เว้น หอ นั้น ขยู่ ใน จำพวก สิ้น เดิม ฝ่ายใด
 ออก เงิน หรือ ขยอก สิ่ง ของ มา ปลุก เท่าใด ก่อน เวลา

แต่งงานก็ เป็น สิ้นเค็ม ของ ฝ่าย นั้น ตาม ส่วน มาก
แต่ น้อย.

คำ อธิบาย

ตาม ขรรณเนียม เค็ม การ แต่ง งาน ฝ่าย หญิง มัก
จะ เกียง ให้ ฝ่าย ชาย ปลุก เรือน หอ แล้ว แต่ จะมี สัญญา
กัน หรือ ทั้ง ต้อง ฝ่าย ออก เงิน ปลุก เรือน หอ ขึ้น เอง
ตาม คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๙๐ ร.ศ. ๑๒๘ “ถูก เชย
กับ พ่อ ตา ได้ ช่วย กัน ลง เงิน ทำ เรือน หอ ใน ที่ ดิน ของ
พ่อ ตา แล้ว เมื่อ ภาย หลัง ถูก เชย กับ ภรรยา ได้ หย่า จาก
จาก กัน เรือน หอ นั้น หา เป็น สิทธิ แก่ พ่อ ตา คน เดียว
ไม่ ถูก เชย ขอ ส่วน แบ่ง ได้” คำพิพากษาฎีกา
ที่ ๔๓๗ ร.ศ. ๑๒๒ “พ่อ ตา ปลุก เรือน หอ ใน ที่
ของ พ่อ ตา ชาย ผู้ ผัว เป็น แต่ ออก แรง คน เอง ช่วย
ปลุก แต่ ช่วย เสีย ค่าจ้าง คน ปลุก บ้าง เรือน หอ หา
เป็น สิทธิ แก่ ชาย ไม่”

ถ้า ฝ่าย ชาย ได้ ปลุก เรือน หอ แล้ว แต่ ฝ่าย หญิง
ผิด สัญญาไม่ แต่ง งาน กับ ชาย ชาย ได้ ปลุก สร้าง เรือน
หอ สิ้น เงิน เท่าใด ให้ ฝ่าย หญิง ไร่ เงิน ให้ แก่ ชาย ลง
เค็ม และ ให้ เวน เรือน หอ ให้ แก่ ฝ่าย หญิง ตาม คำ
พิพากษาฎีกาที่ ๓๘๔ พ.ศ. ๒๔๕๗ “ใน เรื่อง สัญญา

แต่งงาน เมื่อ ฝ่าย บิดาหญิงผิดสัญญา ไม่ยก ลูก
สาวให้แก่ชาย แต่ชายได้ทำ เวรจน หอชั้นแล้ว เวรจน
หอ นั้น ต้อง เจนให้แก่ บิดาหญิง”

ชายได้สัญญาไว้กับบิดา มารดาหญิงว่า จะปลุกเรือน
หอ จน ถึง เวตา แต่ง งาน ชายหาได้ปลุก เรือนหอไม่
ครบ เมื่อ แต่ง งาน แล้ว บิดา มารดาหญิง จะ พ้องให้
ชาย ปลุก เรือนหอไม่ได้ ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๑๑๒๕
ร.ศ. ๑๓๑ “ชายสัญญา กับ บิดา มารดา ฝ่ายหญิง ว่า
จะ ปลุก เรือนหอแล้วไม่ ปลุก บิดา มารดาหญิง จะ
พ้องได้ ก่อน เวตา แต่ง งาน เมื่อ แต่ง งาน แล้ว พ้องไม่
ได้ เพราะ ผู้ใหญ่ ทั้ง สอง ฝ่าย เปน ผู้สัญญา แทน เจ้า
บ่าว เจ้าสาว เท่านั้น เมื่อ แต่ง งาน แล้ว ผู้ เมีย
ได้ ได้รับ ประพฤติ สัญญา นั้น อยู่แล้ว สิ้น หน้าที่ ผู้
ใหญ่ ทั้ง สอง ฝ่าย.”

๔. สินเดิม นั้น ถ้า เปน แต่ กล่าว ว่า ฝ่ายใด มี
ทรัพย์ เท่านั้น เท่านั้น หรือ จะได้ ทำ บัญชีไว้ก็ดี แต่
หาได้เอา มา บริคณฑ์ไม่ ไม่ นับ ว่า เปน สินเดิม.

คำ ขธิบาย

ตาม กฎหมาย ประสงค์ ให้ เขา ททรัพย์ มา บริคณห์ ถ้า
 ได้ ความ ว่า ฝ่าย หนึ่ง มี ททรัพย์ สิ้น บิดา มารดา ยก ให้ แต่
 ททรัพย์ นั้น อยู่ ที่ บิดา มารดา ไม่ได้ เขา มา บริคณห์ ไม่
 นับ ว่า เป็น สิ้น เดิม ตาม ลักษณะ ผู้ เมีย บท ที่ ๗๓

“ ถ้า สิ้น เดิม เปน แต่ เขียน หนังสือ ไว้ เปนว่า เปน
 สิ้น บิดา มารดา ให้ ไว้ ก็ ดี แล โศก กระทบ สรรพ ททรัพย์
 ทั้ง บ่วง นั้น หัน ตาย นิบ หาย โจร ตก ด้วย ประการ ไต ๆ ก็ ดี
 ท่าน มิ ให้ เขา สิ้น สวรรค์ ใช้ สิ้น เดิม เดย ” ใน บท นี้
 คอห ทัษ มี ว่า “ ถ้า ข้าง หนึ่ง มี บริคณห์ ข้าง หนึ่ง
 หา บริคณห์ มิ ได้ ข้าง หา บริคณห์ มิ ได้ มา ว่า จะ เขา
 สิ้น บริคณห์ นั้น มิ ได้ ”

ถ้า เปน ที่ ดิน ของ เกออื่น ที่ มิ ได้ จะ ยก เขา มา
 บริคณห์ กัน มิ ได้ ต้อง ดู ว่า เขา ทั้ง สอง ฝ่าย ได้ ใช้
 ชำนาจ ปก ครอบ อย่างไร ถ้า ปก ครอบ ด้วย กัน ก็ นับ
 ว่า เปน บริคณห์.

เหตุ ที่ ให้ ทั้ง สอง ฝ่าย เขา ททรัพย์ มา บริคณห์ นั้น
 เหมือน อย่าง เขา หุ่น ส่วน ผด ประโยชน์ ที่ ทำ มา หา ได้
 ด้วย กัน เปน สิ้น สวรรค์ เวลา จะ อย่าง กัน สิ้น เดิม ฝ่าย

ใด หากให้เอา สิ้น สมรส ใช้เต็ม เหลือ เท่าไร เป็น ผล
 ถ้าไร แบ่งกัน ตาม ส่วน เป็น สิ้น สมรส เพราะ ฉะนั้น
 สิ้น เต็ม แต่ สิ้น ส่วน ทั่ว จึง ผิด กัน ผล ประโยชน์
 ที่ เกิด จาก สิ้น ส่วน ทั่ว ซึ่ง ไม่ได้ บริคณห์ ไม่ เป็น สิ้น สมรส
 เกิด จาก ททรัพย์ ของ ฝ่ายใด ก็ เป็น ประโยชน์ แก่ ฝ่าย นั้น
 ฝ่าย ที่ ไม่ได้ เอา ททรัพย์ มา บริคณห์ จะ ขอ แบ่ง ไม่ได้ ถ้า
 ผล ประโยชน์ เกิด จาก สิ้น เต็ม ที่ เอา มา บริคณห์ ด้วยกัน ทั้ง
 ๒ ฝ่าย จึง เป็น สิ้น สมรส ควร แบ่ง ให้ ทั้ง สอง ฝ่าย
 ตาม กฎหมาย.

๕. สิ้น เต็ม นั้น ต้อง เปน ททรัพย์ ของ ฝ่าย ชาย ฝ่าย
 หญิง อันใด มา โดย บริสุทธฺ์ ถ้า ฝ่ายใด เอา ททรัพย์ ของ
 ผู้อื่น มา บริคณห์ ก็ ตี หรือ เปน ณี่ สิ้น ผู้อื่น ไม่ ไร
 ททรัพย์ ให้ แก่ เจ้า ณี่ และ เอา ททรัพย์ นน มา บริคณห์
 ก็ ตี จน ถึง ค้าง พิพากษา ให้ เอา ททรัพย์ นั้น ไร ณี่ แก่
 เจ้า ณี่ แดง ททรัพย์ ที่ ต้อง เอา ไร ณี่ แก่ เจ้า ณี่ นน
 ไม่นับ ว่า เปน สิ้น เต็ม.

๓๑๐๖๒๕๕ คำอธิบาย

ตาม กฎหมาย ดักษณณ์ ๕๖ เมีย บท ที่ ๗๒ มี ว่า “ถ้า
 แม้ ต้อง ชาญา เปน ถ้อย ความ ก็ ตี ต้อง มรวุฏก แต่ ท่าน

ให้เอาเต็ม เป็น มรรค ก็ดี อย่าเอา สิ้น สวรรค์ ใช้
 เต็ม เลย เพราะโทษ เกิด แก่ คน เอง” ในบทนี้ว่า
 ด้วย กรรม เกิด ขึ้น ก่อน แต่ง งาน เมื่อ แต่ง งาน แล้ว
 จึง มี คดี ขึ้น เช่น คดี อาญา หา ว่า ถัก ทวัชย์ ผ้อ ทวัชย์
 เป็น ต้น คดี แพ่ง เช่น ทว กน เวียง ณี สิ้น หรือ มรรค
 เป็น ต้น จน ถึง ศาล ได้ พิพากษา ให้ ใช้ ทวัชย์ หรือ แบ่ง
 ทวัชย์ ให้ แก่ ไจทย์ เป็น โทษ เฉพาะ ฝ่าย เดียว ฝ่าย
 หนึ่ง ไม่ ต้อง รับผิดชอบ เพราะ กรรม เกิด ขึ้น ก่อน เวลา
 แต่ง งาน ถ้า กรรม เกิด ขึ้น เมื่อ แต่ง งาน แล้ว จะ มี
 เหตุ ต้อง ใช้ ทวัชย์ ให้ ผู้ อื่น หรือ นิบหาย ด้วย ประการ ไต ๆ
 นับ ว่า เป็น เคราะห์ กรรม ของ เขา ทั้ง สอง ฝ่าย ต้อง
 รับผิดชอบ ใช้ ทวัชย์ ด้วย กัน ถ้า มี สวรรค์ ขึ้น ภาย หลัง
 ต้อง เอา สวรรค์ ใช้ เต็ม.

๖. สิ้น เต็ม ที่ เขา มา บริคณห์ นั้น เป็น สิ้น เต็ม
 ของ ฝ่าย ไต ฝ่าย นั้น มี อำนาจ ยก สิ้น เต็ม ของ คน ให้
 แก่ คน อื่น ได้ โดย ฝ่าย หนึ่ง มี ได้ ยินยอม ภาย หลัง
 จะ มี สวรรค์ ขึ้น ก็ดี ไม่ ต้อง เอา สิ้น สวรรค์ ใช้ เต็ม.

คำอธิบาย

สามี ภรรยา มีอำนาจ จะเอา สิ้น เดิม ของ คน ยก ให้แก่
 ใคร หรือ จำหน่ายได้ ตาม คำพิพากษา ฎีกา ที่ ๑๑๒๔
 พ.ศ. ๒๔๕๐ “ภรรยา มีอำนาจ ทำ พินัย กรรม ยก
 ทรัพย์ สิ้น เดิม ให้แก่ คน อื่นได้” คำพิพากษา ฎีกา
 ที่ ๙๑๑ พ.ศ. ๒๔๕๗ “ภรรยา มีอำนาจ ยก สิ้น
 เดิม ของ คน ให้แก่ ใคร ได้ สามี ไม่มีอำนาจ ยก ของ
 คำพิพากษา ฎีกา ที่ ๒๔๐ ร.ศ. ๑๓๑ “เมีย เอา สิ้น
 เดิม ของ เมีย ไป ผูกไว้ กับ แม่ ยาย ตัว จะ พ้อง เรียบ
 เอา สิ้น เดิม ของ เมีย จาก แม่ ยาย ไม่ได้” ตาม คำ
 พิพากษา ที่ กล่าว นี้ ให้ เห็น ได้ ว่า เมีย เอา สิ้น เดิม ไป ยก
 ให้ คน อื่น นั้น มิใช่ เช่น กิจ การ งาน ประโยชน์ ระหว่าง
 ตัว เมีย เมื่อ ได้ เอา สิ้น เดิม ไป แล้ว ก็ นับ ว่า ไม่มี
 สิ้น เดิม ไม่ ต้อง เอา สิ้น สรรค์ ใช้ เดิม ตาม กฎหมาย
 ลักษณะ ตัว เมีย บท ที่ ๗๒ ว่า ด้วย “ฝ่ายใด เอา เดิม
 คน ให้ ตก ทอดาน พินัย พ้อง พินัย ของ คน ไป อย่า เอา
 สิ้น สรรค์ ใช้ เดิม เลย” ถ้า หาก ว่า สามี ภรรยา เอา
 สิ้น เดิม ของ คน ให้แก่ ใคร ไป โดย ทั้ง สอง ฝ่าย รู้ เห็น
 ยินยอม ด้วย แล้ว ก็ นับ ว่า เป็น ประโยชน์ ใน ระหว่าง
 ทั้ง สอง ฝ่าย หรือ ฝ่ายใด เอา สิ้น เดิม ของ คน ไป ขาย

ในเวลาที่อยู่กันด้วยกัน โดยไม่ปรากฏว่าเป็น การ
 สวมขอม หรือให้ญาติของตนไป หรือเขาไปบ้ำเรอ
 ฐ์ พังว่าชายไปเพื่อจะเลี้ยงดูกัน ต้องเอาสิน
 สมรสใช้เต็ม ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑๖ พ.ศ. ๒๔๕๖
 “ที่ตนเป็นสินเต็มของเมีย เมียมีอำนาจขายที่ตน
 แนนได้” คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑๗ พ.ศ. ๒๔๕๘
 “เมียขายสินเต็มของตนเสียในระหว่างอยู่กันด้วยกัน
 ถ้าแต่ไม่ปรากฏว่าขายในการบ้ำเรอฐ์ หรือให้แก่
 ญาติของฝ่ายเมียไป พังว่าเพื่อขายเลี้ยงดูกัน เวลา
 อย่างนั้นต้องหักสินสมรสใช้เต็มที่ขาดเสียก่อน.”

๗. สินเต็มของเมียจะยกให้ผัวก็ได้ หรือสิน
 เต็มของผัวจะยกให้แก่เมียก็ได้ เมื่อเวลาจะหย่า
 กัน สินเต็มของฝ่ายใดก็ต้องคืนให้ฝ่ายนั้น ถ้า
 สินเต็มสูญไปอย่างไร ก็ต้องเอาสินสมรสใช้เต็ม.

คำอธิบาย

ได้กล่าวแล้วว่าสามีภรรยา มีอำนาจในทรัพย์สินด้วย
 กัน ตามใจหากรกฎหมายนับว่าเป็นคนเดียวกัน ฝ่าย
 ใดจะมีสัญญา ยกทรัพย์สินให้แก่กัน ก็พังไม่ได้ เว้น
 ไว้แต่จะได้ทำสัญญา เมื่อเวลาจะหย่าขาดจากผัว

เมีย กัน แด แบ่งทรัพย์กัน ถ้าไม่ใช่เป็น สัญญา ขยำ
 กัน แล้ว ภายหลัง จะมี คดี พ้อง ขยำ ขัน ก็
 ต้องวินิจฉัย ตาม กฎหมาย ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๗๒ ดิน
 เต็ม ของ ฝ่ายใด ก็ ต้อง คืน ให้ ฝ่าย นั้น ถ้า ดิน เต็ม
 ของ ฝ่ายใด ขาดไป มาก น้อย เท่าใด ให้เอา ดิน สมรส
 ใช้ เต็ม ถ้า ดิน สมรส ไม่พอ ใช้ เต็ม ก็ ต้อง เอา ดิน
 เต็ม ทั้ง สอง ฝ่าย ที่ เหลือ อยู่ นั้น มา แบ่ง แฉด ย ตาม ส่วน
 ดิน เต็ม ของ ใคร มาก และ น้อย เหมือน แบ่ง เงิน หุ่น ส่วน
 เงินไว้ แต่ จะ เข้า อยู่ใน ลักษณะ อย่าง หนึ่ง อย่างใด ที่
 ไม่ ต้อง เอา ดิน สมรส ใช้ เต็ม ดัง กล่าว มา ชำระ คืน แล้ว

หนึ่ง ที่ ดิน เปน ดิน เต็ม ของ สามี่ ลง ชื่อ ภรรยา ใน โฉนด
 หรือ ของ ภรรยา ลง ชื่อ สามี่ ใน โฉนด เวदा ขยำ กัน
 ดิน เต็ม ของ ใคร ก็ ต้อง เปน ของ ฝ่าย นั้น เหมือน กัน

ดิน สอด รัน หมายก นั้น เปน ของ ชาย ให้ แก่ บิดา
 มารดา หรือ ผู้ ปก ครอง หญิง ก่อพ เวดา แต่ง งาน เมื่อ
 เวดา ฝ่าย ชาย สู่ ขอบ หญิง บิดา มารดา หญิง แด คดี
 หญิง ตก ลง ยิน ยอม ละ แต่ง งาน ด้วย ชาย ฝ่าย ชาย ที่ ส่ง
 รัน หมายก นั้น ให้ แก่ บิดา มารดา หรือ ผู้ ปก ครอง หญิง

นับว่า ฝ่ายชายฝ่ายหญิงได้ มี สัญญา ตก ลง กัน ^๕ ทั้ง
 แต่ วัน ฝ่ายหญิง รับ ชั้น หมากร หมัน ^๕ ถว่า จะ ถึง เวลา แต่ง
 งาน กัน ตาม ที่ กำหนดไว้ ฝ่ายใดผิดสัญญา ฝ่าย
 ข้างหนึ่ง เรียก ค่าเสียหายได้ ส่วนสินสอดนั้นเป็น
 สินที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองฝ่ายหญิงจะคิด
 เอาแก่ฝ่ายชายตามแต่จะตกลงกัน เป็นค่าที่เขา
 ได้เลี้ยงดูหญิงนั้น มาจนเติบโตใหญ่ ตามโอฬารกฎหมาย
 ในลักษณะผิดเมีย บทที่ ๑๐๙ เรียก ว่า เป็นสินหัว
 บัวนาง ชั้น หมากร ^๕ สินสอดทั้ง สอง อย่างนี้ เมื่อ
 เวลาที่ หญิงชาย จะ หย่า จากสามี ภรรยา กัน ฝ่าย
 หญิงจะต้องคืน ชั้น หมากร ^๕ สินสอดให้แก่ชายเหมือน
 อย่างสินเดิม เว้นไว้แต่สามี ภรณานั้น จะเกิด บุตร
 ด้วยกัน ตามกฎหมายลักษณะผิดเมีย บทที่ ๑๑๔
 “ผิดเมียอยู่ด้วยกัน ต่างคนต่างผิดใจกัน จะ
 หย่ากันไซ้ ให้ส่งสินสอดชั้น หมากร ^๕ แก่ชาย ถ้า
 มีลูกด้วยกันไซ้ ท่านว่า หย่าให้ส่งสินสอดชั้น หมากร
 แก่ชาย ^๕ โดยชั้น หมากร ^๕ หมัน ^๕ นั้น ตามกฎหมาย
 ลักษณะผิดเมีย บทที่ ๑๑๔ คิดราคาชั้น หมากร ^๕
 ชั้น ^๕ ละหนึ่ง ^๕ สอง ^๕ แต่ประเพณีเดิมนั้นได้เปลี่ยนแปลง

มา ในสมัยนี้ คิดเป็น ของ หมัน หรือ เงิน ทอง หมัน
 แล้ว แต่ ฝ่าย ชาย ฝ่าย หญิง จะ มี สัญญา ตก ลง กัน ใน เวลา
 ผู้ ขอ บาง ที่ บิดา มารดา หรือ ผู้ ปก ครอง หญิง ที่
 เรียก เขา ของ หมัน จน เกิน ขนาด และ บาง ที่ บิดา มารดา
 หรือ ผู้ ปก ครอง หญิง ก็ เขา ดิ้น ล้อด ของ หมัน นั้น ไว้
 เป็น ผล ประ โยชน์ ส่วน ตัว เอง หา ได้ ให้ แก่ หญิง ไม่
 เมื่อ เวลา หญิง ชาย จะ หย่า ขาด จาก กัน หญิง ผู้ เป็น
 ภรรยา ชาย ก็ ไม่ มี ความ สามารถ คืน ดิ้น ล้อด ของ หมัน
 ให้ แก่ ชาย ได้ จะ บังคับ ให้ หญิง ยืน คืน ก็ ไม่ ต้อง
 คอย ทำ นอง ศต ของ ชนม ครั้น เมื่อ ร.ศ. ๑๑๙ มี
 พระ บรม ราช โองการ ให้ ประกาศ ทราบ ทั้ง กัน ว่า
 “ คอย แต่ เต็ม มา เมื่อ ณั้ เมีย จะ หย่า ขาด จาก กัน คอย ประ
 โด ประการ หนึ่ง ก็ มี กฎหมาย บังคับ ให้ คืน ดิ้น ล้อด แก่
 ชาย บ้าง บาง คราว ไม่ ให้ คืน บ้าง บาง คราว แต่
 ส่วน ทอง หมัน หรือ ของ หมัน นั้น ก็ได้ วน จนัย ไป ว่า
 เป็น ส่วน ดิ้น ล้อด ที่ ชาย ได้ ให้ ไว้ แก่ ฝ่าย หญิง เป็น ฉาง
 ประจำ ตั้ง แต่ นี้ ต่อ ไป จำ ภาะ แต่ ใน เรื่อง ณั้ เมีย จะ
 หย่า กัน ด้วย ประการ ใด ๆ ก็ ตี หย่า ให้ ฝ่าย หญิง ต้อง คืน
 ดิ้น ล้อด ของ หมัน หรือ ของ หมัน นั้น เหย หญิง จะ มี
 บุตร ก็ ตี ไม่ มี บุตร ก็ ตี ให้ เหมือน คู่ คู่ เดียว กัน แม้

ถ้าบิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง ฝ่ายหญิง จะได้ ให้ สิ้น
 สอด ทอง หมั้น คืน ให้ แก่ ชาย หญิง นั้น แล้ว ก็ ให้ นั้น
 ว่าเป็น ของ รียให้ไว้ ให้ แก่ ชาย หญิง นั้น แล” เพราะ
 ฉะนั้น ถ้ามี ภรรยา จะ อย่าง กัน เวลา นี้ ฝ่าย หญิง ไม่ ต้อง
 คืน สิ้น สอด ทอง หมั้น ตาม ประการ คั้น ยก เว้น แล
 จำเพาะ เรื่อง ถ้ามี ภรรยา จะ อย่าง กัน ถ้า หาก ว่า ภรรยา
 กระทำ ผิด เช่น มี ชู้ เป็น ต้น ฝ่าย ชาย อาจ จะ พ้อง
 เรียก ค่า เสีย หาย แก่ ภรรยา แล ชาย ชู้ ได้ เพราะ เหตุ
 ว่า ชาย ได้ เสีย สอด ของ หมั้น ไว้

สิ้นสมรค

ชาย หญิง เมื่อ ได้ แต่ง งาน เป็น ถ้ามี ภรรยา กัน แล้ว
 ภายหลัง จะ มี ทริพย์ สิ้น ชน ด้วย ประการใด ก็ ใช้
 สิ้น เต็ม แล้ว เหตุ นั้น เรียกว่า สิ้น สมรค.

๑. สิ้น สมรค มี ชน ด้วย ถ้ามี ภรรยา ทั้ง สอง
 ฝ่าย มี สิ้น เต็ม มา บริคณห์ กัน

๓๖๐๖๒๘๕ คำอธิบาย

ตาม กฎหมาย ตักษณ ผิด เมียบ บท ที่ ๗๒ “ของ
 สมรค ด้วย กัน มี บริคณห์ ทั้งสอง ข้าง ๑ ๓ ๑ บิดา มารดา

พี่น้อง ลูกหลาน ของ หมิง กี้ ตี้ ชาย กี้ ตี้ เขา ฉับ
 คาย ไชว้ หน ชายได้ สิ่ง เงิน มาก น้อย เท่าใด กี้ ตี้ หน
 หมิงได้ สิ่ง เงิน มาก น้อย เท่าใด กี้ ตี้ ท่าน ว่า เขา ผู้
 เมียได้ ด้วย บุญ เขา ให้ เขา เป็น เงิน ส้มรค์ แม้น
 บิดา มารดา ญาติ ของ หมิง ให้ สิ่ง เงิน แก่ หมิง กี้ ตี้ บิดา
 บิดา มารดา ญาติ ของ ชาย ให้ แก่ ชาย กี้ ตี้ เมื่อ วัน มี
 แรก ให้ เขา เป็น เงิน ถ้า ให้ เมื่อก่อน มา อยู่ เป็น ผู้ เมีย กัน
 แล้ว ให้ เขา เป็น เงิน ส้มรค์ แม้น ได้ ไร มา อากกร เมื่อก่อน
 มา อยู่ เป็น ผู้ เมีย ก็ ให้ คิด เขา เป็น ส้มรค์”

เงิน เงิน ฝ่ายใด จะ มี มาก เท่าใด ฝ่ายใด จะ มี น้อย
 เท่าใด ไม่มี ข้อ จำกัด เมื่อ มี ททรัพย์ ชน อีก ภาย หลัง
 แต่ง งาน เป็น เงิน ส้มรค์ เวลา จะ ช่าง กั้น ค้าง แบ่ง
 ตาม กฎหมาย ลักษณะ ผู้ เมีย บท ที่ ๖๕ คือ ฝ่าย ชาย
 ได้ สอง ส่วน ฝ่าย หมิง ได้ หนึ่ง ส่วน ฝ่ายใด จะ
 เกียง ว่า คน มี เงิน เงิน มาก ฝ่าย หนึ่ง มี เงิน เงิน น้อย
 คน ออก แรง มาก ฝ่าย หนึ่ง ออก แรง น้อย นั้น ไม่ ได้
 ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๒๒๗ ร.ศ. ๑๓๓ “เมื่อก่อน มี
 ค้าง หู เป็น เงิน เงิน มาก อยู่ กับ ผู้ เมีย ฝ่าย ช่าง ช่าง
 ค้าง หู จึง ปล่อยให้ แบ่ง เงิน ส้มรค์ ได้” คำ พิพากษา ฎีกา

ที่ ๒๘๐ ร.ศ. ๑๒๙ “ผู้จะเป็น หัว แรง ทำ มาหากิน
แต่ผู้เดียวก็ดี ก็ยัง ต้อง แบ่ง เงิน ส้มรถ ตามกฎหมาย”

๒. เงิน ส้มรถ มี ขึ้น ด้วย ภรรยา มี เงิน เต็ม ฝ่าย
เดียว ฝ่าย สามี ไม่มี เงิน เต็ม แต่ เป็น ผู้รักษา
ภรรยา จึงได้ เงิน ส้มรถ มา.

คำ อธิบาย

นำ ที่ ของ สามี ต้อง เคย ภรรยา ตาม กฎหมาย ถึง
จะได้ ความจริง ว่า ภรรยา ซึ่ง มี เงิน เต็ม เป็น ผู้ออก
แรง ออก ความ คิด ทำ มา ค่าขายแต่ผู้เดียวก็ดี กฎหมาย
ก็ ยัง นับ ว่า สามี เป็น ผู้รักษา ภรรยา จึง ได้ เงิน ส้มรถ มา
เพราะ ฉะนั้น สามี จึง ได้ ส่วน เงิน ส้มรถ หนึ่งใน สาม ตาม
กฎหมาย ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๖๘ “ถ้า หญิง นั้น เขา
มี เงิน เต็ม ขอขายจ่ายได้ ก่าไร แด ชาย หา เงิน เต็ม มี ได้
ไซร์ ท่าน ให้ แบ่ง เงิน ส้มรถ นั้น สาม ส่วน ได้ แก่ หญิง
สอง ส่วน ได้ แก่ ชาย ส่วน หนึ่ง เพราะ ชาย หา เงิน ได้
ขายได้ ไป หาก รักษา จึง ได้ ”

31/01/2565

๓. เงิน ส้มรถ มี ขึ้น ด้วย สามี มี เงิน เต็ม ฝ่ายเดียว
ภรรยา หา มี เงิน เต็ม ไม่.

คำอธิบาย

ภรรยาไม่มีสินเดิม นั้น ไม่มีกฎหมายว่า ต้อง
แบ่งสินสมรสให้ภรรยาอย่างไร จะเทียบเหมือน
อย่างสามีไม่มีสินเดิม จะแบ่งส่วนสินสมรสให้
หนึ่งในสามเหมือนอย่างสามีนั้นไม่ได้ เพราะเหตุ
กฎหมายไม่นับว่าภรรยาเป็นผู้รักษาสามี เป็นอัน
หมดทาง ภรรยาผู้ไม่มีสินเดิม จะได้สินสมรส และ
ตามกฎหมายลักษณะมรดกบทที่ ๓๕ ที่ว่าด้วยภรรยา
ผู้ไม่มีทุน และสินเดิม มรดกภาพ ขอให้แบ่งขึ้น
ทรัพย์สินมรดกของภรรยาเอง ให้เห็นได้ว่า เพราะ
ภรรยาไม่มีสินเดิม จึงไม่มีสินสมรสเป็นทรัพย์สิน
ส่วนของภรรยา อันจะพึงแบ่งมรดกของภรรยาได้
คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๗๓ ร.ศ. ๑๒๓ “ผู้มีเมียคน
เดียว เมียนั้นไม่มีสินเดิม ศาลไม่แบ่งทรัพย์สินออก
เป็นส่วนสินสมรสให้แก่เมีย”

หนึ่ง ภรรยาผู้ไม่มีสินเดิม ต่อมาภายหลังบิดา
มารดา หรือญาติฝ่ายภรรยา จะให้ทรัพย์สินแก่ภรรยา
กิต্ত หรือภรรยาจะได้ทรัพย์สินมรดกของบิดามารดา แด
ญาติของภรรยา กิต্ত ทรัพย์สินที่ภรรยาได้มาดังนี้ จะ
นับว่าเป็นสินสมรสหรือไม่ ถ้านับว่าเป็นสินสมรสแล้ว

ภรรยา ก็จะไม่ได้อ่าน สิ้น สวรรค์ เพราะ คน ไม่มี สิ้น เต็ม
บาง ก็จะเรียก ว่า เป็น สิ้น ส่วน ตัว ของ ภรรยา.

๔. สิ้น สวรรค์ มี ขึ้น ด้วย ภรรยา สำมื่อ ออก แรง
ทำมาหากิน โดย ทั้งสอง ฝ่าย ห้าม สิ้น เต็ม ไม่.

คำอธิบาย

ใน ข้อ นี้ ไม่มี กฎหมาย บัญญัติ ว่า สำมื่อ ภรรยา
ไม่มี สิ้น เต็ม ทั้งสอง ฝ่าย มี ทรัพย์สิน ภาย หลัง จึง แบ่ง
สิ้น สวรรค์ กัน อย่างไร จึง ต้อง หา ใคร ความ ยุติธรรม
ควร แบ่ง ให้ สำมื่อ สอง ส่วน ภรรยา ทั้ง ส่วน เหมือน
อย่าง สำมื่อ ภรรยา มี สิ้น เต็ม ด้วย กัน

๕. สิ้น สวรรค์ จะ มี ขึ้น ได้ แต่ ใน เวลา ที่ สำมื่อ ภรรยา
ยัง ก็ กัน อยู่ มิ ได้ ร้าง.

คำอธิบาย

ทรัพย์สิน ที่ ได้ มา ใน ระหว่าง สำมื่อ ภรรยา ยัง อยู่ ด้วย กัน
เป็น สิ้น สวรรค์ ถ้า สำมื่อ ภรรยา ทั้ง ร้าง กัน ต่าง อยู่
เรือน ทำมาหากิน อยู่ คน ละ ต่าง หาก ฝ่าย ไต ได้ ทรัพย์สิน
เท่า ไต เป็น ของ ฝ่าย นั้น หา เป็น สิ้น สวรรค์ ไม่ ตาม
คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๘๖ ร.ศ. ๑๓๓ “ทรัพย์สิน สิ้น สวรรค์

ที่เมียหาได้มา ในเวลาที่ผัวร้างตนไปแล้ว ไม่
เป็นสินสมรส”

๖. ถ้ามีภรรยา ฝ่ายใดมีส่วนในสินสมรส ฝ่าย
นั้นทำพินัยกรรม ยกสินสมรส ส่วนของ ตน ให้ผู้อื่นได้
แต่จะ ยกสินสมรส ส่วนของ อีกฝ่ายหนึ่งให้คนอื่นไม่ได้
โดย ฝ่ายหนึ่ง มิได้ยินยอม.

คำอธิบาย

การที่ ฝ่ายใด จะ เอาทรัพย์สิน ส่วนของ ฝ่ายหนึ่งไป ยก
ให้คนอื่น โดยไม่มีประโยชน์ตอบแทนนั้น ฝ่ายหนึ่ง
มีอำนาจ เรียก ส่วน ของ ตน กลับคืนมาได้ ตาม คำ
พิพากษาฎีกาที่ ๖๑๓ ร.ศ. ๑๒๒ “ผัวไม่มีอำนาจ
ทำพินัยกรรม ยกสินสมรสทั้งหมดให้แก่ใคร โดยไม่
แบ่ง ส่วนของ ภรรยาไว้ให้ภรยานั้น ภรรยา มีอำนาจ
เรียก ส่วน ของ ตน คืนได้” ถ้า ผัวเอา ส่วนสินสมรส
ของ เมียไป ทำสัญญาให้คนอื่น โดยมี ประโยชน์ตอบแทน
มิได้ เป็น การ สมยอม แล้ว เมีย จะ เรียก ส่วน ของ
ตน คืน มาไม่ได้ เพราะ เหตุว่า ถ้ามีภรรยา เป็น ตัวการตั้ง
แทนด้วย ก็ ต้อง รับ ผิด ชอบ แทน ถิ่น ตาม คำพิพากษา

ฎีกาที่ ๑๔๕ พ.ศ. ๒๔๕๗ “เมื่อเอาสิน ส้มรถไป
ทำสัญญา ขายฝากไว้กับผู้อื่น โดยเมียไม่รู้ แต่ผู้
อื่นได้รับซื้อฝากไว้ โดยซื้อ ภายหลัง เมีย จะร้องขอ
กัน ส่วนสิน ส้มรถ ของ ตนได้ไม่ได้”

๗. เครื่องที่จำเป็น ต้องใช้ หรือ เครื่อง มือ ทำ
การ เติง ษ์ สำหรับ ตัว ของ ตำม ภารยา ไม่ เปน สิน
สมรถ กอว แบ่ง.

คำอธิบาย

เครื่อง ที่ จำ เป็น ต้อง ใช้ คือ เครื่อง นุ่ง ห่ม หลับ
นอน ซึ่ง ใช้ ด้รย อยู่ โดยปรกติ ตาม พระ ราชบัญญัติ
พิจารณา ความแห่ง มาตรา ๑๖ ว่า ด้วย “การ ยึด ทรัพย์สิน
ของ ผู้ แพศย์ ชาย ทอด ตาต ห้ามมิ ให้ ยึด เครื่อง ที่ ใช้ นุ่ง
ห่ม หลับ นอน ของ ผู้ แพศย์ ซึ่ง ใช้ อยู่ โดย ปรกติ ตาม สม
คกรนั้น แต่ ห้าม มิ ให้ ยึด เขา เครื่อง มือ สำหรับ ทำ เติง ษ์
โดย ประมาณ ราคา ไม่ เกิน กว่า ๒๐ บาท” สิน ส้มรถ ก็
เหมือน กัน เมื่อ ศาล พิจารณา ให้ ตำม ภารยา ขยับ ขาด
จาก กัน แล แบ่ง ทรัพย์สิน เวลา จะ ขาย ทรัพย์สิน ก็ ต้อง ยก
เว้น เครื่อง ใช้ สำหรับ ตัว เปน ของ ฝ่ายใด คน ให้ ฝ่าย นั้น ไป
ตาม คำ พิจารณา ฎีกา ที่ ๓๕๓ พ.ศ. ๑๑๑ “เครื่อง

แต่ทั้งนี้ ซึ่ง เป็น เลิศ นำ ตาม ธรรมดา ไม่ เป็น สิ้น สิ้น มรดก
ที่ ควร เขา มา แบ่ง.”

๘. ถ้า มี ภรรยา ฝ่าย ไต ทำ บัญชี เท็จ ขึ้น ต่อ เจ้า
พนักงาน หรือ พ้อง ศาล เวลา จะ ชำระ กัน คน ไม่ มี สิ้น
เดิม ว่า มี สิ้น เดิม หรือ มี น้อย ว่า มาก ฝ่าย ผู้ ทำ บัญชี
เท็จ มีโทษ สิ้น สิ้น มรดก มี เท่า ไ้ ให้ ได้ แก่ ฝ่าย ผู้ ที่ มี ได้
กล่าว เท็จ ทั้ง สิ้น ถ้า ทำ บัญชี เท็จ ทั้ง ๒ ฝ่าย ให้
แบ่ง สิ้น สิ้น มรดก บัน กัน ฝ่าย ละ ครึ่ง.

คำอธิบาย

ข้อ นี้ เป็น บท ลงโทษ ผู้ ทำ บัญชี เท็จ ตาม กฎ
หมาย ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๘๗๓ “บริคนท์ ไป อยู่ กับ
เมีย แต่ ว่า สิ้น บริคนท์ มาก เมื่อ ไป ทาสิน
ใน บริคนท์ มา มี ได้ แต่ มี แต่ น้อย กัด แต่ มัน เข้า ใน
รวง ข้าง พราง ๑ ๓ ๑ มัน ชาย ทำ สิ้น มรดก ได้ เท่า ไ้ ให้ ได้
แก่ หญิง จง สิ้น เป็น โทษ แก่ ชาย แต่ มัน หญิง
ทำ สิ้น มรดก ได้ เท่า ไ้ ให้ ได้ แก่ ชาย จง สิ้น เป็น โทษ แก่
หญิง ผู้ พราง นั้น มัน เขา ทำ บริคนท์ พราง ทั้ง ๒ ข้าง
ไซ้ ให้ บัน กัน แต่ คน ละ ครึ่ง ชำระ บัน ตั้ง สิ้น มรดก เดย.”

สินส่วนตัว

สินส่วนตัว นั้นไม่มี ค้ำพิท ใน กฎหมาย เพราะเหตุ
 ว่าใน กฎหมายให้ พิจารณา ทรัพย์สิน ระหว่าง ผัวเมียแต่ มีสิน
 ที่ บริคณห์ กัน เท่านั้น ตาม กฎหมาย ลักษณะ ผัว เมีย
 บทที่ ๗๔ มีว่า “ชายหญิง จะ เปน คู่สามี ภรรยา กัน
 แต่เดิม มาฝ่ายใด มีสิน เดิม มากน้อยเท่าใด ให้ ทำหนังสือ
 บริคณห์ ครั้น จะให้ ใช้ หนังสือ บริคณห์ ตาม บท พระ
 ชัยการ เดิม เหล่า ทวยราษฎร ทุก วัน นี้ บิดา
 มารดาประกอบ บุตรา บุตรีให้ มีคู่สามีภรรยา ให้ ทรัพย์สิน เปน
 ตน ก็มี แต่ ผู้เฒ่า ผู้แก่ รู้ เห็น เปน คำนับ จะได้ ทำ
 หนังสือ บริคณห์ ไว้ แก่ กัน ตาม ประเพณี โบราณ นั้น ทามี
 ได้ อย่าง ชรวมเพิ่ม โบราณ เดิม สูญไป ชำ นาน แล้ว
 ครั้น จะ ประกาศ แก่ ราษฎร ให้ รู้ ทำ หนังสือ บริคณห์ นั้น
 ก็ เปน ชน ยาก ก็ให้ ใช้ ตาม กระบัต เมือง ที่ เคยใช้ มา
 จะไม่มี หนังสือ บริคณห์ ก็ ตาม เกิด ถ้า ผัว เมีย จะช่ย่า
 กัน จะ บั้ มีสิน เดิม สิ้น สิ้น มรดก นั้น ก็ให้ แบ่ง พิจารณา โดย
 สัจย์ โดย ชรวม ได้ ทรัพย์สิน ฝ่าย ชายหญิง มาก น้อย เท่าใด
 ก็ให้ บั้ ตาม ส่วน สิน เดิม สิ้น สิ้น มรดก” เพราะ ฉนั้น นำที่
 31/01/2585
 คำนวณ พิจารณา แก่ ทรัพย์สิน ระหว่าง ผัวเมียที่ บริคณห์ ฝ่าย
 ใด มีสิน เดิม มา บริคณห์ ใน เวลา แต่ง งาน เท่าใด เมื่อ

ผู้ เมีย จะ อย่าง กัน สิ้น เดิม ของ ฝ่ายใด ชาติให้ เอาสิ้น
 สมรสใช้ เดิม แต่ ทรัพย์ ของ ฝ่ายใด มี อยู่ ที่ ขึ้น ไม่ได้
 เขา มา บริคณห์ นั้น หาได้ กล่าว ถึง ไม่ ว่า ทรัพย์ นั้น จะ
 เป็น สิ้น อะไร ไม่ ต้อง พิจารณา ถึง ทรัพย์ ของ ฝ่ายใด
 ที่ เขา มี ได้ เขา มา บริคณห์ ทรัพย์ จะ ชาติไป อย่างไร
 ก็น่า หรือ จะ มี ผล เกิด จาก ทรัพย์ นั้น อัน อีก ก็น่า ไม่
 เว้น ว่า สิ้น เดิม หรือ สิ้น สมรส เป็น ทรัพย์ ส่วน ตัว
 ของ เขา แพนก ห่วง.

๑. ถ้า มี ภรรยา มี ทรัพย์ ส่วน ตัว อยู่ ที่ ขึ้น มี ได้ เขา
 มา บริคณห์ กัน ทรัพย์ นั้น จะ สูญหายไป ด้วย ประการ
 ไต ๆ ไม่ ต้อง เขา สิ้น สมรสใช้.

คำอธิบาย

ตาม กฎหมาย ดัชนี ผู้ เมีย บทที่ ๑๒ ให้เอา
 สิ้น สมรสใช้ สิ้น เดิม ที่ ชาติไป แต่ จำเพาะ ทรัพย์ สิ้น
 เดิม ของ ถ้า มี ภรรยา ที่ เขา มา บริคณห์ เท่านั้น ฝ่ายใด
 หาได้ เขา ทรัพย์ มา บริคณห์ ไม่ จะ เขา สิ้น บริคณห์
 นั้น มี ได้ ถ้า ทรัพย์ นั้น ชาติไป ไม่ ต้อง เขา สิ้น สม
 รสใช้.

๒. ททรัพย์ ส่วน ตัว ของ สามี ภรรยา ที่ มี ได้ เขา มา
 บริโภค ก็ จะ มี ผล เกิด จาก ททรัพย์ นั้น อีก ก็ เป็น
 ททรัพย์ ส่วน ตัว ของ ฝ่าย นั้น.

คำอธิบาย

ผล ที่ เกิด ขึ้น จาก ททรัพย์ หรือ ค่าตั้ง แรง ของ สามี ภรรยา
 รวม กัน จึง เป็น สิน สมรส ควร แบ่ง ให้ สามี ภรรยา
 เหมือน ทุน ส่วน ถ้า ผล ที่ เกิด ขึ้น จาก ททรัพย์ หรือ
 ค่าตั้ง แรง ของ ฝ่าย หนึ่ง ฝ่าย ใด โดย มี ได้ รวม กัน ก็ เป็น
 ททรัพย์ ส่วน ตัว ของ ฝ่าย นั้น ตาม คำ พิพากษา ฎีกา
 ที่ ๓๘๗ ร.ศ. ๑๒๒ “ททรัพย์ สมบัติ ที่ เมีย ได้ มา ใน
 ใน เวลา ผัว ร่าง คน ไป แล้ว ไม่ เป็น สิน สมรส”

ททรัพย์ ระหว่าง ผัว เมีย ที่ ระคน กัน อยู่ ฝ่าย หนึ่ง
 ฝ่าย ใด จะ ขาดกรรม สิทธิ ด้วย เหตุ ดัง จะ กล่าว ต่อ ไป นี้ :-
 ๑. เมื่อ ภรรยา มี ฐั ผัว พ้อง ราช ฐั แด ขอ ให้
 วิว ททรัพย์ ส่วน ของ ภรรยา ได้.

คำอธิบาย

31/01/2585
 ตาม กฎหมาย ตักสิน ผัว เมีย บท ที่ ๑๐ “หญิง ใด
 ทำ ฐั นอกใจ ผัว พิจารณา เป็น ฐั คัย งดรพ ททรัพย์

ทั้งปวง มีมาก น้อยเท่าใด ท่านจะให้แก่ ชาย ผัวเก่า
๕๕ ”
ทง ตม.

๒. ภรรยา มี ชู้ ผัวไม่ พ้อง ร้อง ว่า กล่าวใน
เรื่อง ทรพญาน เกิน ๑๐ ปี แล้ว ทรพญ อยู่ แก่ ฝ่าย
ใด ก็ เป็น สัตย์ แก่ ฝ่าย นั้น.

คำอธิบาย

ภรรยา มี ชู้ แต่ ผัวไม่ เดียง ค่อยไป ถึง ผัว จะไม่
พ้อง ร้อง ก็ ดี นับ ว่า ขาด จาก ผัว เมีย กัน แล้ว ทรพญ
อยู่ที่ ฝ่ายใด เมื่อ ไม่ได้ ว่า กล่าว เกิน กว่า ๑๐ ปี
จะ พ้อง เรียก ทรพญ อีก ไม่ได้ คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๐๘
ร.ศ. ๑๗๘ “ ผัวไม่ เดียง เมีย ๆ ไป มี ผัว ใหม่ แต่
ไม่ได้ พ้อง ขอ แบ่ง ทรพญ เกิน กว่า ๑๐ ปี พัน กำหนด
กฎหมาย จะ เรียก เขา ได้ ” คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๒
ร.ศ. ๑๗๗ “ ผัว มี เมีย มี ที่ คน ได้ ลง ชื่อ ไว้ ๒ ชื่อ
ด้วย กัน ใน โฉม ตรา แต่ง ภาย หลัง เมีย หัน ผัว ไป
มี ชู้ ผัว ได้ ปกครอง ที่ คน มา แต่ ผู้ เดียง ได้ ๑๐ ปี
เมีย จะ อ้าง ว่า คน มี ส่วน เป็น เจ้า ของ อยู่ ด้วย นั้น ไม่ได้ ผัว
ได้ กรรม สัตย์ แก่ ผู้ เดียง ”

๓. ผู้บวชเป็นพระภิกษุสามเณร โดยตั้งใจสละ
ทรัพย์สินให้เป็นสิทธิ์แก่ภรรยา.

คำอธิบาย

ตามกฎหมายลักษณะผู้เมียบทที่ ๓๗ “สามี
ศรัทธาใน พระ พุทธ ดำเนิน สละ ภรรยา แด่ ทรัพย์สิน สิ่ง
สรรพ เหตุ บวช เป็น พระ ภิกษุ สามเณร แล้ว ดิน โฉม
สิ่ง สมรส เป็น สิทธิ์ แก่ หญิง พ่อ แม่ พี่ น้อง ชาย จะ
เขา มิได้ เดย” ถ้า ผู้ ถัง ออก มา อยู่ กับ กับ เมีย
ต่อไป ทรัพย์สิน ที่ ผู้ สละ ให้ เมีย นั้น เป็น สิทธิ์ ของ ผู้
อีก ตาม ลักษณะผู้เมียบทที่ ๓๗ ตอนท้าย มี ว่า
“ผู้ ถัง ออก มา อยู่ กับ ด้วย หญิง อีก เด่าไร บุตร
ภรรยา แด่ ทรัพย์สิน สิ่ง ของ ทั้ง บอง เป็น สิทธิ์ แก่ ชาย เหตุ
ว่า เว้น ท่าน เคย อยู่ อยู่ ท่าน เคย นอก ทมชน ท่าน
เคย เวียง สระบึง ท่าน เคย ถิ่น” ถ้า ผู้ บวช เป็น
พระ ภิกษุ แต่ พ่อ เป็น พี่ เพื่อ จะ ศึกษา ใน พระ พุทธ ดำเนิน
หรือ บวช เพราะ เหตุ ชื่น โดย มิได้ ตั้งใจ สละ ทรัพย์สิน
ให้ ภรรยา ถ้า ผู้ ถัง ออก มา ถึง ผู้ จะ ไม่ ได้
อยู่ กับ กับ ภรรยา ตาม เดิม ก็ ดี ผู้ หา ขาด กรรม
สิทธิ์ ใน ทรัพย์สิน สิ่ง ของ ผู้ ไม่ ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่
๓๑/๐๑/๒๕๕๕ “ถ้า ผู้ บน ตัว บวช ๗ วัน แล้ว
ถัง ทรัพย์สิน ของ ผู้ ที่ อยู่ กับ เมีย หา ขาด จาก กรรม
สิทธิ์ ของ ผู้ ไม่.”

ยังมีคนทั้งทศพยได้ออก คามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๓

ร.ศ. ๑๒๗ “ผู้เมียได้ช้อยกัน แดว่ากล่าวใน

ศาลเรื่อง ทศพยเสร้างไป ครัง ท่ง แลว ภาย หลัง จะ

มา พ้อง เรียก ทศพยกัน ออกไม่ได้ ถึง แม้วว่า ทศพยที่

พ้องกันใหม่ นั้น ไม่ได้อยุ ใน บานฤษ เต็มที่ ค้.”

หมวด ๕

สิทธิ ของ ผู้มีเชื้อ ต่อ คน ภายนอก

ธรรมดา คน ทุก คน ย่อม มี สิทธิ ที่ จะไม่ให้ ผู้
อื่น ซึ่งไม่ มี อำนาจ โดย ชอบ ด้วย กฎหมาย มา คัด สิทธิ
ของ คน หรือ ครอบ ครอบ ของ คน, ถ้า ผู้หนึ่ง ผู้ใด
มา ประท้วง ร้าย คน หรือ ครอบ ครอบ ของ คน ผู้ถูก
ประท้วง ร้าย หรือ ผู้ที่ คู่ ครอบ ครอบ อยู่ ณ
มี สิทธิ จะ กระทำ การ บัง กัน และ พ้อง ้อง ผู้
กระทำผิด นั้นได้ แต่ จะ ถ่วง ใจ ที่ มี จาเนาะ สิทธิ ของ
ผู้ มีเชื้อ ซึ่ง คู่ ครอบ กัน คือ :-

สิทธิ ของ ผู้ต่อคน ภายนอก ซึ่ง มาประท้วง ร้าย

หรือ ถ่วง บริเวณ แก่ มีเชื้อ ของ คน

๑. ผู้ใช้ ถ่วง กระทำ ผู้อื่น ซึ่ง มา ประท้วง
ร้าย แก่ มีเชื้อ ของ คน เพื่อ บัง กัน มีเชื้อ ให้ พ้น จาก

อัน ตราย. 31/01/2565

คำอธิบาย

ตามกฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา ๕๐ “บุคคล
ที่กระทำ การ อย่าง หนึ่ง อย่างใด แต่ พอ ส้มศอร แก่
เหตุ โดย มีความ จำ เปน เพื่อ บ้อง กัน ชีวิต เกียรติยศ
และ ชื่อ เสียง หรือ ทรัพย์สิน ของ ตัว มัน เอง กิต্ত หรือ
ทรัพย์สิน ของ ผู้ คน กิต্ত เพื่อให้ พัน ภัย น ตราย ซึ่ง เกิด โดย
ผิด ด้วย กฎหมาย ท่าน ว่า ไม่ ควร ลง อาญา แก่ มัน”

ฉฉ จะ ยก เหตุ ว่า กระทำ ไป โดย บ้อง กัน ตาม มาตรา นี้
ต้อง แ่งตง ให้ เห็น ว่า ผู้ ที่ กระทำ แก่ เมีย ของ คน นั้น
ได้ กระทำ โดย ผิด กฎหมาย หรือ ไม่ เช่น ผู้ ที่ มา
ทำร้าย ร่าง กาย เมีย หรือ ช่มชู้ น ถ่วง ประเวณี่ เปน คั้น นัน
ว่า ผู้ นั้น กระทำ ผิด กฎหมาย.

ผู้ ที่ กระทำ ร้าย แก่ เมีย ของ คน โดย ผิด กฎหมาย กิต্ত
ฉฉ จำ เปน ต้อง กระทำ หรือ ไม่ เช่น ผู้ กระทำ ผิด ทน ไป
กิต্ত ไม่ จำ เปน จะ ต้อง ไป กระทำ ร้าย ผู้ นั้น ตอบ แทน และ
จะ ยก เหตุ ว่า กระทำ โดย บ้อง กัน ไม่ ได้ ถ้า หาก ว่า
ผู้ กระทำ ผิด นั้น กำลัง กระทำ ร้าย เมีย ของ คน อยู่
เปน การ จำ เปน ที่ ผฉ ฉ จะ ต้อง กระทำ ผู้ นั้น เพื่อ บ้อง
กัน เมีย ของ คน ให้ พัน จาก ชน ตราย.

ด้วจำเป็น กระทำ เพื่อ บัง กัน เมีย กั ตั ต้อง ด้
 ด้ว่า กระทำ พอ ส่มควร แก่ เหตุ หรือไม่ เช่น ผู้กระทำ
 ร้าย เมีย ด้วย มือ เปด้า และ ยังไม่ เป็น เหตุ ให้ เห็น
 ด้ว่า เมีย จะ ด้ง ด้นตราย ด้ว่า จะ ใช้ อาวุธ อย่าง ร้าย แรง
 ด้กระทำ ผู้ นน ด้ง ตาย เรียก ด้ว่า ด้กระทำ ด้น ส่มควร แก่ เหตุ
 ด้กระทำ พอ ส่มควร แก่ เหตุ อย่างไร นน ต้อง ด้ เปน
 ด้เรื่อง ด้ไป เช่น ด้ขำ ทนง มี อาวุธ เรา กั ต้อง ใช้ อาวุธ
 ด้เหมือน กัน ด้จึง จะ ส่มควร แก่ เหตุ ด้แต่ ด้เรื่อง ด้ม ด้น
 ด้ขำเรา ด้ถึง ผู้ กั ด้กระทำ ด้ผิด นน ไม่ มี อาวุธ ด้อะไร ด้ว่า
 ด้ขำผู้ ด้กระทำ ด้ผิด ด้ซึ่ง กั ด้ตั้ง ด้ม ด้น ด้ขำเรา เมีย ด้อยู่ เรียก
 ด้ว่า ด้กระทำ พอ ส่มควร แก่ เหตุ ไม่ มี โทษ ตาม ค่ำ พินาก
 ด้ษาฎีกา ด้ที่ ๘๗๒ ร.ศ. ๑๕๗ “ด้ว่า ด้ขำคน กั ด้ตั้ง ด้ม ด้น
 ด้ขำเรา เมีย ด้ว่า ไม่ มี โทษ”

ด้ที่ กั ด้ถำว มา ด้แล้ว ด้แต่ ด้ขำ ทนง ด้กระทำ ด้ผิด ด้ฝ่าย ด้เดียว
 ด้ถ้า เมีย ด้ไป ด้กระทำ ร้าย เขา ด้ๆ ด้จึง ค่อ ด้ด้ ด้ว่า จะ ด้เข้า ด้ช่วย
 ด้เมีย ด้โดย ด้อ้าง เหตุ ด้ว่า ด้กระทำ ด้โดย บัง กัน ไม่ ด้ได้ เพราะ
 ด้ทั้ง ด้ต้อง ด้ฝ่าย ด้กระทำ ด้ผิด เปน การ ด้วิวาท ด้ค่อ ด้ด้ กัน ด้ฝ่าย ด้ใด
 ด้ฝ่าย ทนง จะ ด้อ้าง ด้ว่า ด้กระทำ ด้โดย บัง กัน ไม่ ด้ได้ เว้น ด้แต่
 ด้เมีย จะ ด้หนี มา จาก ด้ที่ ด้วิวาท ด้แล้ว ด้ฝ่าย ด้ขำ ทนง ด้ยัง ด้ด้ง ตาม

มา จะ ทำ ร้าย เมีย อีก แต่ เห็น ว่า เมีย จะ หนี ไป ไม่
 พ้น แล้ว ผู้ เข้า ไป ช่วย เมีย แต่ อ้าง เหตุ ว่า กระทำ
 โดย บังคับ ได้

๓. ผู้ ใช้ กำลัง กระทำ ผู้ อื่น ซึ่ง มา ล่วง ประเวณี
 แก่ เมีย ของ ตน เพื่อ บังคับ กัน เกียรติยศ และ ชื่อ เสียง.

คำอธิบาย

แต่ เดิม มา กฎหมาย ให้ ชำนาญ ผู้ มาก ถ้า ผู้ จับ
 ชาย ชู้ ที่ มา ล่วง ประเวณี ด้วย เมีย ของ ตน ได้ ผู้ ชำ
 ชาย ชู้ นั้น ตาย ไม่ มีโทษ ตาม กฎหมาย ลักษณะ ผู้ เมีย
 บท ที่ ๘๘ “หญิงใด ทำ ชู้ เหมือน ผู้ ผู้ จับ ชาย ชู้ ได้
 มี ทน พิจารณา บันดาล โกรธ ตี ต้า ชำ พ้น ชาย ชู้ นั้น ตาย ไซ้
 ให้ พิจารณา ถ้า เป็น สัตย์ ว่า ชาย ทำ ชู้ ด้วย เมีย
 มี นจริง มี ให้ มี โทษ แก่ ชาย เจ้า เมีย นั้น เดย” แต่
 กฎหมาย บท นี้ ขัด กัน กับ กฎหมาย ลักษณะ ฆาตยา จึง
 ต้อง ใช้ ตาม กฎหมาย ลักษณะ ฆาตยา มาตรา ๕๐ ผู้ ที่ จะ
 ยก เหตุ ว่า กระทำ โดย บังคับ ได้ แต่ เมื่อ ขณะ ผู้
 กระทำ ผิด ก่อตั้ง กระทำ ผิด อยู่ จึง จำ เป็น ต้อง กระทำ
 เพื่อ บังคับ กัน เกียรติยศ และ ชื่อ เสียง เมื่อ ผู้ จับ ชาย ชู้
 ได้ แล้ว ก็ หมด เหตุ จำ เป็น จะ ต้อง กระทำ โดย บัง

ก็มีข้อไป ถ้าผู้บังคับศาลไกรชฆาตชายชู้ตาย ผู้
ต้อง มีความผิด ตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๒๔๑๔
แต่ เป็น เหตุ อด โทษได้ ตาม มาตรา ๕๕ เพราะ
มี ผู้ มา ช่ม เหย ด้วยเหตุอื่นไม่ เป็น ขรรณ จึงได้
กระทำ ดง โดย บัณฑิต ไทษร.

ผู้ ชฆา ชาย ชู้ ตาย กฎหมาย ยก เว้น โทษ นั้น
คือ ผู้ ได้ กระทำ ดง ใน เวลา ที่ ชาย ชู้ ร่วม ประเวณี กับ เมีย
ของ ตน หรือ ใน เวลา ที่ ชาย ชู้ กับ เมีย ของ ตน
ประพฤติกิริยา โดด กับ เหตุอื่น จะ พัง สันนิษฐาน ว่า ร่วม
ประเวณี กัน คำพิพากษาฎีกา ที่ ๘ ที่ ๓๐๗
ร. ศ. ๑๓๒ “ผู้ ชฆา ชาย ชู้ กัด ง ทำ ชู้ กับ ภรรยา ไม่มี
โทษ” คำพิพากษาฎีกา ที่ ๑๔๖๖ ร. ศ. ๑๓๑ “ผู้ ชฆา
ชาย ชู้ ตาย ใน เวลา ที่ ชาย ชู้ กัด ง ร่วม สังกกับ เมีย ศักดิ์
ว่า ผู้ ได้ กระทำ การ บัชง กัน เกียรติยศ แล ชื่อ เสียง พอ ช่ม
ควร กับ เหตุ ไม่ใช่ เป็น การ ชู้ โทษ” ถ้า หาก
จะไม่ ปรากฏ ว่า ชาย ชู้ กับ เมีย กัด ง ร่วม ประเวณี กัน ก็
แต่ ชาย ที่ มา หา เมีย ของ ตน นั้น ประพฤติกิริยา ไม่ สอดควร
ให้ ผู้ เข้าใจ ว่า ชาย กับ เมีย นั้น จะ ร่วม ประเวณี กัน ผู้
ฆา ชาย ตาย ไม่มี โทษ ตาม คำพิพากษา ฎีกา ที่ ๓๔๔๔

ว.ศ. ๑๒๓ “เมื่อผู้ใดนำชายให้มาหาในเวทที่ไม่
สมควร และชายนั้นประพฤติกิริยาไม่สมควร ต่อเมื่อนั้น
ผู้ว่าชายตาย คดีสินให้ปล่อยผู้จากโทษ”
เรื่องนี้ได้ความว่า ชายได้มาหาเมียเขาในเวท
กลางคืน ครั้นพบกับเมียเขาแล้ว ชายนั้นก็
จับตะเกียงเสียบ แล้วอยู่กับเมียเขาสองต่อสองใน
ที่มืด ค่ำตึกก็จึงวินิจฉัยว่าชายประพฤติกิริยา
ไม่สมควร ต่อเมียเขา.

อนึ่งผู้ว่าว่า ชายผู้จะพาเมียของตน
ไป ผู้คอยตักฆ่าชายผู้ในบ้านของตน ครั้น
เวลาชายผู้มา ผู้ว่าชายผู้ตายเรียกผู้ว่าผู้กระทำ
เพื่อป้องกันเกียรติยศเกินสมควรแก่เหตุ ผู้มีโทษ
ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๙๑๐ พ.ศ. ๒๔๕๗ “ผู้
ว่าผู้ว่าผู้จะพาเมียของตนไป ผู้เตรียม
คนและอาวุธคอยตักฆ่าชาย ครั้นชายนั้นมาถึงประตู
บ้าน พวกของผู้ว่าชายตาย คดีสินว่าผู้กระทำ
เพื่อป้องกันเกียรติยศ แต่กระทำเกินสมควรแก่เหตุ
จึงมีโทษ ตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๒๕๐ ข้อ
๓ และมาตรา ๕๓ เรื่องนี้ถ้าชายนั้นยังไม่ถึงประตู
บ้าน ผู้ไปคอยตักฆ่าชายผู้ตายในที่อื่น ก็ไม่

เรียก ว่าได้กระทำโดย บัณฑิต แต่เมื่อ ชาย ชู้ มา ถึง
 ประตู จะ เข้า บ้าน แล้ว เจ้า ของ บ้าน มี ขีณาณ จะ บัง
 กัน ผู้ ที่ จะ มากระทำผิดไม่ให้ เข้ามา ในบ้าน ของ คนได้ จึง
 เรียก ว่าได้กระทำ โดยบัณฑิต แต่กระทำ เกินสมควร
 แก่ เหตุ.

ถ้า ชาย ชู้ พา เมีย ออก จาก บ้าน ไป แล้ว ทน ไต นั้น
 ผู้ ตาม ไปฆ่า ชาย ชู้ ตาย ผู้ มี ความ ผิด ฐาน ฆ่า คน
 ตาย โดย ถูก ชู้ โทษะ ไม่ เรียก ว่าได้กระทำโดย บัณฑิต
 กัน เกียรติยศ และ ชื่อเสียง ตาม คำ พิพากษาฎีกาที่ ๓๘
 ร.ศ. ๑๒๘ “มีชาย มา ถัก พารรยาไป ทน ไต นั้น
 ผู้ ต่อ ฆาตกร ได้ คิดตาม พบพบชาย ก็ ฆ่าชายตาย คิดสั้น
 ว่าได้ฆ่าโดย ความ ตั้งใจจะให้ตาย แต่ มี เหตุ ชู้ โทษะ
 ทำใน ขณะ เดียว กัน พอ เรียกได้ ว่า เข้าใน บัญญัติของ
 มาตรา ๕๕ ชู้ ชู้ โทษะใน ประมวลกฎหมาย”

ที่ จะ ยก เหตุ ว่า ผู้ ฆ่า ชาย ชู้ ตาย โดย ถูก ชู้ โทษะนั้น
 ต้อง กระทำ ใน ขณะ ที่ ชาย ชู้ พา เมีย ไป แต่ ผู้ ก็ คิด ตาม
 ไปใน ทน ไต นั้น ถ้า พ้น เวลา ไป แล้ว จะ ยก เหตุ ว่าได้
 กระทำโดย ถูก ชู้ โทษะไม่ได้.

๓. ผู้ที่มีอำนาจฟ้องร้องผู้ใด มา ประทศษฐุร้าย แก่
เมีย ของ คน หรือ ส่วน ประเวณี ด้วย เมีย ของ คน.

คำอธิบาย

นำ ที่ ผู้ เป็น ผู้ เดียง เมีย และ คู่สม ครของ เมีย ถ้า
ผู้ใด มา ประทศษฐุร้าย แก่ เมีย ผู้ มี อำนาจ ฟ้อง ผู้ นั้น
ใน นำที่ ผู้ เป็น ผู้ คู่สม ครของ เมีย แต่ การ ฟ้อง ผู้ กระทำ
ผิด ที่ มา ประทศษฐุร้าย แก่ เมีย ผิด ภัท กับ ฟ้อง ชาย ฐุ
คือ ฟ้อง ผู้ ที่ ประทศษฐุร้าย แก่ เมีย นั้น ถ้า เป็น ศติ ฮาญา
กรมอัยการ ก็ ฟ้อง ได้ ผู้ ก็ ฟ้อง ได้ ถ้า ผู้ ไม่ ฟ้อง เมีย
ผู้ ถูก ประทศษฐุร้าย ก็ ฟ้อง ได้ แล้ว แต่ ใคร จะ เป็น โจทศษ ฟ้อง
แต่ การ ฟ้อง ชาย ฐุ นั้น จำ เภาะ ผู้ ผู้ เดียง เป็น ผู้ ฟ้อง ได้
คน อื่น ไม่ มี อำนาจ ฟ้อง ตาม กฎหมาย ดักษณ ผู้ เมีย
บท ที่ ๓๔ “หญิงใด ผู้ ไป ราชการ แล ไป กิจ ชุระ
ศา ชาย ต่าง เมือง อยู่ ภาย หลัง มี ฐุ ผู้ ชาย อื่น แล ฟ
้อง แห่ง ผู้ จับ ชาย ฐุ นั้น ได้ ไซ้ ทำ นว่า ให้ กฎหมาย
ไว้ ยัง แห่ง ฐุ กา จำ เมือง ให้ ฐุ ค่อ เมื่อ ไค ผู้ มา
จะ หา ความ ก็ ให้ หา โดย ฆพาค”

ถ้าไม่ใช่ คดี ประทศฐุร้าย หรือ คดีชายชู เป็น
คดี เกี่ยวข้อง ใน เรื่อง ทรพัย ที่ ระคน กัน มี เรื่อง ฉ้อฉน
เป็น ต้น ผู้ พ้อง ได้ เสนอ เพราะ ว่า ผู้ เมีย มี
อำนาจ ใน ทรพัย ด้วย กัน

สิทธิ ของ เมีย ต่อคน ภายนอก ซึ่งมาประทศฐุร้าย
หรือ ร่วม ประเวณี ด้วย ผู้ ของ ตน

๑. เมีย ใช้ ก้าวถึงกระทำ ผู้ ซึ่งมาประทศฐุร้าย แก่ผู้
ของ ตน เพื่อ บัง กัน ผู้ ให้ พ้น จาก อันตราย.

คำ อธิบาย

กระทำ อย่างไร จึง เรียก ว่า บัง กัน นั้น เหมือน
กัน กับ ผู้ ใช้ ก้าวถึง กระทำ ผู้ ซึ่ง เพื่อ บัง กัน เมีย
ให้ พ้น จาก อันตราย ดังได้ อธิบาย มา ข้าง ต้น แล้ว.

๒. เมีย ใช้ ก้าวถึง กระทำ หญิง ชู้ ซึ่ง มา ร่วม
ประเวณี กับ ผู้ ของ ตน บน เรือน ที่ เมีย อยู่ ได้ แต่
อย่า ให้ ถึง ตาหัด.

คำอธิบาย

ผัวไปร่วม ประเวณี กับ หญิง ชู้ ใน ที่อื่น เมียไม่
 มี อำนาจ จะไป ทำ ร้ายหญิง ที่ร่วม ประเวณี กับ ผัว ของ ตน
 แต่ กฎหมาย ให้ โอกาส เมีย จะ กล่าว หัก ประมาท หญิง ที่
 ร่วม ประเวณี กับ ผัว ของ ตน ได้ ถ้า หญิง ชู้ มา ร่วม
 ประเวณี กับ ผัว บน เรือพ ที่ เมีย อยู่ นับ ว่า หญิง นั้น
 ตก ถูก เมีย ผู้ ตน ประเวณี เมีย มี อำนาจ ใช้ กาลัง
 กระทำ แก่หญิง นพ เพื่อ บัง กัน เกียรติยศ และ ชื่อ เสียง
 ได้ แต่ อย่า กระทำ ให้ เจ็บ ถึง สิ้น หัก ตาม กฎหมาย
 ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๓๔ “หญิงใด ว่า หญิงอื่น มีก
 ผัว ตน แล ฉาน พ้น ชั่ง ตก หลาก เพื่อน ฝูง ไป ช่วย คำ
 หญิง ซึ่ง ว่า มีก ผัว ตน นั้น ถ้า พิจารณา เป็น
 ด้ย ว่า มีก ผัว มัน ไชร์ อย่า ให้ โทรม หญิง ตน เหตุ
 เดย เหตุ เขา เป็น ตน ประเวณี ให้ โทรม แต่ พวก เพื่อน
 โดย พระ ราช กฤษฎีกา ๑ ๓ ๑ ถ้า หญิง ชู้ มา ทำ ชู้ ด้วย
 ผัว ตน ถึง เรือน ตน แล หญิง เจ้า ผัว คำ ตี หญิง ชู้
 มี ถึง สิ้น หัก ไชร์ อย่า ให้ โทรม หญิง เจ้า ผัว มัน เดย
 เหตุ หญิง ชู้ ตก ถูก หญิง เจ้า ผัว ถ้า หญิง เจ้า ผัว ตบ ตี

พัน เทง หยิง ชู มี บาด เจ็บ ถึง สิ้นใจ ไร ให้ โหม
หยิง เรา ผัว ให้ แก่ หยิง ชู โดย บาด เจ็บ นั้น ฉะนั้น”

๓. เมีย มี อำนาจ พ้อง ผู้ กระทำ ร้าย ผัว ของ ตน ได้
แต่ เมีย ผัว ของ ตน ตาย โดย ถูก กระทำ ร้าย.

คำ อธิบาย

เมีย มี อำนาจ พ้อง ผู้ กระทำ ร้าย ผัว นั้น ผิด กัน
กับ ผัว มี อำนาจ พ้อง ผู้ กระทำ ร้าย เมีย เพราะ เหตุ
ว่า ผัว เปน ผู้ เที่ยง คุ และ คุ้ม ครอง เมีย ถึง เมีย ผู้
ถูก กระทำ ร้าย นั้น จะ ยัง อยู่ ก็ ต่ ผัว ก็ มี อำนาจ พ้อง
ผู้ กระทำ ร้าย ได้ ใน หน้า ที่ ผู้ คุ้ม ครอง เมีย แต่
เมีย จะ พ้อง ผู้ กระทำ ร้าย ผัว นั้น ถ้า ผัว ยัง อยู่
ผัว ไม่ พ้อง แง่ นี้ เมีย พ้อง ใน หน้า ที่ ผู้ คุ้ม ครอง ไม่ได้
เมีย จะ พ้อง ได้ แต่ เมีย ผัว ตาย เพราะ เหตุ ถูก กระทำ ร้าย
เมีย เว้น ค่า เสีย หาย ส่วน ตัว ของ เมีย เอง ซึ่ง เคย ได้ รับ
ความ เที่ยง คุ ของ ผัว ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๑๑๙๓
พ. ศ. ๒๔๕๖ “มี ผู้ กระทำ ร้าย สำ มั ถึง แก่ ความ ตาย

ฉันจัญจำ ภรรยาได้รับ ความ เสีย หาย ภรรยา มี

อำนาจ พ้อง เรียก ค่า เสีย หาย จาก ผู้ ที่ ประท้วง ร้าย สามี
ฉันได้

ฉันง ถ้า ผู้ ถูก กระทำ ร้าย แต่ฉันมิได้ ตาย

เพราะเหตุ ถูก กระทำ ร้าย ผู้ ตายเพราะโรคอื่น เมื่อ

ก็ พ้อง ผู้ กระทำ ร้ายไม่ ได้ เหมือน กัน เพราะความ ตาย

ด้วยโรค ภัย ไข้ เจ็บ เปน ชรามดา เมื่อ จะ เรียก ค่า

เสีย หายไม่ได้.

เจ้า นาคา ออสมอ

หมวด ๖

ความรับผิดชอบของผู้เมียต่อคนภายนอก

ผู้ต้องรับผิดชอบแทนเมียก็ คือ หรือเมียต้อง
รับผิดชอบแทนผู้ก็ คือ รับผิดชอบในการที่จะ
ใช้ทรัพย์สินแทนกันเท่านั้น ถ้าผู้หรือเมียผู้ใดกระทำ
ผิดทางอาญา ก็ มีโทษส่วนตัว ของผู้นั้น ผู้ที่ไม่ได้
กระทำผิดไม่ ต้องรับโทษ แทนด้วย ตาม วิทยากรหมาย
ที่ว่า ผู้เมียเป็นคน ๆ เดียวกัน ก็ คือ ทรัพย์สินทั้งสอง
ฝ่าย ระบุกัน เหมือน เช่น ทรัพย์สิน เดียวกัน แต่
อย่างอื่น หาแปลคน เดียวกันไม่.

ผู้รับผิดชอบแทนเมีย

๓. เมียไปเป็น หนี้สินผู้อื่น โดยมาใช้เงินสิ่ง
ที่จำ เป็น สำหรับ เมีย ผู้ต้องรับผิดชอบ.

คำอธิบาย

นำที่ผู้ต้องสงสัย เมีย ไม่ว่า เมียชนิดใด ถ้า
เมียเป็น หนี้สินผู้อื่น เช่น ซื้ออาหาร เครื่องนุ่ง

ห่ม หรือ กำ หมอ กำ ชา เปน ต้น อย่าง นี้ นับ ว่า เปน
 สิ่ง จำ เปน สำหรับ เมีย ต้อง ใช้ บริโภค แต่ ต้อง ดูฐานะ
 ของ เมีย ว่าสมควร จะ ใช้ บริโภค ของ ชนิดใด เช่น คน
 จน จะ ใช้ ผ้าแพร ผ้าไหม นุ่ง ห่ม ก็ไม่ จำ เปน ต้อง ดู
 ว่า ธรรมดา คน ชนิด นี้ จะ ใช้ เครื่อง นุ่ง ห่ม อย่างไร
 ตาม ปรกติ ของ เขา เปน เรื่อง ๆ ไป ถ้า เปน สิ่ง ที่ จำ
 เปน สำหรับ เมีย แล้ว ถึง เจ้า ณี จะ ไม่ได้ บอก ก่อว
 ให้ ผัว รู้ ก็ ดี ผัว ต้อง รับ ผิด ชอบ ใช้ ณี ให้ แก่ เขา
 ตาม กฎหมาย ดัชนี ผัว เมีย บท ที่ ๑๒๒ “ชาย ผู้
 ขอ บุตรี ท่าน ท่าน แต่ง ให้ มี เรือน อยู่ ด้วย กัน ต่าง หาก
 แล้ว อยู่ มา บุตรี เกิด อุบัติ โรค บิดา มารดา หมึง รักษา
 โรค สิ้น ทรมณ์ เท่าใด ให้ สามี ใช้ ทรมณ์ แก่ บิดา มารดา
 หมึง เท่า นั้น เหตุ บุตรี ทง ทวาย เมีย หนี บิดา มารดา
 รักษา ครั้น มี เรือน แล้ว ผู้ เป็น สามี หาก รักษา ”

ใน ข้อ นี้ ว่า ด้วย ผัว ต้อง ใช้ ณี แทน เมีย ไม่ ว่า
 เมีย ชนิดใด ถ้า เปน เมีย หลวง แล้ว ถึง จะ เปน ณี
 สิ้น เขา โดย สิ่ง ที่ ไม่ จำ เปน ผัว ก็ ต้อง รับ ผิด ชอบ.

๓๑๐๑-๒๕๒๕

๒. เมีย ไป ประทุษร้าย ผู้ อื่น จะ ต้อง เสีย สิ้น
 โทษ ให้ แก่ เขา เท่าใด ผัว ต้อง รับ ผิด ชอบ.

คำอธิบาย

นำ ที่ ผัว จะ ต้อง ร้อง เมีย แล คอย ปราม ปราม
 เมีย ขยำ ให้ กระจก ฐู ราช ผู้ ธร ถ้า เมีย ไป กระจก ฐู
 ราช ผู้ ธร เขา เลีย หรือ ทำ โศ ผัว ต้อง ใช้ ทพย
 ให้ แก่ เขา ตาม กฎหมาย ดักษณ ผัว เมีย บทที่ ๓๔
 ว่า ด้วย “ เมีย ศ พม แทง หยุง ชุม บาด เจ็บ ถึง ถ้า หัด
 ให้ โหม ชาย เจ้า ผัว อิก โสศ หนึ่ง เป็น คำ ที่ ชาย ปราม
 ปราม เมีย มิ ได้ ” คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๓๔๕ ร.ศ. ๑๒๗
 “ ภรรยา ไป ทำ ผิด กฎหมาย ซาญา แต่ คน เดียว ถ้า มิ ไม่
 ได้ ฐู เห็น ด้วย ภรรยา จะ ต้อง เลีย สิ้น โหม ให้ แก่ เขา
 เขา มี ซาญา ยึด ทพย ที่ ระคน รม กัน ระหว่าง ผัว เมีย ได้
 ถ้า มิ ไม่ มี ซาญา ฐิต ฐน ” ใน ฐิต นี้ ไม่ ว่า เมีย ฐนิต โศ
 ผัว ต้อง รม ผิด ชอบ ทง ฐน

๓. ผัว ให้ เมีย เป็น ตัว แทน ทำ การ อย่าง โศ แล เมีย
 เป็น ฐน เขา ใน เรื่อง การ ที่ ทำ ฐน ผัว ต้อง รม ผิด ชอบ.

คำอธิบาย

ไม่ ว่า เมีย ฐนิต โศ ถ้า ผัว ให้ ทำ การ เป็น ตัว แทน
 ผัว เช่น ให้ เมีย เป็น ผู้ จด การ ฐน ชาย เป็น ฐน ถ้า

เมีย เปน ณี เขาเท่าใด ผู้ต้อง ใช้ แทน เขา เท่านั้น
 ตาม คำพิพากษา ฎีกาที่ ๒๑๗ ร.ศ. ๑๒๗ “ผู้ใด
 เคยให้ เมีย ฆ้อง ของ เขามาได้ บ้าน ของ ผู้ ภาย หลัง
 ผู้ เมียไม่ได้ ชู้ ด้วย กัน แต่ เมียยังไป ชู้ ของ เขอ
 เขา ผู้ต้อง รับใช้ ราคา ของ ที่ เมียได้ ชู้ ถ้า แด
 ผู้ จะไม่ ขอมให้ เมีย ชู้ เสีย อีก ต่อไป ผู้ ต้อง บอก
 ถ้าว แก่ คน ที่ ให้ เมีย เขื่อน หนี รู้ ใจ คง หนี”
 ใน ชื่อนี้ เมียที่ ผู้ให้ ทำ การ เปน ตัว แทน ผู้ หนี
 ถึงไม่ ใช้ เมีย หลวง ผู้ ที่ ต้อง รับ ผิด ขอบ.

๑. เมีย น้อยไป เปน ณี สิ้น ผู้ หนี โดย ผู้ รู้ แด
 ขอม ขอม ด้วย ผู้ ต้อง รับ ผิด ขอบ.

คำ อธิบาย

เมีย น้อย หนี ผิด กับ เมีย หลวง ถ้า เมีย น้อยไป
 เปน ณี เขา โดย ผู้ มี ได้ รู้ เห็น ขอม ด้วย แด
 ไม่ ใช้ ณี สิ้น ใน สิ่ง ที่ จำ เปน ผู้ ไม่ ต้อง รับ ผิด ขอบ
 ผู้ จะ รับ ผิด ขอบ ต่อ เมื่อ ผู้ ได้ รู้ เห็น ขอม ด้วย ตาม
 กฎหมาย ลักษณะ กุณ บก ที่ ๑๕ “ผู้ใด รู้ ว่าเป็น
 เมีย น้อย ทำน ให้ หนี กุ เบียด กุ เงิน เจ้า ณี มี ได้

บอก แก่ เจ้า ผัว ให้ รู้ ท่าน ว่า เจ้า ตั้งใจง่าย ถ้า มัน
 มี สิ้น เมื่อใด จึง ให้ เอา แก่ มัน เมื่อ นั้น เพราะ สมน
 คบ เมีย น้อย ท่าน ถ้า เจ้า ตั้งใจ บอก แก่ เจ้า ผัว ให้ รู้
 ให้ ยอม ด้วย เผลอ คำนับ แล้ว ให้ เจ้า ผัว มัน ใช้ สิ้น ท่าน "

๕. เมีย หวดง เป็น คน ผู้ ชน ผัว ต้อง รับ ผิด ชอบ.

คำ อธิบาย

เมีย หวดง นั้น เป็น เมีย ที่ ผัว ได้ ยก ย่อง ขึ้น เป็น ผู้
 ดูแล กิจ การ งาน บ้าน เรือน ทั้ง นี้ ตั้ง ได้ กล่าว มา แล้ว
 ใน หมวด ๗ ว่า ด้วย ตำรับ ชั้น ภรรยา จึง ผิด กับ เมีย
 หวดง ถ้า เมีย หวดง ไป เป็น คน ตั้ง ผู้ ชน มาก น้อย
 เท่าใด ผัว จะ ไม่ รัก ก็ ก็ นับ ว่า เมีย นั้น เป็น คน เขา
 โดย เขา ทรัพย์ มา ทำ ประโยชน์ ระหว่าง ผัว เมีย ผัว
 ต้อง รับ ผิด ชอบ ใช้ ให้ แก่ เขา ตาม กฎหมาย ลักษณะ
 กุณ บท ที่ ๑๗ "เมีย ชน มาก หวดง ไป กุณ ยม ตั้ง
 ท่าน เจ้า คน นั้น มี ได้ บอก กล่าว ผัว มัน ให้ รู้ ท่าน
 ว่า ให้ ตั้ง ตั้ง สิ้น ท่าน สิ้น ขยา ให้ เดียด สิ้น ของ ท่าน "
 ถึง แม่ ผัว จะ เดียง ว่า เมีย นั้น ไป กุณ เงิน เขา มา บำเรอ
 ขู หรือ ให้ พ่อ แม่ พี่ น้อง ของ เมีย ก็ ก็ เมื่อ เจ้า คน มี ได้

รู้แต่ให้กู ไปโดย สัจจิต แถ้ว ผู้ ก ของ รับ ผิด ชอบ
 ตาม กฎหมายลักษณะ กู ณี บท ที่ ๑๘ ที่ ว่า ด้วย “ผู้
 แผ่ กู ณี ด้วย กัน เขา จะ อย่าง กัน ให้ ชาย ใช้ ส่วน
 ให้ หญิง ใช้ ส่วน หนึ่ง ถ้า ชาย ผู้ นั้น มี รู่ เปน สัตย์ ว่า
 หญิง ไต่ กู มา เตยง ตก เต้า ข้า คน ถ้า เขา จะ อย่าง กัน
 ให้ ชาย ใช้ แถ้ว ถ้า หญิง กู มา บำเรอ รู่ แถ้ว พ่อ แม่
 พี่ น้อง มัน ให้ หญิง ใช้ แถ้ว คน เดียว” ใน บท นี้ ว่า
 ด้วย ผู้ เมีย จะ อย่าง กัน จะ แบ่ง ทรัพย์ แถ้ว แบ่ง นาท
 ว่า ไคร ควร จะ ใช้ ณี ให้ แก่ เจ้า ณี แถ้ว หา ได้ ก็น ความ
 ถึง คน ภาย นอก ไม่ ไม่ คัด สิทธิ ของ คน ภาย นอก
 จะ พ้อง ให้ ผู้ รับ ผิด ชอบ ด้วย เว้น ได้ แถ้ว เจ้า ณี จะ รู่ แถ้ว
 ว่า เมีย กู ไป บำเรอ รู่ หรือ ให้ ญาติ ของ เมีย โดย
 มิ ได้ เขา ไป ทำ ประ โยชน์ ใน ระหว่าง ผู้ เมีย ผู้ จึง จะ
 ไม่ ต้อง รับ ผิด ชอบ.

๖. เมีย เปน ณี ผู้ ชุม ก่อน เวลา แต่ง งาน เปน
 ผู้ เมีย ณี ครั้น เต้า ณี มา ทวง เงิน ผู้ รับ รง ว่า
 จะ ใช้ ณี ให้ แก่ เจ้า ณี ผู้ ต้อง รับ ผิด ชอบ ใช้ ณี ให้
 แก่ เจ้า ณี.

คำอธิบาย

ขรรคมดาเมียเป็น ๓ ชั้น เขาก่อน แต่งงาน เป็น ผัวเมีย
 กัน ผัวไม่ ต้อง รับ ผิด ชอบ ตาม คำ พิพากษา ฎีกา
 ที่ ๒๘๗๗ ร.ศ. ๑๒๒ “ ผัวไม่ ต้อง รับ ผิด ชอบ ใช้
 ๓ ชั้น ที่ เมีย เป็น ๓ ชั้น เขา มา ก่อน เป็น ผัว เมีย ” ถ้า
 ผัว รับ รอง จะ ใช้ ๓ ชั้น แทน เมีย จึง เป็น สัญญา ขน
 ระหว่าง ผัว กับ เจ้า ๓ ชั้น ผัว จึง ต้อง ใช้ ๓ ชั้น แทน เมีย ตาม
 สัญญา ลักษณะ กุณ บพท ที่ ๑๖ “ ชาย หญิง เมีย
 ยัง ไม่ ได้ อยู่ กัน เป็น ผัว เมีย กัน นน กุณ ยม ๓ ชั้น ทวิ พย
 ทำน ติต ค้าง อยู่ ยัง มี ไร่ เมีย มา อยู่ เป็น ผัว เมีย กัน
 ครั้น เจ้า ๓ ชั้น มา ทวง ถาม แด ฝ่าย ข้าง ชาย ก็ ตี แด
 ฝ่าย ข้าง หญิง ก็ ตี ซึ่ง มี ได้ มี ชื่อ ใน กรม ขรรคม ได้
 ๓ ชั้น ว่า กุณ ยม แด มา อยู่ เป็น ผัว เมีย กัน นน ภาย
 หลัง รับ ว่า จะ ใช้ ต่อ เจ้า ๓ ชั้น ยัง มี ได้ ไร่ แด หญิง ก็
 ตี แด ชาย ก็ ตี ซึ่ง เป็น ถูก ๓ ชั้น นน หน ตาย ให้ ผู้
 ซึ่ง รับ ว่า จะ ใช้ ๓ ชั้น นน ใช้ กง หนึ่ง ” แต่ เดียว น ของ
 พิหารณา ดู ตาม ลักษณะ สัญญา ถ้า ผัว รับ รอง ว่า จะ ใช้
 ๓ ชั้น เพื่อ ประโยชน์ จะ ไม่ ให้ เจ้า ๓ ชั้น เว่ง เงิน แด ทำ ความ
 ว่า ศาญ ให้ แก่ เมีย ของ ตน แด ทั้ง เจ้า ๓ ชั้น ก็ ตก ลง จะ

ไม่เร่งรัด แต่ ทำ ความ วิชาญ ให้ แก่ เมีย ฝ่าย ผู้
จะ ต้อง ประพฤติ ตาม สัญญา และ ต้อง ใช้ เงิน ให้ แก่
เจ้า หนี้ เต็ม ตาม สัญญา

๗. ผู้ กับ เมีย หดอง ต่าง โกรธ กัน มิ ได้ อยู่ ด้วย
กัน โดย ผู้ ชน มิ ได้ รู้ ถ้า เมีย ไป เปน หนี้ ชน ผู้
อื่น โดย เจ้า หนี้ มิ ได้ รู้ ว่า ผู้ เมีย วาง กัน แล้ว ผู้
ต้อง รับ ผิด ชอบ ใช้ หนี้ ให้ แก่ เจ้า หนี้.

คำ อธิบาย

ธรรมดา เมีย หดอง นับ ว่า เปน ผู้ ทำ กิจ การ บ้าน เรือน
ทั่วไป เปน ตัว แทน ของ ผู้ ถ้า ผู้ เมีย มิ ได้ อยู่ ด้วย
กัน ต้อง แสดง ให้ คน อื่น ทราบ ถ้า คน อื่น ไม่ ทราบ
แต่ ยัง หดอง ว่า เขา ยัง เปน ผู้ เมีย กัน อยู่ จึง ยอม ให้
เมีย เปน หนี้ ชน โดย มิ ได้ เปน การ สัม ยอม แล้ว ผู้
ต้อง รับ ผิด ชอบ คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๒๑๗ ร.ศ. ๑๒๕
“ผู้ใด เคย ให้ เมีย ชน ของ เขา มา ได้ ร้าง ตัว ภาย
หลัง ผู้ เมีย มิ ได้ อยู่ ด้วย กัน แต่ เมีย ยัง ไป ชน ของ
เขานั่น ผู้ ต้อง รับ ใช้ ราคา ของ ที่ เมีย ได้ ชน ถ้า
แต่ ผู้ จะ ไม่ ยอม ให้ เมีย ชน เขานั่น อีก ต่อ ไป ผู้ ต้อง

บอกกล่าวแก่คนที่เคยให้เมียชอ เซอ นัน คำพิพากษาฎีกาฉบับนี้ ว่าด้วยผู้ใดเคยให้เมียชอ ของ เซอ คือผู้ให้เมียเป็นผู้ทำการแทนตัวแทนที่จริง เป็นตัวอย่างสำหรับเมียทั่วไป ไม่จำเพาะแต่เมียหลวงถึงคนอื่น ๆ ไม่ใช่เมียก็ดี เมียผู้ใดตั้งให้เป็นผู้ทำการแทนตัวแทนผู้แล้ว ผู้ต้องรับผิดชอบแต่เมียหลวงนั้นถึงผู้จะไม่ได้ตั้งให้ทำงานเป็นตัวแทนผู้ก็ดี กฎหมายสันนิษฐานเสมอว่า เมียที่ดูแลกิจการบ้านเรือนทั่วไปนั้น (คือเมียหลวง) เป็นผู้ทำการแทนตัวแทนผู้ ถ้าผู้กับเมียหลวงจะไม่ได้อยู่ด้วยกัน แต่ผู้จะไม่ยอมให้เมียเป็นหนี้สินผู้อื่นต่อไปแล้ว ผู้จะต้องแสดงให้คนอื่นทราบถึงคำพิพากษาฎีกาที่กล่าวมาแล้ว เว้นไว้แต่เจ้าหนี้จะทราบแล้วว่า ผู้เมียเขาร้างกัน และเจ้าหนี้ยอมให้เมียเป็นหนี้สินต่อไป ผู้จึงจะไม่ต้องรับผิดชอบตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๘ พ.ศ. ๒๔๕๔ “ผู้ไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้สินของเมียร้าง ที่เกิดขึ้นในเวดาร์ร้างกัน”

๘. ผู้ไม่ได้ระวังทรัพย์สินของตน เมื่อน้อยเขา
ทรัพย์สินของผัวไป แสดงตนเป็นเจ้าของให้คนอื่นหลงว่า
เป็นทรัพย์สินของเมียน้อย คนอื่นได้รับซื้อหรือรับจำนำ
ทรัพย์สินนั้นมาจากเมียน้อยโดยสุจริตแล้ว ผัวต้องรับ
ความเสียหายด้วย.

คำอธิบาย

ตามธรรมเนียมเมียน้อยไม่มีอำนาจเอาทรัพย์สินของผัว
ไปจำนำซื้อขายโดยผัวไม่ยินยอม ถ้าผัวไม่ระวัง
ทรัพย์สินของตน เมียน้อยเอาทรัพย์สินของผัวไปแสดงให้
คนอื่นหลงว่าเป็นทรัพย์สินของเมียน้อย ผู้คนอื่นหลงเชื่อ
แต่ได้รับซื้อหรือรับจำนำได้โดยสุจริต ผัวต้องรับ
ความเสียหาย ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๕๖ ร.ก.๑๓๑
“ผัวเป็นเจ้าของที่ดิน เมียน้อยลักเอาหนังสือ
สำหรับที่ดินไปเปลี่ยนโฉนดใหม่ต่อเจ้าพนักงาน ลง
ชื่อเมียน้อยเป็นเจ้าของที่ดินแต่ผู้เดียว แล้วเอา
ไปจำนำไว้แก่ใจทึบๆ ได้รับจำนำไว้โดยสุจริต วินิจฉัย
เห็นว่า ผัวควรต้องรับความเสียหาย เพราะเหตุว่า
ถึงแม้ผัวไม่ใช่ผู้ผิดก็ตาม กรณีที่กระทำให้ใจทึบ

หลงเข้าใจผิดนั้น เกิดขึ้นจากเหตุที่ผัวถูกตักเขา
 หนังสือสำคัญไป ทว่าคือ การที่ผัวถูกเมียน้อย
 ตักเอาหนังสือสำคัญเดิมไปนั้น เป็นเหตุให้เมีย
 น้อย หอดอกดวง ใจท้อให้หลงเชื่อ ว่า เมียน้อย เป็นเจ้า
 ของที่คืนได้สำเร็จ ถ้าหนังสือสำคัญเดิมของผัว
 ไม่ถูกตักแล้ว โทษเฉยใจท้อจะออกเงินให้หลุดไป
 เมื่อการที่หนังสือสำคัญของผัวถูกตักไป เป็นเหตุ
 ให้เมียน้อย ผิดใจท้อได้เช่นนี้ จึงต้องด้วยทำ
 ของของกรรมที่ผัวควรจะต้องรับความเสียหาย."

เมียรับผิดชอบแทนผัว

เมียรับผิดชอบแทนผัวนั้น ผิดกับผัวรับผิด
 ชอบแทนเมีย เพราะเหตุว่าผัวมีเมียหลายคนได้
 แล่น้ำที่ของผัวเป็นผู้เลี้ยงเมียแต่ระวังเมียไม่ให้ไป
 ประทุษร้ายคนอื่นให้เขาเสียหาย ไม่ว่าจะเมียชนิดใด
 ไปเป็นหนี้สินผู้อื่นโดยเอาทรัพย์สินมาใช้ในสิ่งจำเป็น
 สำหรับเมียนั้น หรือเมียไปประทุษร้ายผู้อื่นให้
 เขาเสียหาย, แลจะต้องใช้สินไหมให้แก่เขาก็ดี

ผู้ต้องรับผิดชอบ แต่เมื่อนั้น ถ้าไม่มีเงินเติมเงิน
 สโมสร ระคน อยู่กับ ผู้ แต้ ผู้ จะไป เป็น หนี้สิน
 ผู้ ชน หรือ จะ ต้องใช้เงินใหม่ให้แก่ เขา เมื่อก่อนมี
 เงิน บริคณฑ์ ไม่ ต้องรับผิดชอบ เว้น แต่ ผู้ จะเป็นผู้เก็บ
 ภาษี ขากร ของ หอวง เบียด บังเงิน ของ หอวงไว้ หรือ
 แบน หนี้เงิน หอวง ก็คือ เมื่อก่อน จึง จะ รับผิดชอบ.

๑. ผู้ เป็น หนี้สิน ผู้ ชน หรือ จะ ต้องใช้เงินใหม่ ให้
 ผู้ ชน ก็คือ เมื่อก่อน มีเงินเติมเงิน สโมสร ระคน อยู่กับ
 ผู้ ต้องรับผิดชอบ.

คำอธิบาย

เมื่อก่อน มีเงิน ระคน อยู่กับ ผู้ นั้น ถ้าผู้ ทำมา
 คำขายได้ผลประโยชน์เพิ่มมา เมื่อก่อนมีส่วนได้ประโยชน์
 ด้วย ถ้าผู้ คำ ขาย ขาดทุน หรือ หนีหาย ด้วย ประการ
 ใด เมื่อก่อน ขาดทุน ด้วย คำ พิพากษา ฎีกาที่ ๒๔๐
 ร.ศ. ๑๒๐ “ผู้ ต้ม กระจาย ต้อง รับทรัพย์ เมื่อก่อน
 ร้องให้กัน เงิน เต็ม ของ คนไว้ไม่ได้” คำ พิพากษา
 ฎีกาที่ ๔๑๔ ร.ศ. ๑๒๗ “ผู้ เป็น นายประกัน จำเลย
 โท คดี ขวัญ จำเลย นั้น ผู้ จะต้องใช้เงิน ตาม ทวงซื้อ

ประกัน ศาล ตั้งให้ ยึดทรัพย์ ใน ระหว่าง ผู้ เมียได้”
คำพิพากษาฎีกา ที่ ๒๖๓ ร.ศ. ๑๒๘ “ผู้ทำผิด
สัญญา แด่ หอม หัน เตีย โจทย์ อาจ พ้อง เมียได้”

๒. ผู้ เป็น ผู้ เก็บ ภาษี อากร ของ หดวง เบียด
บัง เงิน หดวง หรือ เข็ม ณ์ เงิน หดวง เมีย ทุก คน
ต้อง รับ ผิด ชอบ

คำอธิบาย

แต่เดิม มา ถ้า ผู้ใด เป็น ผู้ มี นำ ที่ เก็บ ภาษี อากร
ของ หดวง เบียด บัง เงิน หดวงไว้ ไม่ จำเภาะ แต่ เมีย
จะ ต้อง รับ ผิด ชอบ ญาติ พี่ น้อง ของ ผู้ นั้น ต้อง รับ
ผิด ชอบ ด้วย แต่ มา ภาย หลัง ทรง พระ กรุณา โปรด
เกล้า ฯ ไม่ ต้อง ให้ ญาติ พี่ น้อง รับ ผิด ชอบ เพราะ
เหตุ ว่า ผู้ ที่ เขา เงิน หดวง ไป นั้น เพื่อ จะ เติง บุตร
กับ เมีย ของ คน หา ได้ เขา ไป แบ่ง บัน ให้ ญาติ พี่ น้อง
ไม่ คง ให้ แต่ บุตร กับ เมีย ของ ผู้ นั้น รับ ผิด ชอบ พระ
ราช กำหนด เก่า บท ที่ ๕๓ “นาย ระหว่าง นาย อากร
นาย ขนอม กำนัน ตกลง เต็ม กำนัน ผู้ ทำ บาญชี เรียบ
ด้วย ๑๖ อากร มา ได้ แล้ว เบียด บัง ผิด ประบัต เขา เงิน

ของ พระ ของ หลวง นั้นไว้ ผู้ พิจารณา เรง รัต เขาได้
 ครอบ บ้าง ก็ มี ถาน ที่ เป็น คน ยาก จน เรง รัต มี ได้
 เป็น เหว จำ อยู่ ก็ มี บ้าง ถาน ที่ คาย บ้าง ครั้น เงิน
 ของ หลวง ของ พระ ค้าง มาก น้อย เท่าใด ครอบ ภากร
 พิจารณา ย่อม ดับ ส่ว เขา บุคร์ ภรรยา มา เรง รัต ถ้า
 ชาติ ส่น เขา เงิน มี ได้ ย่อม ดับ ส่ว เขา ญาติ พี่ น้อง
 ให้ ช่วย ใช้ แทน เงิน ของ พระ ของ หลวง นั้น บุคร์
 ทรง พระราช คำ รัท เห็น ว่า ผู้ ซึ่ง ดับ ประบัต บ้าง เขา เงิน
 ของ พระ ของ หลวง ไป ชื้อ ผ่า หุง ผ่า ห่ม เข้า ปลา
 อาหาร เครื่อง ชุป โภค บริ โภค นั้น แต่ บุคร์ ภรรยา
 จะ ได้ ชื้อ บ้าง เขา เงิน ทั้ง นี้ แบ่ง บ้าง ให้ ญาติ พี่ น้อง ทั้ง บวง
 ค่อย หา มี ได้ แต่ ผู้ พิจารณา ให้ ญาติ พี่ น้อง ช่วย
 ใช้ แทน เงิน ของ หลวง ของ พระ ให้ ครอบ คาม จน บชรรณ
 เข็ม แต่ ก่อน นั้น อาณา ประชา ราช ฐูร ทั้ง บวง จะ ได้
 ความ เตื่อต รย่น ยาก แค้น นก แต่ นไป เมื่อ หน้า ถ้า
 จน ห่ม น ผู้ ทา ภาษ แต่ ผู้ มี ชื้อ ขา พระ นาย ระวาง
 นาย อากร นาย จน จน กำนัน คตาค เต่ง ภา กำนัน ผู้ ไต น้อย
 ประบัต แต่ เข็ม ต บ้าง เขา เงิน ของ พระ ของ หลวง ไว้

แล้วเขาไปทำอันตรายเสียประการใด ก็ให้ตระการการ
 เขาตัวผู้ฉ้อประเภทนั้น มาเร่งรัดเอาเงินของพระ
 ของทอดงให้ได้จนถึงเชิง ถ้าผู้ใดฉ้อบังเอาเงิน
 ของทอดงของพระไว้หนึ่ตายเร่งรัดมิได้ทันจน ให้เอา
 บุตรีภรรยา มาเร่งรัดเอาเงินจนได้ ๑๓๑”

หมวด ๗

การ ชาติ จาก เป็น ผู้ เมีย กัน

ชาย หญิง เมื่อได้ เป็น ผู้ เมีย กัน ตาม กฎหมาย แล้ว
จะ ชาติ จาก เป็น ผู้ เมีย กัน ได้ ก็คือ ด้วย ทั้ง สอง ฝ่าย
มี ความ ยิน ยอม ให้ ชาติ จาก เป็น ผู้ เมีย กัน ประการ หนึ่ง.
โดย กฎหมาย บัญญัติ ว่า ชาย หญิง ประพฤติ ตั้ง นั้น
แล้ว ให้ ชาติ จาก เป็น ผู้ เมีย กัน ประการ หนึ่ง. เมื่อ
ฝ่าย หนึ่ง ฝ่ายใด พ้องข่า โดย มี เหตุ สัม คอร จะ ข่า กัน
แต่ ศาล ได้ พิพากษา ให้ ข่า ชาติ จาก เป็น ผู้ เมีย กัน ประการ
หนึ่ง. เมื่อ ฝ่าย หนึ่ง ฝ่ายใด ตาย ประการ หนึ่ง.

ชาย หญิง ทั้ง สอง ฝ่าย มีความ ยินยอม ให้ ชาติ จาก
เป็น ผู้ เมีย กัน

๑. ผู้ เมีย ทำ หนังสือ ข่า ให้ แก่ กัน.

คำ อธิบาย

ตาม กฎหมาย ลักษณะ ผู้ เมีย บท ที่ ๖๕ “สามี
ภรรยา ติงาท จะ ข่า กัน สามี ให้ หนังสือ แก่ ภรรยา
ภรรยา ให้ หนังสือ แก่ สามี คู่ หน้า ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ ท่าน

ว่า พัง เขา หนังสือ ตำมี ภรรยา นั้นได้ เขา ตำมี ภรรยา
 ชาติ จาก ผัว เมีย กัน ” เคย มี เรื่อง มา แลว ผัว ได้
 ทำ หนังสือ ขยัน มอบ ให้ แก่ เมีย ฝ่าย เดียว เมีย หา ได้ ทำ
 หนังสือ ขยัน มอบ ให้ แก่ ผัว ไม่ แต่ เมีย นั้น เขา หนังสือ
 ขยัน ใจ แสดง ให้ คน ท้องหลาย เห็น ว่า เขา ทั้ง สอง ได้
 ยิน ย่อม ย่าง ชาติ จาก ผัว เมีย กัน แลว ก็ พัง ได้

เมื่อ ผัว เมีย ได้ ยิน ย่อม ทำ หนังสือ ขยัน ชาติ จาก เว้น
 ผัว เมีย กัน แลว ภาย หอง ผัว เมีย นั้น กลับ คบ คับ กัน
 แสดง ให้ คน ท้องหลาย รู้ เห็น ว่า ผัว เมีย คบ คับ กัน แลว ก็
 คง เป็น ผัว เมีย กัน ได้ อีก ฉกษณ ผัว เมีย บท ที่ ๑๑
 “ตำมี ภรรยา จิตา ทัก กัน ตำมี ให้ หนังสือ ขยัน แก่ ภรรยา
 มี ผู้ ตัก ทัก รู้ เห็น ทน หนังสือ แลว ตำมี กลับ คืน ไป อยู่ แก่
 ภรรยา ภรรยา ก็ อยู่ ด้วย กับ ตำมี กลับ ไป แลว มี ผู้
 รู้ เห็น ว่า เขา คบ คับ กัน ไหว ทัก ว่า เขา เป็น ตำมี ภรรยา
 กัน อยู่ ถ้า ภรรยา นั้น มี ผู้ ผัว ให้ ดง โทษ โดย ขนาด ”

๓. ผัว เมีย แบ่ง บั้น ทวพัย กัน คบ หน้า ผู้ใหญ่ เตะ
 ทั้งสอง ฝ่าย ยิน ย่อม ย่าง ชาติ จาก ผัว เมีย กัน.

คำอธิบาย

ผัว เมีย จะ ไม่ ได้ ทำ หนังสือ ขยัน ให้ แก่ กัน ก็ ตี แต่

ทั้งสอง ฝ่ายได้ แบ่งปัน ทรัพย์สิน และ แ่คง ความยินยอมอย่า
 ชาติ จาก ผัว เมีย กัน ต่อ หน้า ผู้ใหญ่ ได้ รู้ เห็น ก็
 ฟัง ได้ ว่า เขา ทั้ง สอง ชาติ จาก ผัว เมีย กัน ตักษณ ผัว
 เมีย บท ที่ ๑๓๘ “ บุตรี ผู้ โศก บิดา มารดา ตก แต่ง ให้
 มี เย้า เรือน ทำ มา ทำ กัน คง หาก ชัย มา ภรรยา สามี
 ทยว กับ บัน ทรัพย์สิน ต่อ หน้า ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ แฉ้ว ภาย
 หนึ่ง สามี แด ภรรยา ซึ่ง อยว กับ นัน กตบ ยอม ด้ คั้น
 มา อยู่ ด้วย กับ นัน เฒ่า หา โทษ มิ ได้ ถ้า ภรรยา มิ ใ้
 อยู่ ณ เรือน บิดา มารดา ๆ มิ ได้ ยินยอม ให้ อยู่ กับ ด้วย
 กับ แม้น หญิง ยินยอม ก็ ด้ ท่าน ว่า หญิง นัน มิ มี
 สิทธิ เป็น ภรรยา เพราะ หญิง นัน กตบ มา อยู่ เรือน บิดา
 มารดา แฉ้ว สิทธิ แก่ บิดา มารดา” ใน บทนี้ ถ้า หญิง
 มี อายุ เกิน กว่า ๒๐ ปี แฉ้ว หญิง นัน พัน ด้ วรร ของ
 บิดา มารดา หญิง นัน จะ มา ด้ กับ ชาย ผัว อีก ก็ ได้
 เหมือน อยว ผัว เมีย ทำ หนังสือ อยว ชาติ จาก กัน แฉ้ว
 กตบ คั้น ด้ กับ นัน ว่า เป็น ผัว เมีย กัน.

๓ เมีย ชาติ ผัว โศก บวช เป็น ซี ผัว ก็ ยินยอม ให้
 เมีย ไป บวช นับ ว่า ทั้ง สอง ฝ่าย ได้ ยินยอม ด้ วรร จาก
 จาก ผัว เมีย กัน แฉ้ว.

คำอธิบาย

ในเรื่อง เมียไป บวช เป็น ชื่อนั้น ผิดกับ ผัวไป บวช เป็น พระ ภิกษุ เพราะเหตุว่า ผัวไป บวช เป็น พระ ภิกษุ เมีย จะ ยิน ยอม ให้ ผัว บวช หรือ ไม่ นั้น ไม่ เป็น ข้อ สำคัญ นับ ว่า เป็น การ ชาติ จาก ผัว เมีย กัน ตั้งแต่ เวลา ผัวไป บวช แต่ การ ที่ เมียไป บวช เป็น ชื่อนั้น ต้อง ให้ ผัว ยิน ยอม ด้วย จึง จะ เป็น การ ชาติ จาก ผัว เมีย กัน ได้ ตั้งแต่ เวลา ที่ เมียไป บวช เป็น ชื่อ ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๓๘ “ ภรรยา ถ้าสามี จะไป บวช สามี ก็ ยอม ให้ ภรรยาไป บวช ท่าน ว่า สามี ภรรยา ชาติ จาก ผัว เมีย ถ้า ภรรยา สัก ออก มา จะ มี สามี ขึ้น ไซ้ ท่าน ว่า หา โทษ มิได้ ถ้า สามี มิได้ ส่ง ให้ บวช ภรรยา กระทำ ผิด แล้ว หนีไป บวช ถ้า สัก ออก มา มี สามี ขึ้น ไซ้ ให้ โทษ โดย ชนาค เพราะ เหตุว่า สามี เขา มิได้ ส่ง ให้ บวช ”

โดย ญ หมายถึง บัญญัติ ว่า ชาย หญิง ประพฤติ ตั้ง

นั้น แล้ว ชาติ จาก เป็น ผัว เมีย กัน

๑. ผู้ บวช เป็น พระ ภิกษุ สามเณร เป็น ชัน จาก จาก
ผู้ เมีย แต่ คน ที่ บวช เป็น ต้น ไป

คำอธิบาย

ผู้ ที่ มี เมีย แล้ว ไป บวช เป็น พระ ภิกษุ สามเณร นั้น
ถ้า ผู้ ที่ ไป บวช นั้น ได้ สละ เมีย และ ทรัพย์สิน สิ่ง ของ แล้ว ตาม
กฎหมาย ดั้งเดิม ผู้ เมีย บท ที่ ๓๘ “หญิง ชาย ราษฎร
อยู่ กัน เช่น ผู้ เมีย กัน ถ้า มี ศรัทธา สละ ภรรยา แล
ทรัพย์สิน สิ่ง ของ บวช เป็น พระ ภิกษุ สามเณร แล้ว แล
สึก ออก มา จะ คืน อยู่ กัน ด้วย หญิง อีก ไชว ถ้า หญิง นั้น
มี ส้ม กล้วย เป็น ภรรยา ชาย นั้น ต่อ ไป ก็ ตามใจ หญิง เหตุ
ว่า บวช แล้ว ก็ จาก จาก ผู้ เมีย กัน” ใน บท นี้ สำหรับ
คน สามัญ ถ้า เป็น ข้าราชการ ทูต ไป บวช เหมือน
หนึ่ง ว่า ข้าราชการ ผู้ นั้น ไป ราชการ ภรรยา นั้น อยู่ใน
พระ ราช ชูระ ปก บัง ตาม พระราช กำหนด ใหม่ บท ที่ ๑๔
“หญิง ซึ่ง ข้าราชการ ของ สละ แล้ว ไป บวช นั้น เหมือน
หนึ่ง มี ราช กิจ ไป ไกล แล บุตร ภรรยา อยู่ ห้าง นั้น
เป็น ข้าราชการ อยู่ใน พระ ราช ชูระ ทรง พระ กรุณา เอา
พระ ทัย ได้ ๓๐๐๐ พระ เศษ เศษ นุภาพ ปก เกณฑ์ ๑ มี ให้
ผู้ ไต่ ทำ ชม เหวง ได้ แต่ มี พระราช อาญา จักร ใจ คน
ผู้ พาต หาก หยาบ ข้าง ก็ จะ กระทำ มิ ณา จาร แก่ หญิง

ภรรยา ข้า ทูต ของ อัน กราบ ทูล ตา เจ้า บวรพชา
 อนุสมบท ให้ เป็น ชันคราย แก่ ผด พรหมจรรย์ แก่
 เจ้า กุณบุบผะ นั้น มี มา เนื่อง ๆ แล น ลับ ไป เมื่อ หน้า ถ้า
 แต่ ข้า ทูต ของ กราบ มิ่งสม ทูล พระ กรุณา ตา บวช ผู้
 ไต่ ดวง ประเวณี ทำ ชู้ ด้วย หญิง อัน สามี สตรี เป็น
 พระราช บุรุษ ปก บัง ให้ เสีย พระ ยศ พระ เกียรติ ไป
 ราช อาณา จักร ให้ ลง ราช อาญา ทั้ง ชาย ทั้ง หญิง ”

อนึ่ง ชน สามีญ บวช แล้ว ดื่ก ออก มา อยู่ กิน กับ
 เมีย ชัก ต่อ ไป นับ ว่า เป็น ผัว เมีย กัน ตาม กฎหมาย
 ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๓๗ “ ถ้า หญิง บัง ครอง ตัว
 อยู่ ทำ ผัว ผัว ดื่ก ออก มา อยู่ กิน ด้วย หญิง ชัก เจ้า ไชรี
 บุตรี ภรรยา แต่ ทรพัย สิ่ง ของ ทั้ง บวง นั้น ก็ สักดิ์ แก่ ชาย
 เหตุ ว่า เวียน ท่าน เคย อยู่ ชู ท่าน เคย นอน หมอน
 ท่าน เคย เวียง ชั่ง เบียง ท่าน เคย กิน ถ้า หญิง ทำ ชู้
 นอกใจ ผัว ไชรี ให้ โหม โดย พระราช กฤษฎีกา ”

๒. ผัว เมีย ไกรธ กัม ผัว เก็บ เขา ทรพัย สิ่ง ของ
 ลง จาก เวียน แล้ว พัน เจ้า หอ เจ้า เวียน หญิง ผัว
 ไป วัน เดียว เป็น อัน ขาด จาก ผัว เมีย กัม.

คำอธิบาย

ภริยา ของ ผู้เก็บ เขา ทพย ไป ด้วย ทั้ง พัน เจ้า
 เรือน ด้วย นับ ว่า ผู้ มี เจตนา ละเมิด เมีย ของ ตน แล้ว
 ตาม กฎหมาย ดัชนี ผู้ เมีย บท ที่ ๕๑ “ภริยา สาม
 ษัง โกรธ ถึง เคียง เคียง กัน แต่ ชาย โกรธ แก่ หญิง เก็บ
 เขา เงิน เต็ม แด ทพย สิ่ง ของ ลง จาก เว้นหญิง แล้ว
 เขา มีศ พรา พัน เจ้า หอ เจ้า เรือน หญิง เลี้ย แต่ ชาย ไป
 อยู่ ณ เรือน บิดา มารดา ก็ คือ พัน้อง พ้อง พันซ์ แห่ง ชาย
 ก็ คือ ท่าน ว่า ชาย ไป วัน เดียว ชาติ จาก ผู้ เมีย กัน
 ท่าน มีให้หญิง นั้น ส่ง ชั้น หมาก เตะ”

๓. ผู้ไป คำ ชาย ตาม จังหวัด หวัง เมือง โน พระ ราช
 อาณา เขตฯ ไม่ ฝาก ของ แดะ บอก ชาว ทุกข์ คู้ช มา ให้ เมีย
 ทราบ ไป พัน กำหนด หนึ่ง ปี ชาติ จาก ผู้
 เมีย ถน ถ้า ผู้ ฝาก ของ มา ก็ คือ แดะ บอก ชาว ทุกข์ คู้ช
 มา ให้ เมีย ทราบ ก็ คือ ผู้ ไม่ กลับ มา พัน กำหนด
 สาม ปี ชาติ จาก ผู้ เมีย ถน.

311012885 คำอธิบาย

ตาม กฎหมาย ดัชนี ผู้ เมีย บท ที่ ๖๒ “ผู้ไป
 คำ แก่ จังหวัด หวัง เมือง พระ ราช เสด็จ มา มณฑล

เมือง ขม แห่ง พระเจ้า อยู่ ทิว แม่น้ำ ไป พัน กำหนด
 บั หนึ่ง ชาย มีมา ท่าน ว่า หญิง ชาย จาก ผัว
 เมีย กัน ถ้า ชาย มีมา ฝ่าย ของ มา ถึง เมีย คน กัด
 ให้ หนึ่ง ล้อม ออก สุข ทุกข์ ใจ เจ็บ ให้ ระบุ กงวณ แห่ง คน กัด กำหนด
 ตาม บั ถ้า พัน กำหนด ชาย มีมา พระ
 ราช กฤษฎีกา ว่า หญิง พัน มี ได้ เป็น เมีย ชาย นั้น เคย
 หญิง มี ชู้ เขา ผัว ทา โทษ มี ได้ ทั้ง ชาย ผู้ ผัว ใหม่
 นั้น ก็ ทา โทษ มี ได้ เคย” ใน บท นี้ ว่า แต่ ผัว ไป คำ ชาย
 เท่า นั้น ไม่ได้ เกี่ยว ถึง ไป ราชการ.

๔. ผัว ไป คำ ชาย นอก พระ ราช อาณา เขต รี่ กัด ไป
 เชียง ใหม่ ไป พัง จาก กัด ไป พัน กำหนด ตาม บั ผัว ไม่
 กัด บั มา จาก จาก ผัว เมีย กัน ถ้า เมีย ได้ ชาว
 ว่า ผัว ถูก สัด คั จับ หรือ เวื่อ ไป ถูก พยู่ ห์ ใน ทะเด
 อับปาง หรือ ไป ตก คัก พัน กำหนด เจ็ด บั ผัว ไม่ กัด
 มา จาก จาก ผัว เมีย กัน.

คำ อธิบาย

31/01/2555

ตาม กฎหมาย ดั กษณ ผัว เมีย ที่ ๒๒ “แม้ ว่า
 ชาย ไป เมือง จีน ไป ทะเด ไป เชียง ใหม่ ไป พัง จาก

ไป ชะวา พ้า แดง ตั้ง นั้น ไชวี่ ท่านให้หญิง อยู่ท่า
 ตาม ปี่ ถ้าได้ ชาวว่า สดดี จับ ชาย ผัวไป ได้ แด
 ลำเนา ชัดไป ตก คึก ให้อยู่ท่า เจ็ด ปี่ ถ้า พัน ตาม ปี่
 เจ็ด ปี่ แดจ หญิง มี ชู้ มี ให้ มี โทษ แด หญิง นั้น เดย”
 ใน บท นี้ มี ว่า ไป เชียง ใหม่ ไป พัง งา ใน สมัย ก่อน
 จะ เห็น ว่า เป็น วรรย ทางไกล มาก เหมือน กับ ไป
 นอก พระ ราช อาณา เขต แต่ เดียว น การ ไป มา
 สดวก กว่า แต่ ก่อน แดจ แต่ กฎหมาย ยัง ไม่ แก้ จึง
 ยัง คง ถือ ตาม บท นี้ ไป ก่อน.

๕. เมื่อ มี ชู้ ผัว ไม่ เดียง เมีย อีก ต่อ ไป ก็ ตี หรือ ผัว
 ได้ ค่า ปรับ ชาย ชู้ แดจ ไม่ เดียง เมีย อีก ต่อ ไป ก็ ตี
 นับ ว่า ขาด จาก ผัว เมีย กัน.

คำ อธิบาย

ตาม กฎหมาย ลักษณะ ผัว เมีย บท (ก) ว่า ด้วย
 เมีย มี ชู้ ผัว พ้อง ชาย ชู้ ครัง หนึ่ง แดจ ถ้า ผัว เดียง
 เมีย อีก ต่อ ไป แดจ เมีย ก็ ยิน ยอม อยู่ กับ ผัว ยัง นับ
 ว่า เป็น ผัว เมีย กัน ต่อ ไป ถ้า เมีย มี ชู้ อีก ผัว พ้อง

ชายชู้ครึ่งที่ สองได้ ถึง ผัว จะ เหยง เมีย อีก ค่อยไป
 เมีย ยัง มี ชู้ อีก ผัว พ้อง ชายชู้ครึ่งที่ สามไม่ได้
 ใน บท นี้ กล่าว แต่ ผัว ยัง เหยง เมีย อีก ค่อยไป ถ้าหาก
 ว่า ผัว ไม่ เหยง เมีย คง แต่ เมีย ไต่ ทา ชู้ครึ่งที่ หนึ่ง แล
 ก็ดี หรือ ผัว ไต่ ทา ปรึบ ชายชู้ครึ่งที่ หนึ่ง แล ไม่
 เหยง เมีย อีก ค่อยไป ก็ดี ก็ เป็น อัน ชาติ จาก ผัว เมีย
 กัน ถ้า ผัว จะ เหยง เมีย แต่ เมีย ที่ มี ชู้ หนึ่ง ไม่ ยอม
 มา ชู้ กับ ผัว ก็ เป็น อัน ชาติ จาก ผัว เมีย เหมือน กัน
 ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๑๕ ร.ศ. ๑๑๘ “พอ ชาย
 ชู้ ได้ เบียด ปรึบ แล จะ สง เขา หญิง ไว้ ไม่ได้ ”

๖. ผัว โกรธ เมีย และ หึง เมีย ไว้ ไป ชู้ ที่ อัน
 จน พัน กำหนด ให้ หญิง บอก แก่ เจ้าพนักงาน ผู้ ปกครอง
 ท้อง ที่ ใน ตำบล ที่ หญิง อยู่ ให้ ช่วย ส่ง ททรัพย์สิน ส่วน
 ของ ชาย ให้ แก่ ชาย หรือญาติ ผู้ ใหญ่ ของ ชาย ถ้า
 ชาย ไม่ มี ททรัพย์สิน ใดๆ อยู่ ที่ หญิง ก็ ให้ หญิง บอก
 กล่าว ค่อย เจ้า พนักงาน ผู้ ปกครอง ท้อง ที่ ใน ตำบล ที่ หญิง
 และ ชาย อยู่ ทั้ง สอง ฝ่าย ไว้ เป็น คำ นับ แล้ว ชาย
 หญิง หนึ่ง ชาติ จาก ผัว เมีย กัน.

คำอธิบาย

ที่ ว่า ชาย ๕ หึงไว้ จน พัน กำหนด นั้น ตาม
 ลักษณะผิว เนื้อ บทที่ ๔๙ บัญญัติว่า “ถ้า ชาย อยู่
 ทาง วัน หนึ่ง ให้ ผัด ไ้ ใน ๓ เดือน ถ้า ชาย อยู่
 ทาง ๓ วัน ให้ ผัด ไ้ ใน ๖ เดือน ถ้า ชาย อยู่
 ทาง ๗ วัน ให้ ผัด ไ้ ใน ๘ เดือน ถ้า ชาย อยู่ ทาง
 ๑๕ วัน ให้ ผัด ไ้ ใน ๑ ปี ถ้า ชาย อยู่ ทาง โกล
 เดือน หนึ่ง ให้ ผัด ไ้ ใน ๑ ปี กับ ๔ เดือน ถ้า
 ชาย มี ไ้ กลับ มา ตาม กำหนด นั้น นับ ว่า ชาย นั้น หง
 ร้าง หึง ไป พัน กำหนด แล้ว (ระยะทาง ที่ ชาย อยู่ โกล
 หรือ โกล นั้น ใน สมัย ก่อน นับ เวลา ที่ คน เดิน เป็น
 ประมาณ คือ ระยะทาง ที่ จะ เดิน ไป ที่ วัน จึง จะ ถึง)
 ให้ หึง หา ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ และ บ้าน พัน นาย บ้าน รัชย แขวง
 กรม การ แด่ ผู้ ม บวรตา ศักดิ์ ผู้ ใด ผู้ หนึ่ง ให้ ช่วย
 ส่ง ทุน สิ้น สอด ฐาน หมา ก แด่ สิ่ง ของ เต็ม แห่ง ชาย ถ้า
 พบ ชาย ๗ รับ กั ตี มี รับ กั ตี ชาย หึง ชาติ จาก
 31/01/2555
 ผิว เนื้อ กัน เหตุ ชาย ละ หึง ไว้ แด่ ตั้ง จะ ให้
 ถูก กระจก ใน โถ กั ตี แด่ จะ ให้ ยาก แก่ ความ เมียง ท่าน ถ้า

ไม่พบชาย ให้ส่ง แก่ บิดามารดา ญาติ พี่ น้อง แห่งชาย
 ถ้า บิดา มารดา ญาติ พี่ น้อง แห่งชาย มีรับ ให้หญิง นั้น
 ไปบอก แก่ กำนัน พัน นาย บ้าน ผู้เฒ่า ผู้แก่ ร้อยแวง กรม
 กอ ผู้มีบรรดาศักดิ์ ผู้ใด ผู้หนึ่ง ว่า คนได้ส่งทุน
 สินสอด อัน มาก แต่ ซึ่ง ของ เดิม ให้ชายเป็น คำ นับ แล้ว
 มีพบชาย แลได้ส่งให้แก่ บิดา มารดา ผู้เฒ่า ผู้แก่
 ญาติ พี่ น้อง แห่งชาย เป็น คำ นับ หากมีไม่ ท่าน ว่า
 หญิง ชาย จึง ชาติ จาก ผัว เมีย กัน (ที่ ว่าให้ กำนัน พัน
 นาย บ้าน ช่วย ส่ง ทุน สินสอด อัน มาก ให้แก่ ฝ่ายชาย นั้น
 คือ เจ้าพนักงาน ผู้ปกครอง ท้อง ที่ ๆ หญิง ชยู่ ที่ ว่า เมื่อ
 บิดา มารดา ฝ่ายชายไม่ รับ ให้หญิงไป บอก กำนัน พัน
 นาย บ้าน อีก นั้น คือ เจ้าพนักงาน ผู้ปกครอง ท้อง ที่ ๆ
 ชาย ชยู่) .

ถ้า ชาย หญิง ชยู่ ด้วย กัน หา ทุน อัน มาก มีได้ ก็ ดี
 แต่ มี ทุน ชั่วหน้าย สิ้นไป ด้วยกัน ก็ ดี ให้หญิงไป
 บอก กล่าวไว้ เป็น คำ นับ แล้ว ชาย หญิง ชาติ จาก
 ผัว เมีย กัน .

31/01/2565

ถ้าหญิงมิได้ส่งคุณสิน ล้อต ชั้น หมากร แล สิ่ง ของเดิม
ของชาย มิได้ ไปบอกกล่าวไว้เป็นค้ำประกัน ท่านว่าหญิง
ชายยังมีขาดจากผิวเมียกัน ถ้าหญิงมีฐัผิวไซร์
ให้ใหม่โดยประณม ผิดเมีย.

ซึ่ง เกิดบุตรชายหญิงด้วยกัน ท่านมิให้ส่ง
สิน ล้อต ชั้น หมากร ให้ส่ง แต่คุณ แล สิน เดิม แก่ชาย
จงถ้วน ชายหญิงจึงขาดจากผิวเมียกัน โดย
พระราชกฤษฎีกา”

ชั้น หมากร สิน ล้อต นั้น เคียง นี้ กตายนามของ
หมั้น แลระ สิน ล้อต ทั้งได้อธิบายมาในหมวด ๔ ที่ว่า
ด้วยทรัพย์สินระหว่างผิวเมียแล้ว ได้มีประกาศเมื่อ
ร.ศ. ๑๓๘ “ตั้งแต่นี้ไปจำเภาระแต่ในเรื่องผิวเมีย
ที่จะหย่ากัน ด้วยประการใด ๆ ก็ดี อย่าให้ฝ่ายหญิง
ต้องคืนสิน ล้อต ทอง หมั้น หรือ ของ หมั้น นั้น เดย หญิง
จะมีบุตรก็ดี ไม่มีบุตรก็ดี ให้เหมือนตจ เดียว
กัน” เพราะฉะนั้น เวลานั้น ถ้าผิวทง ร้างเมียจน
พัน กำหนด คัง ก่อแล้ว ให้ฝ่ายหญิงบอกเจ้า
พนักงานผู้ปกครองท้องที่ในตำบลที่หญิงอยู่ ให้ส่ง
ทรัพย์สิน ส่วน ของ ชายให้แก่ฝ่ายชาย ถ้าชายไม่รับ ก็ให้

บอก ค้อ เจ้าพนักงาน ผู้ปกครอง ท้องที่ใน ตำบล ที่ชายอยู่
ก็ เป็น การ พอ เพียง ให้ ชาติ จาก ผัว เมีย กัน ได้ ถ้า ทรัพย์
ของ ฝ่าย ชาย ไม่ มี อยู่ ที่ หมึง ก็ ให้ บอก ถวาย เจ้า
พนักงาน ผู้ปกครอง ท้อง ที่ ทั้ง สอง ฝ่าย เปน คำ นับ เท่านั้น.

ถ้า ชาย ตะทิ้ง หมึง ไป แล้ว ยัง ไม่ พัน กำหนด
ชาย กลับ มา หา หมึง แต่ ฝ่าย หมึง ไม่ ตี แก่ ชาย แต่
ถวาย คำ ขยาย ฐำ แก่ ชาย จน ชาย ต้อง ไป อยู่ ที่อื่น อีก
ค้อ ไป ฝ่าย หมึง จะ โทษ ว่า ชาย ตะทิ้ง ไป เกิน กำหนด ไม่ ได้
ตาม กฎหมาย ดัชนี ผัว เมีย บท ที่ ๕๐ “อนึ่ง ถ้า ชาย
ไป ค้อ ย สามารถ โทษ มา แรก ครั้น หาย โกรธ แล้ว
มัน เสีย เมีย มัน มี ได้ แต่ กลับ มา หา เมีย มัน ด้วย
สุภาพ สุจริต แต่ ให้ ทรัพย์ สิ่ง ของ เยี่ยม เยื่อน แต่ ใน
๘ เดือน ๙ เดือน ๑๐ เดือน ๑๑ เดือน ปี หนึ่ง
ก็ ตี ถ้า หมึง มี ส้ม ค้ รัก ชาย แกล้ง ค้อ น ขับ กลับ คำ
ชาย อนัน มี ค้ มี ให้ ชาย นั้น ไป มา อีก เจ้า ไชรี ท่าน
ว่า จะ ให้ มัน ชาติ จาก ผัว เมีย กัน นั้น มี ได้ ท่าน ว่า
หมึง พัน มัน ทุจริต คีต เขา ใจ ออก นอก ใจ ผัว มัน ถ้า
หมึง มี ฐำ ^{๓๑๐๖ ๒๓๕} ให้ รับ โทม โดย พระ ราช กฤษฎีกา”

๗. ชายโกรธหญิง ดง เรือน แล้ว เอา มืด พัน
 เจ้าเรือน เจ้า หอไป อยู่ ที่อื่น แต่ไม่ได้ เก็บ เอา ทรัพย์สิน
 ไป พันกำหนด ๑๕ วัน ไม่กลับ มา ให้หญิง ส่ง ทรัพย์สิน
 ของชายให้แก่ชาย ถ้าชายไม่มี ทรัพย์สินก็ไม่ ต้อง ส่ง
 ชายหญิง จาก จาก ผัว เมียกัน.

คำอธิบาย

ตาม ตักขณ ผัว เมียบทที่ ๕๑ “ชายนั้นโกรธหญิง
 แด ดง จาก เรือน นั้น หญิงไป มีได้เก็บ เอา ทรัพย์สิน
 สิ้น เดิม แด ชาย นั้น เอา มืด พัน ขวาน พัน เจ้า เรือน
 เจ้า หอหญิง ไป แต่ ดัง ไป อยู่ ณ เรือน บิดา มารดา
 ที่ น้อย พียง พันชั แห่ง ชาย ได้ ๑๕ วัน ก็ คือ ๓๐ วัน ก็ คือ
 ชายยังได้ กลับ มา ให้ หญิง นั้น ส่ง สิ้น เดิม ให้แก่ชาย จนถึงวัน
 ถ้า ชาย ทำ สิ้น เดิม มีได้ ท่าน ว่า ชาย หญิง จาก จาก
 ผัว เมียกัน”

ต้อง ดู ว่า การ ที่ ชายเอา มืด พัน เจ้าเรือน หอ นั้น โดย
 ความ ตั้งใจ จะ ทำ ถาย เรือน หรือไม่ ถ้า หาก ว่า ชาย
 นั้น เอา มืด พัน ๆ หอ เป็น รอย โดยมี ความ โกรธ
 ชั่ว คราว คง จะไม่ เข้า อยู่ ใน บท นี้.

๘. ชายเป็นโจร หรือ พวกโจร ถ้า หญิงไม่
 สวมศ อยู่กับ ชาย ให้ หญิง ส่ง ทรัพย์สิน ของ ชาย ให้แก่
 ชายๆ ละ รับ ก็ ดี หรือ ไม่ รับ ก็ ดี ให้ หญิง บอก
 เจ้าพนักงาน ผู้ปกครอง ทั้ง ที่ ว่า ชายเป็นโจร หรือ
 เป็น พวกโจร แล้ว ชาย หญิง ชาติ จาก ผัว เมีย กัน.

คำอธิบาย

ตาม ตักขณ ผัว เมีย บทที่ ๑๐๘ “ชาย มา สู้ออก
 ถูก ล่าว หลาน ล่าว ท่าน ๆ ให้ หญิง เป็น เมีย ชาย แล้ว
 ชายนั้น คบ หาโจร ผู้ร้าย ก็ ดี ท่าน ว่า มัน เป็น คน
 พาด ให้ พ่อ ตา แม่ ยาย จับ มัน ไป อย่าให้ อยู่
 ด้วย ลูก ล่าว หลาน ล่าว ไป เมื่อ หน้า จะ นิบ หาย เด็ด ให้ เจน
 ทน แล ชน หมา ก แก่ มัน จง แล้ว ถ้า ชาย รับ ก็ ดี มิรับ ก็ ดี
 ให้ ไป บอก บิดา มารดา ญาติ พี่น้อง แห่ง ชาย แล นาย
 บ้าน นายอำเภอ ร้อย แขวง กรม การ แล ผู้ มี บรรดา
 กักต ผู้ ไต่ ผู้ ทน ให้ รู้ ว่า ชาย คบ หาโจร ผู้ร้าย แล้ว
 หญิง ชาย ชาติ จาก ผัว เมีย กัน”

เมื่อ ฝ่าย ไต่ ฟ้อง อย่า ไต่ ย มี เหตุ สมควร ศาล

ไต่ ฟ้อง ภา กษา ให้ อย่า ชาติ จาก ผัว เมีย กัน

ตาม กฎหมาย ชาย หญิง จะ ชาติ จาก ผัว เมีย กัน ได้
 ต่อ เมื่อ ทั้ง สอง ฝ่าย มี ความ ยิน ยอม ให้ อยา ชาติ จาก ผัว
 เมีย กัน หรือ มี กฎหมาย บัญญัติ ให้ ชาติ จาก ผัว
 เมีย กัน ได้ เมื่อ ฝ่ายใด ได้ ประพฤติ ตาม ข้อ บังคับ ที่
 กฎหมาย บัญญัติ ได้ นอกจาก นั้น เมื่อ ฝ่ายใด ฝ่าย
 หนึ่ง ไม่ คุ้มค จะ เป็น ผัว เมีย กัน ก็ ต้อง พ้อง อยา
 ถึง ชาย จะ ทั้ง ร่าง หญิง ไว้เกิน กำหนด ที่ ดี ถ้า ไม่ ได้
 ทำ ตาม ข้อ บังคับ ที่ กฎหมาย บัญญัติ ได้ แล้ว ก็ ยัง ไม่
 ชาติ จาก ผัว เมีย กัน คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๘๘ ร. ศ.
 ๑๑๗ “ ผัว ร่าง ไว้เกิน กำหนด เมีย มี อำนาจ ว่า ตน เป็น
 อีกระ ชาติ จาก ผัว ได้ แต่ ต้อง บอก ให้ ผู้ เฒ่า ผู้ แก่
 แด่ กำหม พิน นาย บ้าน ร้อย แหวง กรม การ ให้ รู้ ไว้ แต่
 ทพัย สัมบัต ต้อง คืน ไป ถ้า ไม่ ประพฤติ ตาม ข้อ
 บังคับ ตาม บท ที่ ๘๘ ก็ ต้อง พ้อง อยา ” การ ที่ จะ
 พ้อง อยา นั้น ต้อง แสดง ให้ คัด เห็น ว่า มี เหตุ สัมควร
 คัด จึง จะ พิพากษา ให้ อยา ชาติ จาก ผัว เมีย กัน ได้ ตาม
 คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๕๖๘ ร. ศ. ๑๒๑ “ เมีย จะ พ้อง
 อยา ผัว ต้อง มี เหตุ สัมควร จึง จะ อยา ได้ ”

๑. ผู้เมีย ทั้งสอง ฝ่าย ประพฤติกรรมา ให้คนทั้งหลาย
เห็นว่า เขา ทั้งสอง ฝ่ายไม่ชอบ เนื้อ พังใจ จะ เดียง กันอย่าง
นัก ผู้ เมีย มี เหตุ สมควร ให้ ขยำ กันได้.

คำ อธิบาย

ตาม กฎหมาย ลักษณะ ผู้ เมีย บท ที่ ๒๗ “กรรมา
ถ้า มี ชอบ เนื้อ พังใจ กัน จะ ขยำ กันไ้” ตาม หน้า
ใจ เขา เหตุว่า เขา ทั้ง สอง สัน บุญ กัน แล้ว จะ จำ
ใจ ให้ อยู่ ด้วย กัน นั้น มี ได้” ใน บท นี้ ต้อง ตู กรรมา
ชาย หญิง ประพฤติ เป็น ปกติ กัน อย่างไร ถ้า ทั้ง สอง
ฝ่าย อยู่ ไม่ เป็น ปกติ โดย ไม่ ชอบ เนื้อ พังใจ กัน มิ ไ้
จะ มี ความ โกรธ ชั่ว ครั่ง ชั่ว คราว แสดง ให้ เห็น ว่า
เขา ทั้ง สอง ฝ่าย สัน ความ ฮาดัย กัน แล้ว ก็ เหม เหตุ
สมควร ขยำ กันได้ ถ้า ไม่ ชอบ เนื้อ พังใจ แต่ ฝ่าย เดียว
ฝ่าย ข้าง หนึ่ง ยัง ชอบ เนื้อ พังใจ อยู่ ก็ ยัง ไม่ เป็น
เหตุ สมควร จะ ขยำ กันได้ เช่น เมีย โกรธ ผัว ไป อยู่
กับ บิดา มารดา หรือญาติ ของ ตน ฝ่าย ผัว ยัง รักใคร่
เมีย และ ตาม ไป รับ เมีย มา แต่ เมีย ไม่ ยอม ตี
กับ ผัว เอง ดังนี้ เมีย จะ พ้อง ขยำ ไม่ ได้ ตาม ลักษณะ

ผนวชเมื่อปีที่ ๕๓ “ผนวชจะชยาถัม หนิง ดง
 เวียน หนิง ไป อยู่ ด้วย พ่อแม่ ดุง ตา ยี่ รยาย พี่ บ้า น้ำ ตา แด
 ชายเรียก ทา จะ รับ กั้น มา หนิง นิมา ถ้า หนิง มี
 ชู้ ผัว ไร ให้ โหม โดย ขนาด” บทที่ ๕๔ “ผนว
 ฌ์ ตี ต่ำ วิวาท กั้น แด หนิง เคียด ดง เวียน ไป อยู่
 เวียน พ่อแม่ ดุง ตา แด ชาย ตาม แวง หนิง ไป ชู้ ทา พ่อ
 แม่ ดุง ตา แห้ง หนิง ฌ์ แด พ่อแม่ ดุง ตา หนิง มี เรียก
 ทา มี เขา หมาย พุด มา ชู้ กั้น แด หนิง ฌ์ มี ชู้ ผัว ไร
 ทำน ให้ โหม ชาย ชู้ แด พ่อแม่ ดุง ตา หนิง โดย พระ
 ราช กฤษฏีกา”

ถ้า ชาย หนิง ไม่ ชอบ เพ้อ พัง ใจ ด้วย กั้น ทั้ง สอง ฝ่าย
 แด เวียน เวียน ตี พ่อแม่ ชยา ถัง ฝ่าย ไต จะ แก่ ตัง ว่า ยัง
 ชอบ เพ้อ พัง ใจ กั้น อยู่ กิด ถ้า พิจารณา ได้ ความ
 ส่ม ว่า ทั้ง สอง ฝ่าย ประพฤติ กิริยา แสดง ให้ เห็น ว่า ไม่
 ชอบ เพ้อ พัง ใจ กั้น แด ค้าง ก็ พิพากษา ให้ ชยา ชาติ
 จาก ผนวช กั้น ได้

31/01/2565

๒. ผนว ร้าง ฌ์ พ้น กำหนด ตาม กฎหมาย ตักขณ ฌ์
 ฌ์ บทที่ ๕๙, ๕๐, ๕๑, แต่ ฌ์ ยัง ไม่ ได้ ส่ง ทริพย์

ของ ผัว หรือบอก คอเจ้าพนักงาน ผู้ปกครอง ท้อง ที่ไว้เป็น
ค้ำประกัน เมื่อมาฟ้อง ช่ยว ก็ เป็น เหตุ ส่มควร ให้ ช่ยว กันได้.

คำอธิบาย

เหตุ ที่ ผัว ร้าง เมื่อไว้เงิน กำหนด ก็ แสดงให้เห็น ว่า ผัว
ไม่ ชอบ เมื่อ ฟังใจ เมีย แล้ว ฝ่าย เมีย มา ฟ้อง คอ
ศาล ช่ยว ช่ยว ก็ แสดงให้เห็น ว่า เมีย ไม่ ชอบ เมื่อ
ฟังใจ ผัว แต่ไม่ ส่มค้ จะ อยู่กับ ผัว ต่อไป เป็น เหตุ
ส่มควร ให้ ช่ยว กันได้ ตาม คำพิพากษา ฎีกา ที่ ๘๘
ว.ศ. ๑๑๗ “ ผัว ร้างไว้เงิน กำหนด ถ้า เมีย ไม่
ประพฤติ ตาม ข้อบังคับ บทที่ ๔๘ ก็ ต้อง ฟ้อง ช่ยว ”
ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๕๕ “หญิง ชาย อยู่กิน เป็น
ผัว เมีย แต่ ชาย คิดเอาใจ ออก นอกใจ หญิง ร้าง
หญิงไว้พัน กำหนด กัด หญิง มา ร้อง ฟ้อง พิจารณา
เป็น สัตย์ ท่าน ว่า ชาย นั้น เอง หญิง มีเป็น ธรรม
ให้ ชาย หญิง ชาติ จาก ผัว เมีย กัน.”

๓. ผัว ไม่ ชอบ เมื่อ ฟังใจ เมีย เก็บ เอา ทรัพย์สิน
สิ้น เติม สิ้น ส่มควร ไปไว้ ต่ ยัน เมีย ฟ้อง ช่ยว เป็น
เหตุ ส่มควร ให้ ช่ยว กันได้.

คำอธิบาย

ตามลักษณะผิวเมีย บทที่ ๕๕ “หญิงชาย อยู่กินเป็น
 ผิวเมีย ชายคิด เขาใจ ออก นอกใจ หญิง ยัก ย้าย
 ทรัพย์สิ่งของ เก็บเอา ดินเค็ม ดินส้มรสไปไว้ แก่ บิดามารดา
 ญาติ พี่น้อง แห่งตน หญิง มา ร้อง พ้อง พิจารณา
 เป็น สัตย์ ทำน ว่า ชาย นน โดยง หญิง มีเป็น ชรรณ
 ให้หญิงชาย ชาติ จาก ผิวเมีย กัน”

๔. ผิวไม่ชอบ เนื้อ พังใจ เมีย เด ชับได้ เมียไป
 เตี้ย เมีย พ้อง ย่า เป็น เหตุ ดมศวร ให้ ยั่ว กันได้.

คำอธิบาย

ตามลักษณะผิวเมีย บทที่ ๕๕ “หญิงชาย อยู่กิน
 เป็น ผิวเมีย กัน เด ชายคิด เขาใจ ออก นอกใจ หญิง
 ชาย แก่ตั้ง ชับได้ หญิง เตี้ย เก็บ เอา ทรัพย์ สิ่ง ของ
 ไว้ แก่ ผู้ เดียง กัด หญิง มา ร้อง พ้อง พิจารณา เป็น
 สัตย์ ทำน ว่า ชาย นน โดยง หญิง มีเป็น ชรรณ ให้หญิง
 ชาย ชาติ จาก ผิวเมีย กัน”

๕. ชาย มีเมียใหม่ เก็บเอาทรัพย์สินไป อยู่กับ
 เมียใหม่ ที่ ตี หรือ แสดง กิริยาไม่ พอใจ กับ เมียเก่า
 ที่ ตี เมียเก่า พอง อย่ำ เป็น เหตุสมควร ให้ อย่ำ
 กันได้.

คำอธิบาย

เมีย จะ พอง ผัว โดยกล่าว ว่า ผัว มี เมีย ใหม่ แต่
 อย่ำ เกี้ยวไม่ ได้ เพราะ เหตุ ว่า ชาย มี เมีย ได้ หลาย
 คน จะ อย่ำ เหตุได้ แต่ เมื่อ ผัว เก็บ ทรัพย์สิน ไป อยู่ กับ
 เมียใหม่ หรือ ผัว แสดง ความไม่ พอใจ ต่อ เมียเก่า
 ตาม กฎหมาย ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๕๕ “หญิง ชาย
 อย่ำ กัน เป็น ผัว เมีย แต่ ชาย คิด เอาใจ ออก นอกใจ
 หญิง เก็บเอา ทรัพย์สิน ไป มี เมีย คน ที่ ตี หญิง มา
 พอง พิจารณา เป็น สัตย์ ท่าน ว่า ชาย นั้น เคย หญิง
 มี เป็น ธรรม เป็น เหตุสมควร ให้ อย่ำ กันได้ ” บท
 ที่ ๗๐ “ผัว เมีย อย่ำ ้วย กัน ผัวไป ค้า ได้ เมียใหม่
 มา ้วย ชาย ทำ เคียด แก่ เมีย ก่อน แต่ จะ อย่ำ กัน
 ไชร์ ให้แบ่ง สิ้น ผัน กัง ” คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๑๓๘
 พ.ศ. ๒๔๕๗ “ผัว มี เมียใหม่ ผัว ทำ พิณัย กรรม ยก
 ทรัพย์สิน ให้ แก่ เมียใหม่ มี เหตุสมควร อย่ำ ได้ ”

๖. ผู้ทำร้ายเมียโดยไม่มีเหตุสมควร หรือเกินกว่าสมควร เมียฟ้องขอฆ่า เป็นเหตุสมควรให้ฆ่าได้.

คำอธิบาย

ผู้ที่มีสิทธิ์กระทำโดยปราบปรามโมฆะเมียของตนได้ คือ เมียเมียนั้นมีความผิด แต่ขอฆ่าให้เกินสมควร ตามกฎหมายลักษณะผู้เมีย บทที่ ๖๐ “ถ้าภรรยาอยู่ด้วยกัน ภรรยา มีความผิด ถ้ามีจะปราบปรามโมฆะหญิง หญิงจะเอาโทษแก่สามีนั้นมิได้ ถ้าภรรยา คำว่า หยาบ ข้ำ แก่ สามี ให้ภริยาเอาเข้าคอก คอกไม้ ขอโทษ สามี จึง จะ ควร” ถึง เมียมีความผิดจริง ถ้าผู้กระทำเกินสมควร ถึง แยก ทัก เรียกว่า ทำเกินสมควร จะ ปราบ ปราม ตั้ง สอน เมียฟ้องขอฆ่าได้ คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔๑ พ.ศ. ๒๔๕๔ “ผู้ ตี เมีย จน กระตุก แขน ทัก ผู้ มี โทษ”

ถ้า เมียไม่ มีความผิด ผู้ ตี เมีย แม่ แต่ เพียง ฟก ข้ำ เมีย ฟ้อง ขอฆ่า คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔๓ พ.ศ. ๒๔๕๓ “ผู้ ตี เมีย ฟก ข้ำ แตร เขา บ่น จึง ครอง หน้า เมีย พินาศ ให้ อย่าง ชาติ จาก ผู้ เมีย กัน ได้” คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๖ พ.ศ. ๒๔๕๘ “ผู้

ที่เมื่อ ฟัก ช้า หลาย แห่ง พินาศมาให้ ย่ำ ชาติ จาก ผู้
เมีย กษัตริย์ แต่ให้ ผู้ใช้ คำ ทำ ซวญ ให้ แก่ เมีย ด้วย”

๗. ผู้ สม ปรมาท พ่อ ตา แม่ ยาย หรือ กระทำ ร้าย
แก่ พ่อ ตา แม่ ยาย แด ญาติ ผู้ ใหญ่ ของ เมีย ไม่ ถึง ชาติ เจ็บ
แล้ว ไม่ สดมา พ่อ ตา แม่ ยาย แด ญาติ ผู้ ใหญ่ ของ เมีย ก็ ตี
หรือ กระทำ ร้าย พ่อ ตา แม่ ยาย แด ญาติ ผู้ ใหญ่ ของ เมีย
ถึง ชาติ เจ็บ ส่ำ หั สัก ก็ ตี เมีย พ้อง อย่ำ เป็น เหตุ สม
ควร ให้ อย่ำ ได้

คำ อธิบาย

ตาม ถกษณ ผู้ เมีย บท ที่ ๕๗ “ชาย ไต่ ไป เจียง
ตุก หลาน ล่วง ท่าน ให้ ย่ำ เกรง พ่อ ตา แม่ ยาย พ่อ
แม่ ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ แด ญาติ พี่ น้อง แห่ง หญิง เสมอ พ่อ แม่
ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ แด ญาติ พี่ น้อง แห่ง ตน อย่ำ ทำ ความ สบ
ปรมาท อัน มี ชอบ ถ้า ชาย นั้น วิธาค คำ ตี ภรรยา
แด จับ หอก คาบ ชู หน้าไม้ สรรพ ขาว รุท หัง ปวง จระ พัน
แดง ภรรยา พ่อ แม่ ญาติ พี่ น้อง หญิง ห้า ม มี พัง ก็ ตี
แต่ ชาย หยาบ ช้ำ คำ ตี ทบ ดอง พัน แด พ่อ แม่ ผู้ เฒ่า ผู้ แก่
แห่ง หญิง เจ็บ ปวด ไม่ ถึง ส่ำ หั สัก ก็ ตี ท่าน ว่า ชาย นั้น

ออก อาจ นึก ให้เขา สิ่ง ของ ๆ มัน คั้น ให้ แก่ มัน ของ
 สิ่ง ขับ มัน เสีย อย่า ให้ บาด โทรม อย่าง คน ที่ ผู้ คน ถ้า มัน
 ยัง รัก เมีย มัน อยู่ มัน ขอ ดู แก่ โทษ ว่า ตัว มัน ผิด แล้ว
 แต่ง เจ้า ดอก ดอกไม้ รูป เทียน ไขว้ พ่อ ตา แม่ ยาย ส้ม ฝัก สะ
 มา แล้ว จึง ให้ มัน อยู่ ด้วย กัน กับ ลูก สาว ลับ ไป ”

บทที่ ๕๘ “ชายไปเลี้ยง ลูกสาว ท่าน ให้ ย่า เกรง
 พ่อ แม่ ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ แห่ง หมู่บ้าน ถ้า ชาย มี พยศ์ ก็น เหตุ
 มัก คำ ดี เมีย คน พ่อ ตา แม่ ยาย ห้าม บารมี มี พัง
 มัน ว่า กต่าง เกิน เดช หยาบ ช้ำ แด ให้ เครื่อง ฮัน นี คี
 แก่ พ่อ ตา แม่ ยาย ก็ ดี แด มัน ลูก ลูก หัก คี เมีย ไป ต้อง
 พ่อ ตา แม่ ยาย ก็ ดี ให้ มัน แต่ง เจ้า ดอก ดอกไม้ รูป
 เทียน สะมา พ่อ ตา แม่ ยาย แด ให้ ปรึก ทาน บน
 พ เมีย นำ เมีย คู่ๆ เคียง กัน แด ” ใน สอง บท นี้ ถ้า ชาย
 ไม่ แต่ง เจ้า ดอก ดอกไม้ สะมา พ่อ ตา แม่ ยาย ก็ ดี หรือ
 พ่อ ตา แม่ ยาย แด ญาติ ผู้ ใหญ่ ของ เมีย ให้ ชาย ทำ ทาน
 บน ว่า จะ ไม่ ประพฤติ หยาบ ช้ำ ต่อ พ่อ ตา แม่ ยาย
 แด ญาติ ผู้ ใหญ่ ของ เมีย ต่อ ไป ชาย ไม่ ทำ ทาน บน
 ก็ ดี เมีย พ้อง อย่า เป็น เหตุ ให้ อย่า กัน ได้.

ถ้า ชาย ได้ กระทำ ร้าย บิดา มารดา แด ญาติ ผู้ ใหญ่
 ของ เมีย ถึง บาด เจ็บ ลำหัด ชาย นั้น จะ แต่ง ดอกไม้

ฐป เที่ยม มา สัณมา กั ตติ หรือ จะ ทำ ทาน บน ให้ ไร่ กั ตติ
 ถ้า พ่อ ตา แม่ ยาย แล ญาติ ผู้ ใหญ่ ของ เมีย ไม่ รับ แล
 เมีย ไม่ ส้มค จะ อยู่ กับ ด้ว ค่อ ไป ก็ พ้อง ขบ่า ได้ ตาม
 กฎหมาย ดั กษณ ด้ว เมีย บท ที่ ๕๗ “ถ้า มี นั ต่า ต
 พัน ทง ทุบ กอ ง พ่อ ตา แม่ ยาย ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ แห่ง หนึ่ง มี
 มา ต เจ็บ ถึง ส่า หั ต ส่า กั กั ตติ แล มี นั เป็น ใจ ร ผู้ ร้าย กั ตติ
 ทาน ว่า ชาย นั้น ทจ ริค ให้ พ่อ ตา แม่ ยาย รับ เอา ทรั พย์
 สั ง ของ ชาย นั้น ใจ ให้ ด้ว มี นั เสีย อย่า ให้ มี นั อยู่ กับ
 ด้ว ส่า ง สั น ไป จะ ได้ คอ ความ นิบ ทาย เสีย ถ้า ด้ว ส่า ง
 ยั ง รัก ด้ว มี นั ตาม ด้ว มี นั ไป ก็ ตาม ใจ มี นั ทรั พย์
 สั ง ของ ทัง นั้น อย่า ให้ มี นั เอง ถ้า มี นั มี ด้ว ใจ ไร ให้
 เอา ทรั พย์ นั้น ใจ ให้ แก่ ด้ว มี นั” ใน บท นี้ ว่า ด้วย
 พ่อ ตา แม่ ยาย แล ญาติ ผู้ ใหญ่ ของ หนึ่ง ผู้ ด้ว ชาย ทำ ร้าย
 ถึง มา ต เจ็บ ส่า หั ต มี ข่า นาจ จะ ยั ด ทรั พย์ ของ ชาย
 ได้ ถ้า พ่อ ตา แม่ ยาย หรือ ญาติ ผู้ ใหญ่ ฝ่าย หนึ่ง ผู้
 ด้ว ชาย ทำ ร้าย ไม่ ถึง มา ต เจ็บ จะ ยั ด ทรั พย์ ของ ชาย ไม่ ได้
 ตาม กฎหมาย ดั กษณ ด้ว เมีย บท ที่ ๖๑ “ชาย ไป ด้ว ยง
 ด้ว ส่า ง หาก น ส่า ง ท่า ม แล มี สั ง สั น ไป ด้วย เปน
 คำ นี้ ถ้า ชาย หยาบ ข่า ค่อ ต่า ค่อ ตติ พ่อ ตา แม่ ยาย แล
 ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ แห่ง หนึ่ง แล ชาย นั้น ไม่ ทำ ทาน บน ให้

ก็ คือ ทหญิง ว่า มี เป็น เมีย ชาย นั้น ลับไป ให้เอา
ทรัพย์สิน ของ ทงปอง แห่ง ชาย ซึ่ง ยัง บริคณห์ อยู่ นั้น
ส่ง ให้ แก่ ชาย นั้น เสีย เหตุ ว่า ทรัพย์สิน สิ้น ทง น เป็น
ที่ คำนึง พัง ใจ เสน่ห์ แก่ ทวย ราษฎร ทง ทตาย ”

ถ้า เมีย ไม่ ส้มัก อยู่ กับ ผู้ ต่อ ไป เพราะ เหตุ ผู้
กระทำ ผิด ต่อ พ่อ ตา แม่ ยาย เมีย ต้อง พ้อง อย่า ตาม
ลักษณะ รับ พ้อง บท ที่ ๓๔ “ผู้ เมีย วิวาท กัน ชาย
หยาบ ซ้ำ ค่ำ ต่ พ่อ ตา แม่ ยาย แต่ ญาติ แห่ง ทหญิง ก็ คือ
แต่ ทบ ของ ที่ พน แห่ง ถึง ส่า สัก ก็ คือ แต่ พ่อ แม่ ทหญิง
มี ส้มัก ให้ ชาย เดียง ด้วย ทหญิง ทหญิง มี ส้มัก จะ เดียง
ด้วย ชาย ให้ ทหญิง พ้อง ร้อง เรียก มา พิจารณา ตาม บท
พระ ธิษการ ”

๘. ผู้ ทำ ทาน บน ไร่ ไร่ ไ้ว แก่ บิดา มารดา แต่ ผู้ เฒ่า
ผู้ แก่ ฝ่าย เมีย ว่า จะ ไม่ ประพฤติ สิ่ง ที่ ชั่ว แต่ จะ
ไม่ กระทำ ร้าย เมีย ของ ตน ก็ คือ แต่ ไม่ สับ ประมาท
บิดา มารดา หรือ ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ ของ เมีย ก็ คือ ถ้า ผู้ กระทำ
ผิด แห่ง ข้อ ทาน บน นั้น เมีย พ้อง อย่า คำน พพากษา ให้
อย่า ชาติ จาก ผู้ เมีย แต่ บังคับ ตาม แห่ง ข้อ ทาน บน ได้

คำอธิบาย

ผู้กระทำผิดทานบนอย่างไรนั้น ต้องดูเป็น
 เรื่อง ๆ ไป ข้อสำคัญต้องดูตามที่คนสามัญเห็น
 ว่าผู้ผิดนั้นได้ประพฤติไม่จริง เช่นในทานบนว่าผู้
 จะไม่เสพยาสุรา ถ้าผู้ไปเสพยาสุราเพียงจับเดียว
 จะเรียกว่าผู้ประพฤติผิดนั้นก็ไม่ควร ถ้าผู้เสพยา
 สุราจนถึงเมาเมาแล้ว นั่นแหละคนทั้งหลายจึงเห็น
 ว่าผู้ประพฤติไม่จริง ส่วนการที่จะบังคับผู้กระ
 ทำผิดทานบนอย่างไรนั้น ก็ต้องดูเป็นเรื่อง ๆ ไป
 ว่าควรจะบังคับตามสัญญา นั้นได้หรือไม่ เช่นใน
 สัญญาว่าถ้าผู้เสพยาสุราแล้ว ให้รับทรัพย์ของผู้ทั้ง
 หมด ศาลคงจะไม่รับให้ ลักษณะผู้เมียบทที่ ๑๔
 “สามี ภรรยา อีจาท จะช้ำกัน ให้บิดา มารดา ผู้เฒ่า
 ผู้แก่ ใ้ส่วนดูให้รู้ว่า ผู้ใดผิด ผู้ใดชอบ ถ้าผู้ชาย
 ผิด ดูแก่โทษ ชายให้หนึ่งสี่ สัญญาทานบนไว้แก่ผู้เฒ่า
 ผู้แก่ บิดา มารดา พี่น้องแห่งหญิง แล้วชายนั้นแปลปาก
 หดากคำ ว่ามิได้ทำตามหนังสือสัญญาทานบนไว้ให้
 นน ถ้ามันยังกระทำ ความช้ำว่ากล่าว มีพึงเอาไซ้
 ทานไว้ให้กระทำตามหนังสือทานบน ซึ่งทำให้ได้

แก่ ท้าว นน ^{๕๖} บท ที่ ๑๐๗ “ชาย ชู้ ขอ ลูกสาว
 หลานสาว ท่าน ท่าน ว่า ชาย นั้น มี พยัค ^{๕๗} ท่าน มี ให้
 หญิง แก่ ชาย ชาย ทำ ทาพ บบ ไว้ คือ หน้า ผู้ เดมา ผู้ แก่
 ว่า จะ ละ ความ ร้าย ไม่ เดม ^{๕๘} แต่ คบ พา ด้วย โจร แล้ว
 บิดา มารดา จึง ยก หญิง ให้ เปน เมีย ชาย ถ้า สืบ ไป
 เมื่อนั้น มี ละ ความ ร้าย ไช ^{๕๙} ให้ ชู้ นั้น เดย ให้
 เวร ทน แก่ นั้น จึง แล้ว เพราะ นั้น ทำ ผิด คือ ง ด้วย
 หนังสือ ทาพ บบ ดัง นั้น แล” ^{๖๐} ถกษณ รม พ้อง บท ที่ ๑๔
 “ผู้ เมีย อวด ท กัน แต่ (ชาย) แพ้ แก่ ปฏิกฎาณ ทาน
 บบ ก็ ดี แต่ พ่อ แม่ หญิง มี ส้มค ให้ ชาย เดย ด้วย หญิง
 หญิง มี ส้มค จะ เดย ด้วย ชาย ให้ หญิง ร้อง พ้อง เรยก
 มา พิจารณา ตาม บท พระ ขัยการ”

๕๖. ผู้ เปน โจร หรือ คบ โจร หรือ กระทำ ผิด เปน
 มหันต โทษ ถ้า เมีย ยัง ไม่ ส่ง ทรัพย์ ของ ผู้ ให้ แก่ ผู้
 แล บอก เจ้า พนัก งาน ผู้ บ่ ก ครอง ท้อง ที่ แล้ว เมีย
 พ้อง อย่า เปน เหตุ ส้มคกร ให้ อย่า กัน ได้.

31/01/2565

คำอธิบาย

ตาม ถกษณ ผู้ เมีย บท ที่ ๕๗ “ชาย ไต่ ไป ^{๕๘} เดย

ลูกหลานต่างซึ้งทำน มันเปนโจรผู้ร้ายก็ดี ทำน
 ว่าชายนั้นทจริตหยาบช้า หากมารยาตรมิได้ดี บังเหตุ
 ให้พ่อตาแม่ยายรับทรัพย์สิ่งของ ๆ ชายนั้นไว้ให้แก่
 หญิงจริงสิ้น ให้จับมันเสียอย่าให้มันอยู่ด้วยลูก
 หลานต่อไปจะได้ความฉิบหายเสีย ถ้าลูกหลาน
 บังรักผิด มันตามผิดไปก็ตามใจมัน ทรัพย์สิ่ง
 ของทั้งนั้นอย่าให้มันเลย ถ้ามันมีลูกไซ้ ให้
 เอาทรัพย์นั้นไว้ให้แก่ลูกมัน เพราะมันมีรักคุณทำน
 เลย” โผบทนนี้เข้าใจว่า ผัวเปนโจรลักทรัพย์ของ
 พ่อตาแม่ยาย ๆ จึงมีอำนาจรับเอาทรัพย์ของผัวไว้ได้
 เพราะเหตุผัวไม่รู้จักคุณพ่อตาแม่ยาย ดักษณ
 ผัวเมีย บทที่ ๑๐๘ “ชายมาสั่งขอลูกหลานต่าง
 ทำน ๆ ให้หญิงเปนเมียชายแล้ว ชายนั้นคบหา
 โจรผู้ร้ายก็ดี ทำนว่ามันเปนคนพาด ให้พ่อตา
 แม่ยายจับมันไป อย่าให้อยู่ด้วยบุตรหลานต่าง
 ไปเมื่อหน้าจะฉิบหายเสีย” ดักษณรับฟ้อง บท
 ที่ ๑๔ “ผัวเมียวิวาทแก่กัน ว่าชายเปนโจรผู้ร้าย
 แด่กระทำผิดเปนมหันตโทษประการใดก็ดี แด่พ่อ
 แม่หญิงมิสมัครให้ชายเลี้ยงด้วยหญิง หญิงมิสมัคร

เดียง ด้วย ชาย ให้ หญิง พ้อง วัง เวียง มา พิจารณา
ตาม บท พระ ชัยการ.”

๑๐. ชาย หลอก ดวง หญิง ว่า คน ยังไม่ มี เมีย ก็ ดี
หรือ ว่า จะ ช่วย ทักษ์ ยาก ของ หญิง ก็ ดี หญิง ยอม
เป็น เมีย แล้ว บราจฏ ว่า ชาย มี เมีย ก็ ดี แต่ ชาย
ไม่ ช่วย ทักษ์ ของ หญิง ก็ ดี ถ้า หญิง ยัง ไม่ เกิด บุตร
ด้วย ชาย หญิง พ้อง ขย่ำ เป็น เหตุ ส้ม ควร ให้ ขย่ำ
กันได้.

คำอธิบาย

ที่ ว่า ชาย หลอก ดวง หญิง นั้น โดย ชาย ตั้งใจ จะ
เลี้ยง หญิง เป็น เมีย จริง ถ้า หาก ชาย หลอก ดวง หญิง
แล้ว ไม่ เลี้ยง หญิง เป็น เมีย เรียกว่า กระทำ ขนาจาร
ชายมี ความผิด ตาม กฎหมาย ลักษณะ ขาญา มาตรา ๓๗๖
“ผู้ใด บังอาจ พา เอา หญิงไป เพื่อ ขนาจาร ด้วย ใช้
อุบาย ทุจริต ล่อ ลวง ประการใด ๆ ก็ ดี ท่าน ว่า มัน
ผู้กระทำ การ อย่างใด ๆ เช่น ว่า มาใน มาตรา นี้ มี
ความผิด” 31/01/2535 ถ้า ชาย ตั้งใจ เลี้ยง หญิง เป็น เมีย แต่
เพราะ เหตุ ชาย หลอก ดวง หญิง จึง ยอม เป็น เมีย หญิง

พ้อง ขย ซ่าได้ เว้นไว้แต่ หญิง นั้น จะ เกิด บุตร ด้วย
 ชาย ตาม กฎหมาย ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๑๑๒ “ชาย
 ไต มี เมีย แล้ว พราง ว่า หา เมีย มิได้ ให้ คู่ ขอ หญิง
 ขึ้น มา แปล เมีย แด เมีย ก่อน ที่ ค่า หญิง ซึ่ง คู่ ขอ มา
 แปล เมีย นั้น เจ็บ ปวด ไซ้ ถ้า หญิง ผู้ เจ็บ มี ส้ม ัก อยู่
 ด้วย ชาย ก็ ให้ ว่า กล่าว ยัง สภา ตุลาการ ให้ ชาติ จาก
 ผัว เมีย กัน จึง ให้ โหม ชาย ผู้ พราง เท่า ต่อ ต่อ ทำน
 แด ให้ โหม ผู้ ช่วย กล่าว ขอ นั้น ถึง ชาย ผู้ พราง ให้ แก่
 หญิง ผู้ บาด เจ็บ เหตุ หญิง เสีย ตัว เพราะ ชาย ต่อ
 ต่อ ถ้า หญิง เกิด บุตร ด้วย ชาย นั้น แด ให้ สิทธิ
 แปล เมีย ชาย หญิง จะ กล่าว ขย่า พัง พัง เดย” ลักษณะ
 ผัว เมีย บท ที่ ๑๔๑ “หญิง ไต มี ทุกข์ ยาก ชาย
 ว่า จะ ช่วย ทุกข์ ยาก หญิง ๆ เชื้อ พัง คำ ได้ ร่วม ประเวณี
 ด้วย ชาย ถ้า ชาย ต่อ ต่อ หญิง ๆ ร่วม ประเวณี เสีย ตัว
 แก่ ชาย ชาย มิ ได้ ช่วย ทุกข์ ยาก หญิง หญิง มี ส้ม ัก
 แก่ ชาย นั้น ให้ พ้อง ร้อง ว่า กล่าว ยัง สภา ตุลาการ ๆ
 พิจารณา เป็น สัตย์ ว่า ชาย ต่อ หญิง จริง ไซ้ ให้
 โหม ชาย ผู้ ต่อ ต่อ เท่า ค่า ตัว หญิง ให้ ชาย หญิง ชาติ
 จาก ผัว เมีย กัน ถ้า ชาย ได้ เสีย เงิน ช่วย ทุกข์ ยาก หญิง

บ้าง แต่หญิงได้เกิดบุตรด้วยชายนั้นแล้ว หญิง
นั้นคงสิทธิ์เป็นเมียชาย."

๑๑. ผู้เลี้ยงเมียไม่เป็นธรรม คือ เวลา ผู้มี
ทรัพย์แล้ว ไม่ให้เมียซื้อเครื่องใช้เครื่องบริโภค ปล่อยให้
ให้เมียอดอยากได้รับ ความลำบาก เมียฟ้องอย่า
เป็นเหตุสมควรให้หย่ากันได้.

คำอธิบาย

นำที่ผู้ต้องเลี้ยงเมีย เวลา มีทรัพย์ ก็ต้องให้เมีย
บ้าง เพื่อเมียจะได้จับจ่ายใช้สอยบริโภค ตาม
กฎหมายลักษณะผู้เลี้ยงเมีย บทที่ ๑๗๔ "ราษฎร ทงทลาย
ในแคว้น แคว้น เสมอมา มณฑล ให้เลี้ยงดู ลูก เมีย พี่น้อง
พ้อง พันธุ์ จง ชอบโดย ธรรม บาง คน มี เมีย สอง คน
ส่วน คน ที่ ดี เมื่อ เกิด ดาภ ได้ ไร นว เวช ถวญ สรรพ
ทรัพย์ ทงทลาย ควร ให้ แก่ เมีย เดิม สอง ส่วน ให้
แก่ เมีย กต่าง หนึ่ง ส่วน ให้ แก่ เมีย สุก กิ่ง ส่วน "

เจียง น คือ ให้ พอ สมควร ตาม ฐานะ ของ เมีย ชนิดใด
ควร ให้ เท่าไร อย ปรน เรื่อง ๆ ไป.

เรื่อง ผู้เลี้ยงเมียอย่างนั้น ตามกฎหมายกล่าวแต่

เรื่อง เมีย พ็อง ฮงย่า ขรรคมตาผัว เมียไม่ชอบ เนื้อ พังใจ
 ด้วยกัน แล้ว ฝ่ายเมีย ต้องรับ ความลำบาก มาก เพราะ
 คน อยู่ โห่ อีกระ ของ ผัว แต่ ผัว จะ เก็บ ทรัพย์ แดไข มี
 เมียอื่น ก็ได้ เมีย จึง ต้อง พ็อง ฮงย่า แต่ เมีย บางคน
 เก็บ เขา ทรัพย์ ไป อยู่กับ บิดา มารดา หรือ ประพฤติ
 คดีไม่ดี ทำให้ ผัว เคียด ร้อน ถ้า ผัว ไม่ ฮงย่า แล้ว จะ
 ต้อง รับ ผิด รับ ชอบ แทน เมีย ของ คน ใน เวลา ที่มี เงิน
 เกิด ขึ้น ผัว ก็ พ็อง ฮงย่า ได้ ตาม คำ พิพากษา ฎีกา
 ที่ ๒๖๗ ร.ศ. ๑๒๓ “ชาย พ็อง ฮงย่า หมึง โดย หมึง
 เก็บ เขา ทรัพย์ ไป อยู่ เรือน บิดา มารดา ของ หมึง พิพากษา
 ให้ ชาย หมึง ชาติ จาก ผัว เมีย กัน แต่ ให้ แบ่ง เงิน เงิน
 เงิน สมรส ”

ชาย หมึง เมีย ฝ่าย หนึ่ง ฝ่าย ไต ตาย เป็น อัน ชาติ

จาก ผัว เมีย กัน

ชาย หมึง เบบ ชาติ จาก ผัว เมีย นับ ตั้ง แล้ว
 ที่ ฝ่าย หนึ่ง ฝ่าย ไต ตาย ความ ตักษณ มรฎก บท ที่ ๓๑

“หญิงชาย ส่มรส ด้วยกัน แดเขา นั้น คาย จาก กัน
 ท่านให้ยก สิม เต็ม ให้แก่ ญาติ พี่ น้อง ของเขา ตาม มากแกล
 น้อย แด ส่มรส ทำได้ ด้วยกัน เท่าใด ให้แบ่ง มัน
 โดย พระราช กฤษฎีกา” คือ ว่า เมื่อ ฝ่าย หนึ่ง ฝ่ายใด
 คาย แด้ว ก็ ต้อง แบ่ง ทรัพย์สิน เป็น ส่วน ของ ผู้ คาย แด
 ส่วน ของ ผู้ ที่ ยัง อยู่ ถ้า ผู้ คาย เมื่อ จะมี ผู้ ใหม่
 ต่อไปก็ได้ เว้นไว้ แต่ เมื่อ ผู้ คาย ใหม่ ๆ ศพ ยัง อยู่
 บน เรือน ก่อน เวลา ยัง ไม่ มี ศา โลง ที่ไว้ ศพ หญิง
 นั้น ร่วม ประเวณี กับ ชายอื่น บน เรือน ที่ ศพ อยู่ นับ
 ว่า หญิง กับ ชาย ฐุ นม ประพฤติไม่ คดี ทำให้ เสื่อม เสี่ย
 เกียรติยศ แด ชื่อ เสี่ย ของ ผู้ คาย ญาติ ของ ผู้ คาย
 มี ข่านาจ พ้อง ชาย ฐุ เรียก ค่า ปรับใหม่ สำหรับ เมา
 ศพ ผู้ คาย ได้ ตาม ลักษณะ ผู้ เมีย บทที่ ๓๐ “ผู้
 คาย หงายใจ ทั้ง โลง ศพ ยัง อยู่ กับ เรือน หญิง เมีย
 นม นร คาคก แด กล้อยใจกำหนด ชัก เขาชาย มา นอน
 แดผู้ คาย หงาย รับ กัน อยู่ ตั้ง นั้น ถ้า พี่ น้อง ชาย ผู้ คาย
 ฐุ เห็น เขา ความ มา พ้อง ร้อง เมื่อ ส่วน ศพ ฐุ รับ แด
 จริงใจ ให้ เหม ชาย ฐุ เป็น เมีย สิบ แด่น ให้แก่

ญาติ พี่ น้อง เผลอ ผู้ ตาย” โน บท นี้ไม่ได้ปรับ ฐาน
 ประถม ผิด เมื่ เพราะเหตุว่า ขาด จาก ผัว เมีย กัน ทั้ง
 แต่ เวลา ผัว ตาย แล้ว เป็น บท สำหรับ ปรับหญิง ชาย ซึ่ง
 ประพฤติไม่ ดี ทำให้ เจื่อม เสี้ย เกียรติ ยศ แล ชื่อ เสี่ยง
 ของ ผู้ ตาย.

หมวด ๘

แบ่งทรัพย์สิน ระหว่าง ผู้ เมีย เมื่อ ชาติ จากกัน

ผู้ เมีย มี สิทธิ ใน ทรัพย์สิน ที่ ระคน กัน เมื่อ ๑๖
ชาติ จาก ผู้ เมีย ก็ ต้อง แบ่ง ทรัพย์สิน เป็น ส่วน ของ ผู้
และ เมีย เว้นไว้ แต่ ฝ่าย หนึ่ง ฝ่าย ใด ๑๖ ชาติ สิทธิ ใน
ทรัพย์สิน ดัง ที่ ก่อตั้งไว้ ใน หมวด ๘ ว่า ด้วย ทรัพย์สิน
ระหว่าง ผู้ เมีย จึง ไม่ ต้อง แบ่ง.

การ แบ่ง ทรัพย์สิน นั้น ผู้ เมีย อยุ่ กัน แต่ สัญญา
ตก ลง แบ่ง ทรัพย์สิน กัน เอง มี ผู้ รุ้ เห็น เป็น พยาน ก็
ใช้ได้ ตาม กฎหมาย ลักษณะ ผู้ เมีย บท ที่ ๑๓๘ “ บุตรี
ผู้ ใด บิดา มารดา ตก แต่ง ให้ มี เย้า เรือน ทำ มา ทำ
กัน อยุ่ ต่าง หาก อยุ่ มา สาม ภรรยา อยุ่ กัน บน ทรัพย์สิน
คือ หน้า ผู้ เมีย ผู้ แก่ แล้ว ถ้า หญิง กตัญ มา อยุ่ ใน
เรือน บิดา มารดา สิทธิ แก่ บิดา มารดา ”

อนึ่ง ชาย ร้าง หญิง ไร้ เกิน กำหนด ก็ ตี หรือ ชาย

เปน พวกโจร ก็ คื ตาม กฎหมาย ให้ ฝ่าย หญิง ส่ง
 ทรัพย์สิน ของ ชาย ให้ แก่ ชาย นั้น ถ้า ชาย ยิน ขอม รับ
 โดยไม่ได้ คัด คำนไ ใน เรื่อง ทรัพย์สิน ก็ นับ ว่า ได้ แบ่ง
 ทรัพย์สิน กัน แล้ว

ฝ่าย เมีย ทั้ง สอง ฝ่าย ยังไม่ ตก ลง ยิน ขอม แบ่ง ทรัพย์สิน
 กัน ถึง แม้ ว่า ชาย หญิง นั้น จะ ชาติ จาก ฝ่าย เมีย
 กัน ตาม ที่ กฎหมาย บัญญัติไว้ ก็ คื หรือ ค่า ตัด พิพาก
 ษา ให้ ชาติ จาก ฝ่าย เมีย กัน ก็ คื ก็ ไม่ คัด สิทธิ ของ
 ฝ่าย หญิง ฝ่ายใด ที่ จะ พ้อง ระวัง ขอ แบ่ง ทรัพย์สิน
 ภายหลัง ได้ ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๒๐๕ ร.ศ. ๑๑๙
 “ พ้อง อยา ระวัง เรื่อง หนึ่ง แล้ว ภายหลัง พ้อง
 แบ่ง ทรัพย์สิน อีก เรื่อง หนึ่ง ก็ได้ ” เว้นไว้ แต่ จะ พ้อง อยา
 และได้ ว่า ก่อว่า ถึง เรื่อง ทรัพย์สิน กัน มา แล้ว ถึง ภายหลัง
 จะ ปรากฏ ว่า ยัง มี ทรัพย์สิน อีก ซึ่ง ยัง มี ได้ แบ่ง
 ทรัพย์สิน โดยไม่ได้ ความ ว่า ฝ่าย หนึ่ง ฝ่ายใด ทุจริต
 บิด บัง ทรัพย์สิน นั้นไว้ จะ พ้อง เรียก ทรัพย์สิน ซึ่ง ยัง มี ได้
 แบ่ง ทรัพย์สิน ให้ เขา มา แบ่ง ทรัพย์สิน อีก ไม่ได้ ตาม คำ พิพาก
 ษา ฎีกา ที่ ๕๓ ร.ศ. ๑๒๗ “ ฝ่าย เมีย ได้ อยา กัน
 แล้ว ก่อว่า ใน ศาล เรื่อง ทรัพย์สิน เสร็จ ไป ระวัง หนึ่ง แล้ว ภายหลัง

ทดง จะ มา พ้อง เรียก ททรัพย์นั้น ออกไม่ได้ ถึง แม้ ว่า
 ททรัพย์ที่ พ้อง กันใหม่ นั้น ไม่ได้มี อยู่ใน บัญชี เดิม
 ก็ ดี กำหนด อายุ ความ ที่ จะ พ้อง เรียก ททรัพย์ นั้น
 นับ ตั้ง แต่ วัน ที่ ผู้ เมีย ชาติ จาก กัน แต่ ยัง ไม่ได้ ว่า
 กล่าว ถึง เรื่อง ททรัพย์ เหมือน อายุ ความ นั้น ถ้า
 พัน สิบ ปี ไป แล้ว ฝ่ายใด จะ พ้อง ขอ แบ่ง บั้น ททรัพย์ ออก
 ไม่ได้ ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๔๐๙ ร.ศ. ๑๒๙
 “ผู้ไม่ เตียง เมีย เมีย ไป มี ผู้ใหม่ แต่ ไม่ได้ พ้อง
 ร้อง ขอ แบ่ง ททรัพย์ เกิน กว่า สิบ ปี พันกำหนด กฎหมาย
 จะ เรียก เขาได้” เรื่อง นี้ นับ ตั้ง วัน เมีย มี ผู้ใหม่
 ผู้ไม่ ว่า กล่าว จน เกิน กำหนด สิบ ปี.

การ แบ่ง ททรัพย์ นั้น มี ๓ อย่าง คือ :-

แบ่ง ททรัพย์ เมื่อ ผู้ เมีย อยา ชาติ จาก กัน อย่าง หนึ่ง.

แบ่ง ททรัพย์ เมื่อ ผู้ เมีย คน หนึ่ง คนใด ตาย อย่าง หนึ่ง.

แบ่ง ททรัพย์ เมื่อ ผู้ เมีย อยา ชาติ จาก กัน

๑. แบ่ง สิ้นเดิม ระหว่าง ผู้ เมีย ต่าง มี สิ้นเดิม ด้วย กัน

สิ้นเดิม ของ ฝ่ายใด คืน ให้ ฝ่าย นั้น ถ้า สิ้นเดิม ชาติ
 ไป ให้ เขา สิ้น สิ้นเดิม ใช้ เดิม ถ้า ไม่มี สิ้น

สมรส ให้เขา ทรัพย์ที่ ระคน กัน มี อยู่เท่าไร แบ่ง
 แล้วย ตาม ส่วน สิ้น เติม ของ ทั้งสอง ฝ่าย ตาม มาก แด น้อย.

คำอธิบาย

ที่ จำ สิ้น เติม ของ ฝ่ายใด ชาติไป ให้เขา สิ้น
 สมรสใช้ เติม นั้น เปน บรรณา เว้นไว้แต่ สิ้น เติม
 ชาติไป โดย เหตุ อย่าง หนึ่ง อย่างใด ตาม กฎหมาย
 ลักษณะ ฌว เนียที่ ๗๒ บัญญัติไว้ ไม่ ต้อง เขา สิ้นสมรส
 ใช้ เติม ทั้ง กล่าว มา แล้วย ใน หมวด ๔ ว่า ด้วย ทรัพย์
 ระหว่าง ฌว เนีย เช่น เขา สิ้น เติม ไป ให้ญาติ ของตน เปน ต้น
 จึง ไม่ ต้อง เขา สิ้น สมรส ใช้ เติม แต่ ไม่ ต้อง ตี ราคา
 สิ้น เติม ที่ ชาติไป นั้น รัตน คง แล้วย วิธี แบ่ง นั้น ให้ คิด
 ราคา สิ้น เติม ทั้ง สอง ฝ่าย ใน เวลา แรก มา อยู่ ด้วยกัน มี
 เท่าไร ให้ คง ราคา ทั้งสอง ฝ่ายไว้ เช่น ฌว มี สิ้น
 เติม ราคา ร้อย บาท เมื่อ มี สิ้น เติม ราคา หก สิบ บาท
 เมื่อ คิด เปน ส่วน ละ สิบ บาท ฌว มี สิบ ส่วน เมื่อ มี
 หก ส่วน ให้เขา ทรัพย์ที่ ระคน กัน ซึ่ง ยัง เหลือ
 อยู่ นั้น ตี ราคา หรือ ขายทอด ตลาด ได้เงิน มา มาก
 น้อยเท่าไร แบ่ง เปน สิบ หก ส่วน ให้ ฌว สิบ ส่วน

ให้ เมีย ทุก ส่วน เช่น ททรัพย์ ที่ ระคน กัน ยัง เหลือ อยู่
 ราคา ๘๐ บาท แบ่ง เป็น สิบ หก ส่วน แล้ว ผู้ใด หา
 สิบบาท เมียได้ สามสิบบาท ถ้าไม่มี ททรัพย์ เหลือ อยู่ โดย
 ก็ไม่ต้อง แบ่ง ตามกฎหมาย ลักษณะ ผู้ เมีย บท ที่ ๗๖๓
 “ถ้า หา สิ้น สมรส มิได้ มี แค่ สิ้น เดิม ช่าง พึง ยัง
 มากไซ้ ให้ เขา ใช้ เดิม ช่าง ชาด นั้น ตาม มาก
 และ น้อย เพราะ เขา อยู่ กัน ด้วย กัน ถ้า สิ้น เดิม
 หญิง กัด ชาย กัด แห่ง เขา ทั้ง สอง สิ้น เสีย ด้วย กัน
 ท่าน มิให้ ว่า กัน เลย”

๓. แบ่ง สิ้น สมรส ระหว่าง ผู้ เมีย ที่มี สิ้น เดิม
 ด้วย กัน มี สิ้น สมรส ทำได้ แบ่ง เป็น สาม ส่วน เป็น
 ของ ผู้ สอง ส่วน เป็น ของ เมีย หนึ่ง ส่วน ถ้า ผู้
 เก็บ เขา ททรัพย์ ไม่ อยู่ ที่ ชัน กัด หรือ จับ ได้ เมีย เก็บ
 เขา ททรัพย์ ไว้ แต่ ผู้ โดยว กัด หรือ ผู้ มี เมีย ใหม่
 ไม่ ชอบ เผื่อ พัง ใจ กับ เมีย เดิม กัด ให้ แบ่ง สิ้น สมรส
 เป็น สอง ส่วน เป็น ของ ผู้ สอง ส่วน หนึ่ง เป็น ของ เมีย
 ส่วน หนึ่ง.

คำอธิบาย

สิน ส้มรส^๕ ที่ จะ แบ่ง^๕ นม คือ เหลือ จาก ที่ หัก^๕ ใช้
 สิน เค็ม ทั้ง สอง ฝ่าย แล้ว จึง เขามา แบ่ง^๕ ขรรค
 คอง แบ่ง เป็น ของ ผู้ สอง ส่วน เป็น ของ เมีย หนึ่ง
 ส่วน ตาม กฎหมาย ดักษณ ผู้ เมีย บทที่ ๒๘ “ให้
 แบ่ง บั้น สิน ส้มรส เป็น สาม ส่วน ให้ แก่ ชาย สอง ส่วน
 ให้ แก่ หญิง หนึ่ง ส่วน” เว้นไว้ แต่ มี กฎหมาย บัญญัติ
 เป็น พิเศษ จำเพาะ ผู้ เก็บ เขา ทรัพย์ ไป หรือ ผู้
 มี เมีย ใหม่ และ ไม่ ชอบ เมีย เก่า จึง ให้ แบ่ง^๕ สิน
 ส้มรส ให้ ผู้ หนึ่ง ส่วน เมีย หนึ่ง ส่วน ตาม กฎหมาย
 ดักษณ ผู้ เมีย บทที่ ๕๕ “หญิง ชาย อยู่ กัน เป็น ผู้
 เมีย กัน แต่ ชาย คิด เขาใจ ออก นอกใจ หญิง ยัก
 ย้าย ทรัพย์^๕ สิ่ง ของ เก็บ เขา สิน เค็ม สิน ส้มรส ไปไว้ แก่ บิดา
 มารดา ญาติ พี่ น้อง แห่ง คน ไป มี เมีย อื่น ก็ ตี แต่
 เก็บ เขา ทรัพย์^๕ สิ่ง ของ ไป มี ได้ มี เมีย อื่น ร่าง หญิง
 ไร้ พัน ถ้า ทนต^๕ ก็ ตี แต่ ชาย แกล้ง ขโมย ได้ หญิง เสีย
 เก็บ เขา ทรัพย์^๕ สิ่ง ของ ไว้ แต่ ผู้ เดียว ก็ ตี หญิง มา
 ฟ้อง ร้อง พิจารณา เป็น สัตย์ ทำน ว่า ชาย นั้น เดียง หญิง
 มี เป็น ขรรค ให้ ชาย ส่ง ทรัพย์^๕ สิ่ง ของ ซึ่ง เก็บ ไป

นน มาฯง ถ๋อห ^๕ ควร ให๋บ้น สิ้น เต็ม ให๋แก๋ หยิง แก๋
 ชาย ตาม เกิม สิ้น ส่มรศ์ ซึ่ง ชาย เก็บ เขาไป แด
 หยิง ได้ ใว้ มี มาก น้อย เท่า ไ้ บ้น ให๋แก๋ หยิง ชาย
 คน ละ กิ่ง ให๋ หยิง ชาย ชาค จาก ผัว เมีย กัน เหตุ
 ชาย มี ไ้ เตย หยิง ไ้ ยชรม” บทที่ ๑๐ “ผัว เมีย
 อยู่ คู่ ้วย กัน ผัว ไป ค้า ไ้ เมีย ใหม่ มา ด้วย ชาย ทำ
 เคียด แก๋ เมีย ก่อน แด จะ อย่า กัน ไ้ ไร ให๋ แบ่ง สิ้น
 นน กง แพรว เมีย ก่อน นัน ทา ไ้ ช มี ไ้ ชาย นั้น
 อาชรม”

๓. แบ่ง สิ้น ส่มรศ์ ระหว่าง ผัว ไม่ มี สิ้น เต็ม แด เมีย มี
 สิ้น เต็ม มี สิ้น ส่มรศ์ เท่า ไ้ ให๋ แบ่ง เป็น สาม ส่วน
 เป็น ของ ผัว หนึ่ง ส่วน เป็น ของ เมีย สอง ส่วน.

คำอธิบาย

ตาม ถักษณ ผัว เมีย บทที่ ๒๘ “ผัว เมีย อยู่ คู่ ้วย กัน
 ต่าง คน ต่าง ผิด ใจ กัน จะ อย่า กัน ไ้ ไร ถ้า หยิง นั้น
 เขา มี ทุน เต็ม ซึ่ จะ จ่าย ไ้ ก็ ไ้ แด ชาย ทา ทุน เต็ม
 มี ไ้ ไ้ ไร ท่าน ให๋ บ้น สิ้น ส่มรศ์ นั้น สาม ส่วน ไ้

แก้หญิงสองส่วน ได้แก่ ชายส่วนหนึ่ง เพราะ
 ชายหาทุนมิได้ ชายไปหากวิชาจึงได้”
 บึง เรืองหญิงไม่มีสินเดิม ชายมีสินเดิม
 หญิงไม่ได้สินสมรส ดังได้กล่าวไว้ในหมวด ๔ ว่า
 ด้วยทรัพย์ระหว่างผัวเมียแล้ว.

๔. แบ่งสินสมรสระหว่างผัวเมีย ที่ไม่มีสิน
 เดิมด้วยกัน มีสินสมรสเท่าไร ให้แบ่งเป็น
 สามส่วน เป็นของผัวสองส่วน เป็นของ
 เมียหนึ่งส่วน.

คำอธิบาย

ธรรมดาผัวเมียต่าง ออกแรงด้วยกัน ได้ทรัพย์มา
 ก็ต้องแบ่งสามส่วนที่เขาได้ ออกแรง เกณฑ์ก็
 แบ่งนั้น เทียบเหมือนผัวเมียที่มีสินเดิมด้วยกัน
 คือให้แบ่งสินสมรส เป็นของผัวสองส่วน เป็น
 ของเมียหนึ่งส่วน.

แบ่งทรัพย์สินเมื่อผู้เสียชีวิตโดย

วิธีแบ่งทรัพย์สินเมื่อผู้เสียชีวิตโดย เหมือน
กับแบ่งทรัพย์สินเมื่อผู้เสียชีวิตจากกัน เว้นไว้
แต่ที่ดินกับเงิน หอ แบ่ง กับผู้เสียชีวิต.

๑. ที่ดินจะเป็น สิน เต็ม ของผู้หรือเมียที่ จะ
เป็น สิน สมรส ที่ มี โฉนด แผนที่ แล้ว คน ใด
มี ชื่อ ใน โฉนด คน นั้น ก็ เป็น เจ้า ของ ที่ดิน ถ้า มี ชื่อ
ทั้ง ผู้ ทั้ง เมีย ใน โฉนด ผู้ เมีย นั้น ก็ เป็น เจ้า ของ ที่
ดิน ด้วย กัน คน ละ ส่วน.

คำอธิบาย

วิธีแบ่งไม่เหมือน อย่าง กัน ไม่ ต้อง แบ่ง เป็น ส่วน สิน
เต็ม สิน สมรส ให้ วินิจฉัย ตาม พระราช บัญญัติ
ลักษณะ ออก โฉนด ที่ดิน ผู้ ใด มี ชื่อ ใน โฉนด ที่ดิน
นั้น ก็ เป็น เจ้า ของ ที่ดิน ตาม คำ พิพากษา ฎีกา
ที่ ๑๒๓๕ พ.ศ. ๒๔๕๖ “ผู้ เมีย มี ชื่อ ใน โฉนด
แผนที่ ด้วย กัน ผู้ ตาย การ แบ่ง ที่ดิน ต้อง แบ่ง เป็น
สอง ส่วน เป็น ของ เมีย ส่วน หนึ่ง ของ ผู้ ส่วน หนึ่ง
ตาม ที่ มี ชื่อ ใน โฉนด เพราะ คดี ผู้ เมีย ตาย จาก กัน

มิใช่ คดี หย่า จึง ควร วิมลฉัย เขา ลักษณะ ออก โฉนด
ที่ดิน เป็นใหญ่”

๒. ชาย มี เมีย หลาย คน และมี เรือน ต่าง คน ต่าง
อยู่ คน ละ แห่ง แต่ ชาย ตาย เมีย คน ใด อยู่ เรือน หลัง
ใด เรือน หลัง นั้น เป็น ของ เมีย คน นั้น ไม่ ต้อง
เอา มา แบ่ง เป็น สิ้น เต็ม สิ้น ส่มรดก.

คำอธิบาย

ข้อ นี้ เขา ความ เจตนา ของ ผู้ ตาย ที่ ตั้ง ใจ ทำ เรือน
ไว้ ให้ เมีย อยู่ ถ้า เขา เรือน มา ชาย ทอด ทอด แบ่ง
ทรัพย์สิน มรดก ของ ผู้ ตาย แล้ว จะ ให้ เมีย ไม่ มี ที่ อยู่
และ ตก พ้า ตก สิ้น ก็ มี ความ ประสงค์ ของ ผู้ ตาย
ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๕๐๑ ร.ศ. ๑๒๒ “ผู้ มี
เมีย สาม คน ต่าง คน ต่าง อยู่ คน ละ แห่ง ผู้ ตาย แล้ว
เรือน ของ เมีย คน หนึ่ง ซึ่ง ทำ มา หา ได้ กับ ผู้ ศักดิ์ สิ้น
ให้เป็น สิทธิ แก่ เมีย คน นั้น แต่ ทรัพย์สิน ที่ อยู่ ใน
เรือน ต้อง เอา ออก แบ่ง”

31/01/2585

๓. ผู้ ตาย แต่ เมีย ยัง อยู่ ให้ แบ่ง สิ้น เต็ม สิ้น
ส่มรดก เป็น ส่วน ของ ผู้ ตาย และ ผู้ ยัง อยู่ เหมือน อย่าง

ผิว เมีย ขยำ กัน เว้น แต่ ที่ ตีพ แตะ เรือน ตั้ง ก่อมา
แล้ว ไม่ ต้อง แบ่ง เป็น สิ้น เต็ม สิ้น ส้มรส.

คำอธิบาย

ตาม ลักษณะ มรฎก บท ที่ ๓๑ “หญิง ชาย ส้มรส
ด้วย กัน แต่ เขา ตาย จาก กัน ท่าน ให้ เขา สิ้น เต็ม
ให้แก่ ญาติ ของ เขา ตาม มาก แตะ น้อย ส่วน สิ้น ส้มรส
ทำได้ ด้วย กัน เท่าใด ให้ แบ่ง บ้าง โดย พระราช กฤษฎีกา”
คือ ให้ แบ่ง ตาม ลักษณะ ผิว เมีย บท ที่ ๖๘ เมีย
แบ่ง แล้ว สิ้น เต็ม แตะ สิ้น ส้มรส ของ ผู้ ตาย นั้น เขา
ไป แบ่ง เป็น มรฎก อีก ชั้น หนึ่ง.

๔. เมีย ตาย ผิว ยัง อยู่ ถ้า เมีย นั้น มี บุตรี สืบ
สายโลหิต ให้ แบ่ง สิ้น เต็ม สิ้น ส้มรส เหมือน อย่าง ผิว
เมีย ขยำ กัน ถ้า เมีย ไม่ มี บุตรี สืบ สายโลหิต แต่
ทั้งไม่ มี สิ้น ส้มรส ถึง สอง เท่า สิ้น เต็ม ทรัพย์ ทั้ง หมก
ตก อยู่ ที่ ผิว ไม่ ต้อง แบ่ง ถ้า มี สิ้น ส้มรส ถึง สอง เท่า
สิ้น เต็ม หรือ มาก กว่า หนึ่ง ให้ คืน สิ้น เต็ม ของ เมีย
ให้แก่ ญาติ ของ เมีย ไป แบ่ง มรฎก.

คำอธิบาย

ที่ให้แบ่งสินเดิมสินสมรสเริ่ม ส่วนของเมียที่ตาย
 นั้น เจ้าภาษแต่เมียที่มีบุตรหลานสืบสายโลหิต และ
 เอา ส่วนของเมียไปแบ่งมรดกให้แก่ผู้ใด บุตรที่สืบ
 สายโลหิตเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
 ดัชนี มรดก ร.ศ. ๑๖๑ มาตรา ๒ “หญิงมี
 สามี มรดก ภาย แต่เมื่อ มรดก ภาย สามี มีชีวิตอยู่
 ด้ แบ่งปัน มรดก ดังนี้ ข้อ ๑ ถ้าหญิงมีบุตรหลาน
 เหตุสืบสายโลหิตอยู่แล้ว ห้ามไม่ให้แบ่งมรดกนั้น
 ให้แก่ผู้ใด นอกจากสามี แต่บุตรหลาน เหตุสืบ
 สายโลหิตของเขา. ข้อ ๒ ถ้าหญิงนั้นไม่มีบุตรหลาน
 เหตุสืบสายโลหิตก็ดี หรือ มีแล้วตายหมดก่อน
 ก็ดี ให้เรียกขังขอแบ่งมรดกได้ แต่เมื่อหญิง
 นั้น มีสินเดิม มาอยู่กับผู้. ข้อ ๓ ถ้ามีสินเดิม
 แล้ว ให้ถือว่าทรัพย์สินที่ระคนปนกัน กับทรัพย์สินของสามี
 เมื่อตายนั้น มีมากน้อยเท่าใด ถ้ามีมากถึงสองเท่า
 หรือ กว่าสองเท่าทุนสินเดิมของสามี ภรรยาด้วยกันแล้ว
 จึงให้ญาติข้างภรรยาเรียกทุนสินเดิม ส่วนของหญิง
 ไปแบ่งปันมรดกได้ ส่วนสินสมรสนั้นให้คงไว้แก่สามี
 ทั้งสิ้น.”

๕. ผัวเมียต่างมีสินเดิมด้วยกัน ค่อยมาผัวเมีย
 อย่ำกัน ครวง ท่ง แถ้ว ภายหลัง ผัว เมีย นพ กตบ ค
 กัน จน ฝ่าย ท่ง ฝ่าย ไต ตาย ให้แบ่ง ทรัพย์สิน เป็น
 สอง ตอน คือ ตั้งแต่ เป็น ผัว เมีย กัน จน ถึง วัน อย่ำกัน
 ตอน ท่ง ตั้งแต่ วัน กตบ ค เป็น ผัว เมีย กัน จน ถึง
 วัน ที่ ฝ่าย ท่ง ฝ่าย ไต ตาย ตอน ท่ง.

คำอธิบาย

ให้ดูว่า ตั้งแต่ วันที่ เป็น ผัว เมีย จน ถึง วัน อย่ำกัน
 ฝ่ายใด มีสินเดิมเท่าไร แต่มีสิน สมรสเท่าไร ให้
 แบ่ง เหมือน อย่ำ ผัว เมีย อย่ำกัน ค่อย มา ใน เวลา ที่
 อย่ำกัน ฝ่ายใด จะมี ทรัพย์สินเท่าไร ไม่ค้อง เขา มา
 แบ่ง แต่ให้ คต ตั้งแต่ วันที่ ผัว เมีย กตบ ค กัน จน ถึง
 วันที่ ฝ่าย ท่ง ฝ่าย ไต ตาย ฝ่ายใด มีสิน เดิม เท่าไร
 มีสิน สมรสเท่าไร ให้ เขา มา แบ่ง เหมือน อย่ำ กัน
 ตาม คำ พิพากษาฎีกา ที่ ๓๗๖ ร.ศ. ๑๒๓ “ ผัว เมีย
 อย่ำกัน แถ้ว คต กัน แถ้ว ชาย ตาย ให้แบ่ง ทรัพย์สิน
 เป็น สอง ตอน คือ ตั้งแต่ เวลา เป็น ผัว เมีย กัน จน ถึง
 ๓๑/๑๑/๒๕๒๕
 อย่ำกัน ตอน ท่ง ตั้งแต่ กตบ คน ค เป็น ผัว เมีย กัน
 จน ถึง เวลา ชาย ตาย ตอน ท่ง ”

ถ้าใน ตอน ต้น นม เมื่อ ย่ำ ถัด แล้ว ฝ่ายใด ยังไม่ได้
เอา ดิน เต็มไป และ กัด มี มา ตัก กัน ใน ตอน หลัง นั้น
ไม่มี ดิน เต็ม มา ใหม่ ก็ ตี ก็ ให้ แบ่ง ดิน เต็ม ด้ ได้.

๖. ผู้ เมีย มี ดิน เต็ม ด้วย กัน และ มี บุตร แต่
บุตร ยัง อยู่ใน ความ ปก ครอง ของ บิดา มารดา ผู้
ตาย เมีย มา ได้ ผู้ ใหม่ แล้ว เมีย ตาย ก็ ตี หรือ เมีย
ตาย ผู้ มา ได้ เมีย ใหม่ แล้ว ผู้ ตาย ก็ ตี ให้ แบ่ง
ทรัพย์ เป็น สอง ตอน คือ ตั้งแต่ วันที่ เปน ผู้ เมีย กับ จน
ผู้ หรือ เมีย ตาย ตอน หนึ่ง ตั้งแต่ วันที่ มา ได้ ผู้ หรือ
เมีย ใหม่ คือ มา จน วันที่ ตาย ตอน หนึ่ง.

คำอธิบาย

ที่ว่า ให้ แบ่ง ทรัพย์ ใน ตอน แรก นั้น แต่ จำ เถาะ ก็
ผู้ เมีย มี บุตร ด้วย กัน และ บุตร นั้น ยัง อยู่ใน ความ
ปก ครอง ของ บิดา มารดา เพื่อ เอา ส่วน ของ ผู้ ตาย
มา แบ่ง มรดก ให้ แก่ ผู้ ที่ ยัง อยู่ กับ บุตร ถ้า ไม่ มี บุตร
แล้ว เมีย หรือ ผู้ ที่ ยัง อยู่ ได้ ปก ครอง ทรัพย์ เกิน กว่า บิด
ทรัพย์ นั้น ก็ เปน สิทธิ แก่ ผู้ ที่ ยัง อยู่ คน เดียว ไม่ ต้อง แบ่ง
หรือ ว่า มี บุตร แล้ว ก็ ตี แต่ บุตร นั้น ได้ ออก เว้น อยู่

ต่างหาก ไม่ได้ อยู่ใน ความ ปก ครอง ของ บิดา มารดา
 ผิด หรือ เมีย ก็ยัง ยัง ได้ ปก ครอง ทรัพย์ แต่ คง เดียว กัน
 กว่า นี้ ทรัพย์ นั้น เป็น สิทธิ แก่ ผู้ ที่ ยัง ยัง อยู่ ไม่ ต้อง
 แบ่ง ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๓๕๗ พ.ศ. ๒๔๕๘

“ บุตร ที่ จะ ได้รับ ทรัพย์ มรดก ของ บิดา ที่ ตาย ก่อน มารดา
 ที่ บุตร ได้ ปก ครอง ทรัพย์ อยู่ กับ มารดา ด้วย กัน ถ้า
 บุตร นั้น มี เว้น ไป อยู่ ต่าง หาก แล้ว ไม่ได้ ปก ครอง
 ทรัพย์ รวม อยู่ กับ มารดา ถึงแม้ บิดา ตาย มารดา ได้
 ปก ครอง ทรัพย์ เกิน กว่า นี้ บุตร ที่ ไม่ได้ ปก ครอง ทรัพย์
 มรดก จะ ขอ แบ่ง ส่วน มรดก บิดา ที่ ตาย นั้น ไม่ได้ ” คำ
 พิพากษา ฎีกา ที่ ๓๓๘ พ.ศ. ๑๒๒ ที่ ๔๔๗ พ.ศ. ๑๒๕

“ มารดา ตาย ก่อน ทรัพย์ มรดก ตก อยู่ กับ บิดา เกิน
 กว่า นี้ แล้ว บิดา ตาย บุตร จะ ขอ แบ่ง ส่วน มรดก ของ
 มารดา ที่ ตาย ก่อน ไม่ได้ ต้อง แบ่ง แต่ มรดก ของ บิดา
 นั้น เดียว ”

ถ้า แบ่ง ทรัพย์ ระหว่าง มี เว้น เป็น สิทธิ ของ คน นั้น คง มี
 ตัวอย่าง เช่น คดี แรก มี เว้น มี เงิน เดิม คง ๕๐ บาท
 รวม เป็น ๑๐๐ บาท ตั้งแต่ เปน มี เว้น กัน จน ถึง
 วันที่ ฝ่าย หนึ่ง ฝ่าย ใด ตาย มี เงิน ๑๕๐ บาท รวม
 ทั้ง ทุน เดิม แล เงิน สิ้น ๒๕๐ บาท เมื่อ ฝ่าย

หนึ่ง ฝ่ายใด ตาย ให้คืน สิ้น เดิม ส่วน ของ เมีย ๕๐ บาท
 ส่วน ของ ผัว ๕๐ บาท และให้ แบ่ง สิ้น สมรส เป็น
 สาม ส่วน ให้ผัว สอง ส่วนเงิน ๑๐๐ บาท ให้เมีย
 หนึ่ง ส่วนเงิน ๕๐ บาท รวมทรัพย์ สิ้น เดิม สิ้น สมรส เป็น
 ส่วน ของ ผัว ๑๕๐ บาท เป็น ส่วน ของ เมีย ๑๐๐ บาท
 ฝ่ายใด ตาย ก็ เขา ทรัพย์ ส่วน ของ ฝ่าย นั้น แบ่ง เป็น
 มรดก ให้แก่ บุตร กับ ผัว หรือ เมีย ที่ ยัง อยู่ ตอน
 ท้อง ก็ ต้อง ดู ว่า ระหว่าง ผัว กับ เมีย ใหม่ หรือ ระหว่าง
 เมีย กับ ผัว ใหม่ ทั้ง สอง ฝ่าย มี สิ้น เดิม คน ละเท่าใด
 ตั้ง แต่ อยู่ กัน ด้วย กัน มา จน วันที่ ตาย มี สิ้น รศ เท่าไร
 ก็ ให้ แบ่ง ส่วน เป็น ของ ผู้ที่ ตาย ๑๐ ส่วน ของ ผัว หรือ
 เมีย ใหม่ ที่ ยัง อยู่ ส่วน ของ ผู้ที่ ตาย นั้น แบ่ง เป็น
 มรดก อีก ชั้น หนึ่ง.

หมวด ๕

บทลงโทษแก่ปรับใหม่ผู้ผิดเมียท่าน

ได้กล่าวมาในหมวด ๔ ข้อ ๓ แล้วว่า ผู้ที่มีอำนาจฟ้องร้อง ผู้ที่ มาประทุษร้าย แก่เมียของตน หรือ ต่่วง ประเวณี ด้วย เมีย ของ ตน ใช้ แต่ เท่านั้น ชาย ผู้ขอหยิง ฝ่ายหยิง ก็ยินยอม ตกตง จะ แต่งงาน ด้วยชาย นี้ กำหนด วัน แล้ว ยัง ไม่ ถึง กำหนด นี้ แต่ง งาน ชาย ไต ทำ ชู้ ด้วย หยิง ที่ ชาย ผู้ ขอ ได้ ชื่อ ว่า ชาย นั้น ผิด เมีย ใน ชั้น หมาก ชาย ผู้ ขอ มี อำนาจ ฟ้อง ชาย ชู้ ได้.

ผิด เมีย ใน ชั้น หมาก

ผู้ทำ ชู้ ด้วย หยิง ที่ ชาย ผู้ ขอไว้ ลักษณะ ผู้ เมีย บท ที่ ๓๔ “ชายใดได้ ชู้ ฆย ถูก ล่าว หตาม ล่าว ท่าน แล เขา ชั้น หมาก ล่าม ชั้น ไป กล่าว ถาม พ่อ แม่ พี่ น้อง หยิง รับ เขาไว้ ว่า ให้ ถูก ล่าว หตาม ล่าว แก่

ท่าน ๆ คำนับไว้ ใน กำหนด ซึ่งว่า ก่อร่างกันไว้ นั้น ยัง
 เปน เมียชาย ถ้า ชายใด ทำ ชู้ ชู้ หญิง นั้น ท่าน
 ว่าผิด เมียใน ชั้น หมากรุก ท่านให้เอา ชั้น หมากรุก
 ตั้งใหม่ ชั้น หมากรุก ก่อร่างตามนั้น ๑๑ ชั้น ชั้นหมากรุก
 หมั้น ๕ ชั้น เปน ๑๖ ชั้น ให้ตัดค่าชั้นหมากรุก ก่อร่าง
 ตาม ชั้น ตะเพียง ให้ตัดค่าชั้นหมากรุก หมั้น ชั้น ตะตั้ง
 เอา ชั้นหมากรุก ทั้ง สอง บวก กัน เข้า แล้วใหม่ ทวดคุณ
 ยกทุนให้เจ้า ของ เหลื่อนั้น เปน เงินใหม่ กิ่ง พันยี่ กิ่ง”

คำอธิบาย

ที่ว่า ท่าน คำนับไว้ ใน กำหนด ซึ่งว่า ก่อร่างกันไว้ นั้น
 ยัง เปน เมียชาย ก็คือ ฝ่าย ชาย ชู้ ของ หญิง หญิง
 ก็ยินยอม และ กำหนดวัน แต่งงาน แน่นนอนแล้ว ภายใน
 กำหนด นั้น หญิง ที่ชาย ชู้ ของ อยู่ใน ความ หวงแหน ของ
 ผู้ ชู้ ของ ถ้า ผู้ใด ทำ ชู้ ด้วย หญิง นั้น ผู้หมั้น
 ตัดสิทธิ์ ของ ชาย ผู้ ชู้ ของ ชาย ผู้ ชู้ ของ พ้อง ของ
 ให้ปรับชาย ชู้ ฐาน ผิด เมียใน ชั้น หมากรุกได้ การ
 แต่งงาน ทุก วัน นี้ ถึง จะไม่มี ชั้น หมากรุก ก็ได้ แต่ยก
 ชั้น หมากรุก เป็น บท ปรับใหม่ เท่านั้น ตาม คำ พิพากษา

ฎีกาที่ ๒๙๒ พ.ศ. ๒๔๕๑ “ชายผู้ขอหญิง
 บิดาหญิงรับหมั้นไว้แล้ว ก่อนแต่งงานบิดาหญิง
 ตาย หญิงได้กับชายอื่น ให้ปรับชายที่มาได้กับหญิง
 นั้น ฐานผิดเมียในชั้นหมาก” ถ้าชายผู้ผู้ขอ
 ได้เสียทายในกรณีที่จะแต่งงานหญิง เช่น ปตุก
 เวื่อน หอ เปน ต้น ชายผู้ผู้ขอก็ฟ้องเรียกค่าเสีย
 ทาย จากชายผู้ได้ชก ส่วนหนึ่ง.

ถ้าชายผู้ขอหญิง แต่หญิงไม่ยินยอมด้วย
 ถึง บิดา มารดา ของ หญิง ตก ลง กับ ชายผู้ผู้ขอ ก็
 ไม่นับว่า หญิง นั้น ชยู่ ในความ ทวง แทน ของ ชายผู้ผู้ขอ
 หญิงไปได้กับชายอื่น ชายผู้ผู้ขอไม่มีอำนาจจะ
 ฟ้อง ชายอื่น ฐานผิดเมียในชั้นหมากได้ ตาม
 ตักขณฉวเมีย บทที่ ๑๓๐ “ชายหญิงพรหมจารีย์
 รักใคร่กัน พ่อแม่มีรู้ แต่ชายอื่นมาขอหญิงนั้น
 พ่อแม่ยกให้แก่ชายผู้ผู้ขอ ได้แต่งการ มีชั้นหมาก
 ครั้นถึงกำหนดให้หญิงนั้นลง เวื่อน หญิงนั้นมิถง
 แต่ชายผู้ผู้ซึ่งพ่อแม่หญิงมิได้ยกให้ นั้น พ่อเขาหญิง
 ไป แต่มีนเก็บเอาทรัพย์สิ่งของไป ด้วยชายผู้ผู้ นั้น ท่าน
 ว่าให้เขาชั้นหมากนั้น คงใหม่ พ่อแม่หญิงทวงคุณ แล้ว

ให้ใช้คำ หอแต่สิ่ง ของท่าน จงเต็ม เพราะ พ่อ แม่
หญิง มีได้ กาม ถูก สาว คน” ส่วน ชายผู้พา หญิงไป
จะ ละเมิด สิทธิ บิดา มารดา หญิง อย่างไร นั้น จะได้ ถอด
โทษ ทมวด ที่ ว่า ด้วย บิดา มารดา นี้ อีกระ แก่ บุตรี

ผิด เมีย ท่านไม่ ถึง ข้าเรา

๑. ชายประพฤติ กิริยาไม่ สมควร แก่ เมีย ท่าน
ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๒ “ผู้ใด เข้า โดม จับ มือ ถือนม
ถอด จูบ เมียท่าน ก็ คดี ผัว ท่านไม่ อยู่ ไป หา เมีย
ท่าน ถึงไหน เวียน แดใน สถานที่ลับ ไม่มี ผู้ใด
อยู่ ด้วย แปน คำ นับ ก็ คดี ไป หา เมียท่าน ถึง ที่ นอน
ใน ห้อง ชู้สอง คอ สอง ก็ คดี ท่านให้ โทษ ชาย นั้น
ถึง เบย ประถม ผิด เมีย ถ้า ผู้ใด กล่าว คำ เพาะ โดม
เมียท่าน ก็ คดี ดอบ ถัก พุด จา ด้วย เมียท่าน ก็ คดี
พิจารณา เป็น สัตย์ ไชร์ ให้ โทษ ชาย นน ถึง เบย
ชัก มือ ถือนม แปน ถูบ นม”

กฎหมายลักษณะ อาญา มาตรา ๒๘๖ “ผู้ใด
กระทำ ขนจาร แก่ บุคคล อายุเกิน กว่า ๑๒ ขวบ ขึ้นไป

โดยมันใช้ อำนาจ ด้วย ถ้ำดัง ภาย หรือ ด้วย ฉากา ชู เชิญ
 หรือ มันใช้ ขูบาย หลอกลวง ด้วยประการใด ๆ ก็ดี ท่าน
 ว่า มัน มีความผิด ต้อง ระวางโทษ จำคุก ตั้งแต่ เดือน
 หก ขึ้นไป จนถึง สาม ปี แต่ให้ ปรับ ตั้งแต่ ห้าสิบ บาท
 ขึ้นไป จนถึง ห้าร้อย บาท ด้วย อีก โฉด หนึ่ง”

กฎหมาย ดัชนี อาญา มาตรา ๒๗๖ “ผู้ใด

บังอาจ พา หญิง คนใดไป เพื่อ การ อนาคต โดย
 มัน ผิด คร่า พาไป ด้วย ถ้ำดัง ก็ดี หรือ มัน ชู เชิญ
 ไป ด้วย ความ ก่อว ก็ดี หรือ พาไป ด้วย ใช้ ขูบาย
 กุจิรศ ต่อ ดอง ด้วย ประการใด ๆ ก็ดี ท่าน ว่า มัน
 ผู้กระทำการ อย่างใด ๆ เช่น ว่า มาใน มาตรา นี้ มี
 ความผิด ต้อง ระวางโทษ จำคุก ตั้งแต่ หก เดือน ขึ้นไป จนถึง
 เจ็ด ปี แต่ให้ ปรับ ตั้งแต่ ร้อย บาท ขึ้นไป จนถึง
 พัน บาท ด้วย อีก โฉด หนึ่ง”

คำอธิบาย

ตาม ดัชนี ผัว เมีย บท ที่ ๒ ข้อ ที่ ว่า เจ้า โดม จับ
 มอถอ นม กอศ ชูบ เมีย ท่าน พม ถ้า เมีย นั้น รักใคร่ กับ
 ชาย และ แลคง กิริยา ยินยอม ด้วย ก็ เป็น ความ พ่วง
 ผัว พียง ให้ ปรับ โทษ บท นี้ ถ้า เมีย ไม่ ยินยอม ชาย

มีความผิดฐานกระทำอนาจาร มีโทษเป็นอาญา
 ดับย แต่มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๘๖ พ.ศ. ๒๔๕๖
 “ชาย กอด จับ นม เป็น อนาจาร” และ ข้อ ที่ ว่า ชาย
 ไปหาเมียท่านถึงในเรือน กี่ ตี ถึงในห้องนอน กี่ ตี
 ถ้าเมียรักใคร่ แด่แสดง ภิริยา ยินยอมให้ ชายเข้าไปในเรือน
 และใน ห้อง นอน กี่ เป็น ความ ผ่าง ผัว พ้อง ให้ ปรับ
 โหม ตาม บท นี้ ถ้า เมีย มิได้ รักใคร่ และ ยินยอม
 ให้เข้าไป และโดยไม่มี เหตุสมควร ที่ ชาย จะ เข้า
 ไปใน เรือน และ ห้อง นอน ของ เขา แล้ว ชาย นั้น มี
 ความผิดฐาน บุกรุก หรือ พยายาม ตัก ทรัพย์ ด้วย และ
 ข้อ ที่ ว่า ชาย ถ้าว คำ แพลด โดม เมีย ท่าน กี่ ตี ดชอบ
 ตก พุธ จาก ด้วย เมีย ท่าน กี่ ตี อยู่ใน สถานที่ ดับ ไม่
 มีใคร อยู่ ด้วย เป็น คำนับ กี่ ตี (คือไม่ใช่ ใน รัง บ้าน
 หรือ เคหะสถาน) หญิง จะ รักใคร่ หรือไม่ รักใคร่ กับ
 ชาย กี่ ตี เป็น ความ ผ่าง แท้ ผัว พ้อง ให้ ปรับ
 โหม ตาม บท นี้ ได้.

ความ ฎีกาหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา ๒๔๖ ข้อ ที่ ว่า
 กระทำ อนาจาร นั้น คือ กระทำ แก่ ตัว หญิง ซึ่ง หญิง
 พัง รังเกียจ เช่น กอด จับ หรือ จับ นม หญิง หรือ
 กระทำ อย่าง หนึ่ง อย่างใด ให้หญิงได้ ความ อาย.

ตาม กฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา ๒๗๖ ข้อ ๓
ว่า บังอาจ พาหญิงไป เพื่อ การ อนาคต นั้น คือ พา
หญิงไป เพื่อ การ ประเวณี.

๒. ชาย พยายาม ช่ม ชู้น ข้าเรา เมีย ท่าน ลักษณะ
ผิดเมีย บทที่ ๑ “ถ้า ช่ม ชู้น มิได้ ถึง ข้าเรา ให้ โทษ
โดย ประถม ผิด เมีย”

กฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา ๖๐ “ผู้ใด พยายาม
กระทำ ความ ผิด แต่ หาก มี เหตุ ชั่ว น พ้น นิสัย ของ มัน
จะ บัง ก็ไม่ได้ มา ชัด ชวาง มิให้ กระทำ ลง ได้ ไซ้
ท่าน ว่า มัน ควร รับ อาญา ตาม ที่ กฎหมาย บัญญัติ ไว้
สำหรับ ความ ผิด นั้น แบ่ง เป็น สาม ส่วน ให้ ลง
อาญา แต่ สอง ส่วน” แต่ มาตรา ๒๔๓ “กำหนด
โทษ ผู้มีความ ผิดฐาน ช่ม ชู้น ข้าเรา จำคุก ตั้งแต่ หก เดือน
ขึ้นไป จน ถึง สิบปี แต่ ปรับ ตั้งแต่ ห้า สิบ บาท ขึ้นไป
จน ถึง ห้า ร้อยบาท”

คำอธิบาย

ที่ เรียก ว่า พยายาม ช่ม ชู้น ข้าเรา นั้น คือ ชายได้
ใช้ ก่อตั้ง กระทำ แก่ หญิง เช่น ปล้ำ หญิง จน นอน และ มี
กิริยา พริ้มม แล้ว จะ ทำ ข้าเรา แต่ มี เหตุ ไร มา

ขัดขวาง หรือไม่สามารถจะชำระได้ จึงเรียกว่า
 กระทำผิดฐานพยายามซ้อมขึ้นชำระ แม้ชายจะได้
 ปลดหนี้ลงนอน แต่ยังไม่มีความพร้อมจะทำชำระ
 ได้ ชื่อว่ากระทำอนาจาร หากได้พยายามซ้อมขึ้นชำระไม่
 ตามคำพิพากษากฎที่ ๔๓ พ.ศ. ๒๔๕๖ “จำเลย
 ชัย ชัย มัย แด ปลดหนี้ลงนอน แก่เจ้าหญิงเจ้าทิม
 แด ชัย ทิม แต่มีคนมาเห็นจำเลยผิดหนีไปเช่นนี้
 ได้ชื่อว่าทำอนาจาร หากได้พยายามซ้อมขึ้นไม่” กิริยา
 ที่ชายซ้อมทิมอย่างไร นั้นเป็นข้อเท็จจริง ถ้าหญิง
 หนีลงนอน โดยไม่มีความพร้อมจะทำชำระแล้ว ก็ไม่
 เรียกว่าพยายามซ้อมขึ้นชำระ ถ้าชายนั้นซ้อมทิม
 หนีลงนอน มีความพร้อมจะทำชำระ แต่จะร่วมประเวณี
 ไม่ได้ โดยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงเป็นพยายาม
 ซ้อมขึ้นชำระ.

๓. ชายพาเมียท่านไป กฎหมายลักษณะลักพา
 บทที่ ๑ “ผู้ใดลักพาตัวผู้อื่นไปโดยผิดกฎหมาย
 และมิทันพาหนี ยังแต่คืนนำคืนท่า ในศาล

พิศาดแห่งใด ๆ มีสักขีพยาน ว่า เขา ช้ำ คน ท่าน พา หนี
ไปจริง ท่าน ว่า ผู้ นั้น เป็น โจร ให้ โทรม กิ่ง ค่ำ ถ้า
มิ ทิ้ง พา หนี ไป ยัง อยู่ ใน เรือน ให้ โทรม เท่า ทุน ถ้า พา
หนี ออก ไป นอก เมือง ช้ำ ไป ฟาก น้ำ ฟาก ท้า แด
เจ้า คน มา พบ ให้ โทรม ค่ำ กิ่ง ถ้า พา ส่ง แด หนี ไป ต่าง
เมือง เขา ไป ชาย ก็ คี่ ให้ โทรม สอง ค่ำ ถ้า มิ ได้ ค่ำ
มา ไซ้ ให้ ไซ้ ทุน แด ให้ โทรม สอง ค่ำ”

คำอธิบาย

คำ ที่ ว่า ลัก พา หนี คือ หมิง เต็ม ใจ ไป กับ ชาย
เอง จึง ปรับ ชาย ผู้ พา หมิง ไป ฐาน ลัก พา ถ้า
หมิง มิ เต็ม ใจ ไป ชาย จะ พา หมิง ไป ไม่ได้ นอกจาก
ไซ้ ก่า ดั่ง ชู เชิญ หรือ อด คร่า ไป หา ไซ้ ลัก พา ไม่ คำ ที่
ว่า พา หนี ไป นอก เมือง นั้น คือ นอก เขต ที่ เรียก ว่า
เมือง หา ไซ้ ต่าง จังหวัด ไม่ ที่ ว่า ไป ต่าง เมือง นั้น
คือ ไป ต่าง จังหวัด จึง ปรับ ผู้ ที่ พา หมิง ไป มาก กว่า
พา ไป นอก เมือง. ที่ ว่า ชาย พา หนี ท่าน ไป นั้น ถ้า
ปรากฏ ว่า เป็น ชาย ชู้ ก็ ต้อง ปรับ ฐาน ชาย ชู้ ถ้า
ยังไม่ ปรากฏ ว่า เป็น ชาย ชู้ แด จึง ปรับ ตาม กฎหมาย
บท นี้.

ผลิต เมีย ท่าน ถึง ข้าเรา

๑. ชาย ทำ ชู้ ด้วย เมีย ท่าน ตักษณ ผู้ เมีย บท
 (ก) “ชายใด ทำ ชู้ ด้วย เมีย กลาง เมือง ให้ โหม
 จง เต็ม คำ ตาม พระราช กฤษฎีกา (คือ โหม ประถม
 ผลิต เมีย) ถ้า ชายใด ทำ ชู้ ด้วย เมีย กลาง นอก ให้
 โหม โดย พระราช กฤษฎีกา ทำ ทำ ส่วน ยก เลี้ยว ส่วน
 หนึ่ง เขา ดี ส่วน ถ้า ชาย มัน ยัง รัก เมีย มัน มี ให้
 ประจาน ไชร์ ให้ เขา ดั้น โหม เข้า พระ คตัง ทดอง ถ้า
 หมึง ยัง ทำ ชู้ ด้วย ชาย คน เดียว ถึง สอง ทำ เต่า ไชร์ ให้
 โหม ทวี คุณ ถ้า ทำ ชู้ เปลี่ยน ชาย ขึ้น ให้ โหม ชาย
 ชู้ ชูาม ประถม ผลิต เมีย ”

คำอธิบาย

เมีย กลาง เมือง เมีย กลาง นอก อย่างไร นั้น ได้
 อธิบายใน หมวด ๒ ว่า ด้วย ลำดับ ชั้น ภรรยา แล้ว เมีย
 มี ชู้ ผู้ พ้อง ปรับ ชาย ชู้ แล้ว ผู้ จะ เดียง เมีย เมีย
 ไม่ ยิน ยอม ชย์ กับ ผู้ ต่อไป ก็ เปน อัน ชาติ จาก ผู้ เมีย
 ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๑๕ ร.ศ. ๑๑๘ “พ้อง ชาย ชู้
 ได้ เบย ปรับ แล้ว จะ ยัง คง เขา หมึง ไว้ เปน เมีย ไม่ได้ ”

ถ้า ผัว จะ เดียง เมีย อีก ต่อไป แด เมีย ก็ ยิน ยอม อยู่
กับ ผัว นิม จำ เป็น ผัว เมีย ก็น ต่อไป ถ้า เมีย มี ชู้ กับ
ชาย ชู้ เก่า อีก จึง ให้ ปรับ ชาย ชู้ เก่า ทว่า คุณ ถ้า
เมีย มี ชู้ กับ ชาย ชู้ ใหม่ จึง ปรับ ประถม ผิด เมีย
ต่อไป ถึง ผัว จะ เดียง เมีย แด เมีย ก็ ยอม อยู่ กับ ผัว แด
เมีย มี ชู้ อีก ผัว พ้อง ปรับ ชาย ชู้ ครั้ง ที่ สาม ไม่ได้.

อนึ่ง ผัว บดขยให้ เมีย ประพฤติไม่ดี ไป คบ กับ ชายอื่น
โดย ผัว รู้ แดไม่ ว่า ก่อว ถ้า เมีย ไป มี ชู้ กับ คน อื่น
ได้ ชื่อ ว่า ผัว ส้ม ยอม ผัว จะ พ้อง ให้ ปรับ ชาย ชู้ ไม่
ได้ ตาม คำพิพากษา ฎีกา ที่ ๒๕๘ ร.ศ. ๑๓๑ “ ผัว
ยอม ยอม ให้ เมีย มี ชู้ แด จะ พ้อง ชาย ชู้ ไม่ได้.

ผัว เมีย โกรธ กัน เมียหนี ผัวไป อยู่ เรือน อื่น แด
อยู่ ใน จังหวัด เดียว กัน กับ ที่ ผัว อยู่ ถ้า เมีย มี ชู้
ชาย ชู้ จะ แก้ว ว่า คนไม่ รู้ ว่า หญิง มี ผัว นั้น ไม่ได้
เพราะ เป็น หน้า ที่ ของ ชาย ชู้ จะ ต้อง สืบ ทว่า หญิง มี ผัว
หรือไม่ เห็น ได้ แด หญิง อยู่ กับ ผัว เก่า มี ได้ เกิด บุตร
แต่ มา อยู่ กับ ชาย อื่น มี บุตร ถึง สาม คน แด ผัว
เก่า จะ พ้อง ให้ ปรับ ใหม่ ชาย ชู้ ไม่ได้ ลักษณะ ผัว เมีย
บทที่ ๓๐ “ หญิง มี สาม เกิด บุตร ด้วย กัน แด
หญิง นั้นหนี ผัวไป ใน สถานที่ ไกล ที่ ไกล กัด หญิง นั้น

ไป มีมือใหม่ เกิด บุตร ก ก็ หา บุตร มี ได้ ก ก็ ให้
 ปรับใหม่ ชาย หญิง โดย พระราช กฤษฎีกา ถ้า หญิง นั้น
 อยู่ด้วย มือเก่า ยัง หา บุตร มี ได้ แต่ มือไป มี มืออื่น
 เกิด บุตร แต่ คน หญิง สอง คน ให้ ใหม่ ชาย หญิง โดย
 ประถม นิต เมีย ถ้า หญิง มี บุตร ด้วย มือใหม่ ตั้ง แต่
 ตาม คน ขึ้นไป จะ ปรับ เขา โทษ ชาย หญิง พัน มี ได้
 โผล่ บท นี้ ถ้า หญิง มี บุตร กับ มือเก่า แล้ว ถึง จะไป มี
 บุตร กับ ชาย ชู้ เกิด กว่า ตาม คน ก ก็ ก็ ยัง ต้อง ปรับ
 ชาย ชู้ฐาน ประถม นิต เมีย เว้นไว้แต่ มือเก่า จะ รู้ ว่า
 เมียไป ได้ กับ ชายอื่น มือไม่ พ้อง ร้อง ภายใน กำหนด
 ตาม เดิม ตาม ลักษณะ รับ พ้อง บท ที่ ๑๑ พัน กำหนด
 ขยาย ความ ที่ จะ พ้อง ให้ ปรับ ชาย ชู้ ได้.

ถ้า เมีย หัน มือไป ต่าง จังหวัด แต่ เมียไป ได้ กับ
 ชายอื่น แต่ บิด บัง ไม่ ให้ ชายอื่น รู้ ว่า ตัว มี มือ แต่
 ชายอื่น ก็ ไม่ รู้ ว่า หญิง นั้น มี มือ จะ พ้อง ให้ ปรับ ชาย
 ชู้ พัน มี ได้ ตาม ลักษณะ มือ เมีย บท ที่ ๒๕ “หญิง
 หัน มือไปต่าง เมืองใน รอบ รัชกาลเดมา จังหวัด ๑๖ หัวเมือง
 ซึ่ง กำหนดไว้ นั้น แต่ หญิง หัน โต เดมิ บอก ชาย ว่า มี
 มือ หัน มือมา ชาย มิ รู้ ทำ ชู้ ด้วย หญิง หญิง ทำ ชู้
 ด้วยชาย คือ หญิง สอง คือ ขึ้นไป แต่ จะ เขาโทษ แก่

ชาย นั้น มีได้ ถ้า ชาย รู้ว่า หญิง นั้น มี ผัว อยู่ นั้น
 ผัว มา รู้ด้วย ประการใด ๆ แล้ว ทำ ชู้ ด้วย ไซ้
 ให้ โหม ชาย ชู้ นั้น โดย พระราช กฤษฎีกา” บท นี ติ
 กับ บท ที่ ๒๐ ใน บท ที่ ๓๐ นั้น หญิง อยู่ ใน จังหวัด
 ที่ ผัว อยู่ ถึง ชาย ไม่ รู้ว่า หญิง มี ผัว ก็ ติ ชาย จะ
 แก่ ตัว ไม่ ได้ เพราะ เป็น น้า ที่ ของ ชาย จะ ต้อง สืบ
 ส่วน คู่ ถ้า หญิง หั้น ผัว ไป ต่าง จังหวัด ตั้ง ก่อ มา ใน
 บท นี ชาย ไม่ สามารถ จะ สืบ ส่วน ได้ ถ้า ชาย ไม่
 รู้ว่า หญิง มี ผัว ชาย แก่ ตัว ได้.

๒. ชาย ทำ ชู้ ด้วย เมีย ผู้ ไป ณรงค์ สงคราม หรือ
 ตาม เสด็จ พระเจ้า อยู่ หัว หรือ ไป ราชการ ทัศน
 ผัว เมีย บท ที่ ๓ “ผู้ ไป ราชการ ณรงค์ สงคราม โดย
 เสด็จ พระ ผู้ เป็น เจ้า ก็ ติ ไป ราชการ ก็ ติ อยู่ ภาย
 หลัง มี ผู้ มา ทำ ชู้ ด้วย เมีย ท่าน ไซ้ ให้ โหม ทวี คุณ.”

คำอธิบาย

ที่ ว่า ไป ณรงค์ สงคราม ตาม บท นี นั้น คือ ผู้ ที่ มี
 น้า ที่ ประจำ การ ต้อง ไป ใน เวลา มี การ สงคราม ที่
 ว่า โดย เสด็จ พระ ผู้ เป็น เจ้า ไป นั้น คือ ผู้ ที่ มี น้า ที่
 ประจำ การ ต้อง ตาม เสด็จ ไป

๓. ทำ ชู้ ด้วย เมีย ข้า ราช การ ที่ พระ เจ้า อยู่ หัว ไซ้
 ให้ ไป การ ณรงค์ สงคราม หรือ ไป สืบ เมือง ปดอม
 เมือง ถักชน ผัว เมีย บทที่ ๖๓ “ถ้า พระ ผู้ เปน
 เจ้า ไซ้ ไป ใน การ ณรงค์ สงคราม แต่ ไป สืบ เมือง ปดอม
 เมือง โกล ไกล ก็ ดี ภาย หลัง ถ้า ภรรยา ขัด สัน กังวอด
 ทุก ขบถ ปรวการ ไต ให้ บอด มุต นาย อาณา พยาบาท
 ให้ ช่วย กราม ทุก พระ เจ้า อยู่ หัว ถ้า หญิง มี ชู้ ผัว ไซ้
 ให้ โหม จตุร คุณ ให้ แก่ เจ้า ผัว จง สัน แล้ว ให้
 ดง โทษ ชาย หญิง ไต ขนาต”

คำอธิบาย

คำ ที่ ว่า ไป สืบ เมือง นั้น คือ ไป เปน ราช ทูต ใน
 ประเทศ อื่น. คำ ที่ ว่า ไป ปดอม เมือง นั้น คือ ไป ดู
 การ เมือง ของ ประเทศ อื่น. โผ บท นี้ ผิด กับ บท ที่ ๓
 เพราะ เหตุ ว่า พระ เจ้า อยู่ หัว ไซ้ ให้ ไป การ ณรงค์ สงคราม
 เช่น ผู้ ที่ สนิท เปน ทหาร พระ เจ้า อยู่ หัว ไซ้ ให้ ไป ใน
 งาน พระ ราช สงคราม เปน ต้น ถ้า เมีย ของ ผู้ ที่ พระ เจ้า
 อยู่ หัว ไซ้ ไป นั้น มี ชู้ ชาย ชู้ ถก ปรบ ถึง จตุรคุณ แต่
 ทง ดง โทษ ด้วย ไม่ เหมื่อน กับ ผู้ ที่ ไป ตาม หน้า ที่
 ราชการ คิง ที่ ก่อ มา ใน ข้อ ๒.

๔. ชาย ช่ม ช่ม เมีย ท่าน ถึง ข้าเรา ดักขณ ผู้
 เมีย บท ที่ ๑ “ชายใด ช่ม ช่ม ภรรยา ท่าน ถึง ข้าเรา
 ให้ โหม ฐาน ประถม มีต เมีย ทัว่คุณ”

กฎหมาย ดักขณ ฐานา มาตรา ๒๔๓ “ผู้ใด
 บังอาจ ใช้ อำนาจ ด้วย ก้าวถึง กาย หรือ ด้วย วาจา ชู
 เชื้อ กระทำ ข้าเรา ช่ม ใจ หญิง ซึ่ง มิใช่ ภรรยา ของ
 มันเอง ท่าน ว่า ผู้ นั้น ช่ม ช่ม ทำ ข้าเรา ต้อง ระวัง
 โทษ เจ้า ทุก ตั้ง แต่ มี หึง ช่ม ไป จน ถึง สิบ มี แดให้
 ปรับ ตั้ง แต่ ห้า สิบ บาท ขึ้นไป จน ถึง ห้า ร้อย บาท ด้วย
 อีก โศก หนึ่ง.

ผู้ใด ใช้ อำนาจ หลอกหลวง ทำข้าเรา ช่ม ใจ หญิง ซึ่ง
 มิใช่ภรรยา ของ มันเอง ท่าน ว่า มัน ช่ม ช่ม ทำ ข้าเรา มี
 ความผิด ต้อง ระวัง โทษ คู่ๆ กับ ที่ ว่า มา นั้น”

คำอธิบาย

ที่ ว่า ช่ม ใจ หญิง นั้น คือ หญิง แล่ตง ภริยา บัง
 กันไม่ยินยอม แต่ ชายใช้ ก้าวถึง กายต ปด้า หญิง หรือ
 ทำร้าย หญิง จน หญิงไม่ สามารถ จะ บังง กันได้
 หรือ ชาย ชู เชื้อหญิงให้ มี ความ กดัว จน หญิง รู้
 ลึก ว่า ถ้าไม่ยินยอม แล้ว หญิง จะ เป็น อัคราย
 หญิง จึง ยินยอม.

ที่ ว่า ชายใช้ อนุบาย หลอก ดวง ทำซ้ำเอา ขึ้นใจ หญิง นั้น
 เช่นใน เวลา มีต ชาย เข้าไปหา หญิง ให้หญิง เข้าใจ
 ว่า ชาย นั้น เป็น ผัว ของ หญิง หรือ ชาย หลอก ดวง ให้ หญิง
 คึดมั่วรา จน หญิง เมารั่ว ลืมตัว แล้ว ชาย ได้ ดวง ประเวณี
 กับ หญิง.

๕. ชาย ทำ ชู้ ด้วย เมีย ร่าง ท่าน กฎหมาย
 อักษรณ ผัว เมีย บท ที่ ๕๖ “ชายใด ทำ ชู้ ด้วย เมีย ร่าง
 ท่าน ให้ โหม ชาย ชู้ กิ่ง ประถม ผิด เมีย เป็น สิ้น โหม
 กิ่ง พนย กิ่ง เหตุ หญิง ตระเมิต มีท่า ตาม พระ ราช
 กำหนด มัน จะ ส้มัก อยู่ กับ ชาย ผู้ใด ก็ ตามใจ หญิง
 พัน แด”

คำอธิบาย

ที่ ว่า เมีย ร่าง นั้น คือ ผัว โกรธ เมีย และ ทัง เมีย ไป
 ตาม กฎหมาย อักษรณ ผัว เมีย บท ที่ ๔๖ “ถ้า ชาย
 อยู่ ทาง วัน หลิ่ง ให้ ผิด แต่ ใน ส้อม เดือน ถ้า ชาย
 อยู่ ทาง สาม วัน ให้ ผิด แต่ ใน หก เดือน ถ้า ชาย
 อยู่ ทาง เจ็ด วัน ให้ ผิด แต่ ใน แปด เดือน ถ้า ชาย อยู่ ทาง

สืบ ทำ วัน ให้ผิด แต่ ใน มี หนึ่ง ถ้า ชาย อยู่ ทาง
 เดือน หนึ่ง ให้ผิด แต่ ใน หนึ่ง มี กับ สี่ เดือน” เมื่อ
 พัน กำหนด แล้ว ชาย ไม่ มา หญิง อยู่ คน เดียว
 เรียกว่า เมียร้าง. ที่ ว่า เหตุ หญิง ละเมิด มี ทำ ตาม
 พระ ราช กำหนด พัน คือ ไม่ บอก ก่อ ราว เจ้า พนักงาน
 ผู้ ปกครอง ท้อง ที่ แล ส่ง ทว พัย ให้ ชาย ตาม ที่
 กฎหมาย บัญญัติ ได้ ถ้า หญิง มี ชู้ จึง ปรับ ชาย
 ชู้ กง ประถม ผิด เมีย ท่าน.

๖. พระ ภิ กษุ ดำ เนน ทำ ชู้ ด้วย เมีย ท่าน กฎหมาย
 ดั กษณ ผัว เมีย บท ที่ ๔๐ “พระ คุรุ ภิ กษุ ดำ เนน ผิด
 เมีย ท่าน ถึง ช้ำ เรา ชื่อ ว่า ปรา ชิก ให้ สัก อย ก เสีย
 แล้ว ให้ โหม โดย พระ ราช กฤษ ฎีกา.”

กฎหมาย พระ ส่ง ช้ บท ที่ ๔ “พระ ภิ กษุ ดำ เนน
 พุดจา ตี กา รูป ชี้ มี ความ เสน่หา รัก ไกร ทั้ง ๒ ฝ่าย จำ ผัส
 กาย กระ ทำ เมณ ธรรม เปน ปรา ชิก ให้ ลง โทษ เขียน
 พัน ณาการ ประจา น โทษ ทเวร บท ๓ วัน ทเวร เวือ ๓ วัน
 เพือ มี ให้ คุ เยียง อย่าง กั้น ทำ ตาย พระ ดำ ส่นา”

คำอธิบาย

กฎหมาย ดัชนี ฉบับนี้ แต่กฎหมาย พระสงฆ์
 สำหรับ ลงโทษ พระ ภิกษุ สามเณร ผู้ประพฤติ เป็น ปราชิก
 นั้น เป็น กฎหมาย บัญญัติไว้ ส่วน หนึ่ง สำหรับ
 ปราชปราช ผู้ประพฤติ อันเป็นทาง ทำตาย พระ พุทธเจ้า
 ไม่เกี่ยวกับ กฎหมาย ดัชนี ฮาญา มี คำ พิพากษา
 ฎีกา ที่ ๑๕๗๔ ร.ศ. ๑๓๑ “ภิกษุ เสด็จแม่คุณธรรม
 กับ ดัชนี มีโทษ ตาม กฎหมาย ดัชนี ฉบับ บก
 ที่ ๕๐-๕๑.”

๗. ชาย ทำ ชู้ ด้วย เมีย ข้าราชการ ที่ กราบ
 บังคม ทูล ตา บวช พระ ราชกำหนดใหม่ บก ที่ ๑๔ “ถ้า
 แต่ ข้าราชการ ทูลของ กราบ บังคม ทูล พระ กรุณา บวช ผู้ใด
 ต้อง ประเวณี ทำ ชู้ ด้วย หญิง อัน ดำเนิน ๓๓๓ เป็น พระ
 ราช ชุระ ปก บังต้อง ให้เสีย พระยศ พระ เกียรติไป
 ราช ฮาณา จักร ให้ ลง ราช ฮาญา ทั้ง ชาย ทั้ง หญิง”

คำอธิบาย

31/01/2585

ข้าราชการ ทูล ตา บวช ผิด กับ คน สำมัญ บวช
 เพราะ เหตุ ข้าราชการ ที่ ทูล ตา บวช นั้น เหมือน ผู้

นั้นได้ ไปราชการ บุตรี ภรรยา ของ ข้า ราชการ ก็
 ทูลดา บอง อยู่ใน พระราช ชูระ ทรง พระ กรุณา เขา
 พระ ทัยไธ พระ เศษ เศษานภาพ ปกเกล้า ๆ มีให้ ผู้ใด
 ทำ ช่ม เห่งได้ ถ้า หาก ผู้ใด ต้อง ประเวณนี้ ทำ ชู้ ด้วย
 หยิง ชัน อยู่ใน พระราช ชูระ ปก บ้าง ให้ เสีย พระยศ
 พระ เกียรติ จึง มีโทษ

ผู้ ถ่ม รุ ด้วย ผู้ กระทำ ผิด เมีย ท่าน

ผู้ ถ่ม รุ ด้วย ผู้ กระทำ ผิด เมีย ท่าน นั้น คือ ผู้ ที่
 ช่วย อุปการะ หรือ แนะ นำ ให้ ผู้ใด กระทำ ผิด ก่อน
 เวลา ที่ ผู้ นั้น กระทำ ผิด ก็ คือ หรือ เวลา ที่ ผู้ นั้น กำลัง
 กระทำ ผิด ก็ คือ

๑. ผู้ ชก ล้อ แด ผู้ ถ่ม รุ เปนใจ ให้ เมีย ท่าน มี ชู้
 ลักษณะ ผิด เมีย บท ที่ ๔ “ถ้า มี ผู้ ชก ล้อ ให้ โทษ
 ผู้ ชก ล้อ กง ผู้ ผิด เมีย ถ้า ผู้ใด เปนใจ ถ่ม รุ ให้ ทำ
 ชู้ ด้วย เมีย ท่าน ให้ โทษ กง ชก ล้อ”

คำอธิบาย

31/01/2585

ผู้ ชก ล้อ นั้น คือ ผู้ เปน นาย หน้า นำ คำ ของ ชาย
 มา พูด กับ หยิง แด หน้า คำ ของ หยิง มา พูด กับ ชาย

ให้มี ความ รักใคร่ กัน. ผู้เป่ใจ สมนุ้ นน เช่น ผู้ด
 ฤกษ์ยามแนว นำให้ ชาย พา เมีย ท่านไป ทำ ชู้ หรือ
 ผู้ ให้ ท่ ด้านกัน แก่ ชายที่ พา เมีย ท่าน มา ทำ ชู้ ตาม
 ตักษณ ผู้ เมีย บทที่ ๒๑ “ชายใด พา เมียไป ด้านกัน
 เรือน ญาติ พี่น้อง เพื่อน คู่ มั้น แง มั้น ทำ ชู้ ฮึง
 นน เจ้า เรือน รุ เห็น เปนใจให้ ด้านกัน มิได้ บอ ก แก่ ผู้
 แด นายบ้าน นายเมืองให้ ท่านรู้ ด้วย ประการใด พิจารณา
 เปน ตักษณ ไชร ท่านให้ ลงโทษ ถึง ผู้ชก ชื่อ”

๒. ญาติ ของ เมีย ที่ เปน เจ้า ของ เรือน ยอมให้
 เมีย ท่าน มี ผู้ใหม่ ใน เรือน คน หรือ ยก เมีย ท่านให้
 ชายอื่น ตักษณ ผู้ เมีย บทที่ ๕๒ “ถ้า ชาย หนึ่ง
 มี ทน ดิน อยู่ ด้วยกัน อยู่กิน เปน คู่ เมีย กัน แด
 วิวาท เคียด ฟุน กัน ชายไป จาก เรือน หนึ่ง มิได้นำ
 พา ช้า นาน พัน กำหนด แด ททรัพย์ สิ่ง ของ ๆ ชาย
 ยัง ระวัง ปน กัน ใน เรือน หนึ่ง ชาย มิได้ เขา มา ท่าน ว่า
 ชาย ยัง รัก หนึ่ง อยู่ จึง มิได้ เขา ททรัพย์ สิ่ง ของไป ท่าน
 ว่า ชาย ดงเมิด เปน แต่ โท โษ มา แชก จะ เขา เปน ชาต

ผู้เมีย ถ้าไม่ได้ ถ้าหญิงนั้นทำนอกใจ มีผู้อื่นไขว้
ให้ใหม่ พ่อแม่พี่น้องหญิงโดยรักดี”

คำอธิบาย

หญิงอยู่เรือนบิดา มารดา หรือญาติ ถ้าหญิง
นั้น มีผู้ใหม่ ดันนิษฐานว่า บิดา มารดา หรือ ญาติ
ผู้เป็นเจ้าของเรือนนั้น รู้เห็นยินยอมด้วย เพราะ
เหตุว่า การมีผู้ใหม่ มีไร้อกตอบกันเหมือนอย่าง
มีผู้ ถ้าเจ้าของเรือนไม่รู้เห็นยินยอมแล้ว หญิง
นั้นจะมีผู้ไม่ได้ เพราะฉะนั้นจึงให้ใหม่ พ่อแม่
พี่น้องหญิง ซึ่งเป็นเจ้าของเรือนโดยรักดี คำ
พิพากษาฎีกาที่ ๒๙๓ ร.ศ. ๑๓๑ “บิดา มารดา เขา
บุตรสาวที่เล่นภรรยาชายอยู่แล้ว ไปยกให้กับชาย
อื่น ให้ใหม่บิดา มารดาฐานรักดี” เจ้าของเรือน
ผู้สมควรพอใจให้เมียท่านมีผู้ ถ้าเป็นบิดา มารดา หรือ
ญาติ ของเมีย ถูกปรับมากกว่าผู้อื่น คือผู้
ปรับแต่เพียงคนเดียว แต่บิดา มารดา หรือ ญาติ
ของหญิงนั้น ถูกปรับฐานเป็นผู้รักดี

๓. ผู้สมรู้ ๕ ๖๕ ๖๕ ผู้กระทำความผิดทาง อาญา กฎหมาย
ลักษณะ อาญา มาตรา ๖๕ “ผู้ใด กระทำ การ ชุบ หนุม
แก่ผู้กระทำความผิด ประการ หนึ่ง ประการใด ทั้ง จะ ถ้าว
ต่อไปใน มาตรา ๕ นี้ คือว่า

(๑) ช่วยหา ช่องโอกาส หรือให้ ก้าว ฝ่า พานะ
หรือให้ความรู้ อัน เป็น อุปการะ แก่ การ ที่ กระทำ
ผิด นั้น ก็ คือ.

(๒) กระทำ การ อย่าง หนึ่ง อย่างใด ใน เวลา
ก่อน หรือ เมื่อ ขณะ ความ ผิด นั้น ได้ เกิด ขึ้น อัน เป็น
อุปการะ แก่ การ กระทำ ผิด นั้น ก็ คือ.

ท่าน ว่า ผู้กระทำความผิด ทั้ง ถ้าว มา ๕ เป็น ผู้สมรู้
ด้วยผู้กระทำความผิด แล อาญาที่ กฎหมาย บัญญัติไว้ สำหรับ
ความ ผิด นั้น เท่าใด ระวังโทษ มัน ผู้สมรู้ นั้น ท่าน
ให้ ถด จาก กำหนด ลง ส่วน หนึ่ง คงไว้ แค่ สอง ส่วน.”

คำอธิบาย

ผู้ผิด เมื่อ ท่าน ที่ กฎหมาย บัญญัติ ว่า มี โทษ
๕ นั้น เช่น กระทำ ผิด รุณ ช่ม ชน ชำเรา หรือ กระทำ
อนาจาร หรือ ชุบ ถาก ไป เพื่อ การ อนาจาร เป็น ต้น อัน

กฎหมายบัญญัติว่า เป็น ความ ผิด แต่ กำหนด โทษ ไว้ ๓๓
 เจน แต่ ผู้กระทำ มีโทษ เท่าใด ผู้สมรู้ ก็ มีโทษ สอง
 ใน สาม ส่วน ของ ผู้กระทำ ผิด.

บิตบัง เลือกใส่ เมีย ท่าน หรือ ผู้ผิด เมีย ท่าน

ผู้ใด รู้ อยู่ แล้ว ว่า เมีย ท่าน หรือ ผู้กระทำ ผิด เมีย
 ท่าน มา อยู่ เรือน ตน บิตบัง เมีย ท่าน และ ผู้กระทำ ผิด ไว้
 กัก หรือ เลือกใส่ เมียท่าน และ ผู้กระทำ ผิด ไป ที่อื่น กัด
 ผู้คน มี ความ ผิด.

๑. ผู้บิตบัง แต่ เลือกใส่ เมีย ท่าน ดักษณ ผัว เมีย
 บทที่ ๓๔ “เมีย ท่าน นั้น มา อยู่ ด้วย ใน เรือน ผู้ใด
 เจ้า เรือน เขา เมีย ท่าน ไว้ ถ้า แต่ เจ้า เมีย มา ตาม หา
 แต่ อ่ำพราง ว่า หาได้ มา อยู่ ไม่ อยู่ มา เจ้า เมีย มา
 พบ ใน เรือน ตน เล่า ท่าน ให้ โทษ เสมอ ดักพา เมีย
 ท่าน”

ดักษณ ผัว เมีย บทที่ ๓๓ “เมีย ท่าน นั้น มา อยู่
 ด้วย บิดา มารดา พี่น้อง ๆ เขา หมึง นั้น ไว้ แต่ เดือน
 ห้าง ถ้า แต่ เขาไว้ พบ เดือน ห้าง ไชร์ ท่าน ว่า มีชอบ
 ให้ ส่ง หมึง นั้น ให้ แก่ เจ้า เมีย ถ้า แต่ ชาย ผัว มา ตาม
 หา อ่ำพราง ไว้ ก็ ที่ ชุ่ม ชอน เสีย ก็ ที่ เลือกใส่

ไปด้วยประการใด ๆ ก็ดี ให้ใหม่ ผู้นั้น เป็น ชัย ณะเมต
 เหล่านี้ได้ ว่า ถ้าว ตาม นิต แดชอบ เขา เมีย ท่านไปเลือก
 ใสให้ ยาก แก่ ความ เมื่อง ท่าน”

ลักษณะ ถัก พาย บท ที่ ๒๘ “ผู้ใด เขา ผู้คน ทาย
 โทษ ถูก เมีย ท่าน ไปเลือกใส สุ่ม ซ่อม แห่งใด ๆ ก็ดี
 จับได้ พิจารณา เปน สัตย์ ท่านให้ เขา ค่า ตัว ตั้งใหม่
 ทอ คุณ ยก ทน ค่า ตัว ให้ แก่ เจ้า ของ เหลือ
 นั้น เปน สิ้นใหม่ ถึง พันยี่ กิ่ง”

คำอธิบาย

นำ ที่ เจ้า ของ เวียน ถ้า รู้ว่า เมีย ของ ผู้ใด นั้น
 มา อยู่ เวียน ตน ควร ต้อง บอก ให้ ผู้ เขา ทราบ ถ้า
 หาก คน ที่ มา พัก นั้น ไม่ เคย รู้ จัก กัน ก็ ควร จะ ชัก
 ตาม ได้ ถ้าง ดู ให้ รู้ เหตุ ก่อน แดชอบ บัด บังไว้ ตาม
 กฎหมาย ลักษณะ ถัก พาย บท ที่ ๒๘ “ได้ บุตรี ภรรยา
 ทาย ทายี ท่าน ใน สิบ วัน เคือนหนึ่ง โดย โทษ แดโทษ ควร
 ให้ ผู้ใด นั้น ได้ ตาม ภรรยา ทายี ทายี ให้ เขา ไป ส่ง
 ให้ แก่ เจ้า ทายี บตรี ภรรยา นั้น”

31/01/2565

๒๐. ผู้บังคับ เลื่อนได้ ผู้ผิด เมียท่าน เพื่อให้ พันธอาญา
 กฎหมาย ดัชนี อาญา มาตรา ๑๕๔ “ผู้ใด เจตนา
 จะช่วย ผู้อื่น ให้ พันธอาญา อัน ควร รับ ตาม กฎหมาย
 มันให้ ดำเนิน หรือ ช่วย เร้น ผู้กระทำ ผิด หรือ ผู้ต้อง
 ทาใน ความ ผิดไว้ ก้ ตี มัน ช่วย ด้วย ประการ ใด ๆ ให้
 ผู้กระทำ ผิด หรือ ผู้ต้อง ทาใน ความ ผิด นั้น หลีก ไม่ ให้ ถูก
 จับกุม ก้ ตี ท่าน ว่า มัน ผู้กระทำ ดัง เช่น ว่า มัน มี
 ความ ผิด ต้อง ระวัง โทษ จำคุก ตั้งแต่ เดือนหนึ่ง จนถึง
 ถึง สามปี แต่ ให้ ปรับ ตั้งแต่ สิบ บาท จนถึง สอง ร้อย
 บาท ด้วย อีก ไล่ต หนึ่ง”

คำอธิบาย

ผู้ ผิด เมีย ท่าน จะ ต้อง รับ โทษ อาญา มัน เช่น ผู้
 ขโมย ขี้ข้าว เมีย ท่าน หรือ ทำ อนาคต เมีย ท่าน
 หรือ อด ดาก เมีย ท่านไป เพื่อ การ อนาคต ถ้า เจ้าของ
 เวียน บัด บัง ผู้ ทำ ผิดไว้ หรือ ช่วย เลื่อนได้ ผู้ผิด ให้
 หลีก เดียงไป เพื่อให้ พันธ จาก การ จับกุม จึง มี โทษ
 ตาม มาตรา ๑๕๔ ถ้า บัด บัง หรือ เลื่อนได้ เมีย ท่าน ด้วย
 ต้อง มี โทษ อีก มาตรา หนึ่ง ดัง จะ กล่าว ใน ข้อ ๓.

๓. ผู้ที่รู้ชู้ว่า มีผู้พาเมียท่านไป โดยทุจริต แล้ว
 บิดบังเมียท่านไว้ กฎหมาย ทัชฌณ ชาฎา มาตรา ๗๗๖
 “ผู้ใดบังอาจพาเอาหญิง คนใด ไป เพื่อ การ ขนากว
 โดย มี นิตคร่าพาไป ด้วย กัดงัก กัด หรือ มีน ชู้เขม
 ให้ ไป ด้วย ความ กัดงัก กัด หรือ พาไป ด้วย ใช้ อุบาย
 ทุจริต ถัด ถอง ด้วย ประการใด ๆ กัด แต่ ผู้ใด ที่ รุ
 แล้ว ว่า หญิง คนใด มี ผู้พาไป โดย ทุจริต เช่น นั้น มีน
 บังอาจ ช้อน เร้น หญิง นั้นไว้ กัด ท่าน ว่า มีน ผู้กระทำ
 การ อย่างใด ๆ เช่น ว่า มา ใน มาตรา นี้ มีความ ผิด
 ต้อง ระวัง โทษ จำ กัด ตั้งแต่ หล เดือน ขึ้น ไป จนถึง เจ็ดปี
 แด ให้ ปรับ ตั้งแต่ ร้อย บาท ขึ้น ไป จนถึง พัน บาท ด้วย
 คุก ไล่ต หนึ่ง”

คำอธิบาย

ผู้รู้ชู้ว่า มีผู้พาเมียท่านไป โดยทุจริต แล้ว บิด
 บัง ช้อน เร้น เมีย ท่านไว้ เป็น พรรค พงก ภาย หลังการ
 มีโทษ เท่า กับ คัดการ เช่น ผู้ลักทรัพย์ แด ผู้รับ ของโจร.

หมวด ๑๐

วิธี ปรับใหม่ ผู้ ผิด เมีย ท่าน

๑. ปรับฐาน ผิด เมียใน ชั้น หมาก

คำอธิบาย

ตาม ตักขณ ผัว เมีย บท ที่ ๓๑๔ ให้ คัด ชั้น หมาก
กล่าว ตาม ๑๑ ชั้น ราคา ชั้น ละ เพื่อ เป็น เงิน
๑ บาท ๓๗ สตางค์ ชั้น หมาก หั้น ๕๐ ชั้น ราคา
ชั้น ละ ถึง เป็น เงิน ๑๒ บาท ๕๐ สตางค์ รวม
ชั้น หมาก กล่าว ตาม ๕๐ ชั้น หมาก หั้น เป็น เงิน ๑๓ บาท
๘๗ สตางค์ ให้ คัด ทักขณ เป็น เงิน ๒๗ บาท ๗๔ สตางค์
ให้ แก่ โจทย์ ครึ่ง หึ่ง เป็น เงิน ๑๓ บาท ๘๗ สตางค์
ยังคง เหลือ อีก ๑๓ บาท ๘๗ สตางค์ แบ่ง เป็น สิ้นใหม่
ถึง พันย กิ่ง คือ สิ้นใหม่ ๖ บาท ๘๓ สตางค์ พันย
๖ บาท ๘๓ สตางค์ โจทย์ ได้ ค่า ปรับ รวม เป็น เงิน ๒๐
บาท ๘๐ สตางค์ วิธี ปรับ อย่าง นี้ สำหรับ ใช้ เมื่อ ชาย

ขอ ทัญ และ หมั้น ทัญไว้ มีกำหนด แต่ง งาน แล้ว
 ยังไม่ถึงกำหนด ทัญ มี ชู้ จึงให้ปรับชายชู้ ได้ช้อย
 ว่า ผิด เมียใน ชั้นหมาก ที่ เป็น แต่ วิธ ปรับชายชู้ฐานผิด
 เมียใน ชั้น หมาก แต่ไม่ตัด ศักดิ์ที่ โสภณ จะ พ้อง เรียก ค่า
 เสียหาย อีก ส่วน หนึ่ง ซึ่ง โสภณ ได้ เสีย ไป ใน การ ลู่ ขอ
 แต่ง การ ที่ จะ แต่ง งาน ทัญ เช่น ปตุก เวียน หอ เป็น คั้น.

๓. ปรับ ฐาน ประถม ผิด เมีย

คำอธิบาย

ตาม พระราช กำหนด ก่อ บท ที่ ๖๕ ให้ ดู ว่า ชาย ผิด
 หรือ ชาย ชู้ ไตร จะ มี ยศ แด ศักดิ์นา สูง กว่า กัน ให้
 เขา ยศ แด ศักดิ์นา ช่าง ที่ มี ยศ แด ศักดิ์นา สูง หนึ่ง ^๕ ชั้น
 คง ปรับชายชู้ ^๕ คง นี้ คือ :-

เจ้า พระยา นา ๑๐๐๐๐ ชั้น อุดม ให้ปรับเป็นเงิน
 ๒๕๐๐ บาท

เจ้า พระยา นา ๑๐๐๐๐ ชั้น มัชฌิม ให้ปรับเป็นเงิน
 ๒๐๐๐ บาท

พระยา นา ๑๐๐๐๐ ชั้น ลำัญญู ให้ปรับเป็นเงิน
 ๑๖๐๐ บาท

พระทอง นว ๕๐๐๐ ให้ปรับเป็นเงิน ๑๒๐๐

บาท

พระทอง นว ๓๐๐๐ ให้ปรับเป็นเงิน ๙๖๐ บาท

พระทอง หัวเมือง นว ๒๕๐๐ ลง มา ถึง นว ๑๗๐๐

ให้ปรับ เป็น เงิน ๘๐๐ บาท

ขุน นว ๑๖๐๐ ลง มา ถึง นว ๑๒๐๐ ให้ปรับเป็น

เงิน ๖๔๐ บาท

ขุน หมื่น นว ๑๐๐๐ นว ๘๐๐ นว ๖๐๐ ให้

ปรับเป็นเงิน ๖๘๐ บาท

ขุน หมื่น นว ๖๐๐ ลง มา ถึง นว ๔๐๐ ให้ปรับเป็น

เงิน ๓๒๐ บาท

ถ้า คำนว ๔๐๐ ลง มา ถึง นว ๓๐๐ ให้ปรับเป็น

เงิน ๒๔๐ บาท

ถ้า คำนว ๒๐๐ ลง มา ถึง นว ๕ ไร่ ให้ปรับเป็น

เงิน ๑๖๐ บาท

ถ้า โจรภัย มี ศักดินา ตั้ง แต่ ๔๐๐ ไร่ ขึ้นไป ส่งเงิน
พินัย พระราชทานให้ โจรภัย (คือ โจรภัย ได้ คำนว ปรับ เต็ม)

ถ้า โจรภัย มี ศักดินา คำนว ๔๐๐ ลง มา ให้ แบ่ง คำนว ปรับ
เป็น สิบ โทม ครั้ง หนึ่ง พินัย ครั้ง หนึ่ง (คือ โจรภัย

ได้ค่าปรับครึ่งเดียว) เว้นไว้แต่ผู้ที่ค่านา ๔๐๐ ตง
มาพบ จะได้รับพระราชทานตราเครื่องราชอิสริยา
ภรณ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
เงินพิณัยแก่ผู้ที่ได้รับพระราชทานตราเครื่องราชอิสริ
ยาภรณ์นั้น (คือโทษได้ค่าปรับเต็ม).

ตามลักษณะผังเย็บท (ก) ถ้าชายทำชำด้วย
เม็บบางเมือง ให้ปรับเต็มตามพระราชกฤษฎีกา
นั้น คือปรับเต็มฐานประณมผิดเม็บบ้าง ชายทำชำ
ด้วยเม็บบางนอก ให้ปรับตามพระราชกฤษฎีกา
เต็ม ทำ ๕ ส่วนยกเสียส่วนหนึ่ง คือ ตั้งฐาน
ประณมผิดเม็บบ้าง ทำ ๕ ส่วนยกเสียส่วนหนึ่ง นอก
จากนี้ให้ดูในบัญญัติว่า ให้ปรับฐานประณมผิดเม็บบ้าง
ทั้งคุณหรือจักรคุณ ก็ตั้งฐานประณมผิดเม็บบ้าง
สองคุณหรือสี่คุณ.

ตามลักษณะผังเย็บทที่ ๓ บทที่ ๔ ที่ว่าให้ปรับ
ทั้งประณมผิดเม็บบ้าง คือ ตั้งฐานประณมผิดเม็บบ้าง
แบ่งครึ่งหนึ่ง. แต่ขอทว่าใหม่ทั้งเม็บบ้างมือถอยนม
หรือใหม่ทั้งเม็บบ้างสองคน คือ ตั้งฐานประณมผิด
เม็บบ้าง แบ่งทั้งในสี่.

๓. ปรับฐานละเมิด.

คำอธิบาย

ปรับฐานละเมิดนี้ สำหรับปรับบิดา มารดา แ
 ญาติของหญิง ซึ่งบิด บัง หรือเลือกใส่เมียท่านไป
 ตามลักษณะผู้ เมีย บทที่ ๒๒ วิช ปรับนั้น ตาม ลักษณะ
 กรรม ศักดิ์ บทที่ ๑๘ ดังนี้ คือ.

หากำกว่า ๒๐๐ ไร่ ลงมาปรับ ๒๐ บาท

หากำกว่า ๒๕๐ ลงมาถึง ๒๐๐ ปรับ ๒๒ บาท

หากำกว่า ๓๐๐ ลงมาถึง ๒๕๐ ปรับ ๒๗ บาท

๕๐ สตางค์

หากำกว่า ๓๕๐ ลงมาถึง ๓๐๐ ปรับ ๓๓ บาท

หากำกว่า ๔๐๐ ลงมาถึง ๓๕๐ ปรับ ๓๘ บาท

๕๐ สตางค์

หากำกว่า ๕๐๐ ลงมาถึง ๔๐๐ ปรับ ๔๔ บาท

หากำกว่า ๖๐๐ ลงมาถึง ๕๐๐ ปรับ ๕๐ บาท

๕๗ สตางค์

หากำกว่า ๘๐๐ ลงมาถึง ๖๐๐ ปรับ ๕๘ บาท

๖๔ สตางค์

หากำกว่า ๑๐๐๐ ลงมาถึง ๘๐๐ ปรับ ๕๓ บาท

๕๔ สตางค์

มาต่ำกว่า ๑๒๐๐ ลงมาถึง ๑๐๐๐ ปรับ ๕๘ บาท
๔๖๖ ต่ทางศ

มาต่ำกว่า ๑๔๐๐ ลงมาถึง ๑๒๐๐ ปรับ ๖๓ บาท
๑๕๕ ต่ทางศ

มาต่ำกว่า ๑๕๐๐ ลงมาถึง ๑๔๐๐ ปรับ ๖๘ บาท
มาต่ำกว่า ๑๖๐๐ ลงมาถึง ๑๕๐๐ ปรับ ๗๐ บาท
๔๗๖ ต่ทางศ

มาต่ำกว่า ๑๘๐๐ ลงมาถึง ๑๖๐๐ ปรับ ๗๒ บาท
๗๗๖ ต่ทางศ

มาต่ำกว่า ๒๐๐๐ ลงมาถึง ๑๘๐๐ ปรับ ๗๗ บาท
๕๔๔ ต่ทางศ

มาต่ำกว่า ๒๒๐๐ ลงมาถึง ๒๐๐๐ ปรับ ๘๒ บาท
๔๘๗ ต่ทางศ

มาต่ำกว่า ๒๔๐๐ ลงมาถึง ๒๒๐๐ ปรับ ๘๗ บาท
๑๖๕ ต่ทางศ

มาต่ำกว่า ๒๕๐๐ ลงมาถึง ๒๔๐๐ ปรับ ๘๘ บาท
มาต่ำกว่า ๒๖๐๐ ลงมาถึง ๒๕๐๐ ปรับ ๘๘ บาท

๓๑/๐๓/๒๕๖๕
๔๖๖ ต่ทางศ

มาต่ำกว่า ๒๘๐๐ ลงมาถึง ๒๖๐๐ ปรับ ๙๖ บาท
๙๗ อัตรา

มาต่ำกว่า ๓๐๐๐ ลงมาถึง ๒๘๐๐ ปรับ ๑๐๑ บาท
๙๘ อัตรา

มาต่ำกว่า ๓๕๐๐ ลงมาถึง ๓๐๐๐ ปรับ ๑๐๖ บาท
๙๙ อัตรา

มาต่ำกว่า ๓๖๐๐ ลงมาถึง ๓๕๐๐ ปรับ ๑๑๑ บาท
๑๐๐ อัตรา

มาต่ำกว่า ๔๐๐๐ ลงมาถึง ๓๖๐๐ ปรับ ๑๒๐ บาท
๑๐๑ อัตรา

มาต่ำกว่า ๕๐๐๐ ลงมาถึง ๔๐๐๐ ปรับ ๑๓๐ บาท
๑๐๒ อัตรา

มาต่ำกว่า ๑๐๐๐๐ ลงมาถึง ๕๐๐๐ ปรับ ๑๕๔ บาท
๑๐๓ อัตรา

มา ๑๐๐๐๐ ปรับ ๒๗๔ บาท ๑๐๔ อัตรา

๕. ปรับตาม กระเชียบ อายุ.

คำอธิบาย

31/01/2565

ตาม ตักษณ กรม ศักดิ์ บทที่ ๕ ได้ตั้ง ค่าตัว หญิง
ตาม กระเชียบ อายุ ตั้งแต่ อายุ เดือน หงษ์ ขึ้นไป

แต่ การ ที่ จะปรับ ฐาน บิดบัง หรือ ฐาน ถักพาดเบี่ยงทำน หรือ
เดือโกได้ เบี่ยง ทำน ตาม ลักษณะ ผัว เบี่ยง บท ที่ ๒๔

ลักษณะ ถักพาดเบี่ยง บท ที่ ๑ บท ที่ ๒๔ จึง คง ต้น คำ คือ

กระเชียร ชาย ตั้งแต่ ๑๓ ปีขึ้นไป เพราะ หญิง

ชาย คำ กว่า ๑๒ ปี ยัง มี ผัว ไม่ได้ จึง ไม่ ต้อง กล่าว

ถึง กระเชียร ชาย ของ หญิง ที่ คำ กว่า ๑๒ ปี.

หญิง ชาย ๑๓ ถึง ๑๕ ปี เงิน ๓๖ บาท

หญิง ชาย ๑๖ ถึง ๒๐ ปี เงิน ๔๐ บาท

หญิง ชาย ๒๑ ถึง ๓๐ ปี เงิน ๔๘ บาท

หญิง ชาย ๓๑ ถึง ๓๕ ปี เงิน ๕๔ บาท

หญิง ชาย ๓๖ ถึง ๔๐ ปี เงิน ๕๐ บาท

หญิง ชาย ๔๑ ถึง ๔๕ ปี เงิน ๓๖ บาท

หญิง ชาย ๔๖ ถึง ๕๐ ปี เงิน ๓๒ บาท

หญิง ชาย ๕๑ ถึง ๕๕ ปี เงิน ๒๘ บาท

หญิง ชาย ๕๖ ถึง ๖๐ ปี เงิน ๒๔ บาท

หญิง ชาย ๖๑ ถึง ๖๕ ปี เงิน ๑๖ บาท

หญิง ชาย ๖๖ ถึง ๗๐ ปี เงิน ๑๒ บาท

หญิง ชาย ๗๑ ถึง ๗๕ ปี เงิน ๑๐ บาท

หญิง ชาย ๗๖ ถึง ๘๐ ปี เงิน ๘ บาท

หญิง อายุ ๘๑ ถึง ๘๕ มี เงิน ๖ บาท

หญิง อายุ ๘๖ ถึง ๙๐ มี เงิน ๕ บาท

หญิง อายุ ๙๑ ถึง ๑๐๐ มี เงิน ๓ บาท

๕. ปรับเงิน พิษ

คำอธิบาย

ปรับเงิน พิษ ตาม ลักษณะ ผิด เมียนั้น คือ
 ปรับ ชาย ชูฐาน ประถม ผิด เมียนั้น แล้ว ถ้าผู้มีศักดิ์นา
 ค่ากว่า ๕๐๐ ไร่ลงมา ต้องแบ่งค่าปรับเป็น
 เงิน พิษ ครึ่งหนึ่ง หรือ ปรับ ชูฐาน ผิด เมียนั้นในชั้นหมาก
 กัด ก็ ปรับ ตาม กระเชียร อายุฐาน ดักพา หรือ เลี้ยงใต้
 เมียนั้น กัด ถ้าบทโทษนั้น ให้เป็นสินไหม
 ครึ่งหนึ่ง พิษ ครึ่งหนึ่ง ก็ให้แบ่งเงินค่าปรับนั้นให้
 แก่โจทก์ครึ่งหนึ่ง เป็นเงิน พิษ ครึ่งหนึ่ง แต่ปรับ
 เป็นเงิน พิษ แก่ผู้กระทำผิดในทางแพ่งนั้น ไม่เหมือนกับ
 กับ ปรับ เป็นเงิน พิษ แก่ผู้กระทำผิดทางอาญา ปรับ
 เป็นเงิน พิษ แก่ผู้กระทำผิดทางอาญานั้น ต้องดู
 ตาม กฎหมายที่บัญญัติว่า มีความผิดแต่กระหนดโทษไว้

กฎหมาย มาตรการใดให้ปรับ เป็น เงิน พินัย เท่าใด ศาล
 จะ ปรับให้ ค่า กว่า ที่ กฎหมาย บัญญัติไว้ ก็ ได้ หรือ
 ผู้ที่ กระทำ ผิด ถูก จำคุก แล้ว ศาล จะไม่ ปรับ เป็น เงิน
 พินัย ก็ได้ แต่ ศาล จะ เห็น สมควร ตาม กฎหมาย
 ดักษณ ฎาฎา ๒๓ “ใน กฎหมายนี้ บรรดา
 บท ที่ ท่าน กำหนด โทษ ทั้ง จำคุก แล ปรับ เป็น สอง ส่วน
 ให้ ศาล วินิจฉัย ตาม เหตุ การณ์ ถ้า เห็น สมควร จะ ยก
 โทษ ปรับ เสีย ให้ จำเลย รับ แต่ โทษ จำคุก ส่วน
 เดียว ก็ได้” ผู้ผิด เมื่อ ท่าน จะ ต้อง ลงโทษ จำคุก
 หรือ ปรับ เป็น เงิน พินัย คือ เช่น ผู้กระทำ ผิด ฐาน
 ข่มขืน กระทำ ข้ำเรา หรือ กระทำ อนุจาว หรือ ผิด ฎาฎ
 เมื่อ ท่านไป เพื่อ การ อนุจาว เป็น คดี เมื่อ ศาล
 ได้ ลงโทษ แล ปรับ เป็น เงิน พินัย แล้ว ผู้ผิดไม่มี เงิน
 ค่าปรับ ก็ ต้อง จำได้โทษ ตาม กฎหมาย ดักษณ ฎาฎา
 ๓๘ “ผู้ใด ต้อง ค่า พิพากษา ให้ปรับ แต่
 มิใช่ ค่าปรับ ภายใน สิบห้า วัน นับ ตั้ง แต่ วัน ค่า
 พิพากษา ถึง ที่ สุด นั้น ให้ยึด ทรัพย์สิน สมบัติ มันใช้
 ค่าปรับ หรือ มีฉนั้นให้เอา คิว มัน จำคุก แทน ค่าปรับ.
 แต่ การ จำคุก แทน ค่าปรับ เช่นนี้ ท่าน กำหนด

เป็นอัตรา ไร่ ไร่ ให้จำวันหนึ่ง แทนราคา ไร่ ไร่ บาท หนึ่ง
เป็นประมาณ แต่ห้ามมิให้จำทุกด้วยโทษฐานนี้
เกินกว่า ไร่ ไร่ ไร่ ไร่”

๖. ไร่ ไร่ ไร่ ไร่.

คำอธิบาย

ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ ในลักษณะนี้ มีอยู่
มาตราเดียว คือบทที่ ๓๐ ที่ว่า “ผู้ตายทวง
ใจทั้งใจ ศพยังอยู่ที่เรือน เมียมีใจกำหนดซัก
เอาชายมาสอน ให้ไหมชายสู่เป็นเมียสืบเด่น
ให้แก่ญาติเผ่าผู้ตาย” ราคาเบียดคือ ๑๐๐๐ ไร่
สืบเด่นเป็นเงิน ๑๒๕ บาท

หมวด ๑๑

วิธีพิจารณา คดี ผู้ เมีย

การ พิจารณา คดี ผู้ เมีย เหมือน การ พิจารณา
คดี ทงหลาย แต่ มี บาง อย่าง สำหรับ ใช้ แต่ จำเภาะ คดี
ผู้ เมีย อย่าง เดียว คือ คดี พ้อง ขย่า แด คดี ราช ฐ

คดี พ้อง ขย่า

๑. ผู้ ท จะ พ้อง ขย่า ได้ แต่ จำเภาะ ผู้ พ้อง
ขย่า เมีย แด เมีย พ้อง ขย่า ผู้ คน อื่น จะ พ้อง
แทนไม่ได้

คำอธิบาย

คดี อื่น ๆ ถ้า คือ ความ เป้น เด็ก หรือ ผู้ พน เพื่อน
ญาติ หรือ ผู้ ปกครอง คือ ความ นัน พ้อง แทน คือ ความ ได้
ตาม คำพิพากษา ฎีกา ที่ ๕๒ ร.ศ. ๑๒๙ “ถ้า ผู้ มี
ผู้ พน เพื่อน ได้ ทำ ฎีกา กับ ผู้ อื่น โดย ถูก หลอก ถอง
ญาติ ของ ผู้ มี ผู้ พน เพื่อน มี อำนาจ พ้อง ขอ ให้ ทำ ตาม

สัญญา นมโตะ” แต่ญาติ ของ ตัว ความ ที่ มี สติ พนเพื่อน
 จะ พ้องแทน ตัว ความ ให้ ย่ำ ชาติ จาก ผู้ เมีย ไม่ ได้ ตาม
 คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๔๗๖ ร.ศ. ๑๒๙ “มารดา หญิง
 ที่ เป็น ภรรยา ชาย จะ พ้อง ให้ ถูก ดำง ย่ำ ชาติ จาก
 ดำง ไม่ ได้ ถึง ถูก ดำง นั้น จะ เป็น คน เตี้ย จริต กัด
 มารดา ก็ ยัง พ้อง แทน ไม่ ได้.”

๓. พ้อง ย่ำ ต้อง อ้าง เหตุ ว่า ผู้ ได้ ทำ แก่ ตน อย่าง ไ
 ด้ มี เหตุ สอดคล้อง ย่ำ ได้ ตาม กฎหมาย จึง จะ พ้อง
 ย่ำ ได้.

คำอธิบาย

แต่ เต็ม หญิง ขอ ย่ำ ชาย ผู้ พิพากษา คัด สิ้น ให้
 ย่ำ กัน ได้ มี ใน บาน พันก กฎหมาย (กฎหมาย
 ราชบุรี เดิม หน้า ๓) “เรื่อง นาง บ่อม ภรรยา
 นาย บุญ ศรี มี ชู้ แต่ พ้อง ย่ำ นาย บุญ ศรี ถูก ชน
 ปฤกษา ว่า เป็น หญิง ย่ำ ชาย ให้ นาง บ่อม ชาติ จาก
 ผู้ เมีย กับ นาย บุญ ศรี ตาม กฎหมาย จึง ทรง พระ กรุณา
 ตรัส ว่า หญิง นชดใจ ชาย แล้ว มา พ้อง ย่ำ ชาย ถูก

ขุนปลุกษาให้ช้อย่ากินนั้น หาเป็นบุคิขรรณไม จึงมี
 พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ถูกขุนชำระ
 กฎหมาย” แต่มีบัญญัติในลักษณะนี้ เมื่อกว่าด้วย
 ข่ายประพาศ์อย่างไร เป็นเหตุสมควรให้หญิงพ้อง
 ช้อย่าได้ หญิงจะพ้องช้อย่าเฉยๆ โดยไม่มีเหตุสมควร
 นั้นไม่ได้ คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐ ร.ศ. ๑๒๑ “เมีย
 จะพ้องช้อย่าแล้ว ต้องมีเหตุอันสมควรจึงจะช้อย่าได้”

๓. คำตัดสินคดีพิพาทษาให้ผัวเมียช้อย่าขาดจาก
 กันแล้ว ถึงฝ่ายหนึ่งจะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปก็ได้ เมื่อ
 คำตัดสินคดีพิพาทษาทับสุดยี่ ตามคำพิพาทษาศาลเดิม
 คดีเป็นเสร็จขาดแล้ว ให้นับวันตั้งแต่วันคำตัดสิน
 ได้พิพาทษาให้ช้อย่า เป็นอันขาดจากผัวเมียกัน.

คำอธิบาย

ข้อสำคัญในเรื่องนี้คือ เมื่อคำตัดสินคดี
 พิพาทษาให้ช้อย่าขาดจากผัวเมียกันแล้ว ถ้าเมียนั้น
 จะไปได้ชายอื่นก่อนศาลสูงยังไม่ได้พิพาทษาเด็ดขาด
 ชายนั้นจะเป็นชายคู่หรือไม เพราะตนนั้นจึงต้องดู

ว่าฉันขาดจากผิวเมื่อกันเมื่อไร ถ้าศาลสูงได้
พิพากษา ทบี่ สัตย์ ตาม คำพิพากษา ศาลเดิม คดี เป็น เด็จ
ขาดแล้ว นับ วันขาด จาก ผิว เมื่อกัน ตั้ง แต่ วัน ที่ ศาล เดิม
ตัดสิน หญิง จะไป ได้ กับ ชาย ขึ้น ก็ ไม่ เรียก ว่า เป็น ชาย
ชู้ ถ้า ศาล สูง ไม่ ได้ พิจารณา ทบี่ สัตย์ ตาม คำพิพากษา
ศาลเดิม แต่ เห็นว่า ยัง ไม่ มี เหตุ สัมควร จะ ตัดสิน ให้ อย่า
ได้ ผิว เมื่อกัน ก็ ยัง ไม่ ขาด จาก กัน เมื่อกัน ไป ได้
กับ ชาย อื่น ก็ เรียก ว่า เป็น ชาย ชู้ ผิว พอง ปรับ ชาย
ชู้ ได้ ตาม คำพิพากษาฎีกา ที่ ๘๘๕ ฎ.ศ. ๑๓๑
“เมื่อกัน พอง อย่า ศาล เดิม ตัดสิน ให้ ผิว เมื่อกัน อย่า ขาด จาก
กัน ศาล อุตธรณ์ ตัดสิน ยืน ศาล ฎีกา วินิจฉัย ว่า
ให้ นับ วัน อย่า จาก ผิว เมื่อกัน ต่อ คดี อุตธรณ์ เป็น ที่ สิ้น
ตั้ง นั้น มี ชอบ ใน คำ ตัดสิน ศาล มณฑล มี ศักมาศ วัน
เดือน ปี ที่ ตัดสิน ให้ ขาด จาก ผิว เมื่อกัน แล้ว ศาล
สูง ได้ พิจารณา ยืน ตาม นั้น ควร ต้อง นับ แต่ วัน ที่
ศาล เดิม ได้ ตัดสิน ให้ อย่า ขาด จาก กัน.”

๔. คดี พอง อย่า ถึง จะ ไม่ มี ทน ทน พย ก็ คดี

ความ ทน เกต ๖ ถวาย ฎีกา ได้ เสมอ.

คำอธิบาย

คดีฟ้อง ชำนาญ กับ ฟ้อง เรียม ททรัพย์ หรือ เรียม คำ
 ปรัมย์ เป็น พันย ถ้า เป็น คดี ฟ้อง เรียม ททรัพย์ หรือ เรียม
 คำ ปรัมย์ เป็น เงิน พันย ไม่เกิน ๔๐๐ บาท ศาล อุทธรณ์
 ได้ ปฤษา ทบัตย์ ศาลต่าง หรือ แต่เพียง แก่ ใจ เด็กน้อย
 ห้าม มิให้ คู่ความ ทุด เถดำ ๆ ถวาย ฎีกา ด้วย บัณฑำ ข้อ
 เท็จ แถ จริง เว้นไว้ แต่ ศาล อุทธรณ์ อนุญาต หรือ
 เสนอ บัด หรือ สุ่มท เทศำภิบาล หรือ เจ้า กรม
 อัยการ หรือ เมติ บัณฑิต ๒ นาย ลง ชื่อ รับ รอง ใน
 ฎีกา ให้ ศาล ฎีกา รับ ฎีกา ไว้ พิจารณา ได้ แต่ คดี
 เรื่อง ฟ้อง ชำนาญ คู่ความ ทุด เถดำ ๆ ถวาย ฎีกา ได้
 เสนอ พระ ราช บัญญัติ ดัชนี พิจารณา ฎีกา อุทธรณ์
 พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๑๓ “คดี ฟ้อง พิกษา กัน ทุน
 ททรัพย์ เกิน ถำ ๔๐๐ บาท ขึ้นไป หรือ คดี พิกษา ด้วย
 มุด ฟ้อง ชำนาญ ๆ ด ๆ ซึ่ง เป็น แพนก ต่าง หาก นอกจาก
 คดี ฟ้อง เรียม ทุน ททรัพย์ นั้น ท่าน อนุญาต ให้ รับ ฎีกา คู่
 ความ ไว้ พิจารณา บังคับ บัญชา ได้”

31/01/2555

๕. ฟ้อง ชำนาญ กับ เรียม หึง แถ แต่ ใน เรื่อง นั้น
 ยัง ไม่ ได้ ว่า ถำว ถัง เรื่อง ททรัพย์ แถ ศาล ได้ คัดสิน ให้ ชำนาญ

ขาดจากผิวเมื่อกันแล้ว ภายหลังจะมาฟ้องขอแบ่ง
ทรัพย์ระหว่างผิวเมื่อกันอีกเรื่องหนึ่งก็ได้.

คำอธิบาย

การฟ้องขอแบ่งทรัพย์รวมในจำนวนเดียวกันก็ได้ หรือจะฟ้องขออย่าเสียก่อน ภายหลังจึงฟ้องขอแบ่งทรัพย์ก็ได้ แต่ศาลต้องพิจารณาในเรื่องขออย่าเสียก่อน ว่ามีเหตุสมควรอย่าได้หรือไม่ ถ้าฟ้องรวมกันทั้งอย่าด้วยและขอแบ่งทรัพย์ด้วย ศาลพิจารณาเห็นว่ามีเหตุควรอย่าได้ จึงจะได้พิจารณาเรื่องทรัพย์ต่อไป ถ้าศาลเห็นว่าไม่มีเหตุสมควรตัดสินให้อย่าแล้ว ก็ไม่ต้องพิจารณาถึงเรื่องทรัพย์ต่อไป เพราะฉนั้นผู้ที่ฟ้องรวมกันทั้งอย่าด้วยและขอแบ่งทรัพย์ด้วยย่อมจะเสียเปรียบ ถ้าศาลตัดสินยกฟ้องในเรื่องอย่าแล้ว ก็ต้องเสียเงินค่าธรรมเนียมขึ้นศาลตามจำนวนทรัพย์ที่ขอแบ่งโดยไม่ได้รับผลอะไร คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๕ ร.ศ. ๑๑๙ “ฟ้องขออย่าควรหนึ่งเรื่องหนึ่งแล้ว ภายหลังฟ้องขอแบ่งทรัพย์อีกเรื่องหนึ่งก็ได้”

๖. เวลาพิจารณาเรื่อง ขอแบ่งทรัพย์สินเมื่อ ย้ายขาด
จากพ่อแม่กัน ทรัพย์สินอยู่กับฝ่ายใด นำที่ของอีกฝ่ายหนึ่ง
จะต้องร้อง คัด ค้าง ให้เรียกทรัพย์สินจากฝ่ายนั้น
มาแบ่ง.

คำอธิบาย

เช่น ผู้ฟ้อง เรียกทรัพย์สินจากแม่ มาแบ่ง ถ้าแม่
เห็นว่าทรัพย์สินอยู่ที่พ่อก็มี นำที่ของแม่จะร้องขอ
ให้ศาลเรียกทรัพย์สินจากพ่อมาแบ่ง ถ้าแม่ไม่ร้อง
ขอ ดังนั้น ศาลจึงจัดแบ่งทรัพย์สินที่อยู่กับแม่ฝ่าย
เดียว ไม่จัดจนถึงทรัพย์สินที่อยู่ในมือพ่อ ตามคำ
พิพากษาฎีกาที่ ๒๒๗ ร.ศ. ๑๓๓ “ผู้ฟ้องอย่า
แต่เรียกทรัพย์สินที่อยู่ในมือแม่มาแบ่ง แต่ไม่ยอม
แบ่งทรัพย์สินที่อยู่ในมือพ่อ.”

๗. ผู้แม่ต่างมีสินเดิมด้วยกัน เวลาจะย้าย
กัน ฝ่ายใดขายสินเดิมของคนเสีย ฝ่ายหนึ่งจะคัด
ค้านไม่ยอมให้สินเดิมใช้เดิม นำที่ผู้คัดค้านจะ
ต้องสืบว่า ฝ่ายนั้นเอาสินเดิมไปบ้างหรือชู้ หรือให้
ญาติของเขาไป.

คำอธิบาย

ทรัพย์ ระหว่าง ผู้ เมีย ฝ่ายใด เขา สิ้น เดิม ของ
 คน จำหน่ายไป แล้ว กฎหมาย ดัชนีฐาน ว่า ฝ่าย นั้น
 จำหน่าย เพื่อ เลี้ยงดู กัน เว้น แต่ ฝ่าย หนึ่ง จะ สืบ ให้ ได้
 ความ ว่า ฝ่าย นั้น ได้ จำไป บำเรอ ชู้ หรือ ให้ ญาติ คน ไป
 ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๕๕๗ พ.ศ. ๒๔๕๘ “เมื่
 ชาย สิ้น เดิม ของ คน เลี้ยง ใน ระหว่าง อยู่ กับ ด้วย กัน ถ้า
 ไม่ ปรากฏ ว่า ชาย ใน การ บำเรอ ชู้ หรือ ให้ แก่ ญาติ ของ ฝ่าย
 เมีย ไป พึง ว่า ชาย เพื่อ เลี้ยง ดู กัน เวลา ย่า ต้อง
 หัก สิ้น สมรส ใช้ เดิม ที่ ชาย เลี้ยง ก่อน.”

๘. ผู้ เมีย ย่า กัน ได้ ว่า กล่าว ใน ศาล เรื่อง ทรัพย์
 ครอง หนึ่ง แล้ว ฝ่าย หนึ่ง จะ มา พ้อง เรื่อง ทรัพย์ กัน
 อีก ไม่ได้.

คำอธิบาย

เวลา จะ พ้อง ขอ แบ่ง ทรัพย์ เป็น หน้าที่ ของ ผู้ พ้อง
 จะ ต้อง ดู ว่า ทรัพย์ อยู่ ที่ ไต บ้าง ต้อง พ้อง เลี้ยง ครัว
 เดียว กัน เพราะ สิทธิ ที่ จะ พ้อง ขอ แบ่ง ทรัพย์ มี ครัว

เคียง เท้า พ้น เว้นใจ แต่ ฝ่าย หงษ์ จะ ยัก ยอก ทرفฟ์
 ซ่อน เร้นไว้ จึง จะ เป็น คดี ใหม่ ชัก เรื่อง หงษ์ ฐาน
 ยัก ยอก ทرفฟ์ พ้อง เรียก ทرفฟ์ ที่ ฝ่าย หงษ์ ยัก ยอก
 ไป พ้น มา แบ่ง ถ้าไม่ ปรากฏ ว่า ฝ่าย หงษ์ ทำผิด ฐาน
 ยัก ยอก ซ่อน เร้น ทرفฟ์ ไว้ เมื่อได้ ว่า กล่าว ถึง เรื่อง
 ทرفฟ์ จน ศาลได้ ตัดสิน เด็ดขาด แล้ว ภายหลัง จะ
 ปรากฏ ว่า ยังมี ทرفฟ์ อยู่ ที่ ฝ่ายใด อีก จะ พ้อง ขอให้
 เรียก ทرفฟ์ พ้น มา แบ่ง ปัน อีกไม่ได้ ตาม คำ พิพากษา
 อุฎา ที่ ๕๓ ร.ศ. ๑๒๗ “ผู้ เมียได้ หย่า กัน แลได้
 ว่า กล่าวกัน ในศาล เรื่องทرفฟ์ ไป ครัง หนึ่งแล้ว ภายหลัง
 จะ มา พ้อง เรื่อง ทرفฟ์กัน อีกไม่ได้ ถึง แม้ ว่า ทرفฟ์
 ที่ จะ พ้อง กัน ใหม่ นี้ ไม่ได้ อยู่ใน บัญชี เดิม ก็ ต.”

๔ ผู้ เมีย หย่า กัน แลแล้ว แต่ ยัง ไม่ได้ แบ่ง ทرفฟ์
 ฝ่ายใด จะ พ้อง แบ่ง ทرفฟ์ ต้อง พ้อง ภายใน กำหนด
 ๑๐ ปี.

คำอธิบาย

ผู้ เมีย หย่า กัน แลแล้ว ถ้า มี ทرفฟ์ เกี่ยวอยู่ กับ ฝ่ายใด
 เหมือน ณ ฐัน ต้อง พ้อง ใน กำหนด ๑๐ ปี ถ้า พ้น
 กำหนด แลแล้ว หมาด สิทธิ จะ พ้อง ขอ แบ่งได้ ตาม คำ

พิพากษาฎีกาที่ ๔๐๘ ร.ศ. ๑๓๘ “ผู้ไม่เลี้ยงเมีย ๆ
ไปมีตัวใหม่ แต่ไม่ได้ฟ้อง ขอแบ่งทรัพย์เกินกว่า
๓๐ ปี พันกำหนดกฎหมายจะเรียกเอาได้.”

คดีชายชู้

๓. ผู้มีสิทธิ์ฟ้องชายชู้ได้ แต่จำเพาะผู้คนเดียว
คนอื่นจะฟ้องแทนไม่ได้.

คำอธิบาย

คดีชายชู้ เป็นคดีจำเพาะผู้คนเดียว จะฟ้องผู้
อื่นว่าล่วงประเวณีทำชู้ด้วย ภรรยา ของ ตน ได้ เหมือน
คดีชู้หา คนอื่นจะฟ้องแทนไม่ได้ ผู้ไป กิจ ชุระ
ต่างเมืองได้ฝากให้ญาติช่วยระวังรักษาเมียของตน ถ้า
เมียมีชู้ ญาติผู้ระวังรักษา มีสิทธิ์ฟ้อง แต่จับชาย
ชู้ ซึ่งล่วงทำเข้า มาในบ้านที่ เมีย อยู่ ไป ส่ง ให้เจ้า
พนักงาน แต่แจ้งความไว้ ต่อเจ้า พนักงาน เป็น คำนับ
ผู้ มา เมื่อใด จึงให้ผู้ฟ้อง ตาม ตักษณ ผู้เมีย บท
ที่ ๑๔ “หญิงใดผู้ไปราชการ แต่ไป กิจ ชุระ ค้า
ขาย ต่าง เมือง อยู่ภายใน หองเมีย มีชู้ชายอื่น แต่

พี่น้องแห่งผิวเข้มชายชู้ นั้น ไต่ ไชวี่ ท่านว่าให้กฎหมาย
ไว้ยัง พัง ลูกา เจ้า เมือง ไทวี่ ต่อ เมื่อใดผิว มา
จะหา ความให้หา โดยขนาด”

๓. คดี พี่อง ชายชู้ ถ้าผิว มิได้ เห็นเอง มีแต่
ผู้บอก เต่า ว่า เมีย มีชู้ ให้ ศาล เรียก ผู้บอก เต่า มา
ไต่ ส่วน คู่ ก่อน ถ้า ผู้บอก เต่า รับ สัม พียง จึง
ให้ เรียก ตัว จำเลย มา พิพากษา.

คำอธิบาย

การ พิพากษา คดี เรื่อง ชายชู้ ต้อง เรียก พยาน ผู้
บอก เต่า มาไต่ ส่วน ก่อน เพื่อ จะ กัน มิให้ พ้อง กัน โดย
ไม่มี มูล ชน เปน ทาง ทำให้ เสีย ชื่อ เสีย เกียรติยศ
เกียรติคุณ ของ ผู้ถูก พ้อง ลักษณะ รับ พ้อง บท ที่ ๒๓
และผู้ รับ พ้อง กต่าง ไทวี่ กัน มี ผู้บอก เต่า ว่า ชาย
มา ทำชู้ ด้วย ภรรยา มิได้ เห็น แก่ จัก ชู้ แต่ มี แต่ ผู้
บอก เต่า ท่านให้ เรียก หา เอา ตัว ผู้บอก เต่า นั้น มา
ถาม ก่อน ถ้า ผู้บอก เต่า รับ สัม พียง จึงให้ เอา
ตัว ผู้ต้อง พิพาก มา พิพากษา ว่า กต่าง กับ ผู้บอก เต่า สัม

ไป ถ้าผู้บอกเล่ามีรับ อย่า พึ่ง ให้พิจารณา สืบไป
 เดย” คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๒ พ.ศ. ๒๔๕๘
 “คดี ชาย ชู ใจทย์ พ้อง ว่า มี ผู้บอกเล่า ต้อง สืบ พยาน
 ผู้บอกเล่า เสีย ก่อน จึง ตั้ง พ้อง”

๓. พ้อง ว่า จำเลย ทำ ชู้ตั่วย เมีย ตน ต้อง ถ่วง
 ใน พ้อง ให้ ชัด เจน ว่า ทำ ชู้กัน วันใด แด่ ที่ใด.

คำอธิบาย

การ พิจารณา คดี ชาย ชู ต้อง ให้ จำเลย รู้ ข้อ
 ความ ใน พ้อง ให้ ชัด เจน เพื่อ มี โอกาส แก้ ตัว ได้ ถ้า
 ใน พ้อง ไม่ ได้ ถ่วง ว่า ทำ ชู้ เวลาใด ที่ใด เป็น พ้อง
 เค็ดือบ คตุม ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๔๘๕
 ร.ศ. ๑๓๑ “พ้อง เค็ดือบ คตุม ไม่มี วันคืน ไม่มี
 กำหนด ที่ ใจทย์ ได้ รู้ เหตุ ว่า จำเลย ทั้ง สอง ทำ ชู้กัน
 เพราะ กฎหมาย ประเพณี พ้อง หา ชาย ชู ย่อม หา ได้ ย
 พิเคราะห์ ถึง เวลา ว่า จะ ต้อง ถกษณ คดี พ้อง หรือ ไม่ จึง
 ตัด ต้น ให้ ยก พ้อง ของ ใจทย์”

๔. โจทย์ฟ้อง ว่า จำเลยทำ ชู้ เมื่อใด โจทย์จะ
ขอ อ้าง พยาน ชั้น ๑ เห็น ว่า จำเลยทำ ชู้ กับ ใน วัน
ภายหลัง ฟ้องไม่ได้.

คำอธิบาย

คดีฟ้อง ชาย ชู้ แต่ จำเลยได้ ให้ การแก้ ฟ้อง แล้ว
โจทย์จะ สืบ พยาน ที่ ๑ เห็น ภายหลัง ว่า จำเลยทำ ชู้ ออก
ผิดกับ ฟ้อง เดิมไป นั้นไม่ได้ เว้นไว้แต่ โจทย์จะ ฟ้อง เพิ่ม
เติม ชั้นใหม่ ว่า จำเลยได้ทำชู้ ใน วัน ภาย หลัง ฟ้อง
อีก แต่ ต้อง ให้ จำเลยให้ การ แก้ ตัว ใน ชั้น ที่ โจทย์ ฟ้อง
เพิ่มเติม แต่ สืบ พยาน ใหม่ ใน ชั้น ฟ้อง เพิ่มเติม คำ
พิพากษาฎีกาที่ ๕๘๕ ร.ศ. ๑๓๑ “เมื่อ สืบ พยาน
คดี ชาย ชู้ ชั้น เดิมไม่ได้ ความ สม โจทย์ โจทย์ ยื่น คำร้อง
ขอ อ้าง พยาน ชั้น อีก ศาลก็ อนุญาต ให้ สืบ ได้ ความ
เป็นเงา ว่า จำเลยแสดง ภิรชา เป็น ชู้ ล่วง ใน ระหว่าง พิจารณา
ซึ่ง เป็น เวลา ภาย หลัง ฟ้อง กรณี เดิม ทำ คง นเหมือน
ให้ ฟ้อง ใหม่ จำเลยไม่มี โอกาส แก้ การ ที่ ศาล
อนุญาต ให้ โจทย์ สืบ ใหม่ น บังคับ ผิด กระบวน ความ
เป็น การ ให้ สืบ นอก ประเด็น ทั้ง สิ้น ”

๕. ผู้ฟ้อง ว่าชาย เป็นชู้ด้วย เมียของตน พิจารณา
 ได้ความ ว่าชาย นั้น เป็นชู้จริง แต่ปรากฏ ว่าผู้
 กดบ ตีกับเมีย ของ ตน ใน ระหว่าง พิจารณา ก่อน เวลา ศาล
 คัด สั้น ให้ศาล คัด สั้น ปรับชายชู้ เงิน ค่าปรับ
 ที่ ผู้ฟ้อง ได้ จาก ชายชู้ ยกไว้เป็น หอวง ทั้ง สั้น.

คำอธิบาย

ข้อ นี้ มี ใน ลักษณะ ผู้เมีย บทที่ ๑๕ “หญิงใด ทำ
 ชู้ นอกใจ ผู้ เมีย รู้ เห็น ประการใด ให้ผู้ภ
 ษณา การ พิจารณา เมื่อ ส่วน ศัพท์ ขบ แท้เป็น
 สัตย์ ว่า ชาย ทำชู้ด้วย เมีย มันจริงไซ้ ยังมีได้
 ขอต สั้น ใหม่ พิษัย แต่ ชาย ผู้เมีย นั้นได้ ดู ทาเมีย ตน
 ใน ศาลการไซ้ ท่าน ว่าชาย ผู้เมีย นั้น ทำ มีชอง ระบอบ
 ความ เมือง ท่าน แต่ให้พระ ผู้ภษณาใหม่ ชายชู้ นั้น
 จงเต็ม แต่ สั้นใหม่ ซึ่ง เจ้า ผู้จะได้นั้น อย่าให้
 แก่ เจ้า ผู้เอง ให้เขา เข้าพระ คง หอวง จง สั้น
 เพราะ มัน รักเมีย มัน จะ มาหา ความ แก่ ท่าน เขยใด
 ชายชู้ผู้ผิด เมีย นั้นไซ้ อย่า ให้เขย ทำ ร้ายเมีย ท่าน
 ยัน อยู่ ใน แผ่นดิน พระเจ้า อยู่หัว”

๖. การพิจารณา คดี ชายชู้ เหมือน คดี อาญา
ถ้า ยัง มี ความ สง่ไสย แล้ว ต้อง ยก ประโยชน์ แห่ง
ความ สง่ไสย ให้แก่ หญิง.

คำอธิบาย

คดี เรื่อง ชายชู้ นั้น ถ้าพิจารณาได้ ความ จริง
แล้ว หญิง จะ ต้อง ถูก รับ ทรัพย์ สมบัติ ด้วย และ
จะ เสีย ชื่อ เสียง ไป จน คดออก ชีวิต เหมือน เปน การ
ดงโทษ แก่ หญิง เพราะ ฉนั้น ถ้า ยัง มี ความ สง่ไสย อยู่
ไม่ แน่ใจ แล้ว ควร จะ ยก ประโยชน์ ให้แก่ หญิง
ตาม คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔๐ ร.ศ. ๑๓๑๘ “ใน คดี
เรื่อง ชาย หา ว่า หญิง มี ชู้ ถ้า พิจารณาได้ ความ ชัด
เจน แน่ แก่ใจ ไม่ได้ แล้ว ต้อง ตัด สิน ยก ผล ประโยชน์
แห่ง ความ สง่ไสย ให้แก่ หญิง เช่น อย่าง เดียวกับเกณฑ์
ดงโทษ จำเลยใน ทาง อาญา ซึ่ง ต้อง ปล้วย ตัว
จำเลยไป”

๗. กำหนด อายุ ความ พ้อง ชายชู้ นับ แต่ วันที่
ผู้ รุ้ แน่ใจ ชาย นน ได้ ทำ ชู้ ด้วย เมีย ของ ตน ต้อง
พ้อง ใน กำหนด สาม เดือน เว้นไว้ แต่ มี เหตุ จำ เปน

บ่อยใช้หรือ มี กิจ ราชการไป จะ มา พ้องไม่ ทน กำหนด
เมื่อ พน กำหนด แล้ว กลับ มาให้ พ้องใน กำหนด
หนังสือ.

คำอธิบาย

ที่ว่าให้ พ้องใน กำหนด นั้น นับ ตั้งแต่ วันที่ เมษ มี
ชู ครง แรก ผู้ ฐ แม่ แดง แดง ผู้ ไม่ เดียง เมษ ค่อย ไป จึง
ให้ นับ วันที่ เมษ มี ชู ครง แรก ถ้า ผู้ ฐ แดง ว่า เมษ
มี ชู แต่ ผู้ ฐ ยง รัก เมษ ยู่ แต่ ได้ ว่า กต่าง เมษ
พน แดง จึง ไม่ พ้อง ร้อง ผู้ ฐ ยง เดียง ผู้ เมษ พน ชก
ค่อย ไป ถ้า ชาย พน มา ทำ ชู ด้วย เมษ ชก ผู้ ก มี สัทธ
จะ พ้อง ไต ชก นับ ตั้งแต่ วันที่ ชาย มา ทำ ชู ด้วย เมษ
ครง หลง ฝ่าย ชาย ชู จะ เดียง ว่า คน ได้ ทำ ชู กับ
เมษ ครง แรก ผู้ ไม่ พ้อง ร้อง ภายใน กำหนด สัปดาห์ เดือน นั้น
เดียง ไม่ ชน เพราะ เหตุ ว่า ชาย ทำ ชู ด้วย เมษ เขา
ครง ไต ผู้ ก มี สัทธ ที่ จะ พ้อง ชาย ชู ไต ครง พน
ถึง แม่ ชาย จะ ได้ ทำ ชู ด้วย เมษ ครง แรก นับ ตั้งแต่
วันที่ ผู้ ฐ แดง พน กำหนด กัด ก็ ไม่ คัด สัทธ ของ
ผู้ ก จะ พ้อง ชาย ที่ มา ทำ ชู ด้วย เมษ ครง หลง ได้ เมื่อ
นับ ตั้งแต่ วันที่ ชาย ทำ ชู ครง หลง ยัง ไม่ พน กำหนด ชาย

ความ เห็นไว้แต่ จะ เห็น ว่า ผู้นั้น สม่ ยอมให้ เมีย
 มี ชู้ ด้ ฤณ รั บ พ้อง บท ที่ ๑๑ “อนึ่ง มี ผู้ใด บอก
 เต่า ว่า เมีย มี ชู้ ผู้นั้น จะ ด้ ฤณ รั บ พ้อง บท ที่ ๑๑
 แต่ จำ ชาย ชู้ ได้ กั ด้ ถ้า แล จะ ก่ ด้ าว ทา พ้อง รั บ กั น
 ท่าน ให้ พ้อง แต่ ใน สาม เดือน ลง มา พ้น พ้น อย่า ให้ รั บ
 บั ง คับ บั ญชา ถ้า บั ว ไร แล มี กั ด้ ราชการ ไป ก่ ด้ ับ
 มา แล ด้ ให รั บ พ้อง กั ด้ นั้น แต่ ใน เดือน หั น ด้ ลง มา พ้น
 นั้น อย่า ให้ รั บ ด้ พิจารณา เดย ”

ที่ ว่า มี กั ด้ ราชการ ไป พ้น คือ มี ราชการ จำ เปน
 ชั ด้ ตรวจ ที่ จะ ก่ ด้ ับ มา ไม่ ด้ ไม่ เหมือน อย่าง ผู้ ที่ ไป
 รั บ ราชการ ประจำ อยู่ หั ด้ เมือง ที่ มี ไร กั ด้ จะ ก่ ด้ ับ
 มา ด้ .

ที่ ว่า ผู ด้ สม่ ยอมให้ เมีย มี ชู้ นั้น คือ ผู ด้ ด้ ด้ ด้
 ว่า เมีย ของ คน มี ชู้ ไม่ ว่า ก่ ด้ าว เมีย ก่ ด้ ับ ป่ ด้ อย ให้
 เมีย ของ คน บั ระ พุ ด้ ด้ ไม่ ด้ ค่ ด้ ด้ ด้ ตาม คั ด้ พั พากษา
 ฎีกา ที่ ๒๓๔ ร.ศ. ๑๒๑ “ สม่ ยอมให้ เมีย มี ชู้
 ผู ด้ จะ พ้อง ชาย ชู้ นั้น ไม่ ด้ ”

หมวด ๑๒

ผู้มีอิสระและผู้ปกครองหญิง

หญิงอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี กฎหมายนับว่ายังเป็น
เด็ก อยู่ใน ความ ปกครอง ของ ผู้ โทษ ถ้า ชายใด
พึงใจ บุตรี สาว หลาน สาว ท่าน เป็น ภรรยา ให้ ผู้ ขอ
มิตา มารดา หรือ ผู้ ปกครอง หญิง เป็น คำ นับ จึง จะ ควร
ตาม กฎหมาย ลักษณะ ผิด เมื่อ บทที่ ๗๔ “อันว่า หญิง
อัน ชาย มี ได้ คำ นับ ผู้ ขอ แล ชาย กระทำ ตุลาการ ให้ มี โทษ
นั้น มี ๗ ประการ มาตุรัจฉา ประการ หนึ่ง คือ
หญิง อัน อยู่ ด้วย มารดา ๆ หาก รักษา บิตุรัจฉา
ประการ หนึ่ง คือ หญิง อัน อยู่ ด้วย บิดา ๆ หาก รักษา
มาตราบิตุรัจฉา ประการ หนึ่ง คือ หญิง อัน อยู่ ด้วย
บิดา มารดา บิดามารดา หาก รักษา โคตรรัจฉา
ประการ หนึ่ง คือ หญิง อัน อยู่ ด้วย โคตร ๆ หาก รักษา
ภาตบุตรี ประการ หนึ่ง คือ หญิง อัน อยู่ ด้วย พี่ชาย
พี่สาว พี่ชาย พี่สาว หาก รักษา ญาติรัจฉา ประการ

หนึ่ง คือ หญิงอื่น อยู่ด้วยญาติ ๆ หากรักษา ถ้า
รักษา प्रकार หนึ่ง คือ หญิงอื่น อยู่ด้วยผู้ใด ผู้หนึ่ง
ท่าน หากรักษา บังคับไว้ หญิง ๗ प्रकार นี้ ถ้า ชาย
ผู้ใด มีได้ คำ นับ ผู้ ขอ แต่ ออก อาจไป ทำ ครูอาจารย์
หญิง ก็ดี แต่ ชายไป ชอบ ตก ทำ ชู้ แต่ ช่ม ช่ม ชัก พา
หญิงไป ก็ดี ท่าน ว่า ชาย นั้น มีโทษ ถ้า หญิง
นั้นไปหา ชาย ถึง เศรษฐคามบ้าน เวียนชาย ยอมให้ ชาย ทำ
ชู้ด้วยไซ้ แต่ จะกล่าวโทษ ชาย นั้น มีได้ เกย”

ชาย ทำ ชู้ ด้วย หญิง ที่ อยู่ใน ความ ปกครอง ของ บิดา
มารดา หรือ ผู้อื่น นั้น ผิดกับ หญิง ที่ มี ผัว แล้ว คือ
หญิง ที่ อยู่ใน ความ ปกครอง ของ บิดา มารดา หรือ ผู้อื่น
ได้ ไปหา ชาย ถึง เวียนชาย ยอมให้ ชาย ทำ ชู้
โดย ชาย มี ได้ ตก พา หรือ ใช้ กาสัง ฤๅ หญิงไป ชาย
ไม่มีโทษ หญิง ที่ มี ผัว แล้ว ถึง หญิง นั้น จะ
ไปที่ เวียนชาย ยอมให้ ชาย ทำ ชู้ ก็ดี ผัว พ้อง
ปรับ ชาย ชู้ ได้ เสมอ.

หญิง ที่ อยู่ใน ความ ปกครอง ของ บิดา มารดา กับ
หญิง ที่ อยู่ใน ความ ปกครอง ของ ผู้อื่น นั้น ผิด กัน คือ

หญิง ที่ อยู่ใน ความ ปกครอง ของ บิดา มารดา แต่ ทั้ง
 บิดา มารดา มี อิศระ แก่ บุตร ด้วย บิดา มารดา มี
 อำนาจ จะ ชื่นใจ หญิง ไม่ ให้ มี ฌัวได้ จน กว่า หญิง จะ
 มี อายุ ๒๐ ปี หญิง ที่ อยู่ใน ความ ปกครอง ผู้ อื่น นั้น
 ผู้ ปกครอง ไม่ มี อำนาจ จะ ชื่นใจ หญิง ไม่ ให้ มี ฌัว เมื่อ
 ชาย ที่ จะ เป็น ฌัว นั้น ได้ ประพฤติ คน ดี แต่ ไม่ มี เหตุ
 เสีย หาย แก่ หญิง ต้อง ตามใจ หญิง ส้มัก เว้นไว้
 แต่ ชาย ผู้ ที่ จะ เป็น ฌัว ของ หญิง นั้น ประพฤติ คน ไม่ ดี แอ
 จะ เป็น เหตุ ให้ เสีย หาย แก่ หญิง ผู้ ปกครอง มี
 อำนาจ จะ พ้อง ร้อง ว่า กล่าว ไม่ ยอม ให้ หญิง ไป อยู่ กับ
 ชาย นั้น ได้ ใน รุาน ที่ คน เป็น ผู้ ปกครอง หญิง แต่ เพื่อ
 มี ให้ เสีย หาย แก่ หญิง ที่ คน ได้ ปกครอง.

หญิง อยู่ใน ความ อิศระ ของ บิดา มารดา

๑. หญิง ที่ อยู่ใน อิศระ ของ บิดา มารดา ไป อาศัย
 อยู่ เรือน ผู้ อื่น มี ชาย สู้ ขอ หญิง แต่ หญิง นั้น เต็มใจ
 เป็น ภรรยา ชาย แต่ เจ้า ของ เรือน ที่ หญิง อาศัย นั้น
 ได้ แต่ง งาน ให้ ชาย หญิง เป็น ฌัว เมีย กัน แล้ว บิดา
 มารดา มี สิทธิ ที่ จะ เรียก หญิง คืน มา แต่ ไม่ ยอม ให้ หญิง
 นั้น ไป อยู่ กับ ฌัวได้

บุตร ของ คนได้ แต่จะ แต่ง หญิง ให้ เป็น ภรรยา คน
อื่นไม่ได้ บิดา มารดา มี อำนาจ จะ เรียก หญิง คืน มาได้.

คำอธิบาย

การ ที่ บิดา มารดา หญิง ขอม ให้ หญิง ไป อยู่ กับ ญาติ
มิได้มุ่ง ทนทาย จะ ให้ หญิง นั้น มี ผู้ โดย บิดา มารดา
ไม่ มี กำนั่ง จะ รักษา บุตร ของ คน แต่ ญาติ นั้น ได้
แต่ง หญิง ให้ เป็น ภรรยา บุตร ของ ญาติ จึง มี บัญญัติ
เป็น พิเศษว่า บิดา มารดา หญิง จะ เรียก หญิง คืน มา ไม่ ได้
ถ้า ญาติ เขา หญิง ไป แต่ง กับ ชาย อื่น บิดา มารดา
เรียก หญิง คืน มาได้ เพราะ บิดา มารดา ยัง มี อิทธิ
แก่ บุตร ตาม ลักษณะ ผู้ เมียบท ที่ ๑๓๗ “ บุคคล
ผู้ใด เขา บุตร แห่ง ญาติ มา อยู่ ณ เรือน ด้วย แต่ ประ
กอบ สามี ให้ กับ บุตร นั้น ถ้า บิดา มารดา รู้ เขา
มี พง พ้อใจ เขา ผู้ใด นั้น คืน ไป ได้ สามี นั้น จะ เขา
โทษแก่ บิดา มารดา ผู้ใด ว่า ถ้า เขา ภริยา ไป ว่า มี ได้
ควร ให้ ผู้ ตก แต่ง คืน สิ้น สอด แก่ ชาย นั้น ให้ แก่ ชาย เพราะ
สามี รู้ ว่า ผู้ใด นั้น มี ได้ เป็น บุตร แห่ง ญาติ ผู้ ตก แต่ง ถ้า
ผู้ เป็น ญาติ นั้น เขา บุตร ท่าน มา ประกอบ ให้ อยู่
กับ บุตร คน แต่ ทพ พย สิ้น สอด นั้น ควร ให้ แก่ บิดา

มารดา แห่ง บุตร นม ถง ทรง

เพราะ เหตุ บิดา มารดา

รักษา บุตร นม มิได้

๓. บิดา มารดา หยิง ได้ แต่ง หยิง ให้ มี สามี แล้ว
 สามี มี อิศระ แก่ หยิง ถัว หยิง นั้น ได้ ขย่ำ กับ สามี
 กลับ มา อยู่ เรือน บิดา มารดา บิดา มารดา คง มี อิศระ
 แก่ หยิง อีก แต่ ไม่ ยอม ให้ หยิง มี สามี ต่อ ไป ได้.

คำอธิบาย

เมื่อ บิดา มารดา หยิง ยก หยิง ให้ เปน ภรรยา ชาย
 ชาย นั้น มี อิศระ แก่ หยิง ตาม ตักษณ ผัว เมียบท
 ที่ ๓๑ “ถ้า บิดา มารดา ยก หยิง ให้ ชาย สามี จึง จะ เปน
 อิศระ แก่ ภรรยา” บิดา มารดา ก็ หมก อิศระ แก่ หยิง
 ไป คชน หนึ่ง เมื่อ ชาย หยิง ขย่ำ กัน แล้ว หยิง นั้น
 กลับ มา อยู่ กับ บิดา มารดา บิดา มารดา กลับ มี อิศระ
 แก่ หยิง อีก ตาม กฎหมาย ตักษณ ผัว เมียบท ที่ ๓๓
 “บุตร ผู้ ได้ บิดา มารดา ตก แต่ง ให้ มี เช่า เรือน ทำ มา หา
 กิน อยู่ ต่าง หาก อยู่ มา ภริยา สามี ขย่ำ กัน บั้น ทริพย
 คช หน้า ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ แล้ว ภาย หลัง สามี ภริยา ซึ่ง
 ขย่ำ กัน นั้น กลับ ยอม ตักษณ มา อยู่ ด้วย กัน นั้น เถา หา

โทษ มิได้ ถ้า ภริยา มันไป อยู่ ณ เว้น บิดา มารดา ๆ
มิได้ ยินยอมให้ อยู่ กับ ด้วย กัน แม้น ตัว หญิง ยิน
ยอม ก็ ตี ทำน ว่า หญิง นั้น ไม่ สัตย์ เป็น ภริยา เพราะ
หญิง กดบัง มา อยู่ ใน เว้น บิดา มารดา แล้ว สัตย์ แก่
บิดา มารดา”

๔. บิดา มารดา หญิง ยก บุตร หญิง อายุ ๗ จบ ลง มา
ให้ คนอื่น เลี้ยง เป็น บุตร บุญ ชนม แต่ ผู้เลี้ยง หญิง
นั้น ก็ ได้ เลี้ยง หญิง ให้ มี ความ ผาสุก จน หญิง นั้น เติบใหญ่
จน แล้ว ให้ ตามใจ หญิง ส้มกั ถ้า หญิง นั้น
ส้มกั อยู่ กับ ผู้เลี้ยง ต่อ ไป บิดา มารดา ก็ ไม่ มี อิศระ
จะ เรียก หญิง กดบัง คืน มา ได้ ถ้า หญิง นั้น ส้มกั จะ
อยู่ กับ บิดา มารดา บิดา มารดา จึง จะ มี อิศระ แก่ บุตร.

คำอธิบาย

ข้อ นี้ ต้อง ดู ตาม สัญญา ว่า บิดา มารดา ให้ หญิง เป็น
สัตย์ แก่ ผู้เลี้ยง หรือไม่ ถ้า บิดา มารดา ให้ หญิง เป็น
สัตย์ แก่ ผู้เลี้ยง แต่ ผู้เลี้ยง ก็ ได้ เลี้ยง หญิง นั้น ให้ มี
ความ ผาสุก บิดา มารดา ก็ ไม่ มี อิศระ แก่ หญิง เว้น
ไว้ แต่ หญิง จะ ส้มกั มา อยู่ กับ บิดา มารดา บิดา มารดา

จึง จะ มี อีกรั้ว แก่ หมิง ตาม กฎหมาย ลักษณะ เบ็ด

เสร็จ บทที่ ๑๐๘ “ผู้ใดให้ ลูก หมิง ชายแก่ ท่าน

แต่ คัด ด้าย ๑๐๘ อยู่ ในผ้า อ้อม มาถึง ขอบ หิ้ง กัด เป็น

สัตว์ แก่ ผู้เดียว แต่ อยู่ หิง นาน ผู้ ให้ ลูก แก่ ท่าน นม

จะ เขา ลูก คน ก็น เด่า ท่านให้ คัด ค้า ลูก นม จึง สัน

คำ คัว เป็น บำเหน็จ แก่ ผู้เดียว นม ถ้า แด ทารก นม

มิไป อยู่ ด้วย พ่อ เต็ม แม่ เต็ม จะ ส้มค้ อยู่ ด้วย ผู้

เดียว นม ถ้ ตามใจ นม ถ้า แด ผู้ใด จำใจ ผู้ น้อย ให้

ไป ด้วย พ่อ เต็ม แม่ เต็ม เป็น นาย นัก มี พัพ จิตตรา

บาย เดย ถ้า แด ให้ ลูก ท่าน แต่ อยู่ ๒ ขอบ ๓ ขอบ

ขึ้นไป แด ผู้ให้ นม เขา บำเหน็จ คำ นม เขา บอ นม กัด

ผู้ นม เป็น สัตว์ แก่ ผู้เดียว แต่ อยู่ หิง นาน ผู้ ให้ ลูก แก่ ท่าน

นม จะ เขา ลูก คน มา เด่า ท่านให้ คัด ค้า ผู้ น้อย นม จึง

สัน คำ คัว ประคุด คัด ค้า ลูก อ้อม อัน คัด ด้าย ๑๐๘

มา ให้ บำเหน็จ แก่ ผู้เดียว ถ้า แด ให้ ลูก แก่ ท่าน นม

มิได้ เขา คำ นม ให้ แก่ ท่าน ระคอก แต่ อยู่ หิง นาน

ผู้ ให้ นม จะ เขา ลูก คน เด่า ท่านให้ คัด ค้า ผู้ น้อย นม

จึง สัน คำ แด ให้ บ้าน คำ นม เป็น ๓ ส่วน ให้ แก่

ผู้เดียว ๒ ส่วน ให้ แก่ พ่อ แม่ ส่วน หิง ถ้า ให้

ถูกขาย ๔ ขอบ ๕ ขอบ ๖ ขอบโดยระตอก จะ
 เอา ลูก คั้น ให้ คิด คำ ตัว เต็ก ให้ ผู้ เหยง ครั่ง หนึ่ง ถ้า ให้
 ลูก ขาย ๗ ขอบ จะ เอา ลูก คั้น ไม่ ต้อง คิด คำ ตัว เต็ก
 ให้ ผู้ เหยง จะ ส้ม ค อยู่ รัง ผู้ ไต่ ก็ ตาม ใจ มัน”

ที่ ว่า จะ ส้ม ค อยู่ รัง ผู้ ไต่ ก็ ตาม ใจ มัน นั้น ถ้า
 หยิง นั้น ส้ม ค อยู่ กับ ผู้ เหยง บิดา มารดา ไม่ ต้อง คิด คำ
 ตัว หยิง ให้ ผู้ เหยง ถ้า หยิง นั้น ส้ม ค อยู่ กับ บิดา มารดา
 จึง ให้ บิดา มารดา คิด คำ ตัว หยิง ให้ แก่ ผู้ เหยง.

ที่ ว่า ให้ โดย ระตอก นั้น คือ ให้ โดย ไม่ คิด เอา บำ เหน้ จ
 คำ น้ำ นม เข้า บ่อน มี คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๑๔๑๖
 แด ๑๔๑๗ พ.ศ. ๒๔๕๖ “ยก บุตร ภาย ๒ ขอบ
 เศษ ให้ ท้าว เป็น บุตร บุญ ธรรม บิดา มารดา จะ ขอ
 ตัว บุตร กตบ คั้น มี ข้อย หนึ่ง จะ พึง พิเคราะห์ เป็น อย่าง
 สำคัญ อยู่ ๓ ประการ (๑) ยานาฯ แด นำ ที่ บิดา
 มารดา ได้ ขอ บุตร เป็น สิทธิ์ แก่ เขา เพียง ใด (๒) ความ
 เจริญ ผา สุข แห่ง เด็ก ได้ รับ ความ บริหาร เหยง ตู นพ เอง
 (๓) แด นำ ใจ เด็ก ส้ม ค เขา เป็น ประมาณ ได้ แด
 มิ ได้ เพียง ใด ใน ประเทศ ทิศ ตะวัน ออก ซึ่ง มี ข้อย
 รับ เหยง บุตร บุญ ธรรม ประสงค์ ให้ ลับ แซ่ ธุ กุด เป็น

ประเพณี อัน สำคัญ สืบ มา แต่โบราณ ควร ต้อง
 วินิจฉัย ตาม ประเพณี ขวมนั้น กฎหมาย มีบัญญัติไว้
 ใน ตักขณให้ (เบ็ดเสร็จ บทที่ ๑๐๕ มาตรา ๑๑)
 เรื่องนี้ ได้ ความ ว่า บิดา มารดา ได้ ให้บุตร แก่ท่านจริง
 ผู้ เดียงรับ ไป เดียงเป็นบุตร บุญกรรม โดย สุจริต เพ่ง ต่อ
 ความ เจริญ ผาสุก ของ เด็ก แล เด็ก มี หน้า ใจ ส้มัก
 อยู่ ข้าง ฝ่าย ผู้ เดียง ให้ บังคับ คดี ตามใจ เด็ก ส้มัก อยู่
 กับ ผู้ เดียง ”

๕. หญิง มี อายุ ๒๐ ปี แล้ว พ้น จาก อยู่ใน อิศระ
 ของ บิดา มารดา มี สิทธิ จะ เลิก หา ผัว ได้ ตาม ชอบใจ
 เห็นได้ แต่ บิดา มารดา จะ มี ศักดินา สูง กว่า ๕๐๐ ร้อย ไป
 บิดา มี อำนาจ จะ ไม่ ให้ หญิง เลิก หา ผัว ที่มี ตระกูล คำ
 เพื่อ รักษา ตระกูล บรรดา คักดี.

คำอธิบาย

แต่ เดิม มา มี ได้ มี ขัดชน ว่า บุคคล ชายุเท่าใด เป็น เด็ก
 ชายุเท่าใด เป็น ผู้ ใหญ่ ถ้า เป็น หญิง แล้ว ต้อง อยู่ใน
 อิศระ ของ บิดา มารดา จนตลอด ชีวิต ของ บิดา มารดา ถ้า

บิดา มารดาไม่ยอมให้ มีผู้ใดก็ได้ มีประกาศพระราช
บัญญัติ รัชกาลที่ ๕ ปี ๑๓๑๓ คักราช ๑๓๒๖ “หญิง
อายุ ๒๐ ปี กวรว เลือกหา ผู้ตาม ชอบใจ ตัวได้”
อาไ้รบ ประกาศ พระราช บัญญัตินี้ จึงเป็น ประเพณี
ใช้ทั่วไปไม่ว่า หญิง ชาย ถ้ามี อายุ ต่ำ กว่า ๒๐ ปี คง
มา แล้ว นับว่า เป็น เด็ก ยังไม่มีความ สามารถ จะ ทำ
สัญญาได้ ผู้มี อายุ ตั้งแต่ ๒๐ ปี ขึ้นไป จึงจะนับ
ว่า เป็น ผู้ใหญ่ และ มีความ สามารถ ทำ สัญญาได้ คือ
พ้น จาก อิศระ ของ บิดา มารดา

มี พระราช บัญญัติ ดัด พง รัชกาล ที่ ๕ ปี ๑๓๑๓
คักราช ๑๓๓๐ “เรื่อง หญิง อายุ ๒๐ ปี ตาม ชายไป
บิดา ฝ่าย หญิง มี ศักติ นาส สูง กว่า ๕๐๐ ไร่ ขึ้นไป ถ้า
ตระกูล ฝ่าย ชาย เสมอ ฝ่าย หญิง ให้ คัด สิ้น ตามใจ
หญิง ๑๓๓๐ ถ้า ตระกูล ฝ่าย ชาย ต่ำ กว่า ฝ่าย หญิง
บิดา จะ เรียก เขา ตัว หญิง คืน ก็ได้ เพื่อ รักษา ตระกูล
บรรดา คักดี ” ตาม พระราช บัญญัตินี้ ก็ให้
โอกาสหญิง เลือกหา ผู้ใด แต่ ผู้ที่ มี ตระกูล เสมอ กับฝ่าย
หญิง บิดา มารดา หญิงไม่ มี อิศระ จะ ชื่นใจ หญิง
แต่ บังคับ หญิงไม่ให้ มี ผู้ใด เว้นไว้แต่ หญิง จะไป ได้

กับชายที่มีตระกูลต่ำ จึงมีพระราชบัญญัติ เป็น
พิเศษ สำหรับผู้มีตระกูลสูง จะไม่ให้หญิงไปได้กับ
ชายที่มีตระกูลต่ำ เพื่อรักษาตระกูลส่วนหนึ่ง.

๖. ชายใด มาทำชู้ด้วยหญิง ที่อยู่ในอิศระ
ของบิดา มารดา ที่บ้านเรือนของบิดา มารดา บิดา
มารดาหญิงจับชายนั้น โขย ตี มีถึง ต่ำหัดได้.

คำอธิบาย

กฎหมายบัญญัติเป็นพิเศษ จำเพาะ บิดา มารดา หญิง
เท่านั้น จะ โขย ตี ชาย ซึ่ง มาทำชู้ด้วยบุตรสาว คน
มิให้ถึง ต่ำหัดได้ ตามลักษณะฉ้อเมียบทที่ ๗๘ “บุตร
ท่าน บิดา มารดา ยังมิได้ ประกอบสามี ภรรยาให้ไซ้ บิดา
มารดา นั้น เป็น อิศระ แก่บุตร ถ้า ชายใด พึงใจ ด้วย
บุตรท่าน ให้คำนับ บิดา มารดา ตาม ประเพณี ถ้า
บิดา มารดา ยกให้ สามี จึง จะเป็น อิศระ แก่ภรรยา
ถ้า ชายมิได้ ไป ชู้ขอ คำนับ บิดา มารดา หญิง ๆ ชายชอบ
ทำชู้กับใครก็ตาม บ้านเรือน บิดา มารดา หญิง บิดา
มารดา หญิง จับได้ ตี โขย ทำ โขย ชาย มิ ถึง ต่ำหัด
จะ เขาโทษ แก่ บิดา มารดา หญิง นั้น มิได้” ถ้า ญาติ

หรือ ผู้ปกครอง หญิง จะทำแก่ชาย เหมือนอย่างบิดามารดา
ไม่ได้ เช่น จับชายได้แล้ว มาโยยตี ผู้โยยตีชาย
นั้น มีความผิดทางอาญา แต่จะอ้างเหตุว่ากระทำ
โดย บังคับ ก็ไม่ได้.

๗. ชายใด พา หญิง ที่ อยู่ใน อิศระ ของ บิดา มารดา ไป
บิดา มารดา มีอำนาจ พ้อง ขอให้บังคับ ชายให้ ส่งตัวหญิง
คืน มา แต่ให้ปรับ ชาย ฐาน ละเมิดได้.

คำอธิบาย

ตาม ลักษณะ บัญชี บท ที่ ๑๕๖ “ชาย หญิง
สมัคร รักใคร่ เป็น คู่กัน พ่อ แม่ มี รั้ว ชาย หญิง มัน พา
กันไป ชาย มีได้ มา สมัคร สะมา พ่อ แม่ หญิง ไซร์
ให้ ส่ง หญิง ให้ แก่ บิดา มารดา แล้ว ให้ โหม ชาย รั้ว ผู้
หา คำนับ มีได้ พา หญิง ไป เป็น รั้ว ละเมิด ให้ แก่ บิดา
มารดา หญิง.”

๘. ถ้า บิดา มารดา หญิง พ้อง มีได้ บังคับ ให้
ชาย ส่ง หญิง คืน มา จะ ขอให้ หญิง แด่ ชาย เดียว

เงิน ตามที่ บิดา มารดา หญิงได้^๕ เหยง หญิง มา จน เติบ
ใหญ่ ก็ได้.

คำอธิบาย

ลักษณะ ผัวเมีย บท ที่ ๑๓๕ “ บิดา มารดา หญิง
หญิง บุตร มา จน เติบใหญ่ ได้ หุข ยาก ประการ
ใด จะเอา บุตร ล้างไป ขาย เอา เงิน แก้ ความ ยาก แต่
หญิง บุตร นั้น ไม่รู้ จาก คุณ นอกใจ พ่อแม่ ตาม ขาย
ไป มิได้ สละ มา ให้ พ่อ ให้ แม่ พ่อ แม่ ได้ ความ
เจ็บ ขาย นั้น ให้ คิด เอา ค่า พาน ม เชา มี อ น ค่า เหยง
รักษา แก่ มัน แต่ ขาย ซึ่ง พา เอา หญิง ไป เหยง นั้น
ให้ มัน ช่วย เสีย กิ่ง หึ่ง ถ้า มัน พา กัน มา พ้อง ยัง โรง
ศาล ให้ เร่ง จำ ให้ แก่ มัน จง เส็จ อย่า ให้ บาท ไหม มัน
เพราะ มัน เปน พ่อ ลูก กัน อยู่ ถ้า มัน เกิด ลูก หุดาน ไป
ภาย หน้า จะ มา ยืน ตี กัน เถ่า ” คำ ที่ บิดา มารดา
หญิง ตู รักษา หญิง เก่า โต นั้น แล้ว แต่ ศาล จะ เห็น
สมควร ตาม ฐานะ ของ บิดา มารดา เปน เรื่อง ๆ ไป.

31/01/2585

๕. ชาย พา หญิง ที่ อยู่ ใน ชีศระ ของ บิดา มารดา ไป
ทำ ชู้ แล้ว ไม่ เหยง หญิง แด ส่ง หญิง ให้ แก่ บิดา

มารดา บิดา มารดา พ้อง ขอให้ปรับ ชาย ตาม คำ คำ
หญิงได้.

คำอธิบาย

ตาม ลักษณะ ผู้ เมีย บทที่ ๑๒๕ “หญิง ตาม ชาย
ไป แต่ ชาย มีได้ สัมภ สรรมาให้อัว พ่อให้แม่ หญิง แต่
ชายเอา หญิง นั้นได้ เป็น เมีย อยู่ บ้าน เรือนอื่น บ้าน ตระ
คัน สอง คัน ถึง สอง บ้าน สามบ้าน แล้ว แต่ ชาย มีเพียง
หญิง เขา หญิง มา ส่งให้แก่ พ่อ แม่ หญิง เจ้าไร้ ท่าน
ว่าชาย บังอาจ เขา ลูกสาว ท่านไป เ้ เพียง ประจาม ถ้า
เขาไป เพียง สอง บ้าน ให้เขา คำ คำ หญิง นั้น คงใหม่
ทอ คุณ ถ้าเขาไป เพียง สามบ้าน ขึ้นไป ให้ใหม่ คร้คุณ
เปพ สั้นใหม่ กิ่ง พันย กิ่ง” คำ คำ หญิง เท่าไร นั้น ให้
ดูใน หมวด ๑๐ ว่า ด้วย วิธี ปรับใหม่ ผู้ผิด เมีย ท่าน.

๑๐. ชายทำชู้ด้วย หญิง ที่ อยู่ใน อิศระ ของ
บิดา มารดา หญิง นั้น มี กรรม ตาย บิดา มารดา หญิง
มี อำนาจ พ้อง เรียก คำ คำ หญิง อย่าง หญิง สละกันได้.

31/01/2565

คำอธิบาย

ผู้ที่จะพ้อง เรียก คำ คำ หญิงได้ แต่จำเพาะ ผู้มี อิศระ

ในหญิงนั้น เช่น บิดา มารดา มี อิศระ แกบตรี นาย
 มี อิศระ แก่ ทาษา (แก่ ทาษา เดียว นี้ ไม่มี แล้ว) ตาม
 ดัชนี ณ ๒๒ เมษ มาท ที่ ๑๑ “ชาย ชอบ ตก ส้ม รัก ทำ
 ชู้ ด้วย ลูกสาว ท่าน ก็ ดี หญิง ทาษา ท่าน ก็ ดี แต่
 พ่อแม่ เจ้าเงิน แห่ง หญิง มี รุ ชาย มี รุ หญิง มี ศรรก
 คาย พิจารณา เป็น สัตย์ ว่า ชาย ชอบ ทำ ชู้ ด้วย หญิง
 จริง ไซร์ ท่าน ให้ โทษ ชาย จง เต็ม คำ คำ หญิง สักกัน
 แง หญิง ทาษา นั้น แล้ว ลง ทัณฑ์ โทษ ๒๕ ที่ ๓๐ ที่ ”

บทที่ ๑๒๘ “ชาย พา ลูกสาว ท่าน ไป ทำ ชู้ ชู้
 มา หญิง มี ศรรก พ่อแม่ หญิง นั้น มี รุ หญิง นั้น
 คาย ท่าน ให้ ชาย ใช้ คำ หญิง นั้น จง เต็ม แล้ว ให้
 ลง โทษ แก่ ชาย นั้น เป็น ชู้ ละเมิด อีก โศก หนึ่ง ”

คำ ที่ ว่า คำ คำ หญิง สักกัน นั้น คือ หญิง อายุ ๒๑
 ถึง อายุ ๓๐ ปี เรียกว่า หญิง สักกัน มี คำ ๔๘ บาท
 อย่าง สูง ถึง หญิง ที่ มี ศรรก คาย นั้น จะ มี อายุ คำ
 กว่า ๓๑ ปี ก็ ดี ต้อง ให้ ชาย ใช้ คำ คำ หญิง ๔๘ บาท
 อย่าง หญิง สักกัน.

หญิง อยู่ใน ความ ปกครอง ของ ผู้ใหญ่

๑. ชาย ทำ ชู้ ด้วย หญิง บน เว้น ของ ผู้ ปก ครอง

กิต หรือ พาหญิงไป โดย ความ สัมผัส รักใคร่ เป็น ชู้
กัน กิต ผู้ปกครอง พ่อแม่ ปรึบ ชาย ฐาน ละเมิดได้.

คำอธิบาย

ผู้ปกครอง หญิง จะ พ้อง ขอให้ ปรึบ ชายได้ เป็น ชู้
ละเมิด เท่านั้น ไม่เหมือน กับ ผู้มี อิศระ จะ พ้อง เรียก
ค่าน้ำนม เข้า บ่อน ก็ได้ เรียก ค่า ตัว หญิง ก็ได้
ลักษณะ ผู้เมีย บทที่ ๗๔ ว่า ด้วย “ชาย ชอบ ตก ทำ
ชู้ด้วยหญิง ที่อยู่ใน ความ ปกครอง รักษา ของ ผู้ใด ท่าน
ว่า ชาย นั้น มี โทษ ถ้า หญิง นั้น ไป หา ชาย ถึง เคหะ
สถาน บ้าน เว้น ชาย ยอม ให้ ชาย ทำ ชู้ด้วยไซ้ แด
จะ กล่าว โทษ แก่ ชาย นั้น มิได้ เลย” โทษ เว้น ชาย
ชู้ นั้น เป็น โทษ ละเมิด ต่อ ผู้ปกครอง ลักษณะ ผู้เมีย
บทที่ ๑๒๙ ว่า ด้วย “ชาย พา หญิง ไป จาก บิดา
มารดา พี่น้อง หรือ หญิง ผู้ปกครอง ชายไม่ ส่ง หญิง
หรือ ไม่ ส่งมา ต่อ ผู้ปกครอง ให้ โหม ชาย เป็น ชู้
ละเมิด” ผู้ปกครอง ใน ที่นี้ บิดา มารดา หญิง ก็ เป็น
ผู้ปกครอง ด้วย คือ บิดา มารดา หญิง มี อำนาจ อิศระ
แก่ หญิง ส่วน หนึ่ง แด ทั้ง นี้ อำนาจ ใน นาม ที่ ฐาน เป็น
ผู้ปกครอง หญิง ด้วย.

๒. ชายพาหญิงไปจากผู้ปกครอง ๆ พ้องขอให้
ชาย นั้น ส่ง หญิง คืน มาได้.

คำอธิบาย

การ ที่ ชาย พา หญิง ไป นั้น เปรน การ ประพฤติ
ไม่ ดี อาจ ทำให้ หญิง เสี่ยง ภัย ได้ บางที หญิง ถูก ชาย
ต่อ ตวง จึง ตาม ชาย ไป ผู้ปกครอง จึง พ้อง ขอให้
ชาย ส่ง หญิง คืน มาได้ ตาม ลักษณะ ผัว เมีย บท
ที่ ๑๒๕ “ชายพา ลูกสาว หลานสาว ท่านไป ชาย
หญิงได้ สัมผัส รักรักกัน ให้ชาย นั้น ส่ง หญิง คืน มาให้
บิดา มารดา พี่ บ้า น้า อาหญิง” คือให้ ชาย ส่ง ตัว หญิง
มา ยัง ผู้ปกครอง หญิง ก่อน ส่วน หญิง จะ สัมผัส อยู่
ด้วย ชาย ต่อไป หรือไม่ นั้น ค่อย พุด กัน ภายหลัง ถ้า
ชาย ส่ง หญิง มา แล้ว หญิง ก็ สัมผัส เป็น เมีย ชาย
แต่ ชาย นั้น เป็น คน ประพฤติ ดี ไม่ เสี่ยง ภัย อย่างไร ให้
ชาย ส่ง มา ผู้ปกครอง ๆ ต้อง ตามใจ หญิง สัมผัส ที่กล่าว
นี้ สำหรับ ผู้ปกครอง ที่ มี ใช้ บิดา มารดา ผู้มี อิศระ แก่หญิง
จะสนใจ ให้หญิง ไม่ ให้ มี ผัวเหมือน อย่าง บิดา มารดาหญิง
ไม่ได้ เว้น แต่ ชาย นั้น จะ เป็น คน ชั่ว ร้าย ถ้าให้
หญิงไป อยู่กับ ชาย นั้น ต่อไป อาจ เป็นการ เสี่ยง ภัย

แก่หญิง ผู้ปกครองหญิง จึงไม่ยอมให้หญิงไป
 อยู่กับชายได้ ในลักษณะนี้ เมื่อบทที่ ๑๒๙ กล่าว
 ถึง บิดา มารดา รวม อยู่ด้วยกัน ผู้ปกครองนั้น มีพระ
 ราชบัญญัติรักษาที่ ๔ ว่าด้วยลักพา จตุศักราช
 ๑๗๒๓ ฉบับหนึ่ง จตุศักราช ๑๗๓๐ ฉบับ
 หนึ่ง เปลี่ยนแปลงแล้ว ให้โอกาสหญิงจะเลือก
 หาผู้ตามชอบใจได้ คือ เมื่อก่อนหญิงมีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไป
 ถ้าหญิงอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ต้องอยู่ในอิศระของบิดา
 มารดา คือ บิดา มารดาไม่ยอมให้หญิงไป อยู่กับ คน
 อื่นได้ บิดา มารดา มี อิศระ มิใช่ จำเพาะ แต่ บุตร หญิง
 อย่างเดียว ถึง บุตรชายก็ดี ถ้ามีอายุไม่ถึง ๒๐ ปี
 บุตรชายนั้นไป อยู่กับ คนอื่น บิดา มารดาก็ มี สิทธิ
 จะเรียก บุตรชายนั้น มาได้ ตาม คำพิพากษาฎีกา
 ที่ ๑๔๐ ร.ศ. ๑๑๘ “บุตรชายหนีบิดาไป บิดา
 เขาตัวกลับคืนได้ เพราะ เป็น อิศระ” ถ้า ผู้ปกครอง
 ที่ มิใช่ บิดา มารดา หญิง แล้ว ต้อง ประพฤติ ตาม
 ลักษณะนี้ เมื่อบทที่ ๑๒๙ คือ ถ้าชายไม่ได้ประพฤติด
 ความชั่วร้ายแล้ว ต้อง ตามใจ หญิง สมค.

หมวด ๑๓

สัญญา แต่งงาน เป็น มีรเมีย กัน

ธรรมดา ชาย แรก จะ คู่ ขอ หญิง เป็น ภรรยา เป็น
นำ ที่ ของ ฝ่าย ชาย ซึ่ง จะ มา คู่ ขอ หญิง ต้อง มี
ความ พิเคราะห์ หญิง นั้น ว่า จะ คู่ ขอ ปรองการ ไต ให้
เป็น ที่ พอใจ แก่ ชาย เสีย ก่อน เมื่อ เห็น ชอบ แล้ว
จึง แต่ง ให้ ผู้เฒ่า ผู้ แก่ ฝ่าย ชาย ไป คู่ ขอ ต่อ ผู้เฒ่า ผู้
แก่ ผู้ปกครอง ฝ่าย หญิง เมื่อ ผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้ปกครอง
ฝ่าย หญิง แล ตัด หญิง ยิน ยอม แล้ว จึง จะ เกิด มี ข้อ
สัญญา กัน ขึ้น คือ ฝ่าย หญิง จะ ให้ ฝ่าย ชาย กระทำ
อย่างไร ฝ่าย ชาย จะ ให้ ฝ่าย หญิง กระทำ อย่างไร
เมื่อ ทั้ง สอง ฝ่าย ตก ตง ยิน ยอม จะ กระทำ ตาม ความ ที่
ต้อง การ นั้น แล้ว ก็ นับ ว่า ได้ มี สัญญา แต่ง งาน
ระหว่าง ชาย หญิง ที่ จะ เป็น คู่ มี ภรรยา กัน แล้ว แต่
จะ มี กำหนด วัน แต่ง งาน เมื่อไร ถ้า ฝ่าย ไต ผิด

สัญญาไม่ แต่ง งาน ฝ่ายหนึ่ง มี สิทธิ ที่ จะ พ้อง ระวัง
เรียก ค่า เสีย หายได้.

๑. เมื่อ ผู้เช่า ผู้แก่ ฝ่าย ชาย ผู้ ชู ขอ หญิง ต่อ บิดา
มารดา หรือ ผู้ปกครอง หญิง นำ ที่ บิดา มารดา หรือ
ผู้ปกครอง หญิง ต้อง ตาม หญิง เสีย ก่อน ว่า หญิง
จะ สมัก เป็น ภรรยา ชาย ผู้ ชู ขอ หรือ ไม่ ถ้า หญิง
ยินยอม แล้ว จึง ให้ พุด กับ ผู้เช่า ผู้แก่ ฝ่าย ชาย แล้ว
แต่ จะ มี ข้อ ตก ลง สัญญา แต่ง งาน กัน อย่างไร.

คำอธิบาย

ได้กล่าว มา แล้ว ใน หมวด ๑ ว่า การ ที่ จะ เป็น
ผัว เมีย กัน ต้อง ให้ ชาย หญิง มี ความ ยินยอม ด้วย
กัน ทั้ง สอง ฝ่าย จึง จะ เป็น ผัว เมีย กัน ได้ ตาม กฎหมาย
เพราะ ฉนั้น เมื่อ ฝ่าย ชาย มา ชู ขอ หญิง จึง เป็น นำ ที่
บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง หญิง จะ ต้อง ตาม หญิง ให้
หญิง มี ความ ยินยอม จะ เป็น ภรรยา ชาย ผู้ ชู ขอ เสีย ก่อน
ถ้า บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง หญิง ไม่ ตาม หญิง แล
พุด ตก ลง สัญญา กับ ฝ่าย ชาย เอง ภาย หลัง เมื่อ
หญิง ไม่ ยินยอม จะ เป็น ภรรยา ชาย แล้ว ก็ เป็น ความ

ผลิต ของ บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง หญิง เอง ซึ่งไม่
 ได้ ตาม หญิง แต่ จะ ต้อง ใช้ ค่า เสียหาย ให้ แก่ ฝ่ายชาย
 ตาม ที่ เขาได้ เสียหาย ใน เรื่อง ตัญญา แต่ง งาน ตาม
 อักษรณ ฉบับ เบี้ย บท ที่ ๑๓๑ “ชาย หญิง พรหมจารี
 รักใคร่ กัน พ่อ แม่ มี ฐู แต่ ชายอื่น มา ขอ หญิง นั้น
 พ่อ แม่ ยก ให้ แก่ ชาย ผู้ ฐู ขอ ได้ แต่ง งาน มี ฐน มาก ครั้น
 ถึง กำหนด ให้ หญิง นั้น ลง เรือน แต่ หญิง นั้น มี ฐง แต่
 ชาย ฐู ซึ่ง พ่อ แม่ หญิง มี ได้ ยก ให้ นั้น พา เขา หญิง ไป แต่
 มี เก็บ เขา ทรมาน ฐง ของ ไป ด้วย ชาย ฐู นั้น ทำ ให้
 เขา ฐน มาก นั้น ฐง ใหม่ พ่อ แม่ หญิง ทัก ฐน แล้ว
 ให้ ใช้ ค่า ขอ ฐง ของ ทำ ม จง เต็ม เพราะ พ่อ แม่
 หญิง มี ได้ ตาม ฐก ฐาง ฐน ส่วน ชาย ผู้ พา ไป นั้น ให้
 ใหม่ ให้ พ่อ แม่ หญิง นั้น เป็น เบี้ย ฐมา ยุม แปลง ให้ หญิง
 ฐก ฐน แก่ ชาย ผู้ พา เพราะ ว่า หญิง ชาย นั้น รักใคร่
 กัน อยู่ ก่อน แล้ว”

ถ้า บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง หญิง ได้ ตาม หญิง แต่
 หญิง มี ความ ยิน ยอม แล้ว จะ โทษ แก่ บิดา มารดา
 หรือ ผู้ปกครอง หญิง มี ได้ แต่ ชาย ผู้ ฐู ขอ มี ฐก ฐน ที่
 จะ พ้อง ชาย ฐู ฐาน ผลิต เบี้ย ใน ฐน มาก แต่ ให้ ใช้ ค่า เสียหาย

ได้ ตามลักษณะผิว เมื่อบทที่ ๑๒๐ “ชายใดให้ไป
 ดู ชด ชุก ชาว หลาน ช่างทำน ต่อ บิดา มารดา พี่น้อง พี่
 พี่น้อง แห่ง หญิง เป็น คำนี้ แต่ ชาย นั้น ยัง ไม่ได้ อยู่ กับ
 ชาย หญิง มี ชาย ขึ้น มา ทำ ชู้ ด้วย หญิง ดัก พว
 เขา หญิง นั้น ไป พ่อ แม่ หญิง มี รู้ ทำน ว่า ช่าง มี
 โทษ แก่ พ่อ แม่ พี่น้อง หญิง นั้น เลย ส่วน ชาย ชู้ ผู้
 ดัก พาไป นั้น ท่านให้ โทษ เสมอ ผิด เหมือน ท่านใน
 ชั้น หมาก”

๒. การ ที่ ตก ลง สัญญา แต่ง งาน นั้น นับ แต่
 วันที่ บิดามารดา หรือผู้ ปกครอง ฝ่ายหญิง ได้ รับ ชั้นหมาก
 หรือ ของ หมั้น หรือ ได้ รับ ประ โยชน์ อย่าง หนึ่ง
 อย่างใด จาก ฝ่าย ชาย.

คำอธิบาย

สัญญา แต่ง งาน ที่ จะ พ้อง ร้อง กัน ได้ ตาม กฎหมาย
 นั้น คือ ฝ่ายชาย จะ ต้อง กระทำ อย่าง หนึ่ง อย่างใด เช่น
 ส่ง ชั้นหมาก หรือ ของ หมั้น หรือ ทำ ประ โยชน์ อย่าง หนึ่ง
 อย่างใด ให้ แก่ ฝ่าย หญิง ก่อน แต่ มี กำหนด จะ แต่ง

งาน ภายใต้อำหนด นั้น ถ้า ชาย ชน มา ทำ ชู้
 คัวย หญิง ได้ ชื่อ ว่า ผิด เมีย ใน ชั้น ทมาก ตาม
 ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๑๑๔ “ชายใดให้ ชู้ ของ ลูกสาว
 หลาน สาว ท่าน แด เขา ชั้น ทมาก ตาม ชั้น ไป กล่าว
 กาม พ่อ แม่ พี่น้อง หญิง รับ เขา ไว้ ว่า ให้ ลูกสาว
 หลาน สาว แก่ ท่าน ๆ คำ นับ ไว้ ใน กำหนด ซึ่ง ว่า กล่าว
 กันไว้ นั้น ยัง เป็น เมีย ชาย ถ้า ชายใด ทำ ชู้ ชู้
 หญิง นั้น ท่าน ว่า ผิด เมีย ท่าน ใน ชั้น ทมาก ๆ ด ๆ
 ถ้า ถึง กำหนด นัด หมายถึง กันไว้ นั้น ชาย มิได้ เขา
 ชั้น ทมาก ไหญ่ มา แต่ง งาน ตาม สัญญานัด ท่าน ว่า
 หญิง นั้น มิได้ เป็น เมีย ชาย เดย หญิง มิ ชู้ ผัว ชน หา ไทย
 มิได้ แด ชั้น ทมาก ตาม ชั้น นั้น ชาย จะ คั้น เขา มิได้
 เหตุ ว่า พี่ กำหนด ซึ่ง ว่า กล่าว นั้น แลว”

๓. บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง หญิง จะ เรียก ของ
 หมั้น หรือ ทอง หมั้น จาก ชายไว้ เท่าใด แลว แต่ จะ
 ตก ลง กัน.

คำอธิบาย

ของ หมั้น หรือ ทอง หมั้น นั้น จะ มาก น้อย เท่าใด
 แล้ว แต่ ฝ่าย ชาย ฝ่าย หญิง จะ ตก ลง กัน เป็น ของ
 วาง ประจำ ว่า ฝ่าย ชาย สัญญา จะ แต่ง งาน ตาม ที่ กำหนด
 ไว้ ถ้า พัน กำหนด ไม่ แต่ง งาน ให้ บิดา มารดา หรือ
 ผู้ปกครอง หญิง รับ ของ หมั้น ไว้ ตาม คำ พิพากษา
 ฎีกา ที่ ๗๒๘ ร.ศ. ๑๒๓ “ชายไปขอบุตรสาว
 แต่ให้ของหมั้นไว้ แล้วชายไปได้หญิงอื่นเป็น
 ภรรยา ผู้รับของหมั้นไม่ยอมให้บุตรสาวแก่ชาย
 รับของหมั้นไว้ได้ เพราะชายผิดสัญญา” เมื่อ
 ชายหญิงได้แต่งงานเป็นสามีภรรยากันแล้ว ของ
 หมั้น นั้น เป็น ส่วน ของ บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง หญิง
 ถ้า บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง หญิง ยก ของ หมั้น ให้ แก่
 ชายหญิง ก็ นับ ว่า เป็น ของ รับไว้ เป็น สัน
 สัมรส ระหว่าง ผัว เมีย ถ้า ไม่ ยก ให้ เมีย เจดดา
 ชายหญิง อย่าง กัน ชาย จะ เรียก ของ หมั้น คืน ไม่ได้
 ดังได้กล่าวมาแล้วในหมวด ๔ ว่า ด้วยทรัพย์ระหว่าง
 ผัว เมีย.

๔. บิดามารดา หรือ ผู้ปกครอง หญิง จะเรียก สินสอด
จาก ชายไว้เท่าใด แล้วแต่จะ ตก ลง กัน.

คำอธิบาย

สิน สอด นั้น ตาม โฉนด กฎหมาย เรียก ว่า สิน หัว บัว
นาง คือ เปน ราคา ตัวหญิง ที่ บิดา มารดา หรือผู้ ปกครอง
หญิง จะเรียก แก่ฝ่าย ชาย เปน ค่า ที่ เขา เอง ตู หญิง นั้น
จน เติบใหญ่ แล้ว แต่ ฝ่าย ชาย ฝ่าย หญิง จะ ตก
ลง กัน จะ เรียก สิน สอด ก็ได้ หรือไม่ เรียก
ก็ได้ ตาม กฎหมาย ดัชนี ณ ระเบียบ ที่ ๑๐๙ “ชาย
ใด ขอ ตูก สาว หลาน สาว ท่าน เปน เมีย ได้ ให้ สิน
สอด แล้ว ยังมี ได้ แต่ง การ มงคล ชาย นั้น ยัง
มิได้ ไป อยู่ หลับ นอก ด้วย หญิง แต่ ชาย นั้น ตาย ท่าน
ให้ ทำ สิน สอด นั้น เปน สอง ส่วน คือ ให้ ชาย ส่วน หนึ่ง
ตก อยู่ แก่ หญิง ส่วน หนึ่ง ถ้า หญิง ตาย ท่าน ว่า สิน
สอด นั้น ให้ ไว้ แก่ บิดา มารดา หญิง จง สิ้น ถ้า หญิง
ได้ เสีย ตัว แก่ ชาย ๆ ตาย สิน สอด นั้น ตก อยู่ แก่
หญิง จง สิ้น เพราะ ว่า สิน นั้น เปน สิน หัว บัว นาง ให้
ไว้ แก่ หญิง แล”

สิ้น สัปดาห์ นั้น ผิด กับ ของ หมั้น เพราะ ว่า ของ
 หมั้น นั้น เป็น ของ ฝ่ายชาย วาง ประจำไว้ สัญญา ว่า จะ
 แต่ง งานใหม่ กำหนด ถ้า ยังไม่ ถึง กำหนด ฝ่ายหนึ่ง
 ฝ่ายใดตาย สัญญา นั้น ก็ เป็น อัน เด็ก กัน ฝ่าย หญิง
 ต้อง คืน ของ หมั้น ให้ แก่ ฝ่ายชาย (ถ้า หญิง ได้ เสีย
 ตัว แก่ ชาย ก่อน เวลา แต่ง งาน แล้ว ฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใด
 ลอย บางที จะ ไม่ ต้อง คืน ถ้า หญิง ยัง ไม่ ได้ เสีย ตัว
 แก่ ชาย (จึง ต้อง คืน ของ หมั้น) มี คำ พิพากษา
 ฎีกา ที่ ๕๔๒ ร.ศ. ๑๒๙ ว่า “ของ หมั้น ที่ ชาย
 เขา มา ให้ หญิงไว้ ถ้า ชาย ตาย ก่อน ถึง กำหนด แต่ง
 งาน ญาติ ฝ่าย ชาย พ้อง เว้นก เขา ของ หมั้น คืน ได้
 ทั้งหมด ไม่ เข้า อยู่ใน ลักษณะ ผิด เมีย บท ที่ ๑๐๙ ” แต่
 สิ้น สัปดาห์ นั้น ถ้า ชาย ตาย ก่อน ถึง กำหนด แต่ง งาน
 แต่ หญิง ยัง ไม่ ได้ เสีย ตัว แก่ ชาย ญาติ ฝ่าย ชาย จะ
 เว้นก สิ้น สัปดาห์ คืน ได้ แต่ ครั้ง หนึ่ง อีก ครั้ง หนึ่ง นั้น เป็น
 ส่วน ของ หญิง ถ้า หญิง ได้ เสีย ตัว แก่ ชาย แล้ว
 ชาย ตาย ก็ ดี หรือ หญิง ไม่ ได้ เสีย ตัว แก่ ชาย แล้ว
 หญิง ตาย ก็ ดี ฝ่ายชาย จะ เว้นก สิ้น สัปดาห์ คืน ไม่ ได้ เป็น
 ของ ฝ่ายหญิง ทง สิ้น.

๕. บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง ฝ่ายหญิง กับ ผู้แทน
ฝ่ายชาย สัญญา จะให้ ฝ่าย หญิง และ ฝ่าย ชาย ออก
เงิน ทุน ชำระ หนี้ เท่าไร แล้ว แต่ จะ ตก ลง กัน.

คำอธิบาย

เมื่อ ผู้ใหญ่ ฝ่ายชาย ฝ่าย หญิง สัญญา กัน ว่า จะให้
เงิน แก่ ฝ่าย ชาย ฝ่าย หญิง ชำระ หนี้ เท่าไร เรียก ว่า เงิน
ทุน ฝ่ายใด จะ มี เงิน มา มาก และ น้อย เท่าใด แล้ว
แต่ จะ ตก ลง กัน ถ้า ถึง กำหนด แต่งงาน ฝ่ายใด ไม่
มี เงิน มา ของ ทุน ตาม สัญญา ฝ่าย นั้น เป็น ผู้ ผิด
สัญญา ฝ่าย ชำระ หนี้ จะ เด็ด สัญญา แต่ง งาน และ
เรียก ค่า เสีย หาย ก็ได้ หรือ จะ ไม่ เด็ด สัญญา เมื่อ
ได้ แต่ง งาน แล้ว ชาย หรือ หญิง ผู้ แต่ง งาน ซึ่ง
มี เงิน ทุน มา นั้น พ้อง เรียก เงิน ทุน จาก บิดา มารดา
หรือ ผู้ ปกครอง ชำระ หนี้ ซึ่ง ไม่ มี เงิน ทุน มา นั้น
ตาม สัญญา ได้ คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๓๕๒ ร. ศ.
๑๑๙ “คุณ ที่ บิดา มารดา หญิง รับ ว่า จะ ให้ นั้น หา
เป็น ของ กำเนิด ไม่ เพราะ ทุน ฝ่าย ชาย เป็น เงิน ชำระ
อยู่ แล้ว”

๒. บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง หญิง จะให้ฝ่ายชาย ปลุก เรือน หอ กั ตี หรือ ทั้ง ฝ่าย หญิง ฝ่าย ชาย จะ ออก เงิน หรือ ซอก ของ ปลุก เรือน หอ กั ตี หรือ บิดา มารดา หญิง จะ เรียก เงิน ค่า ปลุก เรือน หอ จาก ชาย และ จะ มอบ เรือน ของ คน ให้ เป็น เรือน หอ กั ตี แต่ จะ ตก ลง กัน

คำอธิบาย

การ แต่ง งาน ทุก วัน นี จะ มี เรือน หอ กั ตี ไม่ มี กั ตี แต่ จะ ตก ลง กัน ถ้า มี สัญญา แล้ว ฝ่าย ชาย ไม่ ปลุก เรือน หอ ฝ่าย หญิง จะ เรียก สัญญา ไม่ แต่ง งาน กั ตี ถ้า ฝ่าย หญิง ได้ เสีย หาย ใน เรื่อง สัญญา แต่ง งาน จะ เรียก ค่า เสีย หาย กั ตี เพราะ ฝ่าย ชาย เป็น ผู้ ผิด สัญญา ถ้า ชาย ได้ ปลุก เรือน หอ ตาม สัญญา แล้ว ฝ่าย หญิง ผิด สัญญา ฝ่าย ชาย จะ เรียก ค่า เรือน หอ และ เว้น เรือน หอ นั้น ให้แก่ ฝ่าย หญิง กั ตี ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๓๘๔ พ. ศ. ๒๔๕๗ “ใน เรื่อง สัญญา แต่ง งาน เมื่อ ฝ่าย บิดา มารดา ผิด สัญญา ไม่ ยก ลูก สาว ให้ แก่ ชาย แต่

ชายได้ทำเรื่อง หอ ขน แดง เรือน หอ นน ต้อง เวนให้
แก่ บิดา มารดา หญิง”

ถ้า ชาย ไม่ได้ ปดุง เรือน หอ ตาม สัญญา บิดา
มารดา หรือ ผู้ ปกครอง หญิง ยอมให้ หญิง แต่งงาน กับชาย
แล้ว ภาย หลัง บิดา มารดา หรือ ผู้ ปกครอง หญิง จะ
ฟ้องให้ ชาย ปดุง เรือน หอ ไม่ได้ กว ที่ ผู้ ใหญ่
ทั้ง สอง ฝ่าย สัญญา เรื่อง ปดุง เรือน หอ นั้น เป็น การ
สัญญา แทน ชาย หญิง ซึ่ง จะ แต่งงาน เป็น คู่ เมีย กัน เมื่อ
แต่งงาน แล้ว ก็ หัน มา ที่ ของ ผู้ ใหญ่ ทั้ง สอง ฝ่าย
ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๑๑๒๘ ร.ศ. ๑๓๑ “ชาย
สัญญากับ บิดา มารดา ฝ่ายหญิง ว่า จะ ปดุง เรือน หอ แล้ว
ไม่ ปดุง บิดา มารดา หญิง จะ ฟ้อง ได้ ก่อน เวลา แต่ง
งาน เมื่อ แต่งงาน แล้ว ฟ้องไม่ได้ เพราะ ผู้ ใหญ่
ทั้ง สอง ฝ่าย เป็น ผู้ สัญญา แทน เจ้า บ่าว เจ้า สาว เท่านั้น เมื่อ
แต่งงาน แล้ว คู่ เมีย ได้ เข้า รับ ประพฤติ สัญญา นั้น แล้ว
หัน มา ที่ ผู้ ใหญ่ ทั้ง สอง ฝ่าย”

31/01/2565

๗. บิดา มารดา หญิง สัญญาให้ชาย มา อยู่ เรือน บิดา
มารดา หญิง แล้ว จะ ให้ ชาย ช่วย ทำ มา หา กิน อยู่

กับบิดา มารดา ก็ดี หรือ จะให้ชายไป ทำ มา หลง กิน
ที่อื่น แต่ เขา ขอ ประโยชน์ นั้น มา เอง คู่ คู่ กัน ก็น ก็ ดี
มี ก่า หนด บั หนึ่ง หรือ สอง บั ึ่ง จะ ยก หยิง นั้น ให้ เป็น
ภรรยา ชาย.

คำอธิบาย

เมื่อ ชาย มา อยู่ เว้น บิดา มารดา หยิง และ เข้า รับ
ทำ การ ตาม ความ ประสงค์ ของ บิดา มารดา หยิง นั้น
ว่า เป็น สัญญา จะ แต่ง งาน กัน ตาม แต่ จะ ก่า หนด ให้
ชาย ทำ การ บั หนึ่ง หรือ สอง บั ึ่ง จะ แต่ง งาน ถ้า ชาย
ทำ การ อยู่ กับ บิดา มารดา หยิง เรียก ว่า หลบ
ฝาก ถ้า ชาย ไป ทำ การ ที่อื่น แล้ว ก็ กลับ
มา อยู่ เว้น บิดา มารดา หยิง ได้ ประโยชน์ มา เอง
คู่ คู่ กัน ก็น เรียก ว่า ฝาก บ่า เวช ตาม ักษณ
ฉิว เมีย บท ที่ ๑๐๗ “ชาย คู่ ขอ ลูก ล่าว ทำม ถึง หลบ
ฝาก ยัง แต่ จะ ทำ งาน แต่ พ่อ แม่ หยิง ให้ ชาย ฝาก
บ่า เวช แต่ ทำ กิน อยู่ ด้วย กัน เปน สอง ล่าม บั แต่
พ่อ แม่ หยิง ให้ ชาย หยิง อยู่ ด้วย กัน ไชว ทำม ว่า เปน
เมีย สัก ัก แก่ เจ้า ฉิว เหมือน เมีย ทำ งาน” ักษณ ฉิว
เมีย บท ที่ ๑๑๖ “ชาย คู่ ขอ ลูก ล่าว หลาน ล่าว ทำม

ถึง ทตบ สัก เดอ หมิง มี ชู้ ด้วย ชายอื่น ก็ ดี ตาม
 ชายอื่นไป ก็ ดี ท่าน ว่าให้ชายผู้ ชู้ ขอ คิด เขา ค่า
 ชั้น หมาก แต่ แรก มา ชู้ ขอ เท่า ถึง ชั้น หมาก หมัน เขา
 หึง เป็น สอง” ถัดชน ผัว เมีย บท ที่ ๑๑๕ “ชาย
 ชู้ ขอ ตก ล่วง หตาน ล่วง ท่าน แต่ไป สัก บ้าเรอ
 ยัง มี ได้ ทำ งาน เวน ล่วง หมอนก่อน ชาย นั้น มัน ทำ ทนง
 อง ตาฯ หยาบ ชั่ว ผลัก ใจ ตก ล่วง หตาน ล่วง ท่าน มัน
 มี เกรง พ่อ ตา แม่ ยาย เดอ พี่น้อง หมิง จริง ใจ ไร ท่าน
 ว่าให้ ชู้ ได้ มัน ผู้ นั้น เสีย อย่าให้ ตก ล่วง แก่ มัน”

๘. บิดามารดา หมิง สัญญา ให้ ชาย รับ วิชา ทำ การ
 งาน อย่าง ไต เมื่อ ชาย ทำ การ งาน นั้น เสร็จ แล้ว
 จะ ยก หมิง ให้ เป็น ภรรยา ชาย

คำอธิบาย

สัญญา แต่ง งาน ต้อง มี กำหนด เวลา จะ แต่ง งาน เมื่อ
 ไร เช่น ฝ่าย ชาย ให้ ของ หมัน แล้ว ก็ ดี หรือ
 บิดา มารดา หมิง ให้ ฝ่าย ชาย ช่วย ทำ มา ทน ถิ่น อยู่ กับ ตน
 ก็ ดี มี กำหนด เวลา เป็น สำคัญ แต่ การ ที่ บิดา

มารดาหญิงให้ชายรับอาสาทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดนั้น มีกำหนดการเป็นสำคัญ เมื่อชายนั้นทำการแล้วเมื่อไร หญิงยอมเป็นภรรยาชายนั้น ถ้าชายหญิงเป็นผัวเมียกัน ความตักษณผัวเมียบทที่ ๑๐๘ “ชายผู้ขอตุลาสาธน์ ชายนั้นทำอาชญา ยังมีได้แต่งการมงคล ชายหญิงสมัครกัน พ่อแม่หญิงรู้ แต่ชายอื่นมาทำชู้ด้วยหญิงนั้นเดา พ่อแม่หญิงไม่รู้ หญิงไปอยู่กับชู้ชายชู้ภายหลังนั้น ทำพวาทาโทษ พ่อแม่หญิงนั้นมิได้ ส่วนชายชู้หลังนั้น ให้ไหมเสมอผัวเมียท่าน”

ผิดสัญญาแต่งงาน

๑. ฝ่ายชายฝ่ายหญิงได้มีสัญญาต่อกัน กำหนดหน้าที่ให้ทำอย่างหนึ่งอย่างใด ก่อนเวลาแต่งงาน แต่มีกำหนดวันแต่งงานแล้ว เมื่อถึงกำหนดแต่งงาน ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมิได้ทำการตามที่สัญญาไว้ ฝ่ายนั้นเป็นผู้ผิดสัญญา.

31/01/2565 คำอธิบาย

ที่ว่าให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดทำการตามสัญญานั้น เช่น ให้ออกเงินทูลหรือปลุกเรือนหอ เป็นต้น ดังได้

กล่าว มา แล้วใน สัญญา แต่งงาน ฝ่ายใดไม่ ประพฤติ
ตาม สัญญา จน ถึง วันกำหนด แต่งงาน แล้ว ฝ่ายข้าง
หนึ่ง ปฏิเสธ สัญญาไม่ แต่งงาน ด้วย และ เว้นค่า
เสียหายได้.

อนึ่ง บิดา มารดา หรือ ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ ฝ่ายชาย หญิง ได้
มี สัญญา ต่อ กัน ใน เรื่อง จะ ให้ ชายหญิง แต่ง งาน เป็นผัว
เมีย กัน นับ ว่า บิดา มารดา หรือ ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ ทั้ง สอง
ฝ่าย ได้ ทำ สัญญา แทน ชายหญิง ผู้ ที่ จะ แต่ง งาน ถ้า
ถึง กำหนด แต่ง งาน ฝ่ายใด ผิด สัญญา บิดา มารดา
หรือ ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ ฝ่าย ข้าง หนึ่ง ต้อง ปฏิเสธ สัญญา ไม่ ยิน
ยอม ให้ ชาย หญิง แต่ง งาน ถ้าไม่ ปฏิเสธ สัญญา
และ ยอม แต่ง งาน ชายหญิง ให้ เป็น ผัว เมีย กัน แล้ว ก็
หมด หน้าที่ บิดา มารดา หรือ ผู้ เฒ่า ผู้ แก่ ทั้ง สอง ฝ่าย จะ ว่า
กล่าว ต่อไป ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๑๑๒๙
ร. ศ. ๑๓๑ “ชายสัญญา กับ บิดา มารดา ฝ่าย หญิง
ว่า จะ ปดุง เรือน หด แล้วไม่ รดุง บิดา มารดา หญิง
จะ พ้องได้ ก่อน แต่งงาน เมื่อ แต่ง งาน แล้ว พ้องไม่ ได้
เพราะ ผู้ ใหม่ ทั้ง สอง ฝ่าย เป็น ผู้ สัญญา แทน เจ้า บ่าว เจ้า

สาวเท่านั้น เมื่อแต่งงานแล้ว ผัวเมียได้รับ ประพฤติ
ตามสัญญาหมั้นแล้ว ขึ้นหน้าที่ของผู้ใหญ่”

แต่ชายหญิงซึ่งเป็น ผัวเมียกัน นั้น มีสิทธิ์ที่
จะฟ้อง บิดา มารดา หรือ ผู้ใหญ่ ฝ่ายข้างหนึ่ง ให้ตั้ง
ทรัพย์มา ตามสัญญาได้ ตาม คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๒
พ.ศ. ๑๑๙ “คุณ ที่ บิดา มารดา หญิง รับ ว่า จะให้
หน หลาน ของ กำเนิดใหม่ เพราะ คุณ ฝ่าย ชาย เปน สิ้น
จ้าง อยู่ แล้ว จึง วินิจฉัย ให้ บิดา มารดา ฝ่าย หญิง
ตั้ง เงิน คุณ ตาม ที่ได้ สัญญาไว้”

๒. ฝ่ายชายหญิงใด มี สัญญา แต่ง งาน และได้
กำหนด วัน แต่ง งาน แล้ว ยังไม่ ถึง กำหนด แต่ง งาน
ฝ่าย หญิง ไป มี ชู้ กับ ชาย อื่น ก็ ตัด หรือ ฝ่าย ชาย ไป
ได้ ภรรยา อื่น ก็ ตัด ฝ่าย นั้น เปน ผู้ ผิด สัญญา.

คำอธิบาย

ถ้า หญิง มี ชู้ ฝ่าย ชาย ฟ้อง เรียก ค่า เสีย หาย
แต่ ปรับ ชาย ชู้ ฐาน ผิด เมีย ใน ชั้น หนัก ได้ ตาม
ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๑๑๔ มี คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๙๒
พ.ศ. ๒๔๕๖ “ชาย ขอ ตัก ถ้าว ท่าน บิดา มารดา

ยอม ยก บุตรี ให้ แก่ ชาย แต่ได้ รับ ของ หมั้นไว้ จาก
ชาย แล้ว ก่อน แต่ง งาน บิดาหญิง ตาย หญิงได้
ผัวอื่น ชายผู้คู่ ขอ เต็ม พ้อง เรียก ของหมั้น จาก หญิง
แต่ ปรับ ชายผู้ ฐาน ผิด เมีย ใน ชั้น หมากได้”

ถ้า ชายไป ได้ ภรรยาอื่น ฝ่าย หญิง รับ ของ
หมั้นไว้ แต่ ปฏิเสธ ไม่ ยอม แต่ง งาน กับ ชายได้ คำ
พิพากษาฎีกา ที่ ๗๔๘ ร. ศ. ๑๒๓ “ชายไป ขอ
บุตรีสาว แต่ ให้ ของ หมั้นไว้ แล้ว ชายไป ได้ หญิง
อื่น เป็น ภรรยา ผู้รับ ของ หมั้น ไม่ ยอม ให้ ลูกสาว
แก่ ชาย รับ ของ หมั้นไว้ ได้ เพราะ ชาย ผิด สัญญา”
ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๑๑๗ “ชาย คู่ ขอ หญิง แต่ ชาย
เจ้า ผาก บ้า เรอ แล้ว มัน ละ เลี้ย ไป ได้ เมียอื่น มัน
กลับ มา ทำ หนังสือ กล่าว ความ เป็น ประมาท ประจาน พ่อ
แม่ หญิง ให้ เรียก ให้ ส่ง หญิง นั้น แต่ หญิง นั้น
พ่อ แม่ ยัง มิ ได้ ทำ งาน เวณ ตำต หมอน หญิง นั้น ยัง
ดี ทัก แก่ บิดา มารดา จะ ส่ง หญิง ให้ แก่ มัน มิ ได้ เถย”

๓. ฝ่ายชายหญิงได้ มี สัญญา แต่ง งาน และ ได้
มี กำหนด วัน แต่ง งาน แล้ว ถึง กำหนด วัน แต่ง งาน
ฝ่ายใดไม่ มา แต่ง งาน ฝ่ายนั้น เป็นผู้ ผิด สัญญา.

คำอธิบาย

ถึง กำหนด แต่ง งาน ฝ่าย ชายไม่ มา แต่ง งาน ถ้า
หญิง นั้นได้ รับ ของ หมั้น จาก ชาย ได้ ก็ รับ ของ
หมั้นไว้ แดง ปฏิเสธไม่ แต่ง งาน กับ ชายได้ ตาม
ลักษณะ นี้ เมื่ย บท ที่ ๑๑๔ “ถ้า ถึง กำหนด ซึ่ง ว่า
กล่าว นี้ค หมาย กันไว้ นั้น ชายมิได้ เขา ชั้น หมายใหญ่
มา แต่ง งาน ตาม สัญญา นี้ค ทำม ว่า หญิง นั้น มิได้
เป็น เมีย ชาย เลย หญิง มี ธุ้ นว อื่น หา โทษ มิได้
แถ ชั้น หมาย สาม ชั้น นั้น ชาย ละ กัน เขา มิได้ เหตุ ว่า
พัน กำหนด ซึ่ง ว่า กล่าว นั้น แถว.”

ถ้า หญิงไม่ แต่ง งาน กับ ชาย ชาย ได้ เสีย ทาย
เท่าไร ฝ่าย หญิง ต้อง ใช้ ค่า เสีย ทาย ให้ แก่ ชาย ตาม
คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๓๘๔ พ.ศ. ๒๔๕๗ “ใน เรื่อง
สัญญา แต่ง งาน เมื่อ ฝ่าย บิดา มารดา หญิง ผิด
สัญญาไม่ ยก ฎก ล่าง ให้ แก่ ชาย แถ ชายได้ ทำ เรือน
หอ ชั้น แถว เรือน หอนั้น ต้อง เว้น ให้ แก่ บิดา มารดา หญิง”

ถ้า บิดา มารดา หญิงได้ รับ ชั้น หมาย เงิน สอด ของ ชาย
ไว้ แถว กลับ ถอย กัน ค่า เสีย ให้ ฝ่าย หญิง คืน
ชั้น หมาย เงิน สอด ให้ แก่ ชาย แถ ให้ ปรับ บิดา มารดา หญิง

ตาม คำ ทัก ของ หญิง ให้ แก่ ชาย ดักษณ ผัว เมีย
 บทที่ ๑๑๐ “บิตา มารดา หญิง ตก ปาก ให้ บุตรี เป็น
 ภรรยา ชาย บิตา มารดา หญิง รับ ลีฬ ล้อต อัน หมา
 แห่ง ชาย ไว้ แล้ว แด กัดบ ด้ย คำ มี ให้ เด่า ไชว ให้
 กิด เอา คำ ทัก หญิง นัน ความ กระเขยว ชาย แดว ให้
 คั้น ลีน ล้อต นัน จง ถ้วน เหตุ พงง ปาก เสย ลีน พงง
 คั้น ตก คั้น ไม ”

ใน ข้อ นี้ ถ้า ชาย ก็ ดี หรือ หญิง ก็ ดี บ่อย ใช้ ไม่
 ดำมารถ จะ แต่ง งาน ได้ หรือ ฝ่าย ชาย มี กิจ ราชการ
 ไป จึง มา แต่ง งาน ตาม กำหนด ไม่ได้ ไม่ นับ ว่า เป็น
 การ ผิด สัญญา .

๔. ฝ่าย ชาย ฝ่าย หญิง ได้ มี สัญญา แต่ง งาน แล้ว
 ก่อน ถึง กำหนด วัน แต่ง งาน ฝ่าย ชาย เข้า หา หญิง
 หรือ กระทำ อนาคต แก่ หญิง ก็ ดี ชาย นั้น เป็น ผู้ ผิด
 สัญญา .

คำอธิบาย

31/01/2585

ชาย เข้า หา หญิง ที่ ตน ผู้ ขอร ก่อน ถึง กำหนด แต่ง งาน
 หญิง จะ กระทำ บ้าง ก็ ไม่ได้ แด ไม่ ขอม แต่ง งาน เป็น

ภรรยา ชาย ต่อไป หญิง กระทำ แก่ ชาย โดย บัง กั้น
 ชาย จะ เป็น อัครราช หรือ ไม่ เป็น อัครราช ก็ ดี ฝ่าย
 หญิง รีบ สิ้น สอด ของ หมั้น ไว้ ได้ ลักษณะ ผัว เมีย
 บทที่ ๑๐๓ “ชาย ชู ขลุ่ย ล้อ หอน ล้อ ทาน พ่อ แม่
 หญิง ให้ หญิง แก่ ชาย ยัง มี ได้ มี ชน หมาย ก็ ดี แต่ ชาย
 นั้น ไป มา ทำ ชู พุด เจ้า ว่า ก่อ ก่อ เกยว เขียง หญิง ๆ ต ๆ
 ถ้า แต่ หญิง นั้น มี ได้ ส้ม กล้วย กล้วย ชาย หก ชาย
 เกาะ กุม เบาะ ณะ แดง กูดาก เอา หญิง นั้น ไป ทาน ว่า
 ชาย นั้น ตระเมิด ทำ คำ นั บ บิดา มารดา มี ได้ ถ้า แดง บิดา
 มารดา มี ให้ หญิง แก่ ชาย นั้น ก็ ได้ ให้ โหม ชาย โดย
 พระราช กฤษฎีกา” ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๑๑๘
 “ชาย ชู ขลุ่ย ล้อ หอน ล้อ ทาน แต่ ชาย ได้ ไป ฝ่าย
 บ้า เรอ ยัง มี ได้ ทำงาน เวน ล้อ ต หมอน ก่อน ชาย
 นั้น มัน ทำ ทนง ของ อาจ หยาบ ข้าง ล้อ ได้ ช่ม เหวง ล้อ ล้อ หอน
 ล้อ ทาน มัน มี เกรง พ่อ ตา แม่ ยาย แต่ พี่น้อง หญิง
 จรุง ไซ้ ทาน ว่า ให้ รับ ได้ มัน ผู้ นั้น เสีย อย่า ให้
 ล้อ ล้อ แก่ มัน” ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๑๐๖ “ชาย
 โต ให้ ไป ชู ขลุ่ย ล้อ ล้อ หอน ล้อ ทาน ชาย ได้ ให้
 สิ้น สอด แต่ ชน หมาย ใหญ่ แล้ว ยัง มี ได้ ชน กั้น

ด้วย ก็นั่ง ชาย ชอบ ทำ ทหาร จาร แก่ หญิง ๆ นั้น พัน เก่ง
ตาย ไซ้ หา โทษ มิ ได้ แล ชั้น หมด สิ้น สอด เควี่ ของ
อัน แต่ง มา นั้น ให้ ได้ แก่ พ่อ แม่ หญิง”

เลิก สัญญาแต่งงาน

๑. เมื่อ ชาย หรือ หญิง ผู้ ที่ จะ แต่ง งาน เจ็บ บ่อย
พิการ จน ไม่ สามารถ จะ แต่ง งาน ได้ ก็ ดี หรือ ฝ่าย
หนึ่ง ฝ่าย ไต ตาย ก็ ดี สัญญา นั้น เป็น อัน เล็ก.

คำอธิบาย

สัญญา แต่ง งาน นั้น เป็น สัญญา เฉพาะ ตัว หญิง
ชาย ผู้ แต่ง งาน ถ้า ฝ่าย หนึ่ง ตาย ก็ ดี หรือ เจ็บ
พิการ จน ไม่ สามารถ จะ แต่ง งาน ได้ ก็ ดี หรือ เป็น โรค
ที่ ยาก จะ ติด ต่อ ได้ ก็ ดี สัญญา นั้น เป็น อัน เล็ก จะ
โทษ ใคร ว่า เป็น ผู้ ผิด สัญญา ไม่ ได้ ถ้า ฝ่าย หญิง ได้
รับ ของ หมั้น ไว้ ก็ ต้อง คืน ของ หมั้น ให้ แก่ ฝ่าย ชาย
เว้น แต่ สิ้น สอด ถ้า ชาย ตาย ให้ ฝ่าย หญิง ส่ง สิ้น
สอด ให้ แก่ ญาติ ของ ชาย ครั้ง หนึ่ง ถ้า หญิง ตาย
ไม่ ต้อง ส่ง สิ้น สอด ให้ แก่ ชาย ถักษณ ผู้ เมีย บท

ที่ ๑๐๙ “ชายใด ขอ ลูกสาว หลานสาว ท่าน เป็น เมีย
ชายใด ให้ สิ้น สอด แล้ว ยังไม่ได้ แต่ง การ มงคล ชาย นั้น
ยัง มิได้ ไป หลับ นอน ด้วย หญิง แต่ ชายตาย ท่าน
ให้ ทำ สิ้น สอด นั้น เป็น สอง ส่วน คืน ให้ ชาย ส่วน หนึ่ง
ตก อยู่ แก่ หญิง ส่วน หนึ่ง ถ้า หญิง ตาย ท่าน ว่า
สิ้น สอด นั้น ให้ ไว้ แก่ บิดา มารดา หญิง หนึ่ง” คำ
พิพากษาฎีกาที่ ๕๘๒ ร.ศ. ๑๓๙ “ของ หมั้น ที่
ชาย เขา มา ให้ หญิง ไว้ ถ้า ชาย ตาย ก่อน ถึง กำหนด
แต่งงาน ญาติ ฝ่าย ชาย ร้อง เรียก เขา ของ หมั้น คืน
ได้ ทั้ง หมด ไม่ เข้า อยู่ใน ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๑๐๙”

ถ้า ฝ่าย ชาย ฝ่าย หญิง ไม่ ตาย แต่ เจ็บ บ่อย
พิการ หรือ เป็น โรค ที่ คิด ค่อย ได้ บางที ฝ่าย หญิง จะ
ต้อง คืน สิ้น สอด ให้ แก่ ชาย ทั้ง หมด เพราะ ตาม บท
ที่ ๑๐๙ บัญญัติ แต่ ว่า ฝ่าย หนึ่ง ฝ่าย ใด ตาย.

๒. ชาย แต่ หญิง ได้ มี สัญญา แต่ง งาน แล้ว ภาย
หลัง ปรากฏ ขึ้น ว่า ชาย ได้ มี ภรรยา และ ภรรยา
นั้น ก็ ยัง อยู่ โดย ฝ่าย หญิง ไม่ รู้ ว่า ชาย มี ภรรยา
มา แต่ ก่อน ฝ่าย หญิง ขอ เลิก สัญญา แต่ง งาน ได้.

คำอธิบาย

หญิงผู้จะ แต่ง งาน ด้วย ชาย นี้ ความ ประสงค์
 จะ ร่วม ทุกข์ ร่วม สุข ด้วย ชาย อยู่ กับ ด้วย กัน เปน ผา คู่
 ย่อม มีความ รังเกียจ เมื่อได้ ทราบ ว่า ชาย นั้น มี
 ภรรยา แล้ว ก็ เปน อัน ผิด ความ ประสงค์ ของ หญิง
 ผู้ทำ สัญญา แต่ง งาน ถึงใน สัญญา แต่ง งาน จะไม่
 ได้ บังไว้ ว่า ถ้า ชาย มี ภรรยา อยู่ แล้ว ให้ เด็ก สัญญา
 ได้ ก็ ดี แต่ เปน ข้อ อัน นิชฐาน ได้ ว่า ขรรคตา หญิง
 ย่อม มีความ รังเกียจ ในการ ที่ ชาย มี ภรรยา อยู่ แล้ว และ
 ให้ เห็นว่า หญิง ที่ได้ ทำ สัญญา แต่ง งาน กับ ชาย คง มีความ
 ประสงค์ แต่ จะ ร่วม ทุกข์ ร่วม สุข กับ ชาย ที่ ไม่ มี ภรรยา
 อัน ประปน หญิง จึง ขอ เด็ก สัญญา ได้ โดย ผิด
 ความ ประสงค์ ที่ได้ สัญญา ไว้ เว้น ไว้ แต่ หญิง จะ
 รู้ แล้ว ว่า ชาย นั้น มี ภรรยา แต่ หญิง นั้น ได้ ยินยอม
 สัญญา แต่ง งาน กับ ชาย จึง จะ เปน สัญญา บริสุทธิ์ ใช้
 ได้ ตาม กฎหมาย.

31/01/2585

๓. ชาย หญิง ผู้ที่ จะ แต่ง งาน เมื่อ ภาย หลัง
 ปรากฏว่า ฝ่ายใด ประพฤติ ตนไม่ ดี เป็น ที่ รัง เกียจ
 ของ ฝ่าย ข้าง หนึ่ง ให้ เห็น ว่า ถ้า อยู่ ไป จะ ทำ ให้
 ฝ่าย ข้าง หนึ่ง หนี ทาย ฝ่าย ข้าง หนึ่ง ขอ เลิก สัญญา ได้.

คำอธิบาย

ผู้ ประพฤติ ไม่ ดี นั้น คือ ผู้ ที่ มี ใจ ไม่ ใส ใจ ไม่ งาม
 พ้น หรือ มี ใจ ไม่ ใส ใจ ไม่ งาม ไม่ เป็น อัน จะ ทำ การ ทำ งาน
 หรือ ประพฤติ ตน เป็น คน พลาด เช่น เป็น ใจ หรือ คน หา ใจ
 เป็น คั้น ผู้ ประพฤติ อย่าง นี้ ย่อม เป็น ที่ รัง เกียจ
 ของ ผู้ ที่ มี ความ ประสงค์ จะ แต่ง งาน ด้วย หาก เขา
 ไม่ รู้ จึง ได้ ทำ สัญญา แต่ง งาน เพราะ ฉะนั้น ตาม
 กฎหมาย ดัชนี ฉบับ หนึ่ง มาตรา ที่ ๑๐๗ และ มาตรา ที่ ๑๐๘
 บิดา มารดา หรือ ผู้ ปกครอง หญิง จะ ยอม ยก หญิง ให้ เป็น
 ภรรยา ชาย จึง ให้ ฝ่าย ชาย ทำ ตาม บน ใจ ว่า ไม่
 दें เบี้ย กิน เหล่า หยาบ ไร่ ปรุ การ ไค และ ไม่ คน หา
 ด้วย ใจ ถ้า เขา รู้ ว่า ชาย จะ ประพฤติ ดัง นี้ ค่อย ไป
 เขา คง จะ ไม่ ทำ สัญญา ยอม ยก หญิง ให้ เป็น ภรรยา ชาย
 เพราะ การ สัญญา แต่ง งาน ต้อง ตั้ง ใจ ความ ประสงค์ ของ
 ผู้ ทำ สัญญา แต่ง งาน เป็น เกณฑ์ ว่า เขา จะ อยู่ เป็น

ผู้เมีย ก็น เพื่อ ความ เจริญ เป็น ผาคู่ข ค่อไป เมื่อ ชาย
 ลู่ ขอ หญิง แล้ว ยัง ประพฤติ คัง นี้ ค่อไป ก็ เป็น อัน ผิด
 ความ ประสงค์ ของ ผู้ทำ สัญญา แต่ง งาน ฝ่าย ข้าง
 หนึ่ง จึง เต็ก สัญญา ได้.

ถ้า ชาย หญิง นั้นได้ แต่ง งาน แล้ว ชาย ยัง ประพฤติ
 คน เป็น คน พาด อยู่ บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง
 หญิง จะไม่ ยอม ให้ หญิง อยู่ ด้วย ชายก็ได้ ความ สักขณ
 ผู้เมีย บทที่ ๑๐๘ “ชาย มา ลู่ ขอ ลูก สาว หลาน สาว
 ท่าน ๆ ให้ หญิง เป็น เมีย ชาย แล้ว ชาย นั้น คบ ทา
 โจร ผู้ร้าย ก่ ตี ท่าน ว่า มัน เป็น คน พาด ให้ พ่อ
 ตา แม่ ยาย จับ มัน ไป อย่า ให้ อยู่ ด้วย ลูก สาว หลาน สาว
 ไป เมื่อ หน้า จะ นิบ ทาย เสีย ให้ เวณ ทุน แด อัน ทมาก
 แก่ มัน จง แล้ว”

๔. ชาย หญิง ผู้ใด จะ แต่ง งาน นั้น ประพฤติ
 กิริยา ไม่ ย่าเกรง แดะ ทมิฬ ประมาท บิดา มารดา หรือ ผู้ปก
 ครอบ แด ญาติ ฝ่าย ไต แดะ ไม่ มา ขอ สุมา ฝ่าย
 ข้าง หนึ่ง ขอ เต็ก สัญญา ได้.

คำอธิบาย

ชาย หญิง ผู้ที่ จะ แต่ง งาน ต้อง มีความ ย้ำเกรง
 บิดามารดา หรือ ผู้ปกครอง แลญาติ ฝ่ายข้างหนึ่ง เหมือน
 บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง แล ญาติ แห่ง ตน ถ้าหาก
 ไม่ ย้ำเกรง แล้ว ย่อม อยู่ ด้วยกัน ไม่ เป็น ผาสุก และ
 จะ ทำให้ แยก ร้าว ขุ่น โน วงษ์ ตระกูล ของ เขา ฝ่าย
 ข้าง บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง แล ญาติ ซึ่ง ถูก หมิ่น ประ
 มาท เลิก ฉันทูญา แต่ง งาน ได้ หรือ เมื่อ ได้ แต่ง
 งาน แล้ว บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง แล ญาติ ฝ่าย
 ใด ถูก หมิ่น ประมาท ฝ่าย ข้าง นั้น ขอ ฮยาได้ เว้นไว้
 แต่ ผู้ หมิ่น ประมาท นั้น ขอ สละ มา แต่ ทำ ทาน บน ใจ ว่า จะ
 ไม่ หมิ่น ประมาท ต่อ ไป ตาม ฉักษณ ผัว เมีย บท
 ที่ ๕๘ “ชายไปเลี้ยง ลูก สาว ท่าน ให้ ย้ำเกรง พ่อ
 แม่ ผู้ โสมา ผู้ แก่ แล ญาติ แห่ง หญิง ถ้า ชาย มี พยัค
 ภัย เหล่า นี้ ทำ ดี เมีย ตน พ่อ ตา แม่ ยาย ห้าม ปราบ มี พัง
 มั่น ว่า กต่าง เกิน เหย หยาบ ฆ่า แล ให้ เสร็จ มี ดี แก่
 พ่อ ตา แม่ ยาย ก็ ดี แต่ มัน ถูก ดะทุ ก ต่ เมีย ไม่ ต้อง
 พ่อ ตา แม่ ยาย ก็ ดี ให้ มัน แต่ง เข้า ดอก ดอกไม้ ขอบ เทียน
 สละ มา พ่อ ตา แม่ ยาย แล ให้ เรียก ทาน บน ใจ พี่ เมีย
 นำ เมีย คู่ๆ เทียว กัน แล”

๕. ชาย หญิง ฝ่ายใด อายุยังไม่ถึง ๒๐ ปี ได้ทำ
สัญญา แต่ง งาน แล้ว ฝ่าย นั้น ปฏิเสธ สัญญาได้.

คำอธิบาย

สัญญา แต่ง งาน ที่ จะ ใช้ ได้ บริบูรณ์ คือ เมื่อ ชาย
หญิง มี อายุ แต่ ๒๐ ปี ขึ้นไป ถ้า ฝ่ายใด มี อายุ
ไม่ถึง ๒๐ ปี นับ ว่า เปน เด็ก ไม่ มี ความ สามารถ
จะ ทำ สัญญา ได้ ตาม ลักษณะ สัญญา ถึง ชาย หญิง
จะมี อายุ ไม่ ถึง ๒๐ ปี ก็ คือ ถ้า บิดา มารดา หรือ
ผู้ปกครอง ได้ ทำ สัญญา ใน นาม ที่ ผู้ปกครอง แล้ว สัญญา
นั้น เปน ใช้ ได้ คือ อำนาจ ผู้ปกครอง นั้น ไม่
เหมือน อย่าง ตัว ชาย หญิง หรือ ที่ ชาย หญิง ได้ ตั้ง ให้ คน
อื่น เปน ตัว แทน เพราะ ผู้ปกครอง นั้น มี อำนาจ ดิถี
ชาติ ที่ จะ ทำ การ ใน นาม ที่ ของ ผู้ปกครอง เมื่อ ผู้
ปกครอง ได้ ทำ สัญญา กับ ผู้ใด ใน นาม ที่ ผู้ปกครอง โดย
สุจริต แล้ว ชาย หญิง ผู้มี อายุ ต่ำ กว่า ๒๐ ปี นั้น
ต้อง รับ ผิด ชอบ

หมวด ๑๔

บทลงโทษแก่ปรับใหม่ ผู้ทำผิด บุตรี ท่าน

๑. ผู้กระทำ ขนากา บุตรี ท่าน กฎหมาย
ลักษณะ อาญา มาตรา ๒๔๕ “ผู้ใดบังอาจ กระทำ
ขนากา แก่ เด็กอายุต่ำกว่า ๑๒ ขวบ ท่านว่า มีความ
ผิด ต้อง ระวาง โทษ จำคุก ตั้งแต่ เดือน หนึ่ง ขึ้น ไป จนถึง
สาม ปี แต่ให้ปรับ ตั้งแต่ ห้าสิบ บาท ขึ้นไป จนถึง
ห้าร้อย บาท ด้วย อีก โสัด หนึ่ง”

มาตรา ๒๔๖ “ผู้ใด ยุ่ง เสียม สอน เด็ก อายุ
ต่ำกว่า สิบ สอง ขวบ ให้ทำ ข้ำเรา กี่ ตี หรือ ให้ทำ
ขนากา ด้วย ผู้อื่น กี่ ตี หรือ มัน เปน ขระ ทา
เด็ก อายุต่ำกว่า สิบ สอง ขวบ ให้ ผู้อื่น ทำ ข้ำเรา หรือ ทำ
ขนากา กี่ ตี ท่านว่า มัน มีความ ผิด ต้อง ระวาง
โทษ จำคุก ไม่ เกิน กว่า สอง ปี แต่ให้ปรับ ไม่ เกิน กว่า
พัน บาท ด้วย อีก โสัด หนึ่ง”

มาตรา ๒๔๖ “ผู้กระทำ อนามัย แก่ บุคคล อายุ
เกิน กว่า สิบ สอง ขวบ ขึ้นไป โดย มัน ใช้ อนามัย ด้วย
กำลัง หรือ ด้วย วาจา ชู เจ็บ หรือ มัน ใช้ อูบาย หลอก
ดวง ด้วย ประการ ไต ๆ ก็ คดี ท่าน ว่า มัน มี ความ ผิด
ต้อง ระวาง โทษ จำคุก ตั้งแต่ เดือน หนึ่ง ขึ้นไป จน ถึง สาม ปี
แต่ ให้ ปรับ ตั้งแต่ ห้า สิบ บาท ขึ้น ไป จน ถึง ห้า ร้อย บาท
ด้วย อีก ไล่ต หนึ่ง”

คำอธิบาย

กระทำ อนามัย นั้น คือ ใช้ วิชา กระทำ แก่ บุตร
ท่าน อย่าง หนึ่ง อย่างใด ให้ นำ เกิดยด นำ อายุ อย่าง
ไร ที่ ทำ ให้ นำ เกิดยด นำ อายุ นั้น ต้อง ดู วิชา ของ ผู้
กระทำ เป็น เรื่อง ๆ ไป ถ้า ญาติ ผู้ใหญ่ ที่ มี อายุ ธรรมดา
แล้ว ดูบ เด็ก หญิง อายุ สิบ สอง ปี คง ไม่ นับ ว่า
นำ เกิดยด นำ อายุ แก่ ตัว หญิง ถ้า ชาย หนุ่ม มากอด
ดูบ เด็ก หญิง ดัง นั้น ก็ เห็น ได้ ว่า ทำ ให้ นำ เกิดยด
นำ อายุ แก่ เด็ก หญิง นั้น มี คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๕๘
ร.ศ. ๘๓๓ “เจ้า ปดุก ปด้า หญิง บน เวื่อน หญิง ใน
เวดากตาง วัน เป็น อนามัย” คำ พิพากษา ฎีกา

ที่ ๘๐๐ พ.ศ. ๒๔๕๖ “ชาย กอด ปร้า จับ นม หญิง
มีความผิดฐาน กระทำ อนาจาร”

ตาม กฎหมาย ดัชนี ผู้เมีย บทที่ ๓๕ “บุรุษ
ผู้ใด จับ ชาย มือ หยอก บุตรี ท่าน กิต্ত ^{ขึ้นไป} ถึง ที่
นอน บุตรี ท่าน กิต্ত ^{จับ} กอด บุตรี ท่าน กิต্ত ให้ลง
โทษ” แต่ มี กฎหมาย ดัชนี ขานา บท กระทำ อนาจาร
แต่ ^{บท} นี้ ก็ ไม่ ต้อง ใช้ ^{แต่} ที่ ว่า ^{ขึ้นไป} ถึง ที่
นอน บุตรี ท่าน กิต্ত ^{จึง} จะ ไม่ มี โทษ ฐาน กระทำ อนาจาร
แต่ มี โทษ ฐาน บุกรุก ได้

ผู้กระทำ อนาจาร เด็ก หญิง อายุ ต่ำ กว่า ๑๒ ขวบ
ถึง เด็ก นั้น จะ ยินยอม ให้ กระทำ กิต্ত ^{ผู้} กระทำ นั้น ก็
มีความผิด ถ้า หาก ผู้กระทำ นั้น ใช้ อำนาจ ถ่วง ภัย
หรือ ด้วย วาจา ชู เชิญ แก่ หญิง ด้วย ^{ยัง} มี โทษ หนัก

ตาม กฎหมาย ดัชนี ขานา มาตรา ๒๔๕ ตอน ๒.

ผู้ ^{ที่} ^{ได้} ^{ยินยอม} ^{ต่อ} ^{คน} ^{เด็ก} ^{อายุ} ^{ต่ำ} ^{กว่า} ^{๑๒} ^{มี} ^{กระ} ^{ทำ} ^{อนา}
จาร นั้น ^{ผู้} ^{ได้} ^{ยินยอม} ^{ต่อ} ^{คน} ^{มีความ} ^{ผิด} ^{ด้วย} ถ้า หาก ว่า
^{ได้} ^{ยินยอม} ^{ต่อ} ^{คน} ^{เด็ก} ^{ชาย} ^{ไป} ^{กระ} ^{ทำ} ^{อนา} ^{จาร} ^{แก่} ^{หญิง} ^{แต่} ^{เด็ก}
ชาย ^{นั้น} ^{ก็} ^{ไป} ^{ทำ} ^{อนา} ^{จาร} ^{แก่} ^{หญิง} ^{ผู้} ^{ได้} ^{ยินยอม} ^{ต่อ} ^{คน} ^{นั้น} ^{ก็} ^{มี}
โทษ เป็น ตัว การ ^{ตาม} ^{กฎหมาย} ^{ดัชนี} ^{ขานา}

มาตรา ๓๗๔ และบทที่ จะ ลงโทษ ตาม กฎหมาย
ลักษณะ อาญา มาตรา ๒๔๕ เป็นบทที่ ลงโทษหนัก
กว่า มาตรา ๒๔๓.

ผู้กระทำอนาจารแก่หญิง อายุ เกิน กว่า สิบสอง ปี นั้น
ถ้า หญิง มีความ รักใคร่ กับ ชาย แต่ยินยอมให้ชาย
กระทำในที่ ไม่ เบ็ด เผลอ แล้ว ชาย นั้น ก็ไม่ มีความ ผิด
เห็นได้ แต่ จะ กระทำ ต่อ หน้า ชาว บ้าน ชาย จึง มีความ ผิด
ถ้า หญิง ไม่ ยินยอม แต่ ชาย ใช้ อำนาจ ด้วย กำตั้ง หรือ
ด้วย วาจา ชู้ เชิญ หรือ ใช้ ขู่ บาย หลอก ลวง กระทำ
อนาจาร ถึง กระทำ ใน ที่ ไม่ เบ็ด เผลอ ก็ มีความ ผิด.

๒. ความ ผิดฐาน พา บุตร ทำนไป หรือ มี ผู้
รับ เอา บุตร ทำนไว้ โดย เจตนา ทุกจริต กฎหมาย
ลักษณะ อาญา มาตรา ๒๗๓ “ผู้ใด บังอาจ พา เอา เด็ก
อายุต่ำกว่า สิบสองปี เสี่ยง จาก บิดา มารดา หรือ
จาก ผู้ที่ มี อำนาจ โดย ชอบ ด้วย กฎหมาย ที่ จะ คุ้มครอง
เด็ก นั้น ก็ ตี ๓๐๐ แต่ ผู้ใด ที่ รู้ แล้ว ว่า เด็ก คนใด ถูก คน
พาไป โดย ทุกจริต เช่น นั้น มัน บังอาจ ชู้ หรือ ชาย

เด็ก นั้น หรือ รับ เขา เด็ก นั้นไว้ โดย เจตนา ทุกจริต
 กิต্তิ ท่าน ว่า มัน ผู้กระทำผิด อย่างใด ๆ เช่น ว่า มาใน
 มาตรา นี้ ต้อง ระวัง โทษ จากทุก ตั้ง แต่ หก เดือน ขึ้น
 ไป จนถึง เจ็ด ปี แต่ ให้ ปรับ ตั้งแต่ ห้า สิบ บาท ขึ้นไป
 จนถึง พัน บาท ด้วย อีก ไล่ต หนึ่ง”

มาตรา ๒๓๗๔. “ผู้ใด บังอาจ พา เด็ก ชาย ตั้ง แต่
 สิบขวบ ขึ้นไป จนถึง สิบสี่ขวบ ไป เสียจาก บิดา มารดา หรือ
 จาก ผู้ที่ มี อำนาจ คุ้มครอง เด็ก นั้น โดย ชอบ ด้วย กฎหมาย
 โดย เด็ก มีเต็มใจไป ด้วย มัน กิตติ แต่ ผู้ใด รู้ แล้ว ว่า
 เด็ก คนใด มี ผู้พา ไป โดย ทุกจริต เช่น นั้น มัน บังอาจ ขอ
 หรือ ขาย เด็ก นั้น หรือ รับ เขา เด็ก นั้นไว้ โดย เจตนา
 ทุกจริต กิตติ ท่าน ว่า มัน มีความผิด ต้อง ระวัง
 โทษ จากทุก ตั้ง แต่ เดือน หนึ่ง ขึ้นไป จนถึง สาม ปี แต่ ให้
 ปรับ ตั้งแต่ ห้า สิบ บาท ขึ้นไป จนถึง ห้า ร้อย บาท ด้วย
 อีก ไล่ต หนึ่ง

ถ้า แต่ ความผิด ที่ ว่า มาใน มาตรา นี้ เป็น การ
 ที่ กระทำ เพื่อ หา กำไร หรือ เพื่อ การ อนุเคราะห์ อย่าง
 หนึ่ง อย่างใด ท่าน ว่า มัน ผู้กระทำผิด นั้น ต้อง ระวัง
 โทษ จากทุก ตั้ง แต่ หก เดือน ขึ้นไป จนถึง เจ็ด ปี แต่ ให้

ปรับ ตั้ง แต่ ร้อย บาท ขึ้น ไป จน ถึง สอง พัน บาท ด้วย
อีก ไล่ต หนึ่ง.”

มาตรา ๒๗๕. “ผู้ใด เกลี้ย ก่อสม พา เด็ก อายุ
ตั้งแต่ สิบขวบ ขึ้นไปจน ถึง สิบสี่ขวบ ไปเลี้ยง จากบิดามารดา
หรือ ผู้ที่ มีอำนาจ คุ้มครองเด็ก นั้น โดย ชอบ ด้วยกฎหมาย
โดย มัน เจตนา หา กำไร หรือ เพื่อ การ อนุเคราะห์ ถึง
เด็ก นั้น จะ เต็มใจ ไป ด้วย กับ มัน ท่าน ว่า มัน มี ความ
ผิด หนึ่ง ผู้ใด รู้ อยู่ แล้ว ว่า เด็ก คนใด มี ผู้พา ไป โดย
ทุจริต เช่น มัน มัน บังอรุณ หรือ หรือ ชาย เด็ก มัน หรือ
รับ เขา เด็ก มัน ไว้ โดย เจตนา ทุจริต ไซ้ ท่าน ว่า มัน
มี ความ ผิด เสมอ กับ ผู้พา เด็ก ไป แต่ ท่าน ให้ ลงโทษ
ผู้กระทำ ผิด เสมอ กับ ผู้พา เด็ก ไป แต่ ท่าน ให้ ลงโทษ
ผู้กระทำ ผิด ใน มาตรา นี้ ต้อง ระวัง โทษ จำคุก ตั้ง
แต่ เดือน หนึ่ง ขึ้นไป จน ถึง สาม ปี แต่ ปรับ ตั้ง แต่
ห้า สิบ บาท ขึ้นไป จน ถึง ห้าร้อย บาท ด้วยอีก ไล่ต หนึ่ง”

มาตรา ๒๗๖. “ผู้ใด บังอรุณ พา เขา หญิง คนใด
ไป เพื่อ การ อนุเคราะห์ โดย มัน บุคคลว่า พา ไป ด้วย กำจัด กี่ ตี
หรือ มัน ชู เชิญ ให้ ไป ด้วย ความ กลัว กี่ ตี หรือ พา
ไปด้วย ทุจริต เช่น มัน มัน บังอรุณ ชอน เว้น หญิง นั้น

ไว้ก็ดี ท่านจำมัน ผู้กระทำการ อย่างไร ๆ เช่นว่า
 มาใน มาตรา นี้ มีความผิด ต้อง ระวังโทษ จำคุก ตั้งแต่หก
 เดือน ขึ้นไป จนถึง เจ็ด ปี แต่ให้ ปรับ ตั้งแต่ ร้อยบาท
 ขึ้นไป จนถึง พัน บาท ด้วย อีก โสัด หนึ่ง”

ลักษณะ ตก พา บท ที่ ๓ “ผู้ใดลักไฟร์ฟ้า ข้า คนถูก
 เมีย ท่าน พา หนึ่ง แต่ มี พัน พา หนึ่ง ยัง แค ต้น น้ำ
 ต้น ทำ ใน ศตาด พิศาจ แห่งใด ๆ มี สัก ชี พยาน ว่า เขา
 ข้า คน ท่าน พา หนึ่ง ไป จริง ท่าน ว่า ผู้ นั้น เป็น โจร
 ให้ โหม กิ่ง ค่า ถ้า เขา ทาษ ท่าน ไป ซ่อน ไว้ ใน เรือน
 แต่ มี พัน พา หนึ่ง ยัง อยู่ ใน เรือน ให้ โหม เท่า ทุน
 ถ้า พา หนึ่ง ออก ไป นอก เมือง ซ้ำ ไป ฟาก น้ำ ฟาก ท่า แต่
 เจ้า คน มา พบ ให้ โหม ค่า กิ่ง ถ้า ส่ง แต่ พา หนึ่ง
 ตาม ทาง ไป ต่าง เมือง ก็ ดี เขา ไป ซาย ก็ ดี ถ้า ได้
 ตัว คืน มา ให้ โหม สอง ค่า ถ้า มี ได้ ตัว มา ไซร้
 ให้ ไซ้ ทุน แล้ว ให้ โหม สอง ค่า ให้ ทวน โดย สกรรจ์
 มี สกรรจ์ (แล้ว ให้ สัก รูป คน ไว้) แต่ คน ซึ่ง ไป ด้วย
 เขา หนึ่ง ถ้า มัน เต็ม ใจ ไป ด้วย เขา ถ้า เด็ก ฮาย
 ลีบ สอง ปี ลง มา อย่า ให้ มี โทษ แก่ เด็ก หนึ่ง เดย”

คำอธิบาย

ผู้ใดพาเด็กอายุต่ำกว่าสิบขวบไปจากผู้ปกครอง
นั้น แม้เด็กนั้นจะยินยอมไปก็ดี แต่จะอ้างว่า
มิได้พาไปโดยทุจริตก็ดี ผู้นั้นก็มีโทษ แต่ผู้รับ
เด็กนั้น ถ้าหากรับไว้ โดยรู้ว่ามิได้พาไปโดยทุจริต
หรือรับไว้โดยทุจริต จึงมีโทษ.

ผู้พาเด็กตั้งแต่อายุสิบขวบจนถึงสิบสี่ขวบนั้น
ถ้าเด็กนั้นมีเต็มใจไป มันบังอาจพาไป ผู้พาไป
ถึงจะไม่เจตนาหาทำไร หรือเพื่อการอนาจารก็ดี ก็มี
โทษ ถ้าพาไปเพื่อหาทำไร หรือเพื่อการอนาจาร มี
โทษมาก ถ้าเด็กนั้นเต็มใจไปโดยมันเกลี้ยกล่อม
เอาไป เพื่อเจตนาจะหาทำไร หรือเพื่อการอนาจาร
จึงมีโทษ ที่เรียกว่าเกลี้ยกล่อมนั้น เช่นเด็ก
ชอบสิ่งไรก็ซื้อสิ่งนั้นให้ตามใจเด็ก แลพูดชักนำ
ให้เด็กมีความชอบใจตน เด็กจึงตามไป ถ้า
ไม่เจตนาหาทำไร หรือเพื่อการอนาจารแล้ว ก็ไม่มี
โทษ คำพิพากษาศฎีกาที่ ๕๔๗ ร.ศ. ๑๓๗ “ผู้
ใดพาเด็กหญิงอายุระหว่าง ๑๐ ขวบกับ ๑๔ ขวบ
ไปจากผู้ปกครองโดยมิได้เจตนาจะหาทำไร หรือ

เพื่อ การ อนาคต แล้วไม่ มีโทษทาง อาญา” คำว่า พา
ไป เพื่อ หากทำไร นั้น คือ พาไป เพื่อ ช้อ ชาย หรือ เพื่อ หา
ประโยชน์ อย่างใด อย่าง หนึ่ง คำว่า พาไป เพื่อ การ
อนาคต นั้น คือ พาไป เพื่อ การ ประเวณี ถ้า หาก
พาไป โดย คังใจ จะ เติง เป็น ภรรยา และ หญิง ก็ เต็ม
ใจไป เพื่อ จะ เป็น ภรรยาชาย ก็ไม่มีโทษ

ผู้พา เด็ก หญิง อายุ เกิน กว่า ๑๔ ปีขึ้นไป นั้น ถ้า
หญิง นั้น เต็มใจไป ไม่มีโทษ ถ้า หญิง นั้น มีเต็มใจ
ไป มันใช้ ก้าง นุค คร่า หรือ ชู เติง หรือ ใช้ อุมาย พุจริต
หุดอก ลวง ค้อย ประการใด ๆ แต่ พา หญิง ไป เพื่อ การ
อนาคต จึง มีโทษ ตาม กฎหมาย ดักชน อาญา
มาตรา ๒๗๖ ถ้า พาไป มี ใช้ การ อนาคต ไม่มีโทษ
ตาม มาตรา ๒๗๖ แต่ จะ มีโทษ รุาน ทำ ให้ เสีย อิศระ
ภาพ เช่น หน่วง หนี้ยง หญิง ได้ เป็น ต้น

ผู้พา หญิง อายุ เกิน กว่า ๑๔ ขวบขึ้นไป โดย
หญิง เต็มใจไป นั้น ไม่มีโทษทาง อาญา แต่ จะ มี
ผิด ใน ทาง แห่ง ตาม กฎหมาย ดักชน ดักพา บท ที่ ๑
คัง กถ่าง มา แล้ว ถ้า ชายพา หญิงไป แล้ว พา หญิง
มา ส่ง บิดา มารดา ชายไม่ มีความผิด ดักชน

ผัวเมีย บทที่ ๑๓๔ “ชายโตอีกพา ลูกสาว หลานสาว
 ท่านไป ทำธุระ เมีย ครั้น พ่อ แม่ พี่น้อง พี่ช้ หยึง
 นั้น รู้ ชาย นั้น คั้น เขา หยึง มาไว้บ้าน เรือนไร่
 ท่าน ว่าใช้ จะ โมย เพราะ ว่า มัน รักใคร่ กัน พา กันไป
 มัน มีได้ เชื้อ ถิ่น ตาม บ้าน เรือน ของ พ่อ แม่ มัน พา
 กัน มาเอง” ดัชนี ผัว เมีย บทที่ ๑๒๕ “ชาย ดัก
 พา บุตรสาว หลานสาว ท่าน ทิ้งไป ต่าง บ้าน ต่าง เมือง
 ถึง ๑๐ ปี แล้ว มัน เขา บุตรสาว หลานสาว ท่าน คั้น
 มา บ้าน เมืองไร่ หยึงไม่ ส้มัก อยู่ ด้วย ชาย ให้
 ชาย เจน ลูกสาว ให้ พ่อ แม่ หยึง บัง ให้ มี โทษ แก่ ชาย นั้น
 เลย เหตุ ชาย พา หยึง นั้น กลับ มาเอง” ดัชนี
 ดักพา บทที่ ๒ “ถ้า ผู้ใด พา บุตร ท่าน นั้น บิดา
 มารดา มีใคร รู้ แห่ง ที่ไป แะ มัน เขา บุตร ท่าน กลับ
 มา แล้ว ท่าน ว่า ให้ เขา ตัว ส่ง แก่ บิดา มารดา อย่า
 ให้ เขา โทษ แก่ มัน เลย เพราะ มัน คิด ถ้วน ฉาญา
 บ้าน เมือง ท่าน มัน เขา คั้น มาเอง.”

31/07/2565

๓. ชาย ทำ ธุระ ด้วย บุตร ท่าน ดัชนี ผัว เมีย
 บทที่ ๑๓๖ “ชาย หยึง ส้มัก รักใคร่ เป็น ชู้ กัน พ่อ

แม่หญิง มีรู้ ชายหญิง มัน พากันไป ชาย มีได้
 มา ส้มกั ณะมา พ่อ แม่ หญิง ไชร์ ให้ ส่ง หญิง ให้ แก่
 บิดา มารดา แล้วให้ โหม ชาย ผู้ ทำ คำ นับ มีได้
 พา หญิง ไป เปน ข้อ ณะเมิด ให้ แก่ บิดา มารดา หญิง.”

ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๑๒๔. “หญิง ตาม ชาย ไป
 แต่ ชาย มีได้ ส้มกั ณะมา ไหว้ พ่อ ไหว้ แม่ หญิง แต่ ชาย
 เขา หญิง นั้น ไหว้ เปน เมีย อยู่ บ้าน เว้น ขึ้น บ้าน ณะกิน
 สอง ขึ้น ถึง สอง บ้าน สาม บ้าน แล้ว แต่ ชาย มีได้
 หญิง เขา หญิง มา ส่ง ให้ แก่ พ่อ แม่ หญิง เจ้า ไชร์
 ท่าน ว่า ชาย บังอาจ เขา ลูก สาว ท่าน ไป เว้ เดียง ประจาม
 ถ้า เขา ไป เดียง สอง บ้าน ให้ เขา คำ คัว หญิง นั้น
 ตั้ง โหม ทวีคุณ ถ้า เขา ไป เดียง สาม บ้าน ขึ้น ไป ให้
 โหม ทวีคุณ เปน สิ้น โหม กิ่ง พันย กิ่ง”

ลักษณะ ผัว เมีย บทที่ ๑๒๕. “บิดา มารดา หญิง
 เดียง หญิง ผู้ บุตรี จน เดิม โหม ได้ ทุก ชัยาก ประการ ไค
 จะ เขา บุตรี สาว ไป ชาย เขา เงิน แก่ ความ ยาก แต่ หญิง
 บุตรี นั้น มัน ไม่ รู้จัก คุณ นอกใจ พ่อ แม่ ตาม ชาย ไป
 มีได้ มา ณะมา ไหว้ พ่อ ไหว้ แม่ พ่อ แม่ ได้ ความ เจ็บ
 ชาย นั้น ให้ คิด เขา คำ น้า หม เชา เปน คำ เดียง รักษา

แก่มัน แต่ชายซึ่งพาเอาหญิงไปเลี้ยงนั้น ให้มัน
ช่วยหญิงเสียถึงหนึ่ง ถ้ามันพากันมาร้องฟ้อง
ยังโรงศาล ให้เร่งจำให้แก่มันจงเสร็จอย่าให้บาท
ใหม่มัน เพราะมันเพิ่งพอถูกกันอยู่ ถ้ามันเกิด
ถูกทอดานไปภายหลัง จะมายินดีเท่า”

คำอธิบาย

ชายจะมีความผิดฐานทำชู้ด้วยบุตรท่าน โดย
ชายมาทำชู้กับหญิงในบ้านของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง
ของหญิง หรือชายพาหญิงไปจากบ้านบิดา
มารดาไปทำชู้ที่อื่น ถ้าหญิงไปที่เรือนชายเอง
โดยชายมิได้พาไป และหญิงยอมให้ชายทำชู้
ชายไม่มีความผิด ตามกฎหมายลักษณะฉ้อเมียบท
ที่ ๗๔ “ถ้าหญิงนั้นไปหาชายถึงเคหะสถานบ้าน
เรือนชาย แต่ยอมให้ชายทำชู้ด้วยไซ้ จะกล่าว
โทษแก่ชายนั้นมิได้เลย”

ถ้าชายทำชู้ด้วยหญิงที่บ้านบิดา มารดา หรือ
ชายพาหญิงไปทำชู้ที่อื่น ให้ปรับชายฐานฉ้อเมีย
ตามกฎหมายลักษณะฉ้อเมียบทที่ ๗๔ แต่บทที่ ๑๓๖
แล้วบังคับให้ชายส่งตัวหญิงให้แก่บิดา มารดา.

ถ้า ชายพา หญิงไป ทำ ชู้ แล้ว ชายไม่เลี้ยง หญิง
นั้น เขา หญิง มา ส่ง ให้ แก่ บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง
หญิง ให้ ปรับ ชาย ตาม ค่า ตัว ของ หญิง.

ชายพา หญิงไป แล้ว ไม่ ส่ง หญิง คืน ให้ แก่ บิดา
มารดา แต่ ทั้ง บิดา มารดา หญิง ก็ ไม่ ประสงค์ จะ
ให้ ชาย ส่ง ตัว หญิง คืน แต่ ชาย หญิง นั้น ประสงค์
จะ เลี้ยง ตัว ก็นั้น อย่าง ฉันทน์ ผัว เมีย ให้ ชาย หญิง ใช้ ค่า ที่
บิดา มารดา เลี้ยง รักษา หญิง มา แล้ว แต่ บิดา มารดา
หญิง จะ กำหนด ค่า เลี้ยง ตัว หญิง ตาม ส้มจอร์ แก่ ถา นาน รูป.

ถ้า ชาย ทำ ชู้ ด้วย หญิง แล้ว ชาย ได้ ส่ง หญิง มา
ให้ แก่ บิดา มารดา หญิง และได้ แต่ง เครื่อง สละมา ยุม
แปลง แก่ บิดา มารดา หญิง แต่ ชาย คงใจ จะ เลี้ยง
ตัว หญิง นั้น เปรน ภรรยา ต่อไป ชาย นั้น หมด ความ ผิด
จะ ปรับ ชาย อย่าง หนึ่ง อย่าง ไต มี ได้ ตาม กฎหมาย
ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๘๒ ว่า ด้วย “ ชาย ทำ ชู้ ด้วย
บุตร ท่าน แต่ บิดา มารดา ก็ รู้ ว่า ชาย ทำ ชู้ ด้วย บุตร
ของ คน มี ได้ ว่า ถ้าว ให้ ชาย แต่ง สละมา พ่อ แม่ หญิง
ให้ พ่อ แม่ หญิง รับ สละมา ถ้า ชาย ไม่ แต่ง สละมา พ่อ แม่ ผู้
เฒ่า ผู้ แก่ แห่ง หญิง แต่ มี ได้ เลี้ยง หญิง ตั้ง ท่าน เลี้ยง ลูก
เมีย ท่าน ทั้งหลาย ให้ โหม ชาย ผู้ ละเมิด พ่อ แม่ ผู้ เฒ่า

ผู้แก่นนั้นโดยขนาด” ในบทนี้ ถ้าชายได้แต่ง สรรมา
แล้ว ถึงบิดา มารดา หญิง จะไม่รับ สรรมา ชายก็ไม่
มีความผิด ตักสัน ณีว เมีย บทที่ ๓๒๓ “ชาย
เถียง พา ถูก เมีย หลาน ล้าง ท่าน พาไป ทำ ชู้ เมีย
แก่ พ่อ แม่ หญิง มี รุ มี คน เขา หญิง นั้น มา ได้ เวียน
ถ้า ชาย นั้น มา ชู้ ขอ สรรมา ยุมแปลง ท่าน ท่าน ให้ จึง ได้
ท่าน มี ให้ ย่า ให้ เขา โทษ แก่ ชาย นั้น เลย”

๔. ชาย ช่ม ช่ม ล่วง ประเวณ บุตรี ท่าน กฎหมาย
ตักสัน อาญา มาตรา ๒๔๓ “ผู้ใด บังอาจ ใช้ อำนาจ
ด้วย กำลัง กาย หรือ ด้วย วาจา ชู้ เชิญ กระทำ ชำเรา
ขึ้นใจหญิง ซึ่ง มี ใช้ ภรรยา ของ มัน เอง ท่าน ว่า
ผู้ ช่ม ช่ม ช่ม ทำ ชำเรา ต้อง ระวัง โทษ จำ คู่ ตั้ง แต่
มี หง ช่ม ไป จน ถึง สิบ ปี แต่ ให้ ปรับ ตั้ง แต่ ห้า สิบ
บาท ช่ม ไป จน ถึง ห้า ร้อย บาท ด้วย อีก โสัด หนึ่ง”

ผู้ใด ใช้ อุบาย หลอก ลวง ทำ ชำเรา ขึ้นใจ หญิง ซึ่ง
มี ใช้ ภรรยา ของ มัน เอง ท่าน ว่า มัน ช่ม ช่ม ทำ ชำเรา
มีความผิด ต้อง ระวัง โทษ คู่ เดียว กัน กับ ที่ ว่า มานัน”

กฎหมาย ตักสัน อาญา มาตรา ๒๔๔ “ผู้ใด
กระทำ ชำเรา ด้วย เด็กหญิง อายุ ต่ำ กว่า สิบสอง ขวบ ถึง
หญิง นม ยน ยอม ก็ ตาม หรือ มี ได้ ยน ยอม ก็ ตาม

ท่าน ว่า มัน มี ความ ผิด ต้อง ระวัง โทษ จำ ทุก ตั้ง แต่ ต้อง
 ไป จน ถึง สิบ ปี แต่ ให้ ปรับ ตั้ง แต่ ทำ สิบ บาท ขึ้น
 ไป จน ถึง ห้า ร้อย บาท ด้วย อีก โศก หนึ่ง

ถ้า แต่ ใน การ กระทำ ผิด เช่น ว่า มา ใน มาณานี้ เด็ก
 หญิง ที่ ถูก ข้าเรา นั้น มี มาด เจ็บ อย่าง ลำหัด ท่าน
 ว่า มัน ผู้ กระทำ ผิด นั้น ต้อง ระวัง โทษ จำ ทุก ตั้ง แต่
 ตาม ปี ขึ้น ไป จน ถึง สิบ ห้า ปี แต่ ให้ ปรับ ตั้ง แต่ ทำ สิบ
 บาท ขึ้น ไป จน ถึง พัน บาท ด้วย อีก โศก หนึ่ง”

ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๗๖ “ชายใด มี เมีย แล้ว
 ช่ม ชน ตก ล่วง หลาน ล่วง ท่าน ถึง ข้าเรา ให้ โหม ชาย
 นั้น ถึง ประณม ผิด เมีย ถ้า ช่ม ชน มี ถึง ข้าเรา ให้
 โหม ถึง ข้าเรา”

ลักษณะ ผัว เมีย บท ที่ ๗๗ “ชายหา เมีย มี ได้
 ช่ม ชน ตก ล่วง หลาน ล่วง ท่าน ถึง ข้าเรา ให้ โหม ชาย
 นั้น ถึง เมีย ชาย มี เมีย แล้ว ถ้า ช่ม ชน มี ถึง ข้าเรา ให้
 โหม ถึง ข้าเรา”

คำอธิบาย

ชาย ล่วง ประณม กับ เด็ก หญิง อายุ คำ กว่า ๑๒ ปี
 นั้น ถึง เด็ก หญิง จะ ยิน ยอม ด้วย ชาย ก็ มี ความ ผิด
 ถ้า เด็ก หญิง นั้น มี อายุ เกิน กว่า ๑๒ ปี ยิน ยอม ให้ ชาย

ถ่วง ประเวณี ชายไม่มีความผิดฐาน ช่มชู้ แต่ชาย
 อาก จะ มีความผิดฐาน พาหญิงไป เพื่อ อนาคต ดังกล่าว
 มาข้างต้นแล้ว ถ้าชายมีความประสงค์ จะเลี้ยง
 หญิงนั้น เป็นเมีย ชายไม่มีความผิดทาง อาญาเลย
 ถ้าหญิงไม่ยินยอมแล้ว ชายใช้กำลัง ช่มชู้หญิง หรือ
 ชู้หญิงหญิงให้มีความกลัว หรือใช้อุบาย หลอก ถอง
 หญิง เช่นให้หญิง ต้ม ของเมา จน ต้ม ต๋อ แล้ว
 ทำชำเรา หญิง ชายนั้น จึง มีความผิดฐาน ช่มชู้ ทำ
 ชำเรา.

ฝ่ายหญิง มี สิทธิ ที่ จะ เรียก ค่าเสียหายได้ เพราะ
 ชายทำให้เขา เสีย ตัว และ เสีย ชื่อเสียง หรือ จะ ขอ
 ให้ โทษชาย ตาม ลักษณะ ผัวเมีย บทที่ ๗๖ แลบทที่ ๗๗
 ก็ได้ แล้ว แต่จะ เลือกร้อง เรียก ค่าปรับใหม่ ทางใด
 ยื่น ฟัง จะได้ ค่าปรับ มาก.

๕. ผู้ส่งรู้ ค้ำช่วย ผู้กระทำผิด กฎหมาย ลักษณะ
 อาญา มาตรา ๖๕. “ผู้ใด กระทำ การ ชู้ช่มชู้ แก่ ผู้
 กระทำผิด ค้ำช่วย ประการ หนึ่ง ประการใด ดัง จะ กล่าว
 ต่อไปใน มาตรา นี้ ก็คือว่า

(๑) ช่วยหาช่องโศกาศ หรือให้กำลังพาหนะ หรือ
ให้ความรู้ อันเป็น อุปการะ แก่ การ ที่ กระทำผิด นั้น ก็ ดี.

(๒) กระทำ การ อย่าง หนึ่ง อย่างใด ใน เวลา แด่
ก่อน หรือ เมื่อ ขณะ ความ ผิด นั้น ได้ เกิด ขึ้น อัน เป็น
อุปการะ แก่ การ กระทำ ผิด นั้น ก็ ดี.

ท่าน ว่า ผู้ กระทำ การ ดัง กล่าว มา นี้ เป็น ผู้ สัม รั กว ย
ผู้ กระทำ ผิด แต่ อาญา ที่ กฎหมาย บัญญัติ ไว้ สำหรับ
ความ ผิด นั้น เท่าใด โทษ มี ผู้ สัม รั กว ย นี้ ทำให้ ถด
จาก กำหนด ลง ส่วน หนึ่ง คง ไว้ แต่ สอง ส่วน”

ลักษณะ ผู้ เมีย บท ที่ ๔๗ “ผู้ใด ชัก ชู ให้ แก่
ลูกสาว หลานสาว ท่าน พ่อแม่ แห่ง หญิง มี รั กว ย แต่ อยู่
นาม มา จึง รั กว ย ท่าน ให้ ใหม่ ชาย โดย ยศถา ศักดิ์ พ่อแม่
หญิง แต่ ผู้ ชัก ชู นม ให้ ทอม ด้วย ทวาย โดย สกรรจ
มี สกรรจ เพราะ มัน เห็น แก่ ตาก เขา สิ้น จ้าง สิ้น บน
ทำให้ ลูกสาว ท่าน เสีย ตัว”

ลักษณะ ถัก พว บท ที่ ๓๑ “ผู้ใด คู่ ถัก ยาม
เจรจา แนะ นำ ชำ คน ลูก เมีย ท่าน ให้ ทน เจ้า ทาษ
เจ้า คน เสีย บำ เหน็ด จึง ได้ ตัว มา บำ เหน็ด นั้น ตก แก่
ผู้ คู่ ถัก ยาม เจรจา แนะ นำ ชำ คน ลูก เมีย ท่าน แด”

ลักษณะ ถัก พว บท ที่ ๔ “ถ้า ชาย ชู ถัก พว ลูก เมีย

ท่านไป อาศัยรย เรือน ญาติ พี่ น้อง พ้อง พันธุ์ เพื่อนฝูง มีนุ่
 มี บอกรเจ้า พ่อเจ้า แม่ เจ้า ผัว นาย บ้าน นาย เมือง ข้า
 พรางไว้ให้ยู่เรือน ให้ตงโทษเจ้า เรือน ถึง ผู้ชก ดือ
 ดิ ชาย คุม พวก เพื่อน ไป ชุก คร่า เอา ถูก เมีย ท่าน มา ไว้
 เรือน พี่ น้อง ญาติ เพื่อนฝูง มีนุ่ แต่ เจ้า เรือน มิได้ บอกร
 แก่ เจ้า พ่อเจ้า แม่ เจ้า ผัว แด นายบ้าน นายเมืองให้รู้ ข้า
 พรางไว้ ให้สำนัค ยู่ เรือน ให้ตงโทษ เจ้า เรือน เท่า
 พวกไป ด้วย โดย พระราช กฤษฎีกา ”

ตักษณ ดัก พา บท ที่ ๑๗ “ มี ผู้ตัก พา ถูก เมีย
 ผู้คน พี่น้อง ท่าน ไป ไว้ เรือน พี่น้อง ญาติ เพื่อนฝูง
 มีนุ่ แต่ มีนุ่ ก็ ทำ ชู้ ตู๋ หมึง มีนุ่ เจ้า เขา เจ้า เรือน รู้
 เห็น มิบอกร เจ้า ผัว เจ้า พ่อเจ้า แม่ นายบ้าน นายเมือง ข้าพราง
 ไว้ ท่านรู้ด้วย ปรกการใด ๆ ท่านให้ตงโทษ แก่ เจ้า
 เรือน ใน ระวัง ข้าพราง รู้เห็น ด้วยใจ ”

คำอธิบาย

ผู้ตม รุ นน คือ ผู้ที่ ได้ ช่วย เหลือ ผู้ กระทำ ผิด ก่อน
 เวลา เกิด เหตุ หรือ ใน เวลา กำลัง เกิด เหตุ.
 ผู้ ตัก ถูก ยาม ให้ ชาย พา หมึง ไป ก็ ค หรือ ผู้ ชก
 ชู้ ให้ แก่ ถูก ดำง หลาน ดำง ท่าน ก็ ค ได้ ชื่อ ว่า เป็น ผู้

ผู้รู้ เพราะได้อุปการะ ก่อน เวลา กระทำ ผิด ถ้า
 การ ที่ ชาย พา หญิง ไป มีความ ผิด ทาง อาญา ผู้รู้
 ก็ มีความ ผิด ตาม กฎหมาย ดัชนี อาญา มาตรา ๖๕ ถ้า
 ไม่ มีความ ผิด ทาง อาญา ผู้รู้ ก็ ต้อง ถูก ปรับ โทษ แด
 ใช้ ค่า เสีย หาย ตาม ดัชนี ผู้เมีย บท ที่ ๘๗ แด
 ดัชนี ดัก พา บท ที่ ๓๗ ถ้า ได้ สั่ง ส่ง ให้ ชาย พา
 หญิง หนี หนี มี ดัชนี โทษ คง แต่ มี หนึ่ง ขึ้น ไป แด
 ชาย ที่ ได้ รับ ค่า สั่ง ส่ง หนี ได้ พา หญิง หนี ผู้หนี ก็
 เปน ตัว การ กระทำ ผิด ด้วย หา ใช้ ผู้รู้ ไม่ ตาม
 กฎหมาย ดัชนี อาญา มาตรา ๓๗๔ แด ตาม กฎหมาย
 ดัชนี ดัก พา บท ที่ ๗ “ ถ้า คน ถูก หนี ท่าน หนี ครั้น
 เจ้า เจ้า คน พบ ตัว หนี ผู้หนี แด มัน ว่า มี ผู้ ส่ง ส่ง
 ให้ หนี มี ดัก พา ว่า สั่ง ส่ง ให้ หนี จริง ท่าน
 ให้ ปรับ โทษ ว่าง หนึ่ง ถ้า หนี ไป บาด เจ็บ ต้ม ตาย
 โทษ หนึ่ง ตก หนัก หนึ่ง ถ้า หนี ผู้ หนี แด มัน ส่ง ส่ง ไป ให้ บาด เจ็บ
 ต้ม ตาย หนึ่ง ”

ถ้า เจ้า เรือน ยอม ให้ ชาย หญิง มา อาศัย ครัว แด กระทำ
 ผิด ที่ เรือน คน เช่น ช่ม หนี ข้า เรา เปน ต้น เจ้า ของ
 เรือน หนี ก็ มีความ ผิด ฐาน เปน ผู้รู้ ตาม กฎหมาย
 ดัชนี อาญา มาตรา ๖๕ ถ้า ผู้ ที่ พา หญิง ไป อาศัย ครัว

เรือนไม้ มี ความ ผิด ทาง อาญา เช่น พา หญิง ไป
 ทำ ชู้ เป็น ต้น เจ้า ของ เรือน ต้อง ถูก ปรับ ใหม่ ตาม
 ดัชนี ตัก พา บท ที่ ๑๗ แต่ บท ที่ ๘ คือ ปรับ เจ้า
 ของ เรือน ถึง ผู้ ชัก ส้อย ถ้า เจ้า ของ เรือน รู้ แล้ว ว่า
 มี คน พา หญิง ไป โดย ทุจริต เจ้า ของ เรือน ช้อน เรือน
 หญิง นั้น ไว้ หรือ เลี่ยง ไล่ ไป ที่อื่น เจ้า ของ เรือน นั้น
 ก็ มี ความ ผิด แต่ มี โทษ เท่า กับ คดี การ ผู้ พา หญิง ไป
 ทำ ชู้ เป็น ผู้ สมิ รุ ณ์ ไม่ ตาม กฎหมาย ดัชนี อาญา
 มาตรา ๒๗๖ แต่ กฎหมาย ดัชนี ตัก พา บท ที่ ๒๙
 “ผู้ ใด เอา ผู้ คน ทาส ไทย ถูก เมีย ท่าน ไป เลี่ยง สุ่ม ช้อน แห่ง
 ใด ๆ ก็ ที่ จับ ได้ พิจารณา เป็น สัจย์ ท่าน ให้ เอา
 ค่า คดี คง ใหม่ ทวี คุณ ยก ทน ค่า คดี ให้ แก่ เจ้า ของ
 เพี้ย พน เป็น เงิน ใหม่ ถึง พน ยถึง” ถ้า เจ้า ของ เรือน
 บิด บัง หรือ เลี่ยง ไล่ ผู้ กระทำ ผิด ไป เพื่อให้ พน อาญา เจ้า
 ของ เรือน ก็ มี โทษ ตาม กฎหมาย ดัชนี อาญา มาตรา ๑๕๔
 ทำ ชู้ เป็น ผู้ สมิ รุ ณ์ ไม่ เพราะ อุบการะ ภาย หลัง
 เกิด เหตุ.

ส่วน ผู้ ชัก ส้อย ที่ จัด เข้า อยู่ ใน จำ พวกร ผู้ สมิ รุ ณ์ นั้น
 ๓๗๐๖๒๕๕
 ดัชนี การ ที่ ชาย พา หญิง ไป ยัง ไม่ เป็น ความ ผิด ใน ทาง อาญา

เปน ความมิตฐาน ละเมิด สิทธิ บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง
 หญิง ตาม ลักษณะ ผู้ เมีย บทที่ ๔๗ อย่าง เดียว
 แล้ว ถ้า บิดา มารดา ได้ ตัว หญิง กลับ คืน มา โทษ
 ผู้ ชัก สู้ ให้ ยก เสีย ตาม พระราช บัญญัติ ตัก พา รัชกาล
 ที่ ๔ จุด ศักดิ์ราช ๑๒๒๗ ว่า ด้วย “ชาย พา หญิง ไป
 ถ้า แม้ม ตัก พา กับ สูญ หาย ไป ไม่ได้ ตัว หญิง ไม่ได้ ตัว ชาย
 หรือ ไม่ได้ ตัว ทั้ง สอง คน จึง ควร ต้อง พ้อง ร้อง ต้อง
 เคาร ครอบ เว้ง รัต ผู้ ชัก สู้ ให้ ส่ง ให้ นำ ถ้า ได้ ตัว หญิง
 ชาย มา แล้ว โทษ ผู้ ชัก สู้ ให้ ยก เสีย ”

หมวด ๑๕

วิธีพิจารณา

๑. คดีที่หาว่า หม่อม ชำเรา หญิง กี่ คดี หรือ
กระทำ ณาจารย์ แก่ หญิง กี่ คดี ถ้าได้กระทำ แก่ หญิง
อายุเกินกว่า ๑๒ ปี แต่ที่เกิดเหตุมิใช่ ต่อ หน้า ชาร
กำนัน เป็น คดี ส่วน ตัว หญิง ผู้ถูกกระทำ ร้าย จะ พ้อง
ร้อง เอง หรือ หญิง นั้น ร้อง ทนาย เจ้า พนักงาน จึง
จะ เขา คดี หม่อม ว่า กล่าวได้ ถ้าได้กระทำ แก่ หญิง
อายุต่ำกว่า ๑๒ ปี กี่ คดี หรือได้กระทำ แก่ หญิง อายุ
เกินกว่า ๑๒ ปี แต่ ได้กระทำ ต่อ หน้า ชาร กำนัน
มิใช่ เป็น คดี ส่วน ตัว เจ้า พนักงาน เขา คดี หม่อม ว่า
กล่าวได้ เสมอ.

คำอธิบาย

คดี ณาจารย์ ที่ เป็น คดี ส่วน ตัว ผิดกับ คดี ที่ มิใช่ คดี
ส่วน ตัว คือ ถ้า หญิง ผู้ถูกกระทำ ร้ายไม่ได้ มา ร้อง

คือ เจ้าพนักงาน แล้ว เจ้าพนักงานไม่มีอำนาจ เขา
 คิด เห็น ว่า ถ้าวางได้ ตาม กฎหมาย ดัชนี ธาตุ
 มาตรา ๒๔๘ “การ พ้อง เอา โทษ แก่ ผู้กระทำ ผิด
 กฎหมาย ทมวค ม พห ถ้า เป็น คดี ข้อหา ใช้ อำนาจ
 ด้วย ถ้างั่ง หรือ ชู เชิญ ทำ ข้ำเรา ขึ้นใจหญิง ดังว่าไว้ ใน
 ตอน ๓ แห่ง มาตรา ๒๔๓ ก คี หรือ คดี มี ข้อหา ว่า
 ใช้ ขูบขาย หลอก ถวง ทำ ข้ำเรา ขึ้นใจ หญิง ดัง ว่าไว้
 ใน ตอน ๒ แห่ง มาตรา ๒๔๓ น ก คี หรือ คดี มี ข้อ
 หาว่า บังอาจ ทำ อมาจาร แก่ บุคคล อายุ เกินกว่า ๑๒ ขวบ
 ขึ้นไป ดังว่าไว้ ใน มาตรา ๒๔๖ น ก คี ท่านให้ พิจารณา
 ดู ถาน ที่ เกิด เหตุ ก่อน ถ้า เหตุ มี ได้ เกิด ขึ้น คือ หน้า
 ขาว ถ้ำนม ไซร์ ท่านให้ ถือ ว่า คือ ผู้ที่ถูก กระทำ ร้าย
 มา ร้องทุกข์ จึงให้ เจ้าพนักงาน เขา คิด เห็น ว่า ถ้าวาง
 ตาม กระมิด เมือง ”

คำ ที่ ว่า คดี ส่วน ตัว นั้น ตาม กฎหมาย ดัชนี
 ธาตุ มาตรา ๖ ข้อ ๗ “ ความ ผิด ส่วน ตัว นั้น
 ท่าน หมาย ความ ว่า บรรดา ความ ผิด ที่ จะ พ้อง ขอ ให้ ศาล
 พิจารณา ทาง ธาตุ ได้ คือ เมื่อ ผู้ต้อง ประทุษ รุ ร้าย
 หรือ เสีย หาย นั้น ได้ มา ร้องทุกข์ ขอ ให้ ว่า ถ้าวาง ” เพราะ
 ฉนั้น คดีนี้ แล้ว แต่ หญิง ผู้ถูก กระทำ ร้าย คน เดียว ถึง

ชั้น คน หญิง จะไม่ ยินยอม เป็น ภรรยา ชาย กัด แต่
 ภาย หลัง หญิง ยินยอม เป็น ภรรยา หรือได้รับ คำ
 ทำ สัญญา จาก ชาย เพียง พอ แล้ว ผู้ถูก กระทำ ร้ายไม่
 พ้อง คนอื่น เช่น บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง หญิง
 ไม่มี สิทธิ ที่จะ พ้อง ขอให้ ลงโทษ ชาย นั้นได้ แต่ จะ
 พ้อง ในทาง แห่ง ให้ ปรับ ชาย ฐาน ละเมิด สิทธิ ของ บิดา
 มารดา หรือ ผู้ปกครอง ได้ เท่านั้น.

๒. คดี ความผิด ส่วน ตัว นั้น ให้ นับ ตั้ง แต่ วัน
 ผู้ถูก กระทำ ร้าย หรือ ผู้ถูก เลี้ยง หาย รู้ เรื่อง ความผิด แต่
 รู้จัก ผู้กระทำ ผิด ต้อง พ้อง หรือ ร้องทุกข์ ต่อ เจ้า
 พนักงาน ภายใน กำหนด ๓ เดือน คดี ที่มี ใช้ ส่วน ตัว
 นั้น คดี ที่ หา ว่า ช่ม ชู้น ช้ำเรา หญิง ต่อ หน้า ช่าง
 กำนัน กัด หรือ คดี ที่ หา ว่า ช้ำเรา เด็ก หญิง อายุ ต่ำ
 กว่า ๑๒ ปี นับ ตั้ง แต่ วันที่ เกิด เหตุ ต้อง พ้อง ใน
 กำหนด ๑๕ ปี คดี ที่ หา ว่า กระทำ อนาคต หญิง หรือ
 ใช้ ก้าง ฆูต ตาก หญิง ไป เพื่อ การ อนาคต นับ ตั้ง แต่
 วันที่ เกิด เหตุ ต้อง พ้อง ภายใน กำหนด ๕ ปี.

คำอธิบาย

คดี ความผิด ส่วน ตัว นั้น ผิด กับ คดี ที่มี ใช้ ความผิด
 ส่วน ตัว เพราะ คดี ความผิด ส่วน ตัว นั้น ตั้งแต่
 วัน ผู้ถูกกระทำร้าย รู้เรื่อง ความผิด แต่ รู้จัก ตัว ผู้กระทำ
 ผิด ตาม กฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา ๘๐ “คดี
 ใน จำพวก ความผิด ต่อ ส่วน ตัว นั้น ถ้า ผู้ที่ ควร
 ร้องทุกข์ได้ ตาม กฎหมายรู้ เรื่อง ความผิด แต่ รู้
 จัก ผู้กระทำ ผิด แล้ว มิได้ ร้องทุกข์ พัน สาม เดือนไป
 ท่าน ว่า คดี นั้น ขาด อายุ ความ”

คดี ที่มี ใช้ ความผิด ส่วน ตัว นั้น แม้ ผู้ถูกกระทำ
 ร้าย ยังไม่ รู้จัก ตัว ผู้กระทำ ผิด ก็ คดี ให้ นับ ตั้งแต่
 วันที่ เกิด เหตุ เป็น ต้นไป ตาม กฎหมาย ลักษณะ อาญา
 มาตรา ๗๖ “การฟ้องคดีทางอาญานั้น ถ้ามิได้
 ยื่นฟ้องต่อศาลภายในเวลาที่ท่านตั้งไว้ เป็นกำหนดไว้
 ท่านว่า คดีนั้น ขาดอายุความ ขอให้ศาลรับไว้พิจารณา
 เลย แต่ อายุความนั้น ท่านตั้ง เป็นกำหนดไว้ ตาม
 ประเภทคดีต่าง กับ ตั้ง น คช

31/01/2555

(๑) คดี ที่ ความผิด ต้อง ระวัง โทษ ประหาร ชีวิต
 หรือ จำคุก จน ตลอด ชีวิต ให้ฟ้องได้ ใน ยี่ สิบ ปี.

(๒) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ด
ปีขึ้นไป จนถึงยี่สิบปี ให้ฟ้องได้ในสิบห้าปี.

(๓) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเดือน
หนึ่งขึ้นไป จนถึงเจ็ดปี ให้ฟ้องได้ในห้าปี.

(๔) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษอย่างอื่นนอก
จากที่กล่าวมานี้ ให้ฟ้องได้ในหนึ่งปี.

กำหนดอายุความ มาก มีบ้าง น้อย มีบ้าง นั้น ก็คือ
เขา กำหนดโทษ ของ มาตรฐาน นั้น ๆ เป็นเกณฑ์ เช่น
มาตราใด มีกำหนดโทษ กว่า เจ็ดปี ขึ้นไป กำหนด อายุ
ความ ก็ มาก มี ขึ้นไป มาตราใด กำหนดโทษ แต่ เจ็ด
ปี ลงมา กำหนด อายุ ความ ก็ น้อย มี ลงมา เช่น คดี
หาว่า ฆ่ม ฆ่าน้ำ หรือ ฆ่าน้ำ อาร กำนัน หรือ ฆ่าน้ำ
หญิง อายุต่ำกว่า ๑๓ ปี ตาม กฎหมาย ลักษณะ อาญา
มาตรา ๒๔๓ แต่มาตรา ๒๔๔ มีกำหนดโทษ ถึง ๑๐ ปี
จึงให้ฟ้อง นับ ตั้งแต่วันที่ เกิดเหตุ ภายใน กำหนด ๑๕ ปี
แต่คดี นอก จาก นั้น เช่น กระทำ ฆ่านาง แก่ หญิง หรือ
ใช้กำลัง ฆ่ม หญิงไป เพื่อ การ ฆ่านาง มีกำหนดโทษ
แต่ ๗ ปี ลงมา จึงให้ฟ้อง นับ ตั้งแต่วันที่ เกิดเหตุ
ภายใน กำหนด ๕ ปี.

๓. คดีความผิด ส่วนตัวนั้น ถ้าผู้ถูกกระทำร้าย
ได้เป็นโจทก์ฟ้อง คดีศาล ผู้ถูกกระทำร้าย มีสิทธิ์จะ
ถอนฟ้อง แล ยอม ความใน ศาลได้ ถ้าผู้ถูกกระทำ
ร้ายได้ร้องทุกข์ ขอให้เจ้าพนักงานว่ากล่าว จน
เจ้าพนักงานได้ฟ้อง ผู้กระทำผิดแล้ว ก่อนศาลหนึ่ง
ศาลใด คดีสิ้นลงโทษจำเลย หญิงผู้ถูกกระทำร้าย
มีสิทธิ์จะมาขอร้อง คดีศาลให้เลิก คดีไม่เอาโทษ จำเลย
ได้ เว้นไว้แต่ศาลหนึ่ง ศาลใด คดีสิ้นลงโทษจำเลย
แล้ว คดียังอยู่ในระหว่างอุทธรณ์ หรือฎีกา คดี หญิง
จะมาขอร้องให้เลิก คดีไม่ได้.

คำอธิบาย

ตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๘๑ “ในคดี
กล่าวหาความผิด ต่อส่วนตัวนั้น ถ้าได้ถอนฟ้อง หรือ
ได้ยอมความ ต่อกัน โดยชอบด้วยกฎหมาย แล้วไซ้
ท่านว่าหมดความชอบธรรมที่จะเอา คดีนั้น มา ร้อง
ฟ้อง ต่อไป”

ถ้าหญิงได้ร้องทุกข์ ขอให้เจ้าพนักงานว่ากล่าว ฟ้อง
จำเลย คดีศาลแล้ว หญิงนั้น มา ร้อง ขอให้ศาลเลิก คดี
ก่อนเวลาดำเนินคดีสิ้นลงโทษจำเลยได้ ตามคำพิพากษา

ฎีกาที่ ๘๐ พ.ศ. ๒๔๕๗ “ชาย นศ ตก ช่ม ช่ม หมิง
 ถึง ข้าเรา หมิงได้ ร้องทุกข์ มอบ คดี ให้ อัยการ พ้อง
 ชาย แด้ว ระหว่ง พิจารณาได้ ยื่น คำร้อง ขอให้ อัยการ
 โจทย์ ถอน คดี ไม่ คิดใจ ว่า ก่อว เขาโทษ ชาย ค่อไป
 โดย หมิงได้ รับ คำ ทำ ร้อง แด้ว วิจัย ญี่ ว่า เป็น ความ
 ผิด ค่อ ส่วน คดี เมื่อ ศาล หนึ่ง ศาล ใด ยังมี ได้ พพิภษา
 ลงโทษ จำเลย ใน คดี นั้น เจ้าทุกข์ มี อำนาจ มอบ
 ความได้ ”

ใน คดี ที่ เจ้า พนักงาน พ้อง จำเลย ศาลได้ ลงโทษ
 จำเลย แด้ว หมิง ผู้ถูกกระทำ ร้าย จะ มา ขอ เลิก คดี
 ไม่ได้ ตาม คำ พพิภษา ฎีกา ที่ ๑๔๐๗ พ.ศ. ๒๓๑๑
 “คดี ความ ผิด ส่วน คดี เจ้าทุกข์ มอบ ให้ อัยการ พ้อง
 จน ศาลได้ คัดสิน ลงโทษ จำเลย แด้ว เจ้าทุกข์ ไม่มี
 อำนาจ เลิก ถอน คดี นั้นได้ ”

๔. คดี มิใช่ ความ ผิด ส่วน คดี หมิง ผู้ถูกกระทำ
 ร้าย ยิน ขอมไม่ ว่า ก่อว กับ ชาย กี่ คดี หรือ หมิง จะ
 ก่อว ช่ม ภาย หลัง ว่า ได้ ยิน ขอม ให้ ชาย กระทำ แก่ คน
 ตั้ง นน กี่ คดี กรม อัยการ พ้อง ขอให้ ลงโทษ ชาย นั้น ได้

คำอธิบาย

คดี เวียง ช่ม ชื่น ชำเรา หมิง หรือ กระทำอาหาร แก่ หมิง หรือ บุตร ดาก หมิงไป เพื่อ อาหาร ย่อม อาไศรย คำ หมิง ผู้ถูก กระทำ ร้าย เปน พยาน สำคัญ ว่า หมิง ยินยอม ให้ ชาย กระทำ แก่ ตน หรือ ไม่ คดี ที่มี ใจ ความ ผิด ส่วน ตัว ถ้า มี พยาน ชื่น เพียง พอ แล้ว ก็ ไม่ ต้อง พัง คำ หมิง คน กลาง ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๑๒๑ ร.ศ. ๑๒๑ “ชาย บุตร ดาก หมิงไป ต่อ หน้า ชาร กำนัน โดย หมิง มิได้ ยินยอมไป ภาย หลัง หมิง ว่า ยินยอม ให้ ชาย บุตร ดากไป ก็ คดี คน ที่ ฆต ก็ ยัง ต้อง มีโทษ”

๕. คดี ที่ หา ว่า ชาย กระทำ แก่ หมิง เปน ความ ผิด ส่วน ตัว ก็ คดี หรือ มิใช่ ส่วน ตัว ก็ คดี ถ้า คดี นั้น มิได้ เกิด ขึ้น ต่อ หน้า ชาร กำนัน แล้ว ต้อง อาไศรย หมิง ผู้ถูก กระทำ ร้าย เปน พยาน สำคัญ ใน ทาง วินิจฉัย ข้อเท็จจริง ว่า ชาย นั้นได้ กระทำ ผิด หรือ ไม่.

31/01/2555

คำอธิบาย

นำที่ ใจหทัย ควร ต้อง ชำง หมิง ผู้ถูก กระทำ ร้าย มา เปน

พยาน เพราะคนที่มิได้เกิดขึ้น ต่อหน้า ข้าราชการนั้น ย่อม
จะหา ประจักษ์พยาน โดยยาก ต้องหาใครยกคำหญิง
ผู้ถูกกระทำร้าย เป็นประมาณในการวินิจฉัย ถ้าโจทก์
ไม่อ้างหญิงนั้นแล้วคดีของโจทก์ก็เสื่อมถอยไม่
พอจะลงโทษจำเลย ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๘๓๘
พ.ศ. ๒๔๕๖ “ในคดีทำกันจำข่มขืนซ้ำเรานั้น
คำหญิงคนกลางเป็นหลักสำคัญอย่างเอก ถ้าคน
กลางไม่ลำบากให้ถ้อยคำแม่นยำแล้วคดีก็เสื่อม
ถอย มีพยาน กระเด็นกระด้างภายนอกจะฟัง
เป็นแม้ว่าจำเลยมีความผิดทางอาญาก็ได้”

ถ้าหญิงผู้ถูกกระทำร้ายได้มาเป็นพยานแล้วถึง
จะมีแต่คำหญิงนั้นปากเดียว ก็ยังเป็นเหตุให้ศาล
ควรฟังคำหญิงนั้น ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๖
พ.ศ. ๒๔๕๕ “คดีที่อัยการเป็นโจทก์หาว่าจำเลย
ข่มขืนซ้ำเรานั้นถึงแม้โจทก์จะมีพยานแต่
หญิงคนกลางคนเดียวก็ดี ก็ยังเป็นเหตุให้ศาลยก
คำหญิงคนกลางขึ้นวินิจฉัยได้”

หญิงจะเบิกความว่าตนมิได้ยินยอมให้ชายกระทำ
ก็ดี แต่หญิงมีกิริยาข่มขืนชาย หรือมีกิริยา
อย่างใดเป็นเหตุให้ศาลเห็นว่าหญิงนั้นได้ยินยอมให้

ชาย กระทำ คนได้ ชายไม่มีความผิด ตามคำพิพากษา
ฎีกาที่ ๑๕๘ พ.ศ. ๒๔๕๕ “มีคำหญิง คนกลาง ปาก
เดียว แต่มีเหตุให้ศาลเห็นว่า หญิง นั้น ยินยอม แต่
ทำ ถด ถอย ความ ชาย ชายไม่มีความผิด” คำพิพากษา
ฎีกาที่ ๑๔๙๐ พ.ศ. ๒๔๕๕ “มีคำหญิง คนกลาง ปาก
เดียว แต่มีเหตุให้ศาลเห็นว่า หญิง มีมารยาดี ยอม
รัก ชอบ ชาย แต่มีกริยายินยอม ชายไม่มีความผิด”

๒. คดีที่ ท้าว ชาย กระทำ จนจาร หรือ ช่มชู้นกระทำ
ซ้ำเราหญิง ศาล พัง คำ หญิง คนกลาง ว่า จำเลยได้กระทำ
ผิด จริง พิพากษา ลงโทษ จำเลยแล้ว คดี ยังไม่ถึง
ที่สุด ภรรยา หญิง คนกลาง มา แล้ง คอ ศาล ว่า
คำ ที่ คนให้ การ เป็น พยาน นั้น เป็น คำ เท็จ ความ จริง
คนได้ รักใคร่ ตาม ชายไป ศาล ฎีกา สั่งให้ศาลเดิม
ได้ ส่วน ได้ ความ จริง ตาม คำ ร้อง ของ หญิง คดี สิ้น
ให้ปล่อย จำเลยไป.

คำอธิบาย

31/01/2585

คดี ที่ ไม่ ได้ เกิด ขึ้น คอ หน้า ชาร กำมัน ข้อเท็จจริง
ว่า ชาย จะใช้ กำดัง ช่มใจ หญิง หรือ หญิง ยินยอม นั้น

ต้อง พิเคราะห์ คำ ของหญิง ผู้ถูก กระทำ ร้าย ว่า ควรฟัง หรือ
 ไม่ บางทีหญิง รักใคร่ กับ ชายจริง แต่เกรง
 ญาติผู้ใหญ่ ชัง ฝ่ายหญิง จะโกรธ หรือทำโทษหญิง ใน
 เวลาที่ คน อยู่ใต้บังคับใน อิสระ ของ บิดา มารดา จำ
 เป็น ต้อง แสดง ว่า ตนไม่ ได้รักใคร่ กับ ชาย แต่ชาย
 ใช้กำลัง ฆาต ฆาตไป ช่ม ชิน ชำเรา ถึง ศาลชั้นต้น จะ
 ฟัง คำหญิง ผู้ถูก กระทำ ร้าย แต่ลงโทษจำเลย แล้ว ก็ดี
 เมื่อหญิง คน กตาง มาแสดง คดี ศาล สูง ว่า ตนได้รัก
 ใคร่ ยินยอมไป กับ ชาย นั้น แล้ว เพื่อ ความ ยุติธรรม
 ศาล สูง มี ขันนาง สั่งให้ ศาล เต็ม พิจารณาใหม่ ได้ ตาม
 คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๑๓๔๔ พ.ศ. ๒๔๕๖ “อัยการ
 ฟ้อง ว่า จำเลย ฆาต คร่า หญิงไป ช่ม ชิน ชำเรา แต่อ้าง
 หญิง คน กตาง เป็น พยาน หญิง คน กตาง เปิด ความ
 ปรัก ปว่า จำเลย ศาล เต็ม ศาล ชุทธธรรม วินิจฉัย ว่า
 จำเลยได้ กระทำ ผิด คดี ข้อ หา คดี ลงโทษ จำเลย ๑
 ทนาย ฎีกา ใน ระหว่าง ศาล ฎีกา หญิง คน กตาง ยื่น คำ
 ร้อง ว่า คำให้ การ เต็ม ซึ่ง ปรัก ปว่า จำเลย นั้น เป็น
 คำ เท็จ ขอ ให้ อาร ใหม่ ว่า ได้ รักใคร่ คดี ตาม จำเลย
 ไป จำเลย มิได้ ฆาต คร่า ศาล ฎีกา ยอม รับ คำ ร้อง
 ของ หญิง คน กตาง แต่ สั่งให้ ศาล ดำเนิน คดี ตาม

คำร้อง ศาสตร์ได้ ส่วนได้ ความจริง ตาม คำร้อง ของ
 หญิง คัดสินให้ ปด้อย จำเลย” เรื่องนี้ได้ ส่วนได้
 ความจริง ว่า หญิง รักใคร่ ตามชายไปจริง คัดสิน ปด้อย
 จำเลย ถ้าไม่ ได้ ความจริง ตาม คำร้อง ของหญิง จะ
 เห็นว่า การ ที่หญิง มาร้อง เพื่อจะช่วยให้ ชาย พ้นจากความ
 ผิด คงไม่ คัดสิน ปด้อย ชาย เพราะ นั้น ต้อง ระวัง
 ให้มากกว่า คำ หญิง คน กตาง นั้น มี เหตุ ผล ประกอบ
 ให้ควร พัง หรือไม่.

๗. ข้อวินิจฉัย ว่า ชาย กระทำ อย่างไร จึง ได้
 ข้อ ว่า บัง ษาฯ ใช้ อำนาจ ด้วย ถ่าตั้ง กาย กระทำ ษาเรา ขึ้น
 ใจ หญิง มี ความ ผิด ตาม กฎหมาย ดักษณ ษาญา
 มาตรา ๓๔๓.

คำอธิบาย

ข้อ ๕ ของ ตู กิริยา ทั้ง ชาย ทั้ง หญิง เวลา ชาย ทำ
 กิริยา เข้า กอด ปล้ำ หญิง เมื่อ หญิงไม่ ยิน ยอม แสดง
 กิริยา บ้อง กัน หรือ ร้อง ขึ้น แล้ว ชาย ยังใช้ ถ่าตั้ง กอด
 ปล้ำ หญิง ต่อไป จึง นับ ว่า ชาย นั้น ใช้ อำนาจ ด้วย ถ่าตั้ง
 กาย ขึ้น ใจ หญิง ถ้า หญิง มี ได้ แสดง กิริยา บ้อง กัน

หรือ ร้อง ขึ้น แต่ แรก แต่โดย ชาย มิได้ ชู เชิญ บังคับ
 ให้ หญิง มี ความ กตัญญู แสดง ว่า หญิง นั้น ยิน ยอม
 ชาย ไม่ มี ความ ผิด ดัก্ষณ ธิป พ้อง บท ที่ ๑๕ “หญิง
 ทาส ไร มา เจ้า เงิน กตัญญู พี่ น้อง ตก หลาน เจ้า เงิน กตัญญู
 เจ้า ทั้ หา ช่ม ชน โดย แรก หญิง มี ยิน ยอม ร้อง แรก มี
 สักข พยาน แต่ มัน มา พ้อง ร้อง เรียง ให้ รับ ประทับ
 ดั่ง ไป ตาม กระทรอง ถ้า มัน ว่า ชาย ช่ม ชน ครั้ง หนึ่ง
 สอง ครั้ง แล้ว แต่ มิได้ ร้อง แรก ให้ มี สักข พยาน ต่อ
 ภายหลัง จึง ร้อง แรก นั้น ท่าน ว่า หญิง ร้าย แกล้ง
 ประมัต สิ้น ท่าน อย่า ให้ รับ ใจ บังคับ บัญชา ต่อ ไป”
 ใน บท นี้ กล่าว ถึง หญิง ทาส ก็ จริง แต่ เปรน บท วินิจ
 ฉัย ใน คดี เรื่อง ช่ม ชน ข้าเรา มี คำ พิพากษา ฎีกา
 ที่ ๑๘๙๐ พ.ศ. ๒๔๕๕ “ชาย เข้า ทา หญิง แต่ ปลด
 หญิง หดาย ครั้ง มา แล้ว หญิง ไม่ ยิน ยอม ต้อง ประเวณี
 ด้วย แต่ ไม่ ร้อง ขึ้น ครั้น ชาย เข้า ทา หญิง ครั้ง ที่ สุด
 หญิง จึง ร้อง ว่า ชาย เข้า ปลด เรียก ว่า เป็น มารยา ช่ว
 ยอน ชัก ชวน ชาย ถ้า จะ พ้อง ว่า เขา ช่ม ชน กระทำ ข้าเรา
 แก่ คน แล้ว ๒๒๐๖๒๑๖ ต้อง ตีบ ว่า คน ไม่ มี มารยา ช่ว ยอน
 ชาย หรือ ไม่ มี ภิริยา ยิน ยอม มา แต่ ก่อน จึง จะ ลง
 โทษ ได้” เพราะ ฉนั้น จึง ต้อง คุ ภิริยา ของ หญิง

ด้วย เมื่อชาย กอด ปล้ำ หญิงไม่ ได้ แฉก กิริยา บ้อง
 ก้น หรือ ร้อง ซน แต่ แรก กฎหมาย ฉบับนี้ ฐาน ว่า หญิง
 ยินยอม หญิง มา ร้อง ภายหลัง เป็น มารยา จึง
 เป็น น่า ที่ ของ ฝ่าย โจรภัย จะ จับ ให้ ได้ ความ ว่า เหตุ
 ที่ หญิง ไม่ ร้อง ซน แต่ แรก เพราะ ชาย ชู้ เซี่ย ให้ มีความ
 กตัญญู หญิง มี ได้ มี มารยา ยั่วยวน ชาย คำ พิพากษา
 วันที่ ๑๕๘ พ.ศ. ๒๔๕๕ “ เวลา แรก ชาย เข้า หา
 หญิง ไม่ ร้อง ซน ต่อ มี ผู้ มา เห็น หญิง จึง ร้อง ซน
 ว่า ชาย เขา ผัว ผูก คอ ปล้ำ กระทำ ช้า เรา แต่ หญิง ไม่
 มี กิริยา เทพอย หอบ วิวินิจฉัย ว่า หญิง ยินยอม แต่
 ทำ กตัญญู ความ ฮาย ”

๘. ข้อ วิวินิจฉัย ว่า ชาย กตัญญู วาจา หรือ แฉก กิริยา
 อย่างไม่ จึง จะ ได้ ข้อ ว่า ชู้ เซี่ย กระทำ ช้า เรา ซน
 ใจ หญิง มีความ ผิด ตาม กฎหมาย ลักษณะ อาญา
 มาตรา ๒๔๓.

คำอธิบาย

31/01/2555

กิริยา ของ ชาย ที่ ชู้ เซี่ย นั้น เป็น เหตุ ให้ หญิง มี
 ความ กตัญญู หรือไม่ เช่น เด็ก อายุ ๑๕ มี ชู้ เซี่ย หญิง

ที่มีอายุกว่า ๒๐ ปี โดยมีได้มี อาวุธ อัน จะ ทำให้ หญิง
 มีความกลัว ถ้า หญิงไม่ยินยอมแล้ว เด็ก นั้น
 ก็ไม่สามารถ จะ ชื่นใจ หญิงได้ ไม่ เรียกว่า ชาย นั้น
 ชูเชื้อ ชื่นใจ หญิง เพราะ ฉะนั้น ต้อง ดู กิริยา ของ ชาย
 เป็น เรื่อง ๆ ไปว่า จะ ทำให้ หญิง มีความกลัว หรือไม่
 เช่น ชายมี อาวุธ มา ชูว่า ถ้า หญิงไม่ยินยอมให้ ทำซ้ำเรา
 แล้ว จะ ทำ อันตราย แก่ หญิง แง่ หญิง รู้ ดี ว่า ถ้า
 ไม่ยินยอมแล้ว จะ ต้อง เป็น อันตราย เช่น นี้ จึงได้
 ยินยอมให้ ชาย ทำ ซ้ำเรา ถึง หญิง นั้น จะไม่ได้ แวดวง
 กิริยา ยอง กัน หรือ ร้อง กั๊ก ก็ เรียกว่า ชาย นั้น ชูเชื้อ
 กระทำ ซ้ำเรา ชื่นใจ หญิง แม้ ชาย นั้น จะไม่มี อาวุธ
 กั๊ก แต่ หญิง ตกเข้าไป อยู่ใน อำนาจ ความ กลัว ของ
 ชาย ไม่สามารถ จะ หลีก เลี่ยงไปได้ ทำให้ หญิง รู้
 ดี ว่า ถ้า ตนไม่ยินยอม จะ ต้อง เป็น อันตราย จึง
 ได้ยินยอมให้ ชาย ทำ ซ้ำเรา ก็ เรียกว่า ชาย ชูเชื้อ
 กระทำ ซ้ำเรา ชื่นใจ หญิง ตาม คำ พิพากษา ฎีกา
 ที่ ๑๘๓ พ.ศ. ๒๔๕๔ “หญิง ตกเข้าไป อยู่ใน
 อำนาจ ความ กลัว ของ ชาย ชาย เข้า ร่วม ประเวณี
 หญิง ๆ ไม่ ร้อง นั้น ก็ ยัง เป็น ผิดฐาน ข่มขืน ซ้ำเรา

ได้ เหมือน กัน หมิงไม่ ร้อง แรก ใน เวลา ชาย ช่มชู้
ร่วม ประเวณี นั้น จะ แปล ว่า หมิงได้ ยิน ยอม เสมอ
ไปไม่ได้”

อนึ่ง ควร ต้อง ระดัง บางที ก็ เป็น มารยา ของ หมิง ตั้ง
กล่าว มา ใน ข้อ ๗ แต่ เรื่อง นั้น เปน ข้อเท็จจริง ว่า ควร
ฟัง คำ หมิง หรือ ไม่ เช่น หมิง กล่าว ว่า ชาย เขา ผัว
ผูก คอ แล้ว ออก ปาก คน จึง ไม่ได้ ร้อง ชน ศาต
พิเคราะห์ ศึกษานา หมิง เปน ปกติ ไม่ เห็นชอบ ชอบ อย่างไร
ให้เห็น ว่า หมิง ยิน ยอม แต่ ทักถก แก่ ความ ชาย

๙. ข้อวินิจฉัย ว่า ชาย ไร้อุบาย หลอก ถอง ทำ
ขำเรา ชนใจ หมิง อย่างไร จึง มี ความ ผิด ตาม
กฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา ๓๘๓.

คำอธิบาย

คำ ว่า หลอก ถอง หมิง ใน ที่ นี้ เช่น เขา นำ ที่ เจอ
ด้วย ของ เมามา หลอก ถอง หมิง ว่า เปน ยา หมิง
เชื่อ ว่า เปน ยา แต่ ต้ม น้ำ นั้น ทำให้ หมิง เมื่อดื่ม ดื่
หรือ ทำให้ หมิง มี สติ หลง งง งวย ด้วย ประการใด ๆ จน

หญิง หมด ความ ชาย แล้ว ชาย ทำ ข้าเรา หญิง เป็น คั้น
ถ้า หญิง มี ความ ปกติ อยู่ แล้ว คง ไม่ ยอม ให้ ชาย
ร่วม ประเวณี ด้วย จึง ได้ ชื่อ ว่า ชาย นั้น ทำ ข้าเรา
ฉันใจ หญิง

๑๐. ข้อที่ จะวินิจฉัยถึง โทษ จำเลย ฐาน ช่มชู้ กระทำ
ข้าเรา นั้น ต้อง ให้ ได้ ความ ว่า ของ ดับ ของ ชาย ได้ ล่วง ของ
ดับ ของ หญิง แล้ว.

คำอธิบาย

การ ที่ จะ ลง โทษ ชาย ฐาน ช่มชู้ กระทำ ข้าเรา นั้น ถ้า
ไม่ ได้ ความ ว่า ของ ดับ ของ ชาย ได้ ล่วง ใน ของ ดับ ของ
หญิง แล้ว ถึง จะ ได้ ความ ว่า ของ ดับ ของ ชาย ๑๓
ของ ดับ ของ หญิง ก็ คือ ยัง ไม่ เป็น ช่มชู้ ข้าเรา
จะ ลง โทษ ชาย ได้ แต่ เพียง ฐาน พยายาม ช่มชู้ ข้าเรา ตาม
คำพิพากษาฎีกา ที่ ๘๐ ร.ก. ๑๒๘ “การ ที่
เรียกว่า กระทำ ข้าเรา เด็ก หญิง นั้น เพียง ๑๓ ข้อ
ออก หา พ้อม โทษ ตาม อัตรา ใน มาตรา ๒๔๔ ของ
โทษ อาญาไม่ ต้อง ถึง เข้า ไป บ้าง แล้ว จึง จะ
เรียกว่า ได้ กระทำ ผิด ฐาน นี้”

๓๓. ข้อที่จะวินิจฉัย ลงโทษ จำเลย ฐาน พยายาม
ข่มขืนชำเรา นั้น ต้องให้ ได้ ความ ว่า หญิง หมด ทาง
ป้องกัน แต่ ชาย มี กิริยา ทำ ทาง ละชำเรา แต่ มี
เหตุ ฉุกเฉิน อย่าง ไต อย่าง หนึ่ง จึง ทำ ชำเรา หญิง ไม่ ได้.

คำอธิบาย

ชาย มี กิริยา จะ ทำ ชำเรา หญิง เมื่อ หญิง หมด
ทาง ป้องกัน แต่ ชาย ได้ แสดง กิริยา แล้ว จะ ทำ ชำเรา
แต่ ไม่ สามารถ จะ ทำ ชำเรา ได้ ด้วย เหตุ ไต เหตุ หนึ่ง ชาย
มี ความ ผิด ฐาน พยายาม ข่มขืน ชำเรา ตาม คำ
พิพากษาศฎฎา ที่ ๕๒๙ พ.ศ. ๒๔๕๘ “ชาย กระทำ
แก่ เด็ก หญิง จน ของ ล้ม ของ เด็ก หญิง มี รอย ช้ำ
แดง เหมือน ฝ่า ของ จี วินิจฉัย ว่า ชาย มี ความ ผิด ฐาน
พยายาม ทำ ชำเรา เด็ก หญิง”

ถ้า ชาย ยัง ไม่ มี กิริยา ทำ ชำเรา แม้ ชาย จะ ได้
ปล้ำ หญิง ลงนอน แต่ เปลือยกาย หญิง แล้ว ขนทับ หญิง ก็
ชาย จะ มี ความ ผิด ฐาน กระทำ อนาจาร เท่า นั้น หาใช่
ฐาน พยายาม ข่มขืน ชำเรา ไม่ ตาม คำ พิพากษา
ฎฎา ที่ ๔๓ พ.ศ. ๒๔๕๖ “จำเลย จับข้อมือ แตะ
ปล้ำ หญิง ลงนอน หงาย แก้ว ฝ่า นิ้ว ฝ่า ห่ม แล้ว ขน

ทมิฬ หญิง แต่ มี คน มา เห็น จำเลย ผละ หนี ไป คง หนี
ได้ ชื่อ ว่า กระทำ อนาคต หา ใช้ พยายาม ช่ม ชืน ชำ เาไม่”

๑๒. ข้อ ที่ จะ วิจัย ฉัย ลง โทษ ชาย ฐาน กระทำ
อนาคต แก่ หญิง นั้น ต้อง ให้ ได้ ความ ว่า ชาย ได้
กระทำ ที่ ตัว หญิง โดย ไม่มี เหตุ อัน สมควร เป็น การ ที่
ยั่วยวน ใน ทาง ประเวณี หรือ ทำให้ หญิง มี ความ อยุ่ ซึ่ง
หญิง พึง รัง เกียรติ.

คำอธิบาย

การ ที่ ชาย ได้ กระทำ แก่ ตัว หญิง ต้อง ดู ว่า
การ ที่ กระทำ นั้น เป็น มุต อะไร ถ้า การ ที่ กระทำ นั้น
เป็น มุต วิฉาท แต่ ทำ ร้าย ร้าง กาย ชาย จะ มี ความ ผิด
ฐาน ทำ ร้าย ร้าง กาย หา ใช้ กระทำ อนาคต ไม่ ถ้า ไม่
ได้ ความ ว่า เป็น การ วิฉาท แต่ ทำ ร้าย ร้าง กาย กัน แต่
ไม่มี เหตุ สมควร ที่ จะ กระทำ ชาย จึง มี ความ ผิด
ฐาน กระทำ อนาคต ตาม คำ พิพากษา ฎีกา ที่ ๘๐๐
พ.ศ. ๒๔๕๖ “ชาย กอด ปรำ จับ นม หญิง ชาย มี
ความ ผิด ฐาน กระทำ อนาคต” คำ พิพากษา ฎีกา
ที่ ๕๙ พ.ศ. ๒๔๕๕ “ชาย เข้า ปรำ หญิง บน

เรือนหญิงใน เวลา กตาง วัน ได้ ชื่อ ว่า ชาย กระทำ
ผิดฐาน กระทำ ฆนาคกร แก่ หญิง”

๑๓. ข้อวินิจฉัยว่า ชาย บังอาจ พา หญิง ไป เพื่อ
การ ฆนาคกร อย่างไร จึง มีโทษ.

คำอธิบาย

ชาย พา หญิง ไป เพื่อ การ ประเวณี โดย มีได้ตั้งใจ จะ
๕
โดย หญิง เว้น ภรรยา นั้น ได้ ชื่อ ว่า พา หญิง ไป
๕
เพื่อ การ ฆนาคกร ถ้า หญิง ผู้ที่ ชาย พาไป มี อายุ
๑๔ ปี ลง มา ถึง หญิง นั้น เต็มใจไป กับ ชาย ก็
๕
ชาย นั้น ก็ มี ความ ผิด ตาม กฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา
๒๗๕ ถ้า หญิง ผู้ที่ ชาย พาไป มี อายุ เกิน กว่า ๑๔ ปี
๕
เต็มใจไป กับ ชาย แม้ ชาย จะ พาไป เพื่อ การ ฆนาคกร
ชาย นั้น ก็ ไม่ มี ความ ผิด เว้นไว้แต่ ชาย จะ ใช้ กำลัง
๕
ขู่ คร่า หญิง หรือ ขู่ ฆนาคกร ให้ มี ความ กลัว หญิง
๕
จึงไป กับ ชาย หรือ ชาย ใช้ ขู่บาย โดย ทุจริต ล่อ ลวง หญิง
๕
ไป ชาย จะ มี โทษ ตาม กฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา
๒๗๖ ฐาน พา หญิง ไป เพื่อ การ ฆนาคกร ถ้า ชาย

รักใคร่ หญิง ฝ่ายเดียว แต่หญิง มี ส้มคิด เป็น ภรรยา
 ชาย ชายจึง บังอาจ ดุด คร่า หญิงไป โดย ตั้งใจ
 จะ ^๕เลี้ยง หญิง นั้น เป็น ภรรยา ไม่ เรียก ว่า พว หญิง
 ไป เพื่อ การ อนาคต แต่ชาย จะ มี ความ ผิด ชูาน
 หมอง เหมียว คือ ดุด คร่า หญิงไป ให้ เขา ปราศ จาก
 ความ อีกระ ภาพ แก่ ตน ตาม กฎหมาย ฉกษณ อาญา
 มาตรา ๓๗๓ คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔๗ ร.ศ. ๑๒๕
 “ผู้ใด ดักพา เด็ก อายุ ในระหว่าง ๑๐ ขวบ กับ ๑๕ ขวบ
 ไป จาก ผู้ปกครอง โดย เด็ก นั้น เต็มใจ ไป ด้วย มิได้
 เจตนา ทำ ก่อไร หรือ เพื่อ การ อนาคต แล้ว ไม่มีโทษ
 ทาง อาญา” คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔ พ.ศ. ๒๔๕๔
 “บังอาจ ดุด คร่า หญิง พว หญิง ไป โดย เจตนา จะ ^๕เลี้ยง
 หญิง เป็น เมียนั้น ไม่มีโทษ ชูาน อนาคต แต่ มี
 โทษ ชูาน หมอง เหมียว กัก ขัง”

๑๔. ข้อวินิจฉัย ศาล แต่ ผู้สม รุ ใน การ กระทำ
 ความ ผิด ชูาน ดุด คร่า หญิงไป ข่ม ขืน ข้ำเรา.

31/01/2565 คำอธิบาย

มี คน หลาย คน ดุด ตาก หญิง มา ส่ง ให้ คน หนึ่ง ข่ม ขืน
 ข้ำเรา ผู้ที่ ดุด ตาก หญิง นั้น มี ความ ผิด ชูาน เป็น

ผู้สมัคร ก็ขอช่วยอุปการะแก่คนที่ข่มขืนข้าเราหญิง หรือเป็นคัวการฐานผิดตกหญิงไปเพื่อการขมาจารก็ได้ คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๙๗ ร.ศ. ๑๒๘ “สองคนช่วยกันผิดหญิงมาส่งให้คนหนึ่งข่มขืนข้าเรา คนที่ข่มขืนมีความผิดฐานเป็นคัวการ คนที่ผิดหญิงมีความผิดฐานเป็นผู้สมัคร” คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๔ พ.ศ. ๒๔๕๗ “ชายสองคนผิดคร่าหญิงไปแล้วส่งหญิงให้แก่ชายอีกคนหนึ่งข่มขืนข้าเรา ให้ตั้งโทษผู้ผิดคร่าหญิงฐานเป็นผู้สมัครตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๖๕ แต่มาตรา ๒๔๓ ให้ตั้งโทษผู้ข่มขืนข้าเราตาม มาตรา ๒๔๓”

ถ้าคนที่ผิดตกหญิงมาส่งให้แก่ชายคนหนึ่งนั้น ได้ขู่เข็ญหญิงว่า ถ้าหญิงไม่ยอมให้ชายคนหนึ่งข้าเรา จะทำอันตรายหญิงนั้น หญิงมีความกลัวจึงยอมให้ข้าเรา ผู้ที่ผิดตกหญิงเป็นคัวการฐานผิดตกหญิงไปเพื่อการขมาจารด้วย แต่เป็นคัวการฐานข่มขืนข้าเราหญิงด้วย ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๔ พ.ศ. ๒๔๕๘ “จำเลยผิดตกหญิงไปให้คนหนึ่งทำข้าเรา จำเลยขู่ข่มขืนว่า ถ้า

หญิงไม่ ยอมให้ คน บี้ ข้ำเรา จะ แทะ เด็ด หญิง มี
 ความ กดว ค้อง ยอมให้ คน นั้น ทำ ข้ำเรา วินิจฉัย ว่า
 จำเลย มี ความ ผิด ๒ กระทง คือ บุค ฉาก หญิงไป เพื่อ
 อนุจาร กระทง หนึ่ง ฐาน เปน ตัว การ ช่ม ชืน ข้ำเรา
 กระทง หนึ่ง” ถ้า ชาย คน เดียว เปน ผู้ บุค ฉาก หญิงไป
 แด ทั้ง เปน ผู้ ช่ม ชืน ข้ำเรา หญิง ด้วย ชาย นั้น ก็ มี
 ความ ผิด ฐาน บุค ฉาก หญิงไป เพื่อ การ อนุจาร ด้วย มี
 ความ ผิด ฐาน ช่ม ชืน ข้ำเรา หญิง ด้วย ตาม คำ
 พิพากษา ฎีกา ที่ ๑๕๓ พ.ศ. ๒๔๕๔ “ปัจจุบั บุค
 คร่า หญิง ไป ช่ม ชืน ข้ำเรา นั้น เปน ความ ผิด บท
 อนุจาร แด ช่ม ชืน ข้ำเรา”

๑๕. ข้อ วาง บท ลงโทษ จำเลย ผู้กระทำ ผิด ฐาน
 บุค ฉาก หญิงไป ช่ม ชืน ข้ำเรา เปน บท เปน กระทง

คำอธิบาย

การ กระทำ ผิด ถ้า แยก ออกได้ เปน ตอน ๆ ก็ ค้อง
 ลงโทษ จำเลย ผู้ กระทำ ผิด ตอน หนึ่ง กระทง หนึ่ง เช่น ผู้ที่
 พาหญิงไป ช่ม ชืน ข้ำเรา ใน เวลา พาหญิงไป ช่ม ชืน ข้ำเรา
 ถึง จะ ช่ม ชืน ข้ำเรา หญิง หลาย ครั้ง ก็ เรียก ว่า กระทำ
 ผิดใน ตอน เดียว กัน คือใน ตอน ที่ พา หญิงไป นั้น เอง

ดงไทย ผู้ข่มขืนข้าเรา เป็น กระตง เดี่ยว ตาม คำ
 พิพากษาฎีกาที่ ๒๔๔ พ.ศ. ๒๔๕๘ “ข่มขืนข้าเรา
 หญิง หตาย ครั้ง เป็น ความ ผิด กระตง เดี่ยว” ถ้า
 ชาย พา หญิงไป ข่ม ขืน ข้าเรา แล้ว หญิง นั้น กลับ มา
 แด บอ กต่าง ค่อ เจ้า พนักงาน แสดง ให้ เห็น ว่า หญิง
 นั้น มี ได้ ยิน ยอม นับ แต่ เวลา หญิง กลับ มา เป็น หมค
 ตอน หนึ่ง ภาย หลัง ชาย ยัง พยายาม บังอาจ คุก ตาก
 หญิงไป ข่ม ขืน ข้าเรา อีก นับ ว่า ชาย นั้น ทำ ผิด อีก
 ตอน หนึ่ง รวม ชาย ทำ ผิด ๒ ตอน ค้อง ดง
 ไทย ๒ กระตง กำหนดโทษฐาน ข่ม ขืน ข้าเรา ตาม
 กฎหมาย ดักระตง อาญา มาตรา ๒๔๓ อย่าง คำ ค้อง
 จำคุก ๑ ปี กระตง หนึ่ง ชาย ทำ ผิด ๒ กระตง ค้อง
 ดงไทย ๒ ปี จะ ดงไทย ให้ คำ กว่า นี้ ไม่ได้ กฎหมาย
 ดักระตง อาญา มาตรา ๗๑ “เมื่อ ศาล พิจารณา เห็น ว่า
 ผู้ใด มี ความ ผิด หตาย กระตง ใน คำ พิพากษา อัน
 เดียว กัน ศาล จะ พิพากษา ดง ไทย ตาม กระตง ความ ผิด
 ทุก กระตง ก็ได้ แต่ เมื่อ รวมโทษ ทุก กระตง เข้า ด้วย กัน
 ถ้า จะ ค้อง จำคุก อย่าง จำ ให้ เกิน กว่า ๒๐ ปี ขึ้นไป เว้น แต่
 โทษ ของ มัน ถึง จำคุก คง ออก ชีวิต เช่นนั้น ค้อง เป็นไป

ตามโทษ” ถ้า การ ที่ กระทำ นั้น ต้อง ตาม กฎหมาย
บัญญัติ ว่า เป็น ความ ผิด หลาย มาตรา แต่ แยก ออก
เป็น ตอน ไม่ได้ เช่น ผู้ บุค ฝาก หยง ไป ส่ง ให้ คน หนึ่ง
ข่ม ขู่ ข้ำเรา คือ นับ ตั้งแต่ เวลา ผู้ บุค ฝาก หยง ไป จน
ถึง เวลา ที่ ส่ง หยง ให้ แก่ อีก คน หนึ่ง เป็น ตอน เดียว แต่
กฎหมาย บัญญัติ ว่า กระทำ ดัง นี้ มีความ ผิด ฐาน
ข่ม ขู่ ด้วย ผู้ กระทำ ผิด ข่ม ขู่ ข้ำเรา หยง (คือ ช่วย
อุปการะ แก่ ผู้ กระทำ ผิด ฐาน ข่ม ขู่ ข้ำเรา) ต้อง
ตาม กฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา ๒๔๓ และ มาตรา ๒๕
แฉ มีความ ผิด ฐาน ผู้ บุค ฝาก หยง ไป เพื่อ การ อนุจาร ต้อง
ตาม กฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา ๒๗๖ ด้วย ผู้ ที่
มีความ ผิด ใน ตอน เดียว กัน หลาย มาตรา ดัง นี้ ต้อง
ดู มาตรา ไต ที่ มี โทษ เข้ม ก็ วาง มาตรา นั้น ลง โทษ แต่
มาตรา เดียว กฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา ๗๐
“ผู้ ไต กระทำ การ อย่าง ไต อย่าง หนึ่ง แฉ การ ที่ กระทำ นั้น
เป็น การ ละเมิด กฎหมาย หลาย บท ด้วย กัน ท่าน ให้
ใช้ บท กฎหมาย ที่ อาญา เข้ม ลง โทษ แก่ มัน”

ถ้า ผู้ ที่ ผู้ บุค ฝาก หยง มา ส่ง ให้ ชาย อีก คน หนึ่ง แฉ
ผู้ ที่ ผู้ บุค ฝาก หยง นั้น ขู่ หยง ว่า ถ้า ไม่ ยอม ให้ ชาย นั้น
ข้ำเรา จะ แทง หยง เสีย หยง มีความ ก่อ กัง

ต้อง ยอมให้ชาย นั้น ทำ ข้ำเรา ผู้ที่ นุด ตาก หมึง ก็
 มี ความ ผิด อีก ตอน หนึ่ง คือ เป็น ตัว การ ชูาน ช่ม
 ช่ม ข้ำเรา ตาม กฎหมาย ลักษณะ อาญา มาตรา ๒๓
 แด มาตรา ๒๔๓ คำพิพากษาศฎีกาที่ ๑๗๔ พ. ศ. ๒๔๕๔
 “จำเลย นุด ตาก หมึง ไปให้ คน หนึ่ง ทำ ข้ำเรา จำเลย
 ชัก มีด ออก รู่ว่า ถ้า หมึง ไม่ ยอม ให้ คน นั้น ทำ
 ข้ำเรา จะ แทะ หมึง เสีย หมึง มี ความ กัดว ต้อง ยอม
 ให้ คน นั้น ข้ำเรา วิฉนัย ว่า จำเลย มี ความ ผิด ต่อ
 กระทง คือ นุด ตาก หมึง ไป เพื่อ การ อนุาจาร กระทง หนึ่ง
 ชูาน เป็น ตัว การ ช่ม ช่ม ข้ำเรา หมึง กระทง หนึ่ง”